

ליקוטי

מזהר"ן

מבואר

חברותא

ללימוד בעיון

תדעו כשיבא משיח צדקינו יוספו עוד ישיבות שילמדו בהם ספרי רבינו ז"ל
דברי מוהרנ"ת זצ"ל (שישק היא תש"ז)

ליקוטי מוהר"ן

מבואר

חברותא

ללימוד בעיון

מבוא לביאור

הביאור מורכב מג' חלקים:

הראשון – ביאור הפשוט, ששולב בגרסת התורה והוא מסקנת העיון שבהערות

החלק השני – ההערות, בנוי על פי רוב בדרך של קושיא ותירוץ^א.

ופתיחת כל המראה מקומות עם מפרשיהם כדי שהלומד יוכל בעצמו לדון בדיוק

הדברים ולא יוכרח לסמוך עלי. שעל כן נקרא חיבור זה חברותא, כי הכוונה

להיות עזר ללומד ולא ספר חידושי תורה אע"פ שמובלעים בו גם הרבה חידושים.

והשלישי – היא הקדמה לתורה שהיא מבט כללי על התורה, שאמור לקשור את

כל חלקי התורה בקשר אחד.

ועוד גם לבאר נושאים שבמיוחד קשים להבנה בתורה.

ההקדמה – בנויה על מסקנת העיון שבהערות לכן אין בה כמעט ראיות למבואר

בה

דרך הלימוד נ"ל לדמות למחרוזת כי כל תיבה ומשפט בתורה הן חרוז נפלא שצריך לעיין

בו תחילה בפני עצמו ללמוד אותו היטב ולכן בזה גלשתי גם מעבר לקשר העניין לתורה,

ואח"כ לעיין בו כיצד נקשר לתורה, וכן לעבור מחרוזת לחרוז אע"פ שעדיין לא נקשרו היטב

החרוזים כולם זה לזה. וכך נהגתי בכל מקום שכתבתי הערה ולפי מסקנת ההערה ביארתי

את הפשט המשולב בגרסא.

וכל זה עדיין בחי" ה"הזרעין בדמעה", כי עיקר ה"ברינה יקצורו" זה למצא את החוט החזק

שיחרו את כל החרוזים היטב דהיינו לתפוס את מהלך התורה באופן שכולל את כל

הפרטים בלא שישאר פרט מיותר שכביכול אין בו צורך למהלך התורה. וזה השתדלתי

לעשות אחרי לימוד כל התורה בעיון כתבתי הקדמה לתורה שהכוונה בה לבד מביאורי

מושגים קשים להבנה, העיקר לעשות סיכום קצר שכולל את כל החרוזים ופושט את כל

הספיקות כפי שנתבררו בעיונים שבהערות. (אמנם כיון שאין ביהמ"ד בלא חידוש גם

בהקדמה נתחדשו דברים שלא תמיד העתקתי אותם להערות) (זו היתה כוונתי ועדיין אני מצפה

להצליח יותר)

דפי הליקוטי מוהר"ן בצורת הדף נלקחו מליקוטי מוהר"ן מהדורת תקפא שהיא גרסת מוהרנ"ת שהדפיס בביתו, מוגה בהשוואה לשאר מהדורות. ובתוספת מ"מ, השייך למכון אבן שתייה ועדיין לא נדפס.

הערות אפשר להפנות למייל lezavotlaze@gmail.com

^א היכן שנזכר הריצ"ח הכוונה להרה"ג רבי יוסף צבי חשין שליט"א. (הריצ"ח כה 23) פירוש שהוא ביאור שאמר בתורה כה בדקה ה23. (הריצ"ח במדבר תשנ"ד) הפירוש שהוא ביאור שאמר בשיעור על הזוהר פיקודי שנאמר בשנת תשנ"ד פ' במדבר. הרבה יסודות וביאורים ששמעתי ממנו הבאתי ולא כולם ציינתי מחשש שלא לזה היתה כוונתו ובחלקם ציינתי שדברי הם ע"פ" מה ששמעתי ממנו דאוי לי אם אומר ואוי לי אם לא אומר, והוא רחום יכפר עוון.

הודעה

כל הביאורים הם בדרך אפשר והצעה בלבד, כי מי יודע עומק כוונתו ובפרט אנו והלוואי שגם כמה שכיוון למדרגתי לא שבשתי, ורק כיון שציוה לעיין ולחדש בתורתו אנו מקיימין דבריו על פי שכל הפשוט שלנו וכדברי מוהרנ"ת הנוקבים שכל מה שמקבל מרבו צריך לידע שיעדין אינו יודע כלל, כי כפלים לתושיה; כי מאד עמקו מחשבותיו, פי דבריו הם כמעין הנובע והם בחינת מים עמקים עצה בלב איש. וצריכין בכל פעם לעיין היטב בדבריו הקדושים ולחזור ולשאב מהם עצות נפלאות באופן שיוכל להציל את עצמו משטף מים רבים של זה העולם. וכל מה שיעדע ויוציא מדבריו צריך לידע ולהבין ולהאמין שיעדין אינו יודע כלל עד היכן מגיעים עמקות דבריו העמקים מני יום וכו'. רק במה שהרשה יכול להתבונן מהם עצות לעבודתו יתברך כפי מדרגתו, אבל עצם תורתו ואפלו שיהותיו הקדושות אי אפשר להשיג בשום אופן וכמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה, הרבה למדתי מרבותי ולא חסרתי מהם אלא וכו'. ע"ל

ועיקר כוונת החיבור הזה הוא לבאר הפשט באופן שכל אחד יוכל ללמוד ולעורר קושיות ללימוד בעיון ולפתוח את המראה מקומות להקל על הלימוד בעיון. ולרגע לא שכחתי את אנ"ש החריפים שאם יעינינו בזה מסתמא יהיו להם הרבה הערות, והרבה חרושים עמלתי שעות רבות להבין ולחדש מסתמא אצלם הוא דבר פשוט שמיד עלו עליו. כל מעלתי עליהם היא רק הסבלנות לעמול ולטרוח הרבה שעות עמ"נ להגיש כשלהן ערוך את הדברים להקל על הרוצה ללמוד בעיון, כיון שלא מצאתי אחר שעשה זאת.

התנצלות

אמנם מעט בברסלב העיון לפרסם חידושיהם חלקם כדי לא להיקרא בעל המחבר וכיו"ב תארי כבוד

וחלקם כנראה מחשש שלא יצאו חובת הזהרת רבינו בתורה כא אות ח' שאין לדרוש לרבים אלא דברים המבוררים לו כאחותו שאסורה לו כמבואר בשבת קמה; ואע"פ שהזהיר בתורה סא' (סוף אות ה') שכ"א חייב להאמין בחשיבות חרושיו, מסתמא כוונתו להאמין אבל לא לדרוש ולפרסם. אבל כיון שאמר אני חדש מלא ישן ולא ידוע שבזה דווקא יצא לחדש ולחלוק על מפרשים רבים שהאריכו בחיוב כתיבת חידושים עיין מהרש"א ב"ב י: שעל זה אחז"ל פסחים נ. אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ובספר חסידים אות תקל מי שגילה לו הקב"ה דבר, ואינו כותבה ויכול לכתוב, הרי גזול מי שגילה לו, כי לא גלה לו אלא לכתוב, דכתיב (תהלים כה יד) סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם, וכתיב (משלי ה טז) יפוצו מעינותיך חוצה, וזה שכתוב (קהלת יב יד) יביא במשפט על כל נעלם, שגורם שנעלם, אם טוב שגילה לו אם רע, שאינה כותבה; ובביאור ברית עולם להחיד"א שם. הוסיף בשם ספר לב אריה שכתב בהקדמתו משם רז"ל שבזמן שבית המקדש קיים כשאדם מקריב קרבן מתכפר לו וכשאדם כותב בספר מה שלומד איזה חידוש הכתיבה זו עולה לו במקום קרבן. ובה פ"י הרב הנ"ל את הכתוב זבח ומנחה לא חפצת וכו' עולה וחטאה לא שאלת או אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי שיעלה במקום קרבן. עוד עי"ש בשם ספר רבינו אפרים על התורה כתב יד פרשת כי תשא שכתב משם רבי אליעזר מגרמיזא ז"ל שכל מי שמגלין לו רזי תורה מן השמים ואינו כותבו עתיד ליתן את הדין עכ"ל. ועיין שפתי כהן למוה"ר מרדכי הכהן מגורי הארז"ל בהקדמת ספרו בזה"ל "ניתנה רשות למי שחננו ה' קצת דעה וחכמה ובינה לבאר ולפרש מה שקבלה נשמתו בסניי ואם לא יכתבם נראה לי שהוא נענש כמו הנביא שהוא כובש נבואתו שחייב מיתה. ועיין בספר מחשבות חרוץ לר' צדוק הכהן אות טו שכתב שיש גם חיוב לפרסם כי שמא יש בדבריו איזה חידוש השייך לחלקו ולא נגלה לשום אדם והוא לכך נוצר גלותו בעולם, ואם לא, ח"ו יצטרך להתגלגל.

עוד עיין בספר קהילות יעקב זי"ע שכתב בהקדמת ספרו בשם ספר תורת גיטין מאמר הקדמון שדבר טוב אחד בספר מציל על הספר כולו. עכ"ל. לכן אולי ע"י הודעה והתנצלות הנ"ל אפשר כן לפרסם איזה חרושים גם לפחותים כמונו, ואנו תקווה שעכ"פ דבר טוב אחד יש גם בחיבור זה ויציל על הספר כולו.

ואע"פ שהרמב"ם מזהיר באגרות קדש מאמר קדוש ה' שלפני שדורש לרבים יחזור ד"פ אבל מה שכותב צריך לחזור אלף פעמים, מסתמא הכוונה להוראה למעשה ואע"פ שבודאי בדברי רבינו יש הוראה בקיום עצותיו ועניני השקפה למעשה, מסתמא בדרך לימוד מותר דאל"כ לא שבקת חי. ומסתמא גם הזהרת רבינו הנ"ל אפשר לפרש כך.

עכ"פ אם טעינו והזהרתם היא בכל עניין, אולי ראוי לכנות את הביאור חברותא, כי חברותא דרכו לומר גם את ספקותיו ולא רק דברים המבוררים כאחותו שאסורה.

עוד עניין חתימת שם המחבר היא סוגיא בפ"ע עיין ספר חסידים שסו שחכמים ראשונים נמנעו כדי שלא להנות מהתורה ועיין שם סימן ח' שרשב"ג מ"י הורגי מלכות תלה בזה סיבת הריגתו עוד עי"ש סימן פד שמנכין לו מזכויותיו, אמנם יש מקשים א"כ מאי משמאלא עושר וכבוד. מאידך רובא דעלמא נהגו כן לציין שמם ונ"ל הטעם או שצויין ע"י תלמידיהם או שכל היחס לפירוש הוא כפי גדולת המחבר בחכמה ויר"ש לכן חששו שאם לא יצינו שמם לא ינהגו כבוד ראש בדבריהם.

לעורר על חשיבות העיון בתורה של רבינו

עיין חיי מוהר"ן סימן שמו שאמר שטוב לקבוע לעצמו שני שעורים ללמוד ספריי הקדושים, שעור אחר פשוט ללמוד במהירות הרבה מאד כדי שיהיה שגור בעל-פה; ושעור אחר ללמוד בעיון גדול. פי יש עמקות גדול ונפלא בספריי. ועיין במקום אחר מה מענין עצם העמקות הגדול שיש בתורתו הקדושה והנוראה מאד עד אין סוף ואין תכלית:

ועיין תורה קה תנינא שהעיון בתורתו מסוגל לבטל הרהורים רעים כי הם באים מהמדמה ועיין ככבי אור חכמה ובינה אות לו לבאר דברי רבינו בסוף תורה כה שצריך לקרא שם חדש ליהצ"ר דהיינו מדמה. הטעם כי המדמה הוא מדרגה שמינית ביצה"ר שנתחדשה כנגד התורה של רבינו ולפ"ז דווקא תורת רבינו מסוגל ביותר להכניע ולתקן את המדמה.

ועיין חיי"מ סימן תקכ"א – שרבינו אמר כבר נתתי לכם כח המדמה כשר וטוב וכו'.

ועיין באה"ל נד אות ד' – שהכוונה בעיקר לתורה נד שבה המשך לאנשיו ובעיקר למוהרנ"ת מדמה זך וברור. ועי"ש אות ו' שכל אחד כפי התכללותו בו ובתורתו כן יזכה. (וכיצד ההתכללות בתורתו עיין בסוף תורה פו תנינא מש"כ רבינו דהיינו לעיין באותו מאמר ולזכות להבין בו ולעשות עמו איזה עבודה בעבוה"ש) ועיין תורה ח' תנינא אות ז' שיעקר האמונה תלויה בברור המדמה ועי"ש אות ח' שעי"כ צריך מאד לחפש ולבקש מאד צדיק כזה שיכול להמשיך מדמה מבורר לאנשיו.

עוד עיין תורה עב תנינא שע"י הסתכלות בצדיק והצדיק בו זוכין להתנוצצות המחזין ולשפלות (שרק היא תקום בתחית המתים) ולגדולה כפי מדרגת מוחו. ועיין בפל"ח שם אות ב' וד' עפ"י לק"ה תפלין ו' בו שגם ע"י לימוד ספרו מתקיים כל זה עפ"י המבואר בתורה קצב שפניו ושכלו של הצדיק נמצא בספרו.

ועיין ככבי אור שיחות וספורים אות מג הובא בחכמה ותבונה סימן ב' אות טז – שרבינו שאל את רבי אהרן תלמידו שהיה הרב של ברסלב למה לא תקח את ספרי ותעיין בו היטב עד שיעלה על דעתך איזה קשיא ואח"כ תוסיף ותעיין בו עד שתבין ותדע את התירוץ שע"ז.

ידועים דברי רבינו שכינה בשם אפיקורס את אותם שאמרו שתורתו גבוהה מדאי. ונראה פשוט כוונתו בזה שאין אחד שלא יכול למצא תועלת בספרו. וא"א לומר שהכוונה שכל אחד יש כמה תורות שמתאימות לו שהרי לא אמר זאת על ספרו אלא על תורתו קודם שנעשו לספר א"כ בכל תורה בלקוטי מוהר"ן יכול כל אחד בכל מדרגת הבנה למצא איזה תועלת נצחית ואמנם לכאורה צריך לומר זאת גם על כל חלק מתורה אבל בזה צ"ע. עכ"פ לפ"ז צריך זהירות גדולה וכל אחד לבחון עצמו אולי ח"ו הוא מאותם אלה שמכונים כפי רבינו אפיקורס. ואם תקשה שרבי אברהם בן נחמן אמר בככבי אור שרק עשרת אלפים שנה אחרי התחיה אולי יבין קצת בספר, פשוט שכל כוונתו להבין כפי שהבין זאת רבינו דהיינו את כל עומק דברי רבינו וזה ודאי לא שייך לנו.

מי שיש לו קצת הרגשה בלקוטי מוהר"ן רואה בחוש שהספר לא נכתב לגאונים, ולא לירודעי קבלה, ולא לירודעי כל התורה כולה, אלא לכל אדם כפשוטו ממש ורואים בחוש שאדם פשוט יכול להתעורר מהספר של רבינו יותר מגאונים גדולים. ויש גאונים גדולים ואפילו כאלה שכותבים פירושים על הספר אעפ"כ רואים בחוש שאין להם את ההרגשה והמסר של רבינו שמקבל חסיד פשוט של רבינו, כי הספר הזה צריך רק ביטול לרבינו זה הכל, וכמו כשיש ביטול אזי ככל שהוא בעל כשרון ויותר בקי בספרים גם מוצא בו יותר טעם ועומק.

חברותא
ללימוד עיון
בספה"ק
ליקוטי מוהר"ן

דף ח: ט.

תורה ז

מאמר ואלה המשפטים

מספה"ק לקוטי מוהר"ן

סיון תשס"ט
ישיבת כנסת תשע"ב

לשון רבנו ז"ל

זמן אמירת התורה

תורה ז' נאמרה בחורף שנת תקס"ג
(חי"מ ג' ונט)

פתיחה

תורה ז' היא תורת האמונה שהיא חיבור אמת ואמונה בחי איש ואשה בחי חיבור הקב"ה לישראל וחיבור הנהגת מעל הזמן לתוך הזמן והנהגת מעל הטבע לתוך הטבע דהיינו נס וחיבור עיני ה' בארץ ישראל תמיד וחיבור א' אלופו של עולם לתוך הגולה שתהפך לגאולה. וזה הוא תיקון הברית והקשר שלנו עימו ית'. וזה א"א אלא ע"י חיבור ישראל להצדיק יסוד עולם מרכבה לברית שרק דרכו מאיר האמת שעל ידו זוכים לאמונה השלימה ומהצדיק מקבלים אמת ע"י שמקמים עצותיו שע"י נחקקת האמת בלב. ולהתגבר על המניעות ועצות הנחש הסובבות את עיצת הצדיק שכולה אמת זה ע"י מצות ציצית שבכוחה ניתן להיות מציץ מן החרכים אליו ית' ולשמור הברית. ושלימות האמונה היא שנעשה עיור מעוה"ז ועולה להנהגת מעל הטבע והשכחה, שהן תחת הזמן, אל הנהגה ניסית, בחי' זכרון, עד שזוכר לאו כלום, כמבואר ביום א' ממעשה מו' בעטלערס וזה היא היציאה מגלות לגאולה.

שיחות השייך לתורה זו

קודם שאמר התורה "משפטים אמונה" בסימן ז', שמעתי ממנו זכרוננו-לברכה התורה "צוהר תעשה לתיבה" בסימן קי"ב, וכתבתי מה ששמעתי כפי מה שנדפס בסימן הַנְּזָכֵר-לְעֵיל. אך אחר-כך אמר התורה "תהומות יכסיומו" בסימן ט', ושם נכלל התורה צוהר הַנְּזָכֵר-לְעֵיל, והתורה תהומות יכסיומו נאמרה בשבת שירה תקס"ג בדרך. ואחר-כך התחיל לומר התורה משפטים הַנְּזָכֵר-לְעֵיל, ואמרה פיסקא פיסקא. ובאותו העת סיפר שהיה אצלו הבעש"ט זכרוננו-לברכה, ואמר לו כשפוגמין בארץ ישראל נופלין בגלות, וסימן - "משם רועה אבן ישראל". ושאל אותנו לומר לו פירוש על אותו המראה, ולא ידענו להשיבו דבר. אחר-כך הראיתי לו התורה "צוהר תעשה לתיבה" שכתבתי פְּנֵי-לְעֵיל, וראה והסתכל בה. אחר-כך ענה ואמר "ומתלמידי יותר מכולם" (כלומר שעתה הבין על-ידי פירוש על המראה הַנְּזָכֵר-לְעֵיל של הבעל-שם-טוב זכרוננו-לברכה). כי עכשיו אני יודע היטב הענין, ואחר-כך גמר התורה "משפטים", ושם מדבר מאמונה וארץ ישראל, שכשפוגמין בארץ ישראל באמונה יורדין לגלות מצרים, ושאלתי אותו אם זה שייך למראה הַנְּזָכֵר-לְעֵיל, השיב שענין המראה כבר גמר מקודם להשיג הענין בשלמות. ואחר-כך קיבלתי ממנו התורה "תהומות יכסיומו". וגם שם נכלל התורה "צוהר" הַנְּזָכֵר-לְעֵיל, ושם בסופו מבואר גם-כן כשפוגמין בארץ ישראל יורדין לגלות. ושם מבואר בסופו הפסוק "משם רועה אבן ישראל" על ביאור הפסוק "ירדו במצולות כמו אבן". ועתה יכולים להבין מעט פירוש המראה הַנְּזָכֵר-לְעֵיל: (- חיי מוהר"ן, סימן ג'). ביאור שיחה זו עיין בסוף התורה בהשמטות עה"פ ותשז בליטת קשתו.

אפילו בשכילנו אנו יכולין להבין קצת, שאין שום זמן כלל, כי רואין בחוש, שהזמן הולך והומה, והוא עף ופורח כצל עובר, עד שבאמת לפי פריחת המחשבה רואין כמעט בחוש שאין שום זמן כלל, כי היכן הוא הזמן של כל העולם. ועיקר הזמן הוא רק מחמת השכחה, מחמת שעוברים ימים ושנים, וברבות הימים נשכחין הימים הראשונים, ומחמת השכחה נדמה כאילו כבר הוא זמן ארוך ונמשך מאוד. אבל כשזוכרין היטב מה שנעשה מתחילה ועד עכשיו, והיום שעבר לפני כמה שנים כאילו הוא עומד עכשיו, על-ידי זה רואין שאין שום זמן כלל. רק שבשכלנו בודאי אי-אפשר להבין דבר זה בשלימות. רק איזה התנוצצות בהעברה בעלמא. הכלל, שזכרון שהוא שלימות הדעת, הוא בחינת למעלה מהזמן, כי עיקר הזמן, הוא מחמת שאין לנו שכל, כמו שאמר רבינו זכרוננו-לברכה בפירושו: (- שיש"ק ח"א, סעיף נ"ז).

*

פתיחה לתורה ז' ואלה המשפטים

מבואר בתורה זו שהאמונה השלימה היא הגאולה
ולאמונה צריך הארת האמת וזה נחקק בנו ע"י קיום עיצות צדיק אמיתי
והתקרבות לצדיק תלוי בשמירת הברית וסגולה לזה היא מצוות ציצית

בחיי מוהר"ן אות ג' מבואר שתורה זו נאמרה אחרי תורה ט' שבה באות ה' נתבאר חלק גדול מהמבואר כאן
ונראה שבתורה זו עיקר הדגש על מה שלא נתבאר שם דהיינו כיצד זוכים לאמת ע"י ציצית שעל ידה
מתגברים על קליפת ניאוף ועצות רשעים הסובבים את עצות הצדיק שכולה זרע אמת וכן המאמר רבב"ח
שמתבאר בתורה זו רמוז בו עניין זה ולא עניין הגלות שע"י פגם האמונה וא"י וניסים כי עניינים אלו אינם עיקר
בתורה זו אלא בתורה ט' שהיא הביאור על המראה שראה רבנו ושמע מהבעש"ט כמבואר בחיי מוהר"ן סימן
ג'. כפי שיתבאר כאן בסוף התורה ובסוף תורה ט'.

מהלך התורה הוא שש בחינות – גאולה – אמונה – אמת – עצות הצדיק – שמירת הברית – מצוות ציצית.
ובענין האמונה מאריך רבינו לבאר ג' בחינות דהיינו ניסים ותפילה וא"י ובסוף התורה מוסיף בחי' רביעית עניין
הזכרון.

והקשר נראה כי כל הד' בחי' האלה הם בחי' גאולה, כי שכחה היא שמתרחק מהמקור, וכן אמונה היא שקשור
בעיני השכל למקור, ונס הוא כשהמקור מנהיג ומאיר בתחתונים, וזה בחי' א"י שהיא מחוברת עם המקור פב"פ
כמ"ש עיני ה' א' בה תמיד מרשית וכו'.

נראה שכלל הבחינות המבוארות כאן בתורה הן יסוד-מלכות ממטה למעלה והכמה ובינה ממעלה למטה. כי
אמונה תפילה וארץ ישראל הם מלכות, והצדיק והנס ושער השמים הם יסוד. וכח היסוד לעלות עד חו"ב
ולהוריד משם הארת החכמה עילאה שהיא כזו אמת שכלפיה מתבטל הטבע. וכן השכחה שהיא דרך הטבע
ומסיבת הזמן מתבטל.

והתעוררות היסוד מלכות הן בתפילה דייקא לכן בכוחה לבטל הטבע והשכחה ולעשות נס ועל ידה הגאולה.
עוד מבואר כאן שגם לציצית יש את הכח הזה, להאיר אור גבוה למקום נמוך. לכן היא סגולה לחולה, כי חולי
הוא חסרון החכמה כמבואר באר"ז"ל והסתכלות על הציצית מחזירה לו את החכמה ומתרפא.
עוד כח בציצית לשמור מעצת הנחש כי ציצית בחי' מקיף מבינה ששומר והיא תיקון כל הבגדים וההסתרות
שיהיו לבוש לאלוקות ולא הסתרת האלוקות.

הקדמה

נראה הכלל שהוא חוט השזור ברמז ברוב התורות של רבינו שעוה"ז תחת הזמן והמקום מטביע ומעלים את
האמת ממילא מוביל רק לגלות ושכחה ואבדון ומניה וביה אין לזה תיקון אלא צריך לזייל להיכא דמדלי מניה
לחפש תיקון ממקום גבוה יותר דהיינו מבחי' למעלה מהזמן וזה מבואר כאן היטב שע"י אמונה בהקב"ה שהוא
למעלה מהזמן אפשר להיות קשור לבחי' למעלה מהזמן ולהמשיך אל למטה מהזמן הנהגה ניסית שכלפיה
מתבטל הטבע לאותה שעה. והיא הגאולה וזכרון.

אבל לאמונה כזו צריך אמת כי אמונה תלויה בהארת האמת ואמת א"א לזכות אלא ע"י צדיק אמת שעצותיו
הן כולה זרע אמת בלא שום זהמת הספק, דהיינו צדיק שזכה לברור המדמה בתכלית, ואזי המקיים עצותיו
נחקק בו אמת מבוררת וזוכה עי"ז לאמונה חזקה. וכשאמונתו חזקה אזי בתפילתו נכלל במלאך הכלול מתהום
עילאה ותתאה ויכול לשנות הטבע בתפילתו בבחי' מי שאמר לשמן שידלוק יאמר לחומץ שידלוק, דהיינו
שמכח שבלבו נתבטל הספק וברור לו שהטבע אינו כלום ורק רצונו ית' מעמיד אותו ומקיימו בכל יום מחדש
להתעלם בו, לכן לגביו הנהגת הטבע אינה מחייבת כלל,

רבינו מבאר שאמונה היא תפילה ותפילה למעלה מהטבע. נראה כוונתו שהבטוי לאמונה היא התפילה ומכח
התפילה דייקא נעשה הנס וממה שמבאר שהמלאך הכלול משני הניסים תתאה ועילאה פריטא שפוותיה
דהיינו אדנ' שפתי תפתח משמע שהמתפלל באמונה שלימה נעשה מרכבה לאותו מלאך ויש לו את הכח של
המלאך הזה^א ומבואר בספרים שתהומות אלה הם יסוד דמלכות ויסוד דבינה והעליון מריק לתחתון ומכח זה
מתגלה הנס בתחתון שמאיר אור החכמה עילאה למטה במלכות בעולם העשיה ומתבטל הטבע.

^א (מה שמבואר במהרש"א שהוא מזל שור אולי רמז לענין ההסתכלות יש בשלימות האמונה וכדברי מוהרנ"ת נפתח השמים ואראה
מראות אלקים ר"ת אמונה ואולי גם כיון שמזל שור שייך לחדש אייר אולי זה החדש מסוגל יותר לניסים שע"כ הוא זמן התחדשות
הצמיחה כמבואר בתורה רעז – גם כל הרפואות באין מן הארץ, ועל כן בעת שהארץ נותנת יבולה, שנותנת פח בכל האילנות והצמחים, דהיינו בזמן ההגיטה
שהוא בחדש אייר אזי יש פח יותר בכל הרפואות כי אז נותנת הארץ בהם פח. אבל בזמן אחר, אפילו אם יקחו אותן הרפואות בעצמן, אין להם זה הפח ועל כן
לוקחין רפואות בחדש אייר שהוא (מאי): ועקר הוא ארץ ישראל, כי כל הארצות מקבלין מתמצית ארץ - ישראל).

אמונה

האמונה בתורה זו היא הנושא העיקרי שתיקון הברית והתקרבות לצדיק הם לתקנה ואילו התפלה וניסים וגאולה הם תוצאה ממנה. ע"כ בהכרח לבאר סוד האמונה

ועיין ליקוטי הלכות י"ד – הלכות גלוח הלכה ד אות ב) עקר אור הפנים אי אפשר לקבל כי אם על ידי אמונה, כי עצם הפנים שהוא האמת, דהיינו ידיעת אמתת אלקותו יתברך אי אפשר לקבל מחמת רבוי אור, כי אם היה מתגלה לעין כל אמתתו באתגלילא היה העולם מתבטל במציאות, כי אפלו אור השמש אי אפשר לבני אדם להסתכל באורו, מחמת רבוי האור, מפל שכן וכל שכן אור הגדול והנורא הזה, על פן ה' יתברך ברחמי שחפץ בקיום העולם, צמצם והסתיר אור האמת, שהוא אור הפנים בבחינת אכן אתה אל מסתתר. ודיקא על ידי רבוי הצמצומים יכולין לידע מאמתתו, כי צמצם את האמת בחכמה נפלאה, בצמצומים רבים ושונים, בדרך נפלאים ונוראים, עד שנתהוה מדת האמונה, שבחכמתו הנפלאה האיר בהאדם מדת האמונה הקדושה שיש בנשמת האדם רשימה מאמתת אלקותו יתברך, שעל ידי זה יש לו פח להאמין בהאמת, אף על פי שאינו רואה האמת עדין בדעתו. והאמונה היא עקר הידיעה, בבחינת וארשתיה לי באמונה וידעת את ה'.

נמצא שסוד האמונה הוא סוד הביטול וצמצום השכל דהיינו כח התבטלות לזולתו וכח זה נמצא אצל כל בני האדם אלא שכל זה אליה וקוץ בה שהרי אם ח"ו מפנה אותו כלפי דבר אחר ממנו ית' אזי זו עבודה זרה פגם הברית שרש כל הרע. וא"כ מנין נמצא באדם השכל לדעת להיכן לכוון את כח הביטול שלו הרי אמונה היא דייקא במקום שא"א להבין בשכל. והביאור שזה עיקר סוד האמונה הקדושה שהאור אמת שמאיר בה אינו שכל במדרגת המוחין שאפשר לדבר ממנו אלא הוא אמת נפלא המאיר מא"ס שא"א לקוט במהלכי שכל אלא בהרגשת הלב. ולכן העיצה לזכות לו אינה במהלכי שכל אלא ע"י עשיה וקיום עיצות הצדיק שחוקקות האמת בליבו.

ועיין לק"ה עירובי תחומין הלכה ה' מהיכן קיים אור האמת הזה בעולם מזיווג חכמה ובינה התדיר לקיום העולם ע"ש (עיין הקדמה לתורה ג' ש הארכנו בזה) אבל עומק סוד אור האמת שמחיה את האמונה מבאר מוהרנ"ת בהלכות נדה ב' ומבאר שם עפ"י תחילת העץ חיים שקודם הבריאה היה אור א"ס אלוקותו ממלא כל עלמין ולבריא את עולם היה צריך לצמצם אורו לצדדין לתת מקום להעלמת אורו והעלמת האור הוא המקום והאפשרות לבריאת העולם שמעלים אורו ית'. אבל מקום שממנו צמצם אלוקותו נשאר בו רשימו מאור א"ס שזה כלל שברוחניות תמיד כל אור שהיה באיזה מקום גם כשמסתלק משאיר רושם ממנו. והרושם הזה מא"ס אלוקותו הוא אור האמת המחיה את האמונה. נמצא כח הביטול שבאמונה הוא מהצמצום עצמו אבל לשמור אותו מעבודה זרה וביטול לס"א נשאר אור רושם מא"ס שהוא אור אמת שמאיר בעולם וכל אחד כפי התגברותו לעשות עצמו עיור מעוה"ז כך זוכה בו יותר. עד שמי שכל כולו קשור רק בו אפשר שיצא מגבול וטבע למדרגת השגחה ניסית בחי' העיור שבספורי מעשיות ז' בעטלערס, שעלה ללמעלה מהזמן והשכחה עד שזכר לאו כלום דהיינו שהיה דבוק באור א"ס שקדם לבריאה.

נמצא שבאמונה יש שני כוחות סותרים כח הצמצום שהוא מה שנתן הקב"ה מקום גדול לטעות ולחשוב שאורו האין סופי נסתלק וזה ע"י חוקי טבע המעלימים את ההנהגה הניסית דהיינו שמעלימים שבאמת גם אחר הריאה מונהגת ע"י קודם הבריאה אלא שזה בלבוש סיבה ומסובר וחק המסתיר אמת זו. ואעפ"כ השאיר אור חלש מאד בעולם אור רשימו מא"ס בבחי' מרחוק ה' נראה לי שרק זכי הראות והמתגברים על יצרם זוכים להרגיש אותו אבל מכוחם יכול כל הנילוה אליהם לזכות גם הוא.

בעניין הנס

הרמ"ק מחלק לשני סוגי ניסים בחי' יוסף ובחי' יעקב והביאור נ"ל עפ"י היסוד שנס הוא למי שראוי וראי הוא מי שבעצמו שמתגבר ויוצא מטבעו, ויש בזה שתי בחי' אחת שמתגבר על תאוותו כיוסף שזכה לוינס הים ידה כנגד מידה שקיים בעצמו ינס החוצה ואחת שמתגבר על שכלו כמבואר בלק"ה פסח ז' כא שלא זכו ישראל לקריעת ים סוף עד שקיימו בעצמם בשכלם בחי' קרעת ים החכמה דהיינו סילוק השכל העצמי וביטול אליו ית' וזה בחי' חנינא בן דוסא שאמר מי שאמר לשמן יאמר לחומץ שידלק.

בעניין סילוק השכל להעיר שאע"פ שישראל הם עם האמונה זה רק מצד האמת שיש בהם אבל מצד מדת המלכות אדרבה הם הגרועים שבאומות וכפירוש רבינו עה"פ עם נבל ולא חכם ע"כ כל העמים מלאים באמונות כזביות דרכי האמורי וישראל פחות מכולם. וכמו ששמעתי מהריצ"ח שמבארים הא דאיתא במדרש שהלך הקב"ה לכל האומות ובקשם לקבל את התורה וסרבו כי כל אומה היה בתורה איזה מידה שלא יכלו להתגבר עליה, ושואלים א"כ איזה מידה ישראל היו צריכים להתגבר כדי לקבל את התורה. ותירצו שסילוק שכל העצמי דהיינו להיות נבל ולא חכם זה אצל ישראל הפך מידתם שעליה היו צריכים להתגבר. נמצא שבמדרש הנ"ל רמוז שתי הסיבות מדוע ישראל ראויים לנס כי הם מוכנים להתגבר על תאותם ועוד שמוכנים לסלק שיכלם.

ראיתי מבארים שכיון שהנס הוא בחי' יסוד (כנ"ל ששני התהומות הם יסוד דמלכות ויסוד דבינה) אזי מצד כחו לעלות עד אבא ואמא כמבואר בזהר סילוקא דיסודא עד או"א עי"ז יכול לגלות הנהגה של חכמה עילאה למטה במלכות וזה הנס.

בגדר נס עיין שערי צדק (שהבאתי בפנים) נס במלכות ונפלאות בכתר

עיין ספר מחשבת החסידות בשם וצוה הכהן - נס הוא יציאה מטבע הפי' כי טבע הוא בחי' אחר הבריאה ונס הוא לא שנברא דבר חדש כי אין חדש תחת השמש דהיינו יותר ממה שנברא בששת ימי בראשית אלא הנס הוא שמאיר משרוש הבריאה דבר שנברא אלא שנשאר שם משרוש הבריאה ולא היה לו התגלות בבחי' הבריאה כי אינו שייך למידותיו של הקב"ה אלא לשם העצם וכשרוצה הש"ת לעשות נס אזי מאיר משם משרוש הבריאה את הנס, דהיינו שבאותו מקום של הנס מאיר שם בחי' שם העצם בחי' שורש הבריאה. עכ"ל. ^{1/2}

תפלה תלויה בברית

הביאור נ"ל עומק כוונת רבינו בתורה נא שתפילה תלויה בברית דהיינו בברית והקשר עימו ית', ובתפילה זה נעשה בכח גדול בבחי' יחוד ממש כמבואר בזהר שתפילת עמידה בלחש בחי' יחוד ומבואר בלק"ה גילוח ה' ו' ^{1/2} בסוד ההולדה שהיא המשכת אור נשמה מא"ס והכי נמי התפלה כמו הזיווג בחי' רוח הקמה באיש שתופסת את כל הקומה כלהבת אש וזו הסיבה בעצמה שתפילה תלויה בתיקון הברית כי מי שלוקח האש הזו לתאוה מפסיד הכח הזה מהתפילה ועיין תורה מד שאבא בנימין התפלל שתהא תפילתי סמוכה למטתי תהיינו כי שתיהן בחי' אחת וכמו שא"א להוליד באבר מת א"א להתפלל בלא חיות בבחי' לא קמה עוד רוח באיש. לכן נ"ל אע"פ שתפלה בבחי' קו של ממטה למעלה שזה בחי' נוק' אבל פועלת מכח תיקון הברית בחי' יסוד דדכר שעולה עד או"א. ועל כן בכוחה להמשיך נס אל תוך הטבע.

הכל תלוי בצדיק

מכלל הדברים מבואר שראשית הכל מתחיל מהצדיק שכיון שהכל תלוי באמת ואמת א"א לזכות אלא ע"י צדיק אמת לכן צריך לחפש צדיק כזה שעצותיו יהיו כולו זרע אמת. ולכן לכאורה קשה כיון שהכל תלוי בצדיק היה צריך שעיקר המאמר יהי ביאור כיצד זוכים לגלות ולהתקרב לצדיק כזה.

ונראה אע"פ שלא נאמר בפירוש אבל מכלל הדברים משמע כאן שכיון שהצדיק הוא יסוד עולם בחי' מרכבה ליסוד לכן כפי מה שזוכה האדם לתיקון הברית כן זוכה לגלות ולהתקשר לצדיק ועיין בתורה ח' תנינא שצריך כל ימיו לחפש אחריו ולבקש אותו ובלק"ה שלוחין ה' מבאר שהכוונה לרוח הקדש שלו כי העיקר זה לזכות על ידו לברור המודמה.

מאיךך בתורה ד' מבואר שצריך לראות את הצדיק ולתת לו צדקה ולהתוודות לפניו. עוד מבאר בתורה כב אות ד' שצריך לזה עזות דקדושה להתגבר על המפורסמים של שקר שמרחיקים מהצדיק ומבלבלים ומעלימים עליו.

עוד מבאר בתורה יז שע"י כסילות כגון ע"י תאות אכילה נחשך אצלו הצדיק ואע"פ שנמצא אצלו לא רואה אורו הגדול כמו עפרון שהיה בידו מערת המכפלה שהיא שער השמים ולא ראה כלום. ועין לקוטי הלכות פסח ז' אות ב' (עפ"י התורה שלנו) מקשה הרי אמונה היא במה שלא מביין א"כ איך ידע במה לאמין ועי"ש וזו קושיא חזקה כאן בתורה

וכן עיין תורה סא כל תיקוננו ע"י אמונת חכמים ולזה זוכים ע"י מנהיג אמיתי ומאיךך מזהיר מאד ממנהיג שאינו ראוי וא"כ איך אפשר לזכות לתיקון לדעת האמת

וכה"ג מצינו באברהם אבינו שהבין שכל תיקונו תלוי בארץ ישראל ועוד גם נצטווה ללכת לשם ולא ידע היכן היא כמבואר בזהר לך לך (הובא בתורה מד) כמה יגע לחפש היכן היא וביאר שם הריצ"ח שכל מה שהצליח היה רק לברר היכן היא לא נמצאת אבל היכן כן זה קיבל במתנה אחרי שטרח ויגע בזה הרבה שנים

וכן צ"ל כאן שבאמת צריך הרבה לצעוק ולבקש את הצדיק ומי שרוצה באמת הש"י יעזור לו דהיינו שאע"פ שבזה תלוי הכל אין לזה עיצה אלא סיעתא דשמיא דהיינו שהבחירה כאן היא בין להתעקש בבקשה וחיפוש או להתייאש ולסמוך על עצמו.

² אבל צ"ע בזה כי אמונה תפילה היא בחי' נוקבא, ולכאורה לא נאמר סילוקא דיסוד עד או"א אלא על יסוד הדבר ולא על יסוד דנוק'. אדרבה זה החילוק שהנוק' היא תחת השמש ואין בה חידוש ורק הדבר יכול להביא חידוש בכח היסוד שעולה למעלה וממשיך מהכתר ממש ומוריד עד למלכות, אבל היא כל כוחה לשמור ולבנות ולקיים את מה שקבלה ואין כוחה לעלות למעלה וצ"ע.

ואולי עפ"י המבואר אצלינו שהנס הוא מכח תפילה ואמונה ומבואר בתורה נא ועוד שהתפילה תלויה בתיקון הברית שהיסוד מרכבה לו. נמצא שכל כח התפילה הוא מכח הברית ממילא כל המבואר בתורה ח' אות ז' שכח התפילה לעלות עד שרש הכל ולהמשיך משם חידוש אל תוך תחת השמש זה מכח סילוקא דיסוד עד או"א שמקבלים מהכתר.

מאיךך זה בעצמו צ"ע כי תפילה היא נוק' ממילא המתפלל לכאורה היסוד שלו הוא בחי' יסוד דנוק' ושוב חוזרת השאלה הנ"ל. אבל בזה נראה שאדרבה מהמבואר שם שכח התפילה להמשיך חידוש זה בעצמו ראייה שיסוד המתפלל הוא יסוד דכר.

³ ליקוטי הלכות י"ד - הלכות גלות הלכה ה' אות ו' - ועל כן עקר הנסיון הוא בתארה הנ"ל, כי אז צריכין לעורר הדעת בכל המדרגות שמשם עקר ההולדה. וכמו כן מתעורר נגד זה הרע של עץ הדעת טוב ורע, שמשם כל חמימות היצר הרע, כי תנועות השכל מוליד חם. וכמו שעל ידי תנועות השכל בקדושה נולד חם להתחמם ולהתלהב לה' יתברך ברשפי שלהבת זה, להתפלל ולעבד ה' יתברך בחמימות והתלהבות גדול דקדושה, כמו כן על ידי שנתעורר הרע של עץ הדעת טוב ורע, על ידי זה נולד חמימות דסטרך אחרא שמשם חמימות התארה הנ"ל, כי הקלפה קדמה לפרוי. ועל כן רב העולם אינם מרגישים רק החמימות של התארה שנגמשך מחטא אדם הראשון שפגם בעץ הדעת טוב ורע. ועל כן באמת שם עקר המלחמה והנסיון והצרוף פידיוע, כי הבחירה היא פידיעה, שמשם עקר הזיווג והחבור בנ"ל.

ועיין ליקוטי הלכות תפלת המנחה הלכה ו' אמצע אות ה' – וכן בענין המחלקת שבין הצדיקים והבשרים, בשחפץ רק באמת אינו מויק לו כלל פי החפץ באמת מוסרין לו מלאך של אמת ויזכה לידע האמת. מכל שכן בשהחולקים הם אנשים גסים או אנשים קלים ורשעים, בודאי יוכל להבין היכן האמת, כי אמת הוא אור ה' יתברך בעצמו, ומי שחפץ באמת לאמתו מאיר לו ה' יתברך בעצמו לצאת מתוך החשך ואפלה (כמו שמבאר בהתורה צהר תעשה לתבה וכו'. עין שם בסימן ט).

נס

ביאור ענין הנס רמוז במלאך דפריטא שפוותיה דהיינו תפילה אמונה והוא כלול מכל הנסים תהום עלאה ותתאה שהם יסוד דמלכות ויסוד דבינה והיינו המבואר בגמ' תענית שמים תחתונים עולים ופוחתים פיהם ומקבלים ממים עליונים ויורדים ומשקים את הארץ וגדול יום הגשמים יותר מתחתית המתים דהיינו שירידת גשם הוא נס ממש ואינו רק טבע.

החילוק בין נס טבעי ממש שהוא מה שנקרא טבע דהיינו כל המציאות שלפנינו חמה זורחת במזרח ושוקעת במערב וכן כל המציאות שבכל יום מחדש מעשה בראשית שנראה כמו אתמול בדיוק. לעומתו יש נס גמור שהוא נקרא טבע רק בגלל היותו חוזר על עצמו כמו המטר והצמיחה שיש בהם חוק הסותר את חוקי הטבע הרגילים כגון טיפות הגשם שאינן נוגעות זו בזו וצמיחה וחיים מתוך רקבון והעדר. ואעפ"כ כיון שחוזר על עצמו נקרא טבע.

אבל יש נס גלוי שאינו חוזר על עצמו כמו קריעת ים סוף ומתן תורה בקולות וברקים וכו"ב ניסים גלויים וגם בזה יש ניסים שהם ביטול הטבע לגמרי כקריעת י"ס שמים עמדו כמו נד היפך טבעם לגמרי, לעומת זה נס המטר בקולות וברקים של שמואל הוא נס מצד העיתוי ולא מצד שינוי הטבע לגמרי.

אמת ע"י עיצת הצדיק

עוד מבואר כאן יסוד חשוב מאד בענין האמת שא"א לקבל מהצדיק ע"י לימוד לבד אלא רק ע"י קבלת עצות ודייקא קיומן הוא החוקק בו את האמת הפנימית הזכה בלא שום זהמה המלוכשת בהן ויסוד הענין, סוד העיצה, שהיא בעצמה טיפת החכמה הבאה מהמח ויורדת לכליות היועצות דהיינו מסננות ומבררות ומביאות לידי החלטה את כל האפשרויות שמולידה הבינה מאותה טיפת חכמה וכשבא לעיצה שהיא עישה כי צ' וש' מתחלפות הוא בחי' טיפה המלבשת את הטיפה הראשונה כי זה הוא תכונת הכליות דהיינו נו"ה לברר ולהחליט ולהלביש דבר ברור מתוך כל מה שיורד עד אליהם דרך כל המידות מחכמה עד התפארת.

ציצית

ציצית בחי' אור מקיף מבואר שער הכוונות ציצית דרוש א' ומבואר אצלינו שאמונה בחי' מקיף וציצית בחי' מציץ מן החרכים נמצא שהעיצה היא מכח מקיף דייקא בחי' מרחוק ה' נראה לי שזה בחי' שכל של אמונה שאינו הבנה דהיינו פנימי אלא רק מקיף מבחוץ שמכח זה יודע במה להאמין ולא את עצם הבנת הדבר (ולפ"ז מתבאר גם ענין האמת שנחלק ע"י קיום עצת הצדיק שאינו נעשה פנימי אלא זו אמת גבוה שאע"פ שמכונה חקיקה הוא רק מקיף. אמנם יש במקיף כח שאין בפנימי כי כח השמירה הוא דווקא מהמקיף כמבואר בתורה לה ענין החשמל ששומר בחי' לבושים שהם שמירה בסוד החשמל כיון שהוא אור גבוה הרבה יותר מהפנימי שכל כוחו להכנס הוא בכח הצמצום אבל המקיף הוא אור הבינה אמא עילאה (שכשזוכה לעשותו פנימי אזי נעשין נה"י דאמא חב"ד לז"א) הכי נמי המבואר אצלינו שציצית שומר מניאוף הכוונה מכח שהיא אור מקיף שסובב ומקיף ושומר.

וגם זה סוד איש ואשה אמת ואמונה המבואר כאן כי השרוי בלא אשה שרוי בלא חומה (יבמות סב:) דהיינו מקיף בחי' אמא עילאה השומרת ודייקא מכח שהיא אמונה ולא שכל לכן קשה יותר להטותה מהאמת כמבואר שלא רצו לתת לעגל אבל איש דייקא מכח היותו שכל פנימי יש אחיזה באמת שלו ואפשר בסברא להטותה מהאמת.

ציצית שמבטל עצת הנחש

כי כוחה להחזיר ליושר ולבטל הסטיה והעקמומיות של הנחש

וזהו ציצית שמירה לניאוף ששומר את האדם מהניאוף, דהיינו מכל מיני זימה המעורר חרון אף. (דהיינו שהוא החטא היחידי שלא נקרא על שם המעשה אלא על שם החרון אף שגורם) ונ"ל עומק הענין יותר כי כנגד הברית עומד הניאוף ולעומת היושר של הברית שמכוון כלפי הכתר בבחי' הנותן בים דרך (שרק בהבטה מתמדת בכתר אפשר לעבור בשלום וביושר את המים רבים שביניהם) כך לעומת זה הניאוף הוא עצם הסטיה מהברית והקשר עין הזה לכן דייקא הניאוף הוא עצת הנחש כמבואר כאן, כי אמת יש רק בבחי' יושר הארת הכתר שנמצא בקו האמצעי ומאיר דרך התפארת מדת האמת כידוע. ולכן לעומתו הוא דייקא הנחש שמשולל לגמרי מיושר וכל מהלכו הוא עקמומיות.

ועיקר העקמומיות שלו היא שאעפ"כ טוען דרך נחש עלי צור דהיינו שהוא הצור והשורש⁷. כי לכל עקמומיות חדשה הוא מכנה צור ושרש בבחי' לבן שמרמה עשרת מונים את יעקב שמדתו אמת ובכל פעם טוען שזו האמת. (עכ"פ גם ממנו צריך ללמוד לא להתיימשך ולהתחיל כל פעם מחדש כל זמן שאנו תחת ממשלתו. והכוונה ממש כמוהו התחלה חדשה לגמרי כאילו לא התחלנו כלל כי שמא ההתחלה הקודמת היתה בעקמומיות ובהתחלה תלוי כל ההמשך (כמבואר בחי"מ תלז ע"ש) לכן הנחש שכל התחלותיו הן בעוקם לכן כ"פ חוזר ליושר בעקמומיות נמצא כל מהלכו בפיתול אבל אנו צריכים שההתחלה תיחיה ביושר ממש ממילא כל ההמשך יהיה ביושר ממש. והיושר הראשון תלוי באמת שמקבלים מהצדיק דהיינו האמונה ברורה וחזקה שבכוחה לתת בים דרך כמבואר בהקדמה לתורה ו.

הצדיק יסוד עולם הוא הלעומת זה של הנחש כמבואר כאן שיש עצת הנחש לעומת עצת הצדיק. וכן מבואר באריז"ל על זוהר פנחס רמט בסוגית כאיל תערוג שם שהנחש הוא יסוד דקטנות מבואר שבמוחין דקטנות נקרא היסוד נחש. ורמז לזה נמצא בתרגום יהונתן על עשו איש ציד תרגום נחשירכין דהיינו שיש נחש על ירכו במקום חרב הברית על ירך שיש להצדיק כמובא בתורה ב'.

וכח הציצית שמטיל בנקב שבבגד (הבוגד ומסתיר את האמת) להיות מציץ מן החרך והנקב אליו ית' בכל הסתרה וחושך ובכל התגברות הנחש לסטיה וניאוף בכח הציצית לחזור והציץ אליו ית' ולחזור ליושר. ולכן הציצית היא על השכם דייקא, כי שם מקום מועד לפורענות ומחלוקת וסטיה מהאמת. לכן דייקא שם שמים את הציצית בבחי' וישימו את השמלה על שכמם, ומכוחה מאיר אור המקיף ששומר ונותן כח להציץ, בבחי' הציץ אליו בעל הבירה.

ודייקא ארץ ישראל⁸ שענין ה"א בה מרשית השנה וכו' שם עיקר בחי' הציץ אליו בעל הבירה וממילא שם עיקר הכח לחזור להציץ אליו ולהשמר מעצת הנחש'.

ובאמצעיתא שער השמים יסוד דתפארת שמאיר לבית אלקים שהיא המלכות כמבואר בזוהר ויצא קנ:

⁷ שמעתי מהריצ"ח בשם רמ"ע מפאנו

⁸ בענין א"י צ"ע שהיא בחי' מקום ואילו נס מבואר ששיך דייקא בבחי' מעל הזמן והמקום (כידוע שזמן ומקום קשורים מאד כי מקום הוא רק מחמת הזמן)

עוד צ"ע שבבחי' מקום רבינו מזכיר כאן גם את עיר שכם שגם היא בא"י. ולכאורה נראה שכמו שיש חילוק בין אמונה תפילה ניסים שהם בחי' א"י, לציצית, שגם בכוחה להמשיך אור החכמה, אבל בבחי' שמירה ורפואה ולא נס. כך אולי יש חילוק בין שכם לא"י, ששכם בחי' יוסף כמבואר בפנים והיא מקום הנחת הציצית. והציצית היא בחי' א"י שבה מציץ הש"י תמיד כמ"ש עיני ה"א בה תמיד.

ובפנים נטיתי לבאר שהם זה לעומת זה שיש שער השמים ששם מאיר הנס ויש לעומת זה שכם מקום מועד לפורענות שהוא בחי' בגד שצריך לתלות בו ציצית כדי לתקנו.

אבל לפ"ז יש להבין באמת מדוע יוסף שנקבר בשכם לא הואיל להצילה מהפורעניות כולם שהרי גם במכירתו ובמעשה דדינה וחלוקת הארץ היה שם או חי או קבור.

ואולי צ"ל כי יוסף שמירת הברית וציצית שומר מניאוף, אבל לא מבטל הבחירה וכשיש פגם באמונה הם לא מועילים, כי מועילים רק למי שרוצה בשמירת הברית ולא ממילא. וצ"ע.

עוד להעיר בענין העיר שכם שכתוב ויבוא יעקב שלם עיר שכם ומבואר בגמ' (הובא בתורה כג) שתיקן להם מטבע וביאר רבינו שתיקן אותם מתאוות ממון שהיא ע"ז דהיינו שמדתו אמת והאיר שם אמת שע"ז זכו לאמונה (ובאמת לבסוף זכו למות נימולים)

¹ וצ"ע כיון שה' צילך איך תמיד עיניו שם ומדוע לא מפנה עיניו כלפי שמי שפונה ממנו וכפי שמעתי שלטובתו פונה ממנו כדי שלא לדונו כחוטא בבית המלך ולכאורה לפ"ז משמע שהסתכלות הזו היא עיני א"א

וצ"ע עיין תורה קפו ע"פ ואתה תשלם לאיש כמעשהו שזה דייקא בא"י ממהרים לשלם מידה כנגד מידה לפ"ז משמע שהם עיני ז"א וצ"ע.

תורה ז נ"א

כדרכו פותח רבנו את התורה בפסוק בו מצא רמז להשגתו המתבארת בתורה זו ובסוף התורה יתבאר בפרטיות כיצד

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם ונ"ו.

אחז"ל שהתורה נקטה לפניהם^א לשון רבים לומר כי **הושוו אשה לאיש וקידושין לה**. **ב"ק טו.ז** דהיינו שאת המשפטים צריך ללמד גם לנשים^א, **ואיתא במכילתא ו'ז**, **יכול יהי' התלמידים לומדין ואינם מבינים** שכיון שכתוב אשר תשים אפשר היה לחשוב שהכוונה להניח לפניהם והם כפי חשקם להבין יתאמצו ויבינו כל אחד כפי כוחו **ת"ל אשר תשים לפניהם, ערכם לפניהם כשולחן ערוך** כי לשון לפניהם רומז שצריך הרב להראות להם פנים בכל דבר דהיינו לבארו להם עד שיבינו. ולשון תשים משמעותו לשים בסדר כמבואר בסוף מסכת תמורה וכן כתוב בדברים לא יט ולמדה את בני ישראל שימיה בפייהם, דהיינו עד שיהיה מסודר בפיו. ובילקוט שמעוני שמות כא שז הביא בשם ר"ע את שתי הדרשות^א :

ורבינו מצא כאן רמז שמה שהושוו אשה לאיש היינו בחי' חיבור^ט אמת ואמונה שע"ז נשלמת האמונה ועי"ז זוכים לגאולה שהיא בחי' שלחן ערוך כי לעתיד לבוא התורה תבאר לכולם כשלחן ערוך המוכן לסעודה. והקשר בין רישא לסיפא דהיינו בין שלימות האמונה לביאור התורה שתהיה בגאולה יתבאר בפנים כי לאמת זוכים ע"י משפטי התורה שהם בחי' תריג עצות שקבלנו בסיני שע"י שמקימים אותן נחקק האמת ונשלמת האמונה שבה תלויה הגאולה.

אות א

^א תורה זו נאמרה בחורף תקס"ח (ח"מ נט) ועי"ש סימן ג'.

^ב שמות כא א'

^ג צ"ע לכאורה לפניהם כיון שהוא לשון זכר מלא נקט לפניהן היה מקום לומר שהכוונה רק לגברים ומה שנקט לשון רבים לכאורה לא בא לרבות נשים אלא כלפי כלל הגברים נקט כן.

^ד קדושין לה. – דבי רבי אליעזר תנא אמר קרא אשר תשים לפניהם השוה הכתוב אשה לאיש לכל דינים שבתורה. עי"ש ובב"ק טו. שיש עוד שתי דעות מאיזה פסוק ללמוד זאת ורבינו מביא כאן רק אחת מהן.

באמת לא מבואר בגמ' מאיזה מילה מדייק התנא דבי רבי אליעזר שהושוו איש לאשה אלא שבדרך כלל כך לומדים שמהמילה לפניהם וצ"ע כי בתוס' ב"ק דף טו. ד"ה אשר תשים מבואר ד"לפניהם" מדבר בדיינים שמשו נצטוו לשים לפניהם את המשפטים כדי שידעו לדון ולא מדובר כאן בנידונים וא"כ אין שום ראייה לדרש מהפסוק.

ועיין **גן רוה עה"ת** ריש משפטים שהקשה כך ותירץ בשם ספר **מירא דכיא** דיליף מהמילה "תשים" שהיא נוכח לזכר ונסתר לנקבה וכיון שמשמש לזכר ונקבה מכאן שהושוו לכל התורה כולה ועיין שם **דברי חנוך** שמביא כמה ראיות לחידוש זה ואח"כ כמה קושיות על חידוש זה.

אבל צ"ע מעיקרא מה תירץ הרי גם אם נלמד מ"תשים" עדין קשה שהצווי היה לשים לפני הדיינים ולא לפני הנדונים ומאי הושוו.

ועיין **תוס נדה נ**. שלומד מדרשת חז"ל הני"ל שכשם שמדבר בנידונים מדבר בדיינים עי"ש

^ה אע"פ שמצות עשה שהזמן גרמא אשה פטורה וא"כ אין צורך לשים לפניה, צריך לומר שהכוונה על שאר המצוות שכן חייבו בהן שהיה סברא לומר שגם מהם אשה פטורה וזה קמ"ל תיבת "לפניהם" שהיא כן חייבת.

^ו מכילתא דרבי ישמעאל מסכת נזיקין פרשה א תחילת פ' משפטים גם עיין ערוכין נד:

^ז **מכילתא משפטים** מסכת נזיקין פרשה א' – ואלה המשפטים. ר' ישמעאל אומר אלו מוסיפין על העליונים מה עליונים מסיני אף תחתונים מסיני. רבי עקיבא אומר ואלה המשפטים למה נאמר לפי שהוא אומר (ויקרא א') דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אין לי אלא פעם אחת מנין שנה ושלוש ורבע עד שילמדו תלמוד לומר דברים. ל"א ולמדה את בני ישראל. יכול למדין ולא שונין תלמוד לומר שם שימה בפייהם. יכול שונין ולא יודעין תלמוד לומר ואלה המשפטים וגו' ערכם לפניהם כשלחן ערוך כענין שנא' שם ד' אתה הראית לדעת.

עירובין דף נד: – רבי עקיבא אומר מנין שחייב אדם לשנות לתלמידו עד שילמדנו שנאמר ולמדה את בני ישראל ומנין עד שתהא סדורה בפייהם שנאמר שימה בפייהם ומנין שחייב להראות לו פנים שנאמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם

פרש"י – להראות לו פנים – ללמדו, לתת טעם בדבריו בכל אשר יוכל, ולא יאמר כך שמעתי, הבן אתה הטעם מעצמך, וחבירו בערובין (יג:) שהיה ר"מ אומר על טמא טהור, ומראה לו פנים: אשר תשים לפניהם – ולא כתיב אשר תלמדם צריך אתה לסדר ולשוש לפניהם טעם המיישב תלמודם:

^ח **ילקוט שמעוני שמות** – פרק כא – רמז שז – רבי עקיבא אומר מנין שחייב אדם לשנות לתלמידו עד שילמדו שנאמר (דברים לא יט) ולמדה את בני ישראל שימה בפייהם. ומנין שחייב להראות לו פנים שנאמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם.

וכן מבואר בפרדס יוסף ויקרא ו' ג' אות יא עה"פ ושמו אצל המזבח.

^ט משמע שחיבור הוא בחי' השתוות. ואולי בבחי' הכתוב באדה"ר (בראשית ב' כג) זאת הפעם עצם מעצמי ופרש"י מלמד שבא אדה"ר על כל בהמה וחיה ולא נתקררה דעתו עד שבא על חוה.

תחילה מבאר רבינו עניין הגאולה שתלויה בשלימות האמונה והקשר בין אמונה לתפילה וניסים ולישראל ולארץ ישראל ומבאר מפסידי האמונה שהם הכופרים בניסים ובכח התפילה ומבאר סוד הניסים עליונים ותחתונים

כי עיקר האמונה היא האמונה בנסים ושלימותה כשמאמין שאין חילוק בין נס לטבע כי שניהם עושה הקב"ה ובאמת אין חילוק כלל שהרי אין לך נס גדול מלידה שהיא ממש יש נפלא מאין ממש טיפה סרוחה סרוחה דייקא וכן כל עשב צומח מרקבון והעדר הזרע שהוא סיבתו ואעפ"כ כיון שהוא דבר רגיל וחוזר בעולם נחשב טבע, ואילו חומץ שידלוק שזה נס הרבה יותר קטן ופחות מורכב אעפ"כ נחשב לנס עצום. מוכח מזה שכל ההבדל בין נס לטבע תלוי באדם עצמו עד כמה הוא בדמיונו קשור להנהגת הטבע שע"ז הוא מנותק מאמונת ההשגחה.

וצריך לדעת ממה שחז"ל גילו לנו שמנכין זכויות על הנאה ממעשה ניסים ונחשב טרחה לפניו מי שמבקש ניסים ומאיך מצינו צדיקים שנעשה להם נס ונהנו ממנו ומאיך היו שנעשה להם נס ולא רצו ליהנות ממנו משמע שזה תלוי במדרגת האדם גדול אמונתו.

ולפ"ז כאן שרבנו קושר כאחד את התפלה אמונה וניסים או שמדובר בניסים שבתוך הטבע למי שהוא במדרגה נמוכה או שמדובר באמונה שהיא שיבור הטבע דהיינו לעשות עצמו עיור מחיזו דעוה"ז וכן תפילה שהיא מסירות נפש/ ממש שרק ע"ז אפשר לעשות לו ניסים גלויים שהם ביטול הטבע.

דע כי עיקר הגלות אינו אלא/י"א בשביל/י"ב חסרון אמונה/י"ג כי עיקר הגלות היא הפירוד בין ישראל להקב"ה וזה לא תלוי בגוף אלא בדעת התלויה באמונה כי באמת הוא ית' ממלא כל עלמין, ממילא הגלות והגאולה היא רק בדעת, עד כמה מאמין שהש"י אצלו וסמוך לו, **כמ"ש (ש"ה ד') /י"ד תבואי תשורי מראש אמנה** כך דרשו במדרש תנחומא פ"י (ט"ו/ט"ז) והביאור כי לשון תבואי תשורי רומז לגאולה כמ"ש בישעיהו נב ח' עין בעין יראו בשוב ה' ציון וזהו תשורי לשון ראייה כמ"ש מגבעות אשורנו, וזה יהיה ע"י ראש אמונה דהיינו שלימות האמונה שהיא בחי' בטחון כמבואר בתורה עו שבטחון בחי' הסתכלות סחי' עיני כל

¹ עיין **מקור מים חיים** אות כא (על הבעש"ט עה"ת) – פרשת עקב שכתב בשם ס' בית אהרן ברמזי פסח דצ"ב ע"ב וז"ל, סיפר המעשה מהבעל שם טוב הקדוש נבג"מ, שנראה לבנו אחר פטירתו, ושאל אותו איך עובדין את הבורא, ונדמה לו הר גבוה תחת השמים ואצלו עמק עמוק מאוד, ועמד על ראש ההר וזרק את עצמו לתוך העמק, ונתפרקו אבריו עד לפירורין, ואחר כך אמר לו כך עובדין את הבורא, עכ"ל: ² הלשון עיקר ואח"כ אינו אלא צ"ע, שנראה סתירה.

וצ"ע כי רבינו מעתיק לשון זה מהמדרש תנחומא כדלקמן וא"כ צ"ע מדוע הוסיף על לשון המדרש תיבת עיקר.

³ צ"ע דצ"ל בגלל, כי בשביל משמע להפך שהגלות היא כדי שיהיה חסרון אמונה. ונראה שרומז לבחי' שבשעת נסיון לוקחים מהאדם את הדעת. עוד צ"ע למה לומר שהגלות בגלל חסרון אמונה לכאורה יותר נכון לומר שהגלות היא בעצמה החסרון אמונה שהרי אנו נמצאים בארץ ואפילו סמוך מאד לבית המקדש ואעפ"כ מחסרון אמונה אנו בגלות נוראה.

⁴ נראה שעומק הענין מדבר במהות הגלות, שהיא שם לכל דבר שאינו במקום חיותו. וכלפי הקב"ה כיוון שכל השגתו היא רק בכלי וידי האמונה. לכן אמונה היא גאולה הנפש וחסרונה היא גלות הנפש. כי בלא אמונה הוא לא נמצא במקומו כי היכן שחושב שם נמצאת נפשו ובלא אמונה שהקב"ה "נמצא מאד" (תהלים מו ב) עמו ואצלו ("סמוך מאד טמיר ונעלם") אזי הוא רחוק מהקב"ה כאילו גלה מארצו ומקומו. ועיין תורה כב אות ב' ג' ידים הם בחי' אמונה והביאור (הריצ"ח) כי כמו שידים כלי קבלת דבר גשמי כך באמונה מקבל דבר רוחני.

⁵ פרש"י – אתי מלבנון תבואי – וכשתשובו מן הגולה אני אשיב עמכם ואף כל ימי הגולה בצרתך לי צר ועל כן כתב אתי מלבנון תבואי, כשתגלו מלבנון זה אתי תבוא ולא כתב אתי ללבנון תבואי לומר משעת יציאתכם מכאן עד שעת ביאתכם כאן אני עמכם בכל אשר תצאו ותבואו:

תשורי מראש אמנה – בקבצי את נדחיק תסתכלי ותתבונני מה שכר פעולתך מראשית האמונה שהאמנת בי לכתך אחרי במדבר ומסעותיך וחנייתך על פי וביאתך לראש שניר וחרמון שהיו מעונות אריות סיחון ועוג, ד"א מראש אמנה הר הוא בגבול צפוני של ארץ ישראל ושמו אמנה ובלשון משנה טורי אמנון והר ההר שנאמר בו (במדבר לד) מן הים הגדול תתאו לכם הר ההר וכשגליות נקבצות ומגיעות שם הם צופים משם ורואין גבול ארץ ישראל ואוירה של ארץ ישראל ושמיים ואומרים הודיה לךך נאמר תשורי מראש אמנה:

הפסוק ראייה שע"י אמונה מתקיים תבואי ותשורי דהיינו שחוזר למקומו עד כדי שכאילו רואה ממש את הקב"ה. בחי' המובא בשם מוהרנ"ת נפתחו השמים ואראה מראות אלוקים ר"ת אמונה.

ועיין פרש"י מבואר שגם בגולה הקב"ה עמהם וא"כ לפי דברי רבינו אין זה גלות כלל אבל הכוונה שהפסוק מגלה לנו שבאמת הגלות היתה רק בגלל החוסר אמונה ולכן צריך לספר לנו שהש"י עמנו תמיד, אבל אם היתה אמונה היינו בעצמינו מרגישים שהקב"ה עמנו ממש בכל מקום וממילא אין זו גלות ברוחניות.

¹⁰ **תנחומא פי בשלח** אמצע פ"י

¹⁰ **תנחומא בשלח** סוף פ"י ואין הגליות עתידות להיגאל אלא בשכר אמנה שנא' (שיר ד) אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אמנה וגו' (ועי"ש כל הפרק מדבר מגודל מעלת האמונה והשכר עליה) וצ"ע שהמדרש נקט לשון שכר דמשמע עבור אמונה מקבל שכר גאולה ולא כדבר הגורם לדבר.

עיין לק"ה פסח ז' אות כב שראש אמנה גבוה מאמונה כי הוא בחי' עתיק וז"ל – אָבֶל אַחַר קְרִיעַת יַם סוּף שָׁזָז זָכוּ לְאַמוּנָה בְּשִׁלְמוֹת עַל – דִּי שְׁהַמְשִׁיכוּ אֶזְ אֲמוּנָה הַשְּׁלֵמָה מִבְּחִינַת עֵתִיק דְּעֵתִיקִין, מִבְּחִינַת אֲוֵרוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ, מִבְּחִינַת רֹאשׁ אֲמוּנָה. וְעַל – בְּן זָכוּ אֶז לְשִׁירָה, בְּחִינַת תְּבוּאֵי תְּשׁוּרֵי רֹאשׁ אֲמוּנָה, 'תְּשׁוּרֵי' דִּיקָא בְּחִינַת וְיִאֲמִינוּ בְּה' וּבְמֹשֶׁה עֲבָדוּ אֶז יִשִּׁיר מְשִׁיחַ, כִּי עֲקַר הַשִּׁירָה כְּשׁוֹכֵחִין לְאַמוּנָה שְׁלֵמָה שְׁמֻשָּׁם כָּל הַשִּׁירוֹת וְהַיְגוּנִים וְעַל – בְּן עַל – דִּי הָאֲמוּנָה הַשְּׁלֵמָה שְׁכּוּ אֶז בִּיתְרָ שְׁאֵת, עַל – דִּי זֶה הַתֵּר הַחֲמִיץ אַחַר כָּף.

אליך ישרו והיינו תבואי תשורי הנ"ל, ומבואר בספרים שהבטחון הוא שלימות האמונה שכל כך מאמין בו עד שבטל ממנו כל דאגה ומחסור ומרגיש כגמול עלי אמו.

ואמונה, הוא בחי' תפלה/י' כי כל חיותו בתפילתו תלוי עד כמה מאמין שהש"י שומע ומקבל ושכחו לעזור, **כמ"ש (שמות יז) ויהי ידיו אמונה/י'**, **ותרגומו פריסת"י בצלו [כ]/כא'** דהיינו שהתרגום של ידיו אמונה הוא שהן פרוסות כלפי מעלה בתפילה כאילו מקבל בידיו את מבוקשו כל כך הוא מאמין. וגם בדברי הלל ושבח כשמרים ידיו בתפילתו מראה בשיתוף ידיו בתפילה שליבו לא רחוק משפתיו/כ"י כי הידים קרובות ללב וכשמתפשט האמונה בידים/כ"י מלמד על גודל האמונה והתלהבות שבלב.

וזה דהיינו אמונה ותפלה הם **בחי' נסים/כ"י** דהיינו התגלות של הנהגה של **למעלה מהטבע** בחי' שאור הכתר הנקרא פלא מאיר במלכות ומעלה לבחי' נס/כ"י, **כי התפלה כוחה למעלה מטבע/כ"י, כי הטבע** שהוא הנהגת הקב"ה את העולם המתלבשת בחק קבוע של מערכת הגלגלים והככבים/כ"י **מחייב כן** הנהגה

¹¹ לכאורה הראיה היא מהתרגום ולא מתייחס לפסוק עצמו אבל עיין תורה כג אות ג' שם מביא ראיה מפסוק זה שגם ידיים הם אמונה והביאור (ריצ"ח) שאמונה היא ידים לקבל דבר רוחני כי כשמאמין בדבר פי' שקבלו.

¹² צ"ע מה צריך פסוק לדבר כל כך פשוט ומובן בסברא שאמונה היא תפילה

¹³ גם בדפ"ר – פריסת, ובתרלז - פרישת, ומתלו - פריטן (כלשון אונקלוס) ובתורה ט אות א' ותורה כ' אות ה' [דף כח:]: ותורה ה תנינא אות א [דף ת:]: שם רבינו נקט פרישת ובתלו תיקן פרישו.

¹⁴ זהר יתרו סו. ספר המדות תפילה מו

¹⁵ הריצ"ח (כג) ביאר שפריסת ידים שייכת במי שתפילתו היא לא רק בבחי' שמיעה דהיינו שפונה רק לבחי' אוון של מעלה, אלא שהוא ראו גם לבחי' עין של מעלה. ובאמת יש שכתבו למנוע מזה למי שאינו ראוי. ולמעשה פריסת ידים היה פעם מצוי יותר עיין שו"ת באר שבע סימן עא שתמה מדוע לא נוהגים כן היום ומביא ראיות רבות שכך נהגו להתפלל בדרות קדומים. ותיירץ שאולי כיון שהוא חוקת הגויים. (ועיין בסוף הוספה ב' דבריו והחולקים עליו) אבל רבינו בספר המדות משמע שרצה להחזיר עטרה לישראל עיין שם ערך תפלה אות מו – בשעת תפלה יפרש כפיו, כאלו מקבל איזה דבר: ואולי כי בהתקשרות לרבינו אנו כן ראויים לבחי' זו. כענייני המבואר לקמן בתורה ח' סוף אות ה' שגם הנלויים לצדיק יכולים להתגרות ברשעים.

וראיתי שמפרשים שע"י פריסת ידיו בתפילה מקבל הארת אמונה יותר וצ"ע המקור ואם היא סברא נראה כנ"ל שהפריסה מראה אצלו אמונה ממילא מאיר עליו יותר מלמעלה

ועיין **זהר ריש פ' יתרו** דף סו. שיש ממונים מיוחדים לקבל התפילה שהיא בפריסת ידים ולחזור ולברך את המתפלל כן. (עי"ש מאידך הסכנה במי שמרים ידיו שלא בתפילה או בקשה)

¹⁶ דהיינו שהוא לא בכלל אלה שאמר עליהם ישעיה פרק כט (יג) ויאמר אֲדָנָי יְעֵן כִּי נִגַּשׁ הָעָם הַזֶּה בְּפִי וּבְשִׁפְתָיו בְּבִדּוֹנִי וְלִבִּי רָחַק מִמֶּנִּי וְתָהִי יְרֵאָתָם אֵתִי מִצֹּת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה:

¹⁷ עיין **תורה צא** שצריך שהאמונה תתפשט לידים ועיין **תורה י'** עניין מחזאת כפים בתפילה שהשמחה שבלב צריך שתתפשט לידים

¹⁸ עיין **תורת נתן ערכי רמ"ק** כרך ו' ערך נס אות רכב עפ"י אור יקר פקודי סימן ו כרך יא דף קעה. – ענין הנס יהיה בשתי דרכים או כיוסף שעשה נגד טבעו ועי"ו הטבע נכנע לו בים כחז"ל וינס וינס. או ע"י מלאך שיהפך הטבע לפי הצורך וזה כנגד יעקב שהיה צדיק מלאך קדוש.

צ"ע אולי אפ"ל שבחי' יוסף הוא נס הנעשה מידה כנגד מידה למי שמשבר תאוותו כגון יוסף וכגון בתורה מו שמי שמשבר טבעו ומכניע תאוות אכילה הקב"ה עושה על ידו מופתים הוא בחי' הנס הראשון הנ"ל. ויש נס בחי' יעקב דהיינו שאמונתו שלימה כל כך שאצלו אין טבע כלל כגון רבי תנינא בן דוסא שאין אצלו חילוק כלל אם שמן או חומץ וגם זה שיבור הטבע אבל לא במידות אלא במוחזן שעשה עצמו עיור לגמרי מהנהגת הטבע של עוה"ז, וכל התפעלותו רק ממה שרואה בעיני השכל שזה בחי' מלאך.

¹⁹ ספר **שערי צדק** [חברו החכם רבי יוסף בן קרניטול בן כבוד רבי אברהם בן רי"ת] – השער העשירי – לפי שכל הטובות נמצאות מן הכתר שהוא אין שהוא הלובר העליון שהוא עולם הרחמים הגמורים והחסד הגמור ועתה פקח עיניך ותראה עניינים עמוקים מבוארים לפניך ותראה המושכלות מושגות במורגשות. **והספירה הזאת היא העושה הנפלאות** וכן הוא אומר לעושה נפלאות גדולות לבדו, לבדו ממש. **הוא סוד הכתר**. וכן הוא אומר נורא תהלות עושה פלא וכתוב אודך על כי נוראות נפילתי והנני מבאר כתיב זכר עשה לנפלאותיו כשהוכרוך שהוא יסוד דבק במלכות אזי המלכות עשה הנסים שהם זכרון לנפלאות הסתומות והנעלמות. **והנני רומז כשהנסים נעשות החלק הנעשה על ידי מלכות נקרא נסים והחלק הנעשה על ידי הכתר נקרא נפלאות** וזהו סוד הפוך הטבע והשתנותו שהכתר העליון מאציל על המלכות על ידי התפארת אזי הים ראה וינסו שהרי מן המקום שנעשה הכל ונתאצל הכל יבא החפץ ואז נעשים הנסים בכח הנפלאות.

²⁰ צ"ע כי ביציאת מצרים היו בני ישראל על שפת הים ומצרים אחריהם וישראל צעקו ומשה עמד בתפילה והקב"ה אמר לו מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו. ופירשו המפרשים לא זמן תפלה עכשיו. ולכאורה קשה אם לא עכשיו אימת. וצ"ל כפי שיתבאר לקמן שמי שאינו ראוי לנס גלוי לא תועיל לו תפילה אלא דווקא איזה מסירות נפש והיינו דאל"כ דבר אל בני ישראל ויסעו לתוך הים. וכן מבואר בגמ' ברכות כ. – אמר ליה רב פפא לאבבי מאי שנא ראשונים דאתרדויש להו ניסא ומאי שנא אנן דלא מתרדויש לן ניסא אי משום תנויי בשני דרב יהודה כולי תנויי בנויקין הוה ואנן קא מתנינן שיתא סדרי וכי הוה מטי רב יהודה בעוקצין האשה שכובשת ירק בקדרה ואמרי לה זיתים שכבשן בטרפיהן טהורים אמר הויות דרב ושמואל קא חזינא הכא ואנן קא מתנינן בעוקצין תליסר מתיבתא **ואילו רב יהודה כי הוה שליף חר מסאניה אתי מטרא ואנן קא מצערינן נפשין ומצוח קא צוחינן ולית דמשגח בן אמר ליה קמאי הוה קא מסרי נפשייהו אקרושת השם אנן לא מסרינן נפשין אקרושת השם**

²¹ טבע היא הנהגת העולם עפ"י גלגל המזלות דהיינו בחוק קבוע המעלים את המנהיג האמיתי שמעליהם. דהיינו שנדמה לגלגל הסובב מאליו. ועיין תורה יז תנינא שמי שלא ראוי להשגחה אזי הטבע חסד לו שיכול לקבל טובה מצד הטבע כי מצד ההשגחה היה נענש. כי השגחה היא עיני הש"י וממילא אם ח"ו חוטא נידון כחוטא בבית המלך, אבל טבע היא השגחה בבחי' אחר באחור שמי שהוא בבחי' עורף כלפי הקב"ה כי פונה למשען אחר אזי בבחי' ה' צלך הוא ית' גם בבחי' עורף כלפיו לטובתו כנ"ל ואזי השגחתו עליו היא בבחי' אחר כתפיה דהיינו רק המוכרח לו לקיומו ולא יותר וכמוכרן יש בזה בחינות רבות ואינו כפשוטו ממש.

טבעית, והתפלה משנה הטבע/כ"ח דהיינו תפילה שהיא בקשת צרכיו בדרך כלל מבקש מה שלא ראוי לבוא לו בדרך הטבע/כ"ט, וזה דבר נס/ל' לשון עמוד גבוה שבולט לעין מעל הארץ, כמ"ש (במדבר כא ח) עשה לך שרף ושמים אותו על נס, כך הוא הנס שעולה ויוצא מגדר הטבע והארציות, ולזה צריך אמונה שלא יהיה מהכופרים המכסים את הניסים בסברות של דרך הטבע ומאיך שיהיה בעל אמונה גדולה כזו שיהיה אפשר לעשות לו ניסים גלויים בלא שיחשב טרחה מחמת הקטרוג/לא"י, שיאמין שיש מחדש/ל"ב שברא את

כ"ח צ"ע עיין ספר המידות – ערך תפלה יט. אסור להטריח את השם לשנות את הטבע: ועיין תענית כ: שהנהגה ממעשה נס מנקים לו מזכויותיו וצ"א א"כ למה מתכוין רבינו כאן דלא נחשב טרחה ומה הגדר מה נחשב לטרחה ומה לא. ואין שייך טרחה אצל הקב"ה. ומתי מותר ליהנות מהנס.

(עיין קדושין מעשה בתנין בעל שבע ראשים שהיה מוזק בבית המדרש וגרמו להצדיק רבי יעקב בריה דרב אחא להכנס לשם בלא שידע על הסכנה ומצאו שם והתפלל וכלל כריעה שרע נפל ראש אחד של התנין, ואח"כ התרעם מדוע סיכנו אותו וכעת אפשר שינכו לו מזכויותיו בגלל הנס שנעשה לו וע"ש מהרש"א שכתב שעי" תפלה אין זה נס ולא ינכו לו מזכויותיו. אלא שהוא סבר שלא מחמת התפלה מת הנחש אלא בנס. והביאור נ"ל כשאדם נכנס למקום סכנה אזי כדי להצילו כאילו מכריח את הקב"ה לעשות לו נס ועל זה מנכין מזכויותיו אבל תפלה היא בקשה ותחנונים לכן לא מפסיד זכויותיו.)

ונראה כי יש נס גלוי ויש נס מכוסה דהיינו שאפשר להסביר אותו בדרך טבע. ונראה פשוט שנס שאפשר לכסות בדרך טבע אינו טרחה וגם מותר ליהנות ממנו. וממילא מובן גם שכל הטרחה אינה עצם עשיית הנס אלא הקטרוג שהוא גורם כשנעשה למי שלא מגיע לו עפי" דין. אבל נס גלוי נחשב כביכול, כי מטריח את הקב"ה לעבור על "החוק נתן ולא יעבור" דמעורר קטרוג בעלי הדין, בזכות מה מגיע לו שנוי טבע. אבל מי שבעצמו גם מכניע יצרו ומבטל טבעו אזי אין עליו קטרוג כי זו מדת הדין מדה כנגד מידה שישתנה הטבע עבור מי שמתגבר על טבעו (וכמבואר בתורה מו שהמטבר תאוות אכילה נעשים לו מופתים). אבל יש עוד אפשרות להשתק בעלי הדין וזה ע"י אמונה שלימה כרבי חנינא בן דוסא שמדתו אמונה שאמר מי שאמר לשמן שידלוק יאמר לחומץ שידלוק שכיון ושאמונתו שילימה שאין טבע כלל רק הכל הבריאה גמורה על ידו ית'. דהיינו ע"י שמתגבר על טבעו שלא הולך אחר עיניו אלא רק אחר עיני השכל שיוודע שאין עוד מלבדו כלל לכן לגביו אין טבע ולא נחשב לנס, כי שמן דולק זה נס כמו שחומץ דולק ואין שום חילוק כי הכל בידו ואצלו ית' אין שום חילוק כלל בין שמן לחומץ. כיון שכל מהותו בבחי' מעל הטבע לכן הוא גם מונהג באופן הזה. כפי האמת שאין טבע. ואולי לזה כיוון הרמ"ק הנ"ל שיש נס בחי' יוסף ששייבר תאוותו ויש נס בחי' יעקב שהוא כמלאך דהיינו שלימות אמונה.

ועיין לק"ה פסח ז' כא מבאר שם שקריעת ים נתאפשרה רק ע"י שעשו בעצמם קריעת ים בים החכמה שלהם ע"י אמונה שסלקו השכל וצ"ע א"כ מי שלא זכה לדעת לא יכול להתפלל על בנין ביהמ"ק ואולי זה דווקא בשעת דין כמו בק"ס שאמר הקב"ה למשה לאו עיני צלותא דבר אל בני ויסעו וצ"ע אולי דווקא בלי תפילה אזי מתקיים מאמרו אם מכין זאת קודם ברוחניות אבל בתפילה בכל אופן מועיל. דהיינו שמתגבר על טבעו ועוד אולי גם בתפלה זוכה לנס רק כשהתפלה בבחי' שיבור הטבע דהיינו מסירות נפש ממש כמבואר בבעש"ט שתפלה צריכה להיות במסירות נפש ממש.

כ"ט אע"פ שרבינו לימד אותנו לבקש על כל דבר כי אינו דומה מה שמקבלים ע"י תפלה למה שמקבלים בדרך הטבע שאז הוא כמו בהמה שמקבלת בלא פנים כלל.

ל' נס לשון גובה כמ"ש במדבר כא ח' עשה לך שרף ושמים אותו על נס. פרש"י – על כלונס שקורים פירטיק"א בלע"ז וכן (ישעיה ל) וכנס על הגבעה (שם מט) ארים נסי (שם יג) שאז נס ולפי שהוא גבוה לאות ולראיה קוראו נס: ודבר נס הוא שמאיר אור גבוה למטה ומתגלה הנהגת למעלה מהטבע והזמן.

עיין ספר מחשבת החסידות בשם יצווה הכהן – נס הוא יציאה מטבע הפי' כי טבע הוא בחי' אחר הבריאה ונס הוא לא שנברא דבר חדש כי אין חדש תחת השמש דהיינו יותר ממה שנברא בששת ימי בראשית אלא הנס הוא שמאיר משורש הבריאה דבר שנברא אלא שנשאר שם בשורש הבריאה ולא היה לו התגלות בבחי' הבריאה כי אינו שייך למידותיו של הקב"ה אלא לשם העצם וכשרוצה השי"ת לעשות נס אזי מאיר משם משורש הבריאה את הנס, דהיינו שבאותו מקום של הנס מאיר שם בחי' שם העצם בחי' שורש הבריאה. עכ"ל. ועיין לעיל בשם השערי צדק.

נס – נ"ל כי כתוב חוק נתן ולא יעבור דהיינו שיש איזה סדר קבוע של הנהגה שכיוון שחוזרת על עצמה והדבר יודע ומקובל שדבר גורם לדבר או עוקב דבר או מביא דבר (בחי' סיבה ומסובב בחי' בגלל הדבר הזה לשון גללים דהיינו פסולת וחיצוניות) הסדר הזה נקרא טבע שמטבע ומעלים את המסובב האמיתי שיראה כאילו הדבר מונהג ע"י עצמו ובעולם ובהעלם הוזה כל דבר שיוצא מהסדר הזה מעורר פליאה ותמייה אבל אם יחזור הדבר כמה פעמים באותו זמן אחרי אותו דבר דהיינו שיראה כאילו שיש לו סיבה טבעית כבר לא יתמיה (כידוע המעשה מרחל ור"ע במדרש הגדול שמות ד' יג אמרה לו אשתו לך למוד תורה אמר לה הלא ישחקו עלי שאני בן ארבעים שנה ואיני יודע כלום אמרה לו בא לעשות פלא אמר לה ומהוא אמרה לו הבא לי חמור שהוא ניזק בחליותיו הביא לה זרקה על נוקו עפר וזרעה עליו שחלים וצמחו הוציאו לשוק יום ראשון ושיחקו עליו יום שני ושיחקו עליו יום שלישי לא ישחקו עליו, כך אמרה לו לך ולמוד תורה היום ישחקו עליך למחר ישחקו יום שלישי לא ישחקו אלא יאמרו מנהגו כן) וכמו כל ההמצאות שהתחדשו בעולם דברים נפלאים שכיוון שתלו הדבר באיזה חוק טבעי כבר לא תמהו על הדבר וכ"ש ניסים נפלאים ועצומים כמו לידה ויש הרבה דברים שאפילו אין להם שום הסבר ורק עובדת היותם חוזרים על עצמם נדונים כטבע וממילא על הקרקע הזו כל דבר שיוצא מהסדר הוא כאילו עולה ובולט ממנה ולכן נקרא נס שמתנוסס ועולה ומתגלה. והוא בבחי' כל דבר היוצא מן הכלל מלמד על הכלל כולו שאע"פ שיש חוק וסדר בטבע אבל הוא לא דבר המתגלגל מעצמו אלא מונהג ע"י אותו אחד שהנהיג את הנס.

ועיין מלבי"ם תהלים צג א' ופט יד שמבאר שהנס הטבעי נקרא עוז כי הוא נס תמידי ועוד שממשיך לקיימו גם בעת שלובש גאות ועושה נס גלוי. ואע"פ שאחד כביכול סותר את השני הוא מקיים שניהם בעונה אחת ע"י"ש.

אבל ע"ז וכישוף ומעשה שדים זה דבר אחר זה גדר אמצעי כי ע"ז פונה לשרים וכישוף הוא כח להשתלט על דמיון הוולת ונקרא להט ושדים היא עניין של כח להכריחם נקרא לט (סנהדרין טו). שגם הם כופרים בטבע אבל לא מאמינים במנהיג העליון אלא בשרים והעבדים שלו ויש גם קבלה מעשית שפונה למלאכים היא בחי' קליפת נגה שתלוי בטוהר מידותיו של העושה כמבואר בשערי קדושה למחר"ו

כ"א כדמצינו ברבי מאיר בעל הנס שמגודל אמונתו אמר מי שאמר לשמן שידלוק יאמר לחומץ שידלוק וכיון שהיתה אמונה חזקה זכה לזה בפועל ועוד יותר מזה כי בעלמא אסור ליהנות ממעשה ניסים כי מנכים לו מזכויותיו כמבואר בתענית כ: ובדף כד. וכן מבואר בפרש"י שם ד"ה אלא כאחד. אבל מי שאצלו אין טבע נפרד מהנס כלל גם מותר לו ליהנות וכדמצינו בר"מ הנ"ל שנהנה מהנס שנעשה לו בחומץ כי לא ראה בוה נס מיוחד.

העולם יש מאין שרק זה נקרא חידוש, ובידו גם עכשיו בכל רגע **לחדש דבר כרצונו** [ג/ל] שלא יהיה כאותם אפיקורסים האומרים עוב ה' את הארץ/ל^ז. דהיינו אע"פ שחוש הראות מכחיש, צריך לסלק שכלו העצמי ולהיות עיור מחיזו דעוה"ז ולחוק עיני השכל להיות בבחי' עיני כל אליך ישברו דהיינו שלימות האמונה מדת הבטחון כמבואר בתורה עו.

ועיקר אמונה, בחי' תפלה, בחי' נסים, אינו אלא/ל^ז בארץ ישראל [ל^ז] שאינה תחת השרים כשאר ארצות אלא תחת השגחתו ית' בלבד כמ"ש אשר עיני ה' א' בה מרשית השנה וכו'/ל^ח ועי"ז אורא מחכים/ל^ט דהיינו הארת האמת שע"ז זוכים לאמונה, כמ"ש (תהלים לז) **שכן ארץ ורעה אמונה/מ^ז** דהיינו שאם תשכון בארץ אזי האמונה תנהיג ותזין אותך.

ושם עיקר עליות התפלות/מא^ז נראה שרוצה לומר שנוסף על הניסים שהם מצד השגחת עיני ה' עוד יש סגולה בארץ ישראל מצד ששם שער השמים שאליו פונות ועולות התפילות דהיינו און הש"י, כמ"ש (בראשית כח) **וזה שער השמים [מב/מג^ז]**:

^{בב} שיש מחדש ובידו לחדש – טמון כאן ששנוי הטבע יכול רק מי שמחדש אותו בכל רגע. וצ"ע מדוע לא מתנה גם שמאמין שהוא ית' שומע ומקבל דבריו.

^{בב} תורה ח אות ז. ועיין גם בעש"ט עה"ת פרשת נח עמוד התפלה שם אות קנט ומקור מים חיים אות קנה קושית הרמב"ן ענין שני הרצון ותירוץ הבעש"ט בשם רבו אחיה השלוני שע"י תפלה במסירות נפש נעשה בריה אחרת.

^{בב} דהיינו שהתפילה היא כזה ביטול שעולה ומאיר משורש הבריאה לבחי' אחר הבריאה עיין תורה ח אות ז' "ומעין מבית ה' יצא" הוא התפלה. כמו שכתוב (ישעיהו נ"ו): "כי יבית בית תפלה". והוא בחינת מביא מפת אל הפעל: כי תפלה הוא בחינת חידוש העולם, כי תפלה הוא שפאמין שיש מחדש אשר בידו לעשות כרצונו לשנות הטבע, והוא בחינות בריאה בכת, כמו שכתוב (תהלים ק"ד): "כלם בתקמה עשית". שהוא בחינת התפלה שמשם יוצא מעין התקמה כנ"ל: והתורה היא בחינת בריאה בפעל, כמו שכתוב (משלי ח): "נאֶהֱיָה אֶצְלוֹ אֲמוּן אֶפֶן, לְשׁוֹן פּוֹעֵל, כִּי בַהֲתוֹרָה נִבְרָא הָעוֹלָם. וְכַשְׁמַחֲפֵלֵל עַל אֵיזָה דָּבָר, הוּא בַחֲמִינָה חֲדוּשׁ הָעוֹלָם וְהוּא בַחֲמִינָה בְרִיאָה בְכַח, וְהוּא בַחֲמִינָה הַתְּעוֹרְרוֹת הַתְּקֵמָה שֶׁהוּא בַתְּפִלָּה, כְּפוֹקֵר לְעִיל: "ומעין מבית ה' יצא", זה התפלה, כי שם נתעורר התקמה כנ"ל, ומשם נמשך המעין הוא התקמה אל התורה, ושם יוצא אל הפעל, כמו שכתוב (משלי ב): "מפיו יצת והבונה", כי בהתורה הוא התגלות התקמה, ועל - יד - זה נעשה מעין גנים, שהמעין משקה הגן.

ועוד עיין תורה סה אות ד' ותורה ד' אות ט' ועיין תורה נב שע"י התבודדות חזרו להכלל בשרשו. וכן מבואר הרבה בכל הספר לק"מ מהתפילה שהיא ביטול ולגבינו צריך לזכור שזה המגמה וכפי תיקון הברית זוכה.

^{בב} רמב"ם הלכות תשובה פ"ג.

^{בב} הלשון "אינו אלא" פ"י דלא שייך כלל בשום מקום אחר. וצ"ע מסתמא באמת גם המקום גורם וכן איתא בטוב הארץ שבגלל אורא דא"י שמחכים לכן הוא מקום הניסים גם עיין תורה לו שאורא דא"י מחכים זה בחי' הבל שאין בו חטא. אבל הרי מצינו צדיקים בעלי אמונה גדולה בחו"ל וא"כ צ"ל שעיקר הכוונה במהות דהיינו נשמת א"י היא אורא דמחכים ואפשר להמשיך קדושת א"י גם בחו"ל, אלא שהיא בחי' נשמה בלא גוף ובודאי כשגם מצטרף סגולת המקום הגשמי אזי מעלתו לעין שיעור יותר.

^{בב} ספר טוב הארץ לרבי נתן שפירא מעלת א"י וישיבתה אות ה' [דף טו: מהדורת תרנא] (הובא בילקוט דברי חכמים קי)

^{בב} ועיין תורה מ תנינא – לכן הנמצא בה נמצא למולו יתברך, וזהו המקום של נפש וגוף ישראל. לכן היציאה ממנה ומבחינתה היא גלות. לכן הנס הוא טבע אצל ישראל כשהם במקומם ומאמנינם וקשורים בהש"ת כי ממילא בטל הטבע

^{בב} חכמה דייקא שהיא בחי' אמונה מצד דלית לה מגרמא. הכי נמי החכמה רבנו מכנה אותה רחוק עפ"י הפסוק אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני ומבאר בתורה פג תינא ותורה מי תנינא דלא כפשוטו של מקרא, אלא אדרבה זו החכמה עד כמה שאני משיג שהיא רחוקה ממני. נמצא שזו השגה שיש בה הארת אמת עצומה שמתבטאת בהשגת האפסיות שלי, וזה בחי' אמונה דלית לה מגרמא כולם רק עד כמה שמאיר בה האמת.

^{בב} תהילים פרק לו (ג) בטח ביהוד ויעשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה: (ד) והתענג על ידך ויתן לך משאלת לך:

רעה אמונה פרש"י תאכל ותתפרנס משכר האמונה וכו' ואבן עזרא פי רעה מלשון שומר. ורבינו נ"ל שמפרש רעה לשון מנהיג

רעה אמונה – צ"ע אם הפסוק הוא כפל לשון כמו שבדרך כלל, נמצא שכן ארץ ורעה אמונה הוא כפל של בטח בה' ועשה טוב. ועיין רבינו יונה משלי ג בו מאריך לבאר גדר הבטחון ונראה כוונתו שבטחון הוא האמונה הברורה עד שנשען עליו. נמצא "שכון ארץ" הוא כפל של "בטח בה'", "ורעה אמונה" הוא כפל של "ועשה טוב".

רעה אמונה – לשון מרעה לצאן בראשית מז ד' או לשון מנהיג לאמונה כדמצינו במשה רבינו שנקרא רעיא מהימניה רועה נאמן. דהיינו האם עיקרו הנהיגה ומרעה הוא לשון מושאל או עיקרו מרעה ולשון הנהיגה מושאל שלפ"ז אמונה כמו מאכל שמחיה. ועיין תורה כב אות ג.

^{בב} בראשית יוצא כח (יו) ויירא ויאמר מה נזרם המקום הזה אין זה פה כי אם בית אלהים וזה שער השמים:

פרש"י – וזה שער השמים – מקום תפלה לעלות תפלתם השמימה. ומדרשו שביית המקדש של מעלה מכון כנגד בית המקדש של מטה: וביארו המהר"ל בגור אריה – "וזה שער השמים" קאי על בית המקדש של מעלה, והכי קאמר – זה שבארץ "הוא בית אלהים", וזה שכנגדו הוא "שער השמים".

עוד ע"י בפרש"י שביהמ"ק בא לבית אל וכו' עי"ש ואולי אפשר לומר לפי פרש"י מה שקפצו ההר ויעקב זה אל זה ונפגשו בבית אל היא לזו היינו שיעקב שמדנו אמת קפץ להר המוריה שהיא צדק וזכה עי"ז שלימות האמונה ממילא נתאחדו בשבילו גם בגשמיות עיר הצדק ולזו היינו צדק כד אתחבר בה אמת נעשית אמונה (כידוע שלזו היא קושטא שלא מת בה אדם כיון שדברו בה רק אמת) ועיין ספר שערי צדק שער ראשון העתקתי ממנו בהוספות בסוף התורה הוספה ב'. ועי"ש עוד באריכות ענין שער השמים והדעות בזה.

נראה בפשטות שער השמים הוא קדש הקדשים בביהמ"ק אלא שמכחו מתפשטת הקדושה סביבו בעיגולים כמבואר במשנה ריש כלים א' ו' עשר קדושות הן וכו' עיין חסד לאברהם לקמן ועיין רבינו בחיי לקמן דעות לגבי שער השמים הנוכר בתורה לקמן.

^{בב} חסד לאברהם מעין א נהר ג וכו. והיכן בא"י עיין בחיי בראשית כח יב וזו כה"ט שם יז משך חכמה שם כא יד רד"ק שמואל א י ג

ובשביל זה כיון שאמונה וא"י בחי אחת, לכן **כשפגם אברהם** כשהבטיח לו הקב"ה שיתן לו את הארץ לרישתה דהיינו שיוריש אותה לזרעו בלא הפסק, שאל **במה אדע** כי אירשנה **(שם טו)/מ"ו/מ"ה** דהיינו באופן של ירושה דייקא, **ובזה פגם בירושת/מ"ו/ארץ/מ"ו** דהיינו שפגם בזכיה בה כירושה דייקא ולכן אע"פ שזכו בה פסקה מהם בגלות מצרים ובגלות בבל ורק בבנין בית שני נתקדשה לעולם גם לעתיד לבוא, וכיון שפגם בארץ **שהיא בחי' אמונה, בחי' תפלה, היה גלות מצרים [מ"ח]/מ"ט** דעל פגם אמונה שהוא בחי גלות התיקון הוא לעמוד בנסיון הגלות/י.

^{גג} שער השמים – משמע פתח בשמים שמשם מאיר שמים בארץ וצ"ע א"כ זו הארת אמת ואילו אמונה היא ביטול. ועיין לקמן אות ב' חקירה האם השכל של האמונה לאן לכווין את הביטול הוא שכל עצמי או הארת אמת כמו כל הארת האמת שמקבלת אח"כ. בוודר ויצא קמט: קן: (הובא בתורת נתן ערכי רמ"ק תשעב) שער השמים הוא יסוד שער לתפארת שנקרא שמים ומשפיע לבית אלקים שהיא המלכות.

^{מד} בראשית פרק טו (ו) וְהָאֵמֶן בְּיַדְךָ וַיִּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה: (ז) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אֲנִי יְדוּד אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאוּרַכְּשֵׁימִי לָתֵת לְךָ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ: (ח) וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי יְדוּד בְּמָה אֲדַע כִּי אֵירְשֶׁנָּה:

^{מה} לקוטי הלכות ח"מ – הלכות גולה הלכה ה' (ח) ועל כן אפלו הצדיקים הגדולים מאד מאד, זכרם וְגו' עלינו, שגו בזה כל אהר איהו שגיא דקה. ואם נדקדק בזה נמצא שכל הפגמים שחשבו רבותינו וזכרונם לברכה על גדולי הצדיקים אבות העולם כלם היו בבחינה זאת שלפי בחינת קדשתם דקדו בזה נמצא את השערה כמו ענין אברהם אבינו שאמר במה אדע כי אירשנה. שעקר הפגם והשגיאה שהיה דוחק את השערה, כי תכף כשהבטיחו ה' יתברך אז על ירשת ארץ ישראל היה רוצה שיגמר הדבר מיד ולידע מיד באיזה דרך ואופן יירשו אותה. כי זה כלל גדול שכל אבות העולם הסתכלו על הקץ האחרון שיתאחר מאד ורצו להשיגו מיד. ועל כן שאל אברהם במה אדע כי אירשנה, כי ראה מרחוק ברוח קדשו שאף על פי שישאל יבבשו ארץ ישראל אבל אחר כך יגלו משם וארץ ישראל לא יהיה בידם ותארה הגלות מאד. על כן רצה לדחק את השערה שה' יתברך יודיע לו תכף הקץ האחרון איה יירשנה לנצח. ועל כן פגם בזה כי אסור לדחק את השערה כפי ובפרט בענין הקץ האחרון שהיא קץ הפלאות:

^{מו} ארץ ישראל הובטחה לאברהם ג"פ – הראשונה בברית בין הבתרים בראשית טו ז – וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אֲנִי יְדוּד אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאוּרַכְשֵׁימִי לָתֵת לְךָ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ: (ח) וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי יְדוּד בְּמָה אֲדַע כִּי אֵירְשֶׁנָּה: – והיה בן שבעים שנה ואח"כ חזר לחרן ונענש על זה. וכשהיה בן ע"ה שנה אמר לו הקדוש ברוך הוא לך מארצך וכו' שיצא מחרן ללכת לארץ ישראל. (ספר יחסי לרבי אברהם וכות מאמר ראשון) ואז הובטח פעם שניה בריש פי' לך לך כשבא לארץ והגיע לשכם בראשית יב (ז) וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי יְדוּד אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאוּרַכְשֵׁימִי לָתֵת לְךָ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה הַנֶּרְצָה אֵלָיו: ומיד ירד למצרים בגלל הרעב ואחרי ג' חדשים עלה משם להתיישב בחברון ואחרי שנפרד מלוט הובטח בפעם השלישית כמבואר בראשית יג (טו) כִּי אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רֹאֶה לְךָ אֲתַנְּנָה וְלִירְעָךָ עַד עוֹלָם: (טז) ושמי את זרעך וכו' (יז) קום הנהלך בארץ לארצה ולרחה כי לך אנתנה:

נמצא שרק ההבטחה הראשונה היתה בלשון ירושה ואילו שתי ההבטחות שאח"כ היו בלשון מתנה ולא בלשון ירושה. ונ"ל מלשון רבינו "פגם בירושת ארץ" שהכוונה שהפסיד לקנות את הארץ לזרעו באופן של ירושה (דלא עבידא דפסקא) עד שיתכפר חטא זה ולא נתקיים אלא מבית שני והלאה עד עולם. אבל קנייתו לזרעו של יוצאי מצרים היה בגדר של מתנה (דעבידא דפסקא) והטעם כי שיעבוד מצרים עד כדי קבלת התורה היה לכפר על במה אדע כמבואר בנדרים לב. ובוהר כי תשא קפט.:

ועיין ירושלמי ב"ב דף כג. פרק ח סוף הלכה ב רבי יוחנן מתיב והבאתי אתכם אל ארץ אבותיכם וגומר אם מתנה למה ירושה ואם ירושה למה מתנה. אלא מאחר שנתנה להן לשום מתנה חזר ונתנה להן לשום ירושה. בלקוטי שיחות מהרבי מחב"ד מאריך באופן קניית הארץ ובחילוק בין כיבוש וחוקה וכנגדו המתנה והירושה ובין כבוש דיהושע לקנין דעזרא. ומביא שם חידושו של הרוגטשובער (צפנת פענח בראשית טו יח) שקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבוא ושניה כן בגלל שתי הלשונות הנ"ל בהבטחת הארץ לאברהם אבינו. והארכתי בזה בהוספות לתורה הוספה ג' סוגית במה אדע ע"ש.

והמסקנה נ"ל שאברהם אבינו לא קנה לעצמו כלל את הארץ אלא לזרעו (בקנין מעכשיו לאחר זמן) והבטחה ראשונה בהיותו בחון הובטח על ירושת הארץ ומיד טעה לשאול במה אדע וגרם שתבטל הנתינה באופן של ירושה עד שיתוקן החטא בשיעבוד מצרים ונ"ל שלא תוקן לגמרי עד סוף גלות בבל שקיימו וקבלו את התורה מרצון ורק אז זכו בה באופן של ירושה דלא עבידא דפסקא ואילו לא פגם היו יורשים את הארץ מיד בלא שיעבוד. ועיין זהר כי תשא הנ"ל ובשער הכוונות דרוש א' דפסח ע"ש, שבאמת היה עוד טעם לגלות מצרים כי ישראל היו כאוצר זהב היוצא מעובי האדמה שמעורב בו סיגים לרוב והיו מוכרחים את כור השיעבוד במצרים להפריד הסיגים וכדמצינו שיצאו משם רק חמישית שהאמינו בה' ובמשה עבדו. ואולי אפ"ל שהיא גופא הוזהמה שהייתה בו (שהוא אבי האומה וממנו יצאו כולם) והיא גרמה לו לחטא זה.

^{מו} צ"ע הלשון ארץ ולא הארץ משמע שלא הארץ דייקא אלא יותר בענין הירושה. גם צ"ע כי הארץ בחי' אמונה וא"כ ע"י הפגם היה צריך להפסיד את הארץ ולמה נקט ירושת ארץ עוד גם ברוב הפסוקים ההבטחה בלשון מתנה ובמיעוט לשון ירושה ולמה שאל אברהם דווקא על בלשון ירושה.

עיין תורה ט אות ה' שם הלשון כשפגם אברהם בארץ ישראל בשעה שהבטיח לו הקב"ה על ירושת ארץ אמר במה אדע. ^{מח} נדרים לב. זהר כי תשא קפט. עיין חיי מוהר"ן אות ג' ואז בא הבעש"ט לרבינו ואל"כ כשפוגמים בא"י נופלין בגלות וסימן משם רועה אבן ישראל. ועי"ש שאמר שדווקא תורה קיב היא הפירוש על זה וכן תורה ט' ולא תורה ז' אע"פ שכאן נזכר בפירוש בסוף התורה

^{מט} נדרים דף לב. אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים מפני שעשה אנגרייא בתלמידי חכמים שנאמר וירק את חניכיו ילידי ביתו ושמואל אמר מפני שהפריז על מדותיו של הקדוש ברוך הוא פי' הר"ן שהרבה להרהר על מדותיו של הקב"ה, הפריז ויתר והפקיר שנאמר במה אדע כי אירשנה.

עיין מגילה לא: ויאמר ה' אלהים במה אדע כי אירשנה אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא רבנו של עולם שמה חס ושלום ישראל חוטאים לפניך ואתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה אמר לו לאו אמר לפני רבנו של עולם במה אדע מזה תאמר לי ללמדן דבר שיתכפרו בו עונותיהן אמר לו קחה לי עגלה משולשת וגו' דהיינו קרבנות אמר לפני רבנו של עולם תינת בזמן שבית המקדש קיים בזמן שאין בית המקדש קיים מה תאה עליהם אמר לו כבר תקנתי להם סדר קרבנות כל זמן שקוראין בהן מעלה אני עליהן כאילו מקריבין לפני קרבן ומחל אני על כל עונותיהם:

הם בחי' שנים עשר נוסחאות התפלה/ג'ו, והוריד אתמיה בגלות למצרים דייקא דהיינו לגלות הגרועה ביותר למקום שהוא בבחי' זה לעומת זה לארץ ישראל למצרים שהיא הפך האמונה.
ומצרים הוא היפך הניסים [ג'ו/ג'ח], כדמצינו בנס קריעת ים סוף שהיה ע"י התגלות הארת עתיקא קדישא פלא עליון שרש ומקור כל הניסים להשיגח על ישראל להצילם ע"י נס, ואותה השגחה בעצמה השגיחה על המצרים להטעותם שבמקום לברוח מגלי הים ברחו לתוכו וטבעו בו **כמ"ש (שמות יד/ט"ז) ומצרים נסים לקראתו/ט"ז/ט"א,** ומקום ארצם **שאינן שם מקום הניסים** גרם להם להיות הפך הניסים/ט"ז. **ואינן שם מקום התפלה, כמ"ש** שבמכת ברד שלח פרעה לקרא למשה ואהרן וביקש מהם שיתפללו שיפסיק הברד ואמר לו משה רבנו **(שם ט/ט"ז) והיה כצאתי את העיר אפרוש את כפי [ט"ז]** נראה שרבנו למד כדעת

שה' אחרונה כפולה, אין נגלה כי אם י"ב צרופים, ובאמת הם כ"ד, רק בהעלם שאין נכר בין ה' ראשונה לה' אחרונה. לכן באתגליה הם י"ב לכד, והם לנגד י"ב שבטי ישראל, והם י"ב אנשים אשר שם מראשתי במקום הזה, ונעשו כלם אבן אחת, כמו שנאמר, ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ (דברי הימים א' יז, כא), וכתוב, משם ירעה אבן ישראל (בראשית מט, כד), וכתוב, והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלקים (שם כח, כב), והם ישראל שהם היכל ה' באמת ולכן הם י"ב מתתא לעילא וי"ב מעילא לתתא, אין ז"ה כו', וז"ה כו', וכן כתיב, ויקרא למקום ה' דהיינו שם מקור השגחה מלמעלה למטה, אשר יאמר היום בהר ה' יראה, הוא עבודת ישראל, שבוה הם רואים פני השכינה ומתדבקים בשמו יתברך.

דהיינו כי אדם הוא בחי' מתפלל (כמבואר שאותיות המילוי של אדם הן מתפלל) והאבות הם תיקון אדם הראשון ומהם התחיל עולם התיקון ותיקונו קומת התפילה מבחי' הר לשדה לבית (כמבואר בתורה ט') דהיינו להאיר את האמת בדיוורי תפילה, וכן בניהם וכל תולדותם ככל שהתברר ישראל בעולם כן התרבה ונתפשט וגדלה בחי' התפילה בעולם ומרגע שתפרט כבר לי"ב נוסחאות שייך כבר בחי' תיקון וירדו למצרי התפילה להבחין בכור ההסתרה והטבע הפך התפילה כי מבחן האור הוא בחושך ומבחן האמונה היה במקום שהיה שיא האפקורסות והכמות חיצונית וטבע וכישוף.

¹¹ רבינו סידר את תורה זו ראשונה מהג' תורות שהן כאחת, שהן ז' ט' קיב, וכיון שסידר תורה זו לעצמה, ובפרט שדייקא אותה אמר אחרונה, לכן למדתי אותה לעצמה וכן פירשתי לעיל, אבל באמת קצת תמוה, ונראה לא כל כך שייך כאן עניין הי"ב נוסחאות. אבל בתורה ט' מבואר הענין נפלא גם א"י הכוונה לדרך לארץ ישראל דהיינו קריעת ים סוף שהיא קריעת ים החכמה שע"י באים לאמונה ובוה דייקא פגם אברהם לכן דייקא יב נוסחאות התפילה היו צריכים לרדת להתתקן כנגד יב גורי ים סוף שפגם בהם. וכפי שיבואר שם בתורה ט ע"ש.

¹² בדפ"ר ובתולד - אותם וכן תוקן ומתולד - אותם

¹³ גם בדפ"ר ותולד - היפך, ומתולד - היפוך

¹⁴ עיין דברים יא י'

¹⁵ דהיינו שמצד המקום שלה היא רחוקה ביותר מהנהגה ניסית, והמקום גורם לעם אשר עליה להיות כופרים המכסים כל נס בהסבר טבעי. ועיין דברים פרק יא (י) פי ה' ארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא בארץ מצרים הוא אשר יצאתם משם אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך בגן הירק: (יא) והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעת למטר השמים תשטה מים: (יב) ארץ אשר יהיה אלהיהך דרש אתה תמיד עיני יהיה אלהיהך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה:

מבואר שכשמשנה רבינו רצה ללמד את ההבדל בין ארץ מצרים לא"י אמר שם אתה צריך להשקות ובא"י הקב"ה משקה ולבאורה קשה מה השבח, הרי שם היאור מוזמן תמיד ואילו בא"י כמה פעמים שיש בצורת ולא יורד גשם, אלא שזהו המבואר בעונש הנחש שנענש שעפר לחמו, דהכי נמי קשה הרי אדרבה מוזמן לו תמיד, אלא כך אמר לו קח ולך איני רוצה לראותך, אבל בישראל מתוך שמצפיים לחסדי שמים תמיד, הרי הם בתפילה תמיד, ובאילו אמר להם זו מעלת ישראל על מצרים ששם תמיד עיניך אל ה' אלוך ויעי"ז גם יהיה אלהיהך דרש אתה תמיד עיני יהיה אלהיהך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה: וכדמצינו במשנה סוף קדושין הספני רובן חסידים כיון שפסקתו מצויה לכן ליבם לשמים. וכן מצינו בערבין דף טז ע"ב מי שארבעים יום לא באו עליו יסורין ידאג שקיבל עולמו בעוה"ז.

והחילוק בין ארץ ישראל מצרים עפ"י הסוד עיין ספר הליקוטים להארי"ל - פרשת עקב - פרק יא ע"ה הנ"ל לא כארץ מצרים היא וכו':

כבר ידעת, מ"ש מורי ז"ל בדרוש בני חת ע"ש, כי היסוד יש בו ב' צינורות. וצינור הוזה הוא בסוד ז', שביעי קדש, והצינור המוציא המותרות, בסוד בני חת, ומשם ניווני בני חת, מקצת טיפות היוצאים עם פי הרגלים. והנה יניקת המצרים, היה ממותרות טיפות הללו, כמ"ש בס"ה פ' בא באורך, וז"ש כי ארץ ישראל אינו כארץ מצרים, שהשקתו ברגליך. פירוש, מהמים הנקראים מי רגלים, וזהו כגן היק, אותיות קרי. כלומר, טפות מותרות בבחינת קרי, אבל ארץ ישראל, שהוא אשת ישראל, נוקבא דו"א, יונק מצינור הו' עצמו. וזהו למטר השמים, שהוא רמ"ח עלמין דאתגליין בפנס אמה, גימטריא מט"ר, ומשם תשטה, לא מצינור הו':

¹⁶ שמות יד (כז) ויטר את אפן מרְבַתְּיו וינגַהוּ בַּכְּבֵד ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל כי יהיה נלחם להם בַּמְצָרִים: (כו) ויאמר יהוה אל משה נטה את ידך על הים וישבו המים על מצרים על רכבו ועל פְּרָשָׁיו: (כז) ויט משה את ידו על הים וישב הים לפנות בקר לאיתנו ומצרים נסים לקראתו וינער יהוה את מצרים בתוך הים:

מדרש רבה שמות פרשה טו פסקה טו - ומצרים נסים לקראתו היה צריך לומר מצרים נסים אחריהם וכי יש אדם בורח מן חבריה ונס לקראתו אלא שהטעה אותם הקב"ה ולא היו מוציאין היכן לנס והיו נסים לקראתו עד שנשתקעו בתהומות שנאמר (שם) וינער ה' את מצרים בתוך הים

¹⁷ עיין ספר **שערי צדק** (נחברו החכם רבי יוסף בן קניטול בן כבוד רבי אברהם בן רי"ח) **שער שני** ביאור ספירת היסוד מבאר שביסוד שם בחי' נסים ונפלאות ומצרים נסים לקראתו ע"ש נ"ל כוונתו שדייקא מאותה בחי' שנעשה נס לישראל משם נעשה ההיפך למצרים כי הם לקראתו דהיינו נגדו והפכו לכן נהפך להם למרה כי המר הוא חיצוניות המתוק לכן במרה היה נסיון לישראל אם ראוים לפנמיות המתוקה או שישארו בחיצוניות המרה עוד ע"ש שער עשירי ולפיכך עשרה נסים נעשו בבית המקדש ועלמות אין מספר וסימן כל הנסים הים ראה וינס והמבין זה יבין שאין בעניין הנסים והנפלאות שינוי רצון אלא גדולה וממשלת ושולטנות ואפשר לנסים להעשות תמיד בהיותו בזמן מי שיוכל לגלות סתרי הכתר כי אז הנפלאות העליונות יופיעו ואז ינוסו כל אנשי המשמרות מלפני ארון חולי ארץ מלפני אל"ה יעקב.

ע"ש כל האריכות נ"ל כוונתו שמצרים נסים לקראתו כיוון שיושב הים לאיתנו דהיינו שחור הכתר למקומו ופסק להאיר במלכות לכן חזרו הכל למקומם הראשון אזי מצרים שהם הטבע שנס מלפני הפלא עכשיו נס חזרה לקראתו. אולי גם ר"ל כי הנס מבחי' בינה עולם החירות שמאיר את הכתר אבל מצרים לשון מיצר וגבול הפך כל זה הם בחי' הטבע שנס מפני הארת הכתר ואינו יכול להיות לקראתו אלא נס משם.

¹⁸ עיין תורה ט' אות ה' לקראתו פי' לעומת ישראל ע"ש

¹⁹ המקום גורם כמבואר בספרים כשבלל שפת דור הפלגה נתנם ביד ע' שרים ונתן לכל שר ארץ וכמו שרואים בחוש שהגלות השפיע על ישראל בכל ארץ להיות דומים לעם שהיו בתוכו כי הארץ גורמת ובפרט ארץ מצרים שנקראת ערוות הארץ היא הלעומת זה של א"י בכל הבחינות ולכן היא סמוכה לה כפרש"י על קדושים תהי - (ויקרא רבה) שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה:

²⁰ שמות פרק ט (כט) ויאמר אליו משה כצאתי את העיר אפרש את כפי אל ידוד הקלות ויהבך לא יהיה עוד למען תדע פי לידוד הארץ:

²¹ שמות רבה יב ה' עיין רמב"ן ווקנים בעלי התוס' ט כט שתמיד נהג כן

הראשונים שלמדו מכאן לכל המכות שכך נהג משה רבנו תמיד/ס"ה, אמנם יש חולקים שדווקא כאן במכת ברד הוצרך לזה.

וכל הגליות מכוונים בשם מצרים [ס"ו], ע"ש שהם מצירים/ס"ו לישראל/ס"ו ומצרים שהיא הגרועה מכולם נקראת כך ממש. וכשפוגמין באמונה, בתפלה, בארץ ישראל, הוא יורד לגלות/ס"ו:

כאן מתחיל סוגית התהומות והיא ביאור מאמר חז"ל שהעניות תיהיה סימן לגאולה

וזה/ע"ו שאחז"ל (סנהדרין צז.) ע"א אין משיח בן דוד בא, אלא עד שתכלה פרוטה מן הכיס/ע"ב

הפשט שע"י עניות יחזרו בתשובה, ורבנו מבאר שהכוונה שהעניות תביא לאמונה שבזה תלויה הגאולה כנ"ל וזהו עד שתכלה פרוטה מן הכיס היינו שיתבטל הכיסוי שמכסה על הניסים שהם בחי' מלאך דפריטה שפוטתיה כמבואר לקמן היינו שישאלו האפיקורסים [ע"ג] שאין להם אמונה/ע"ד בניסים/ע"ה דווקא בניסים הם כופרים אבל אמונות כוזביות יש להם, וכדי לפטור עצמם מהמצוות אומרים עוב אלקים את הארץ/ע"ו, ומכסים כל/ע"ו הניסים בדרך הטבע/ע"ו וכשתכלה אפיקורסות הזו אזי יתקיים אחישה/ע"ט. ממה שמכנה אותם אפיקורסים נשמע כביכול שמדבר מרשעים, אבל באמת לרובא דרובא יש איזה אפיקורסות בלבו כל

^{ס"ה} עיין שמות רבה יב ה' – ויאמר אליו משה כצאתי את העיר אפרוש את כפי מכאן שלא היה משה חפץ להתפלל בתוך מצרים לפי שהיתה מטונפת בגלולים ובשקוצים. וצ"ע הרי חוץ לעיר היא ג"כ מצרים.

ועיין דעת זקנים מבעלי התוספות על שמות פרק ט פסוק כט – כצאתי את העיר – לכך הוצרך לצאת מן העיר כשהוצרך להתפלל על מכת הברד יותר מבשאר מכות לפי שעל מכת הברד כתיב הירא וגו' ונתמלאה כל העיר באותה שעה גלולים ממצרים שהיו עובדים לבהמות ולכך יצא מן העיר אמנם צ"ל שגם לשאר תפלות היה יוצא מן העיר ומוזה אנו למדין לכל השאר:

וצ"ע לכאורה יש סתירה בדבריהם שלפ"ז צ"ע כיצד התפלל בשאר מכות חוץ לעיר הרי הע"ז היתה שם. עוד יש להקשות שאת הנבואה על מכת בכורות קיבל בבית פרעה ועיין זקנים בעלי התוס' וחוקני (שמות יא א' עה"פ עוד נגע אחד) שבשעת הדחק הקב"ה הגביהו למשה מעל י' טפחים והתנבא שם.

^{ס"ו} * עיין בראשית רבה פ' טז ד'

^{ס"ז} לשון צר ומיצר ודוחק הפך הרחבות וכן צרה מלשון צר וזה תיקונם של ישראל כי ע"י צרה נכנע הגוף ומאירה הצורה כמבואר בתורה קע

^{ס"ח} מצירים היינו לבד מצער שגורמים עיקר הכוונה היא לשון מיצר ודוחק שמונעים מישראל לקיים מצוות ומרחקים מאמונה ונ"ל אמנם גם בא"י אפשר להיות גלות כמונו היום אבל עיקר הגלות היא בחז"ל שכל הדר שם כמי שאין אלוך כמבואר בכתובות קי: אבל כולם רק מכוונים ואילו מצרים נקראת כן ממש כי שם הוא המהות של הדבר אבל כנוי הכוונה שדומה לו.

^{ס"ט} צ"ע לכאורה צ"ל להפך כשפוגם באמונה וכו' אזי יורדים וכנ"ל שיעקב ובניו ירדו בגלל חטאו של אברהם

^ע דהיינו מה שאמרנו שהגלות היא מחוסר אמונה דהיינו שהגאולה תלויה באמונה זה רמזו במאמר חז"ל

^{ע"א} בתקפא (סנהדרין צו) ובתשכט תוקן

^{ע"ב} ועיין מזהרש"א שע"י עניות יחזרו בתשובה ולמ"ד שיבוא כשכולם חיבים אזי עכ"פ ע"י העניות יהיו בשפלות ועי"ש בגמרא חמשה סימנים לביאתו א. ירבו המלשינים ב. יתמעטו התלמידים ג. תכלה פרוטה ד. יתיאשו ממנה שתיהיה בהיסך הדעת כמצאיאה ועקרב ופירש מהרש"א מי שיזכה יהיה בשמחה כמצאיאה ומי שח"ו לא יהיה כנשיכת עקרב.

^{ע"ג} מהו אפיקורס עיין רמב"ם תשובה פ"ג

^{ע"ד} מה שנקט אמונה בלשון פרוטה נראה שרמז בזה לתאוות ממון שבביטולה תלויה הגאולה כי היא עיקר הפגם אמונה כמבואר בתורה כג שהיא תאוה שכל העבודות זרות תחובות בה ועיין לק"ה גיולה א. א.

^{ע"ה} צ"ע לכאורה צ"ל שאין להם אמונה בהקב"ה אלא שכאן מדנקט רבינו לשון אפיקורסים מדבר דווקא מאותם שמאמינים בו ית' אבל לא בהשגחתו כמבואר ברמב"ם הנ"ל.

^{ע"ו} אפיקורסים עיין רמב"ם תשובה פ"ג מחלק שיש חמישה הנקראים יוצאים ויש שלשה הנקראים אפיקורסים ויש שלשה הנקראים כופרים יוצא הוא המכחיש מציאות הבורא או אומר שיש אמצעי אפיקורס אומר עוב אלקים את הארץ וכופר היינו בתורה או בנצחיותה.

^{ע"ז} כל לרבות ניסים גלויים ממש ואם לא בשעתו אזי אחר זמן.

^{ע"ח} עיין אבן עזרא שמות יד כו ישתחקו עצמות חזי הכלבי שאמר כי משה ידע עת מיעוט הים ברדתו. ועת רבותו בעלותו בהמשכו. והוא העביר עמו במיעוט המים כמשפטו. ופרעה לא ידע מנהג הים על כן טבע. עכ"ל. ובאמת הם דברי ליצנות שהרי בשעת מעשה ראו בחוש חומות מים גדולות ופירות יוצאים מהם ובעוד ישראל במים חזרו מים שוטפים להטביע את המצרים. ורק היום זה תלוי באמונת חכמים שספרו לנו.

^{ע"ט} מסתמא רבנו מדבר מאחישה אבל בעיתא מבואר במ"א מרבנו להפך שהאפיקורסות אז תתגבר ביותר, כמבואר בשיחות הר"ן סימן לה וסימן רכ ועיין שם שיחה קכו – ואמר אז שקדם שיבוא משיח לא אחר יהיה שיעקק על אמונה כי כמה צדיקים שיהיו אז יהיו צועקים בקול גדול על אמונה כמוני היום עד שיהיה נחר גרונו (שקורין בלשון אשכנז איין ראסין דיא קיילי) ולא יועיל. ומה שכתוב (ישעיה ד ג): "כל הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו". ואמר רבותינו וזכרונם לברכה (בבא בתרא עה:): שיאמרו לפני הצדיקים קדוש, הוא כפשוטו. כי בודאי הצדיקים שישארו או ויתחזקו וישארו באמונתם הקדושה יהיו ראויים לומר לפניהם אפלו יותר מזה. מאחר שישארו קימים באמונה ולא ינחו עצמם לפל ולטעות, חס ושלום, אחר העולם. ויהיה כמה מפורסמים ומנהיגים של שקר. ואין ספק שלא ימצא אז קבוץ כמונו היום שנמצאים כמה בני אדם שמתקבצים יחד שחפצים באמת לשמע דבר ה' ואף על פי שיהיה אז איזה כשרים בדור אך יהיו מפורזים.

אחד לפי מדרגתו יש איזה סוג נס שהוא מכסה בטבע/א, כי עד שמגיעים למדרגת רבי חנינא בן דוסא שהאמין בבטחון גמור שחומץ יכול לדלוך כמו שמן כיון שאת שניהם מדליק הש"י ולא הטבע, עד שמגיעים למדרגה זו עדיין יש בלב איזה אפיקורסות שמכסה את הנסים בטבע. כי גם הנסים שהקב"ה כיסה בטבע צריך המאמין השלם להפשיט את הכיסוי לגלות בו את הנס. ועוד ידוע שצדיק אמיתי שבכחו להחזיר את ישראל בתשובה אזי מרוב ההסתרה שיש עליו אפילו צדיקים מתגבר יצרם לכסות הנס וההשגחה שנמצא אצלו בטבע/א⁹ כדמצינו בפרט אצל יחידי הדורות/א¹⁰.

עתה יבאר מדוע ניסים מכונים פרוטה

ומתוך דבריו כאן מתבאר עומק עניין הניסים והקשר שלהם לתפילה וישראל דווקא.

ומבאר שסודם הוא שני תהומות הנזכרים בתענית כה: תהום עליון ותהום תחתון שהם מים עליונים ומים תחתונים ומלאך הדומה לעגל חורש ופיו פתוח מעט עומד ביניהם והם בחי' ניסים ומהם בא השפע לעולם מבאר רבי יצחק חבר בביאור ההגדות על תענית ח: כי שורש כל הברכות הוא הגשמים והם הבאים ממים עליונים, והוא מ"ש ביום שני (בראשית א ו) יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים וכו', והיינו שכמו שמים התחתונים הם שורש לכל גידול הצמחים אשר הם חיי כל בשר ונפש, כמו כן מים העליונים הם שורש כל קיום הנבראים התחתונים וכל צרכם ושפעם בא משם, רק שמים העליונים מהם הברכה ברוחניות של כל דבר, והוא ברכה הרוחנית וכל תוספת שפע וטובה בא משם, ומים התחתונים הברכה נראה בגלוי בגשמי. ולכן מים העלמו ג"כ מים מ"ם יו"ד מ"ם, והיינו שמים העליונים הם בהעלם ורוחני אינו נרגש לגשמי למטה, ומים התחתונים הם הנראים לנו.

והכלל שכל התקשרות היא ע"י ספירת היסוד בחי' צדיק יסוד עולם והכי נמי יש מלאך ממוצע בין שני התהומות הנ"ל שמקשר ביניהם שמעלה מיין נוק' מהתחתון לעורר את העליון להשפיע לתחתון את השפע ומקבל מהעליון שפע להשפיע לתחתון. ומלאך זה הוא מזל שור כי המזלות הם ממוצע בין מים עליונים למים תחתונים שעל ידי חק המזלות מנהיג העליון את התחתון.

ורבינו מבאר שהמלאך הזה ששפתיו פתוחות מתלבש בעומד ופותח שפתיו בתפלה ומכח זה יש אפשרות ע"י תפלה לשנות הטבע ולשלוט בהשפעת השפע לעולם. ומשמע שכל שפע לעולם הוא נסים אלא שנעלם שקר הטבע.

וזהו טעם שהניסים מכונים פרוטה כנ"ל **כי עיקר הניסים בא"י, כי (תענית י'). ארץ ישראל שותה תחלה/א¹¹** כי הנס הוא השגחה ובא"י עיני ה"א בה תמיד, לכן משפיע לה מבחי' פניו וממנו ית' בעצמו ולא כח"ל שמקבלת ע"י שר מבחי' אחר כמו מי שנותן לחבירו לאחר כתפו בלא מאור פנים, ו**שתייתה** של א"י

⁹ ובאמת גם היום אצל צדיקים גדולים יש ניסים גלויים אבל הם בחדרי חדרים דאין רשות להראות לכלל לכן עיקר האמונה היא להאמין שזה אפשרי כי אין הטבע הכרח אלא הסתרת ההנהגה האמיתית.

¹⁰ וצ"ע ידוע הדיבור המפורסם בברסלב שאין אנו מתלהבים ממופתים של צדיקים אלא אם יכול לעשות מופת ולקרב אותי לאמת להוציא אותי מתאוות ודמיונות. ואילו כאן רבינו מייחס לכאורה חשיבות גדולה לאמונה בניסים ולא חילק בין נס לנס, וגם בחז"ל יחסו חשיבות עצומה לנס כגון ים סוף ומכות מצרים וכו"ב, בעיקר מצד עצם ביטול הטבע שמתגלה על ידו.

ונ"ל כי באמת כל נס מגלה חולשת הטבע וממילא מי שרוצה, בכוחו להתעורר על ידו להאמין שגם טבעו הרע אינו מציאות שא"א להתגבר עליה וזה יכול לגרום כל נס. אלא שבברסלב בגלל ההזרה הגדולה שהזכיר רבינו ממפורסמים של שקר שרוצים להפיל ברשתם ע"י ניסים ובעיקר סיפורי ניסים לכן הזכירו אותנו זקני אנ"ש לחפש שני מדות ולא שינוי טבע. אבל באמת זה לא מדויק ויותר נכון כן להתלהב מכל נס כנ"ל שעל ידו לכפור בטבע אבל לא לרוץ אחרי המפורסם שעשה אותו אלא א"כ הוא גם יכול להביא אותי לענוה ולצאת מהתאוה שזה המבחן האמיתי של צדיק אמת

¹¹ ורמזו במעשה מזובוב ועכביש שסיפר רבינו. ובאמת גם היום יש צדיקים שנעשה אצלם ניסים גלויים וככל שגדול כוחו להחזיר בני אדם בתשובה כך מתגבר הסטי"א לכסות הנסים בטבע.

¹² א"י שותה תחילה – היא ברייתא בגמ' תענית דף י' ריש עמוד א' – ומונה שם ד' מעלות – שא"י נבראת תחילה. והקב"ה בעצמו משקה אותה ולא ע"י שליח. והיא שותה מי גשמים ואילו חז"ל רק תמצית. והיא שותה תחילה וחז"ל לבסוף, משל לאדם שמגבל את הגבינה נוטל את האוכל ומניח את הפסולת. (הפילה תמצית בלשה"ק הפוכה מלשון העברית חדשה) עיין בן יהודע כאן שהכוונה שא"י מקבלת מבחי' פנים וחז"ל מבחי' אחר שקדם הוא בגלוי ואחר מוכסה בטבע ועיין טל אורות השפעה בבחי' אחר היא שלא מפנמיות הרצון אלא בתר כתפיה רק בשביל הבחירה נותן להם חיות. ועיין תורה רמ החילוק בין המקורב לצדיק למי שרחוק ממנו שאזי המזל צריך לעשות לו כח גדול כדי לקבל השפע מהצדיק ואזי בני חיי ומוזני בא לו בקושי גדול ע"י"ש. ברייתא דגמ' הנ"ל היא חלק מסוגית מחלוקת ר"א ורבי יהושע (שבדף ט:): מהיכן באים הגשמים לר"א ממי אוקיינוס (בפשטות היא דעת המחקרים שאד יעלה מן הארץ ונעשה ענן גשם) ולר"י כל העולם כולו ממים עליונים הוא שותה. כוונת ר"י עיין ביאור רבי יצחק חבר בספרו אפיקי ים על גמרא זו שכתב שר"י מודה לר"א מצד גשמיות הענין וז"ל – אך ר"י דיבר בפנימיות הענין כדרכם של חז"ל בכ"מ, והוא שאף שהגשמים עצמם הם טיפות הליחות העולים מן הארץ והים, מ"מ אין בכוחם ליתן חיות לארץ לגדל ולהצמיח ע"י"ז אם לא ע"י שמתלבש בפנימיותו כח הברכה העליונה פנימיות המים שהם כח מים עליונים, ומוזה צץ הברכה והחיות של כל הצמחים למטה. והפרש יש בין מים העליונים לתחתונים, שהעליונים הם רוחניים שאינם נופלים תחת הגבול ולא תחת הזמן וברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב וכו' (משלי י כב), והיא בלא גבול ולא תכלית ורוחני, והוא ית' עשה מסך מבדיל וכח הצמצום והגשמה, שברכה העליונה הנשפע למטה יתלבש במים אשר נתגשמו ונתצמצמו בגבול ושיעור לחיות זרע על פני הארץ. ובאמת לפ"ו צ"ע במה כן נחלקו ר"א ור"י ואכ"מ.

היא **מהתהומות/ב** שהם ההשגחה הניסית, ע"כ היא תחילת ניסי הגשמים/ב, **שהם הניסים לשון ותהם כל העיר (רות א')/ב**, והנס מכונה תהום **שעל דבר ניסי תמהין העולם [ב/ב]**. וזה **(תהלים מב) תהם אל תהם קורא/ב** דהיינו שיש שני מיני ניסים, **כי יש ניסים על אין/ב** שכשהם מתגלים בעוה"ז הוא נס גלוי/ב **שהוא בחי' תהם עלאה** שקורא לתהם תחתון שיקבל ממנו, **ויש ניסים תתאין** שכשהם מתגלים בעוה"ז הם ניסים נסתרים **שהם בחי' תהומא תתאה** שקוא לתהם עליון להשפיע לו, **ומלאך שכלול מכל/ב** הניסים/ב, **משני התהומות/ב** ממונה לעורר את תהום התחתון לכסוף אל

^פ דהיינו תהום עליון ותחתון דהינו מים עליונים ותחתונים כמבואר בתענית כה לקמן. דהיינו שרשה וחיותה של הארץ מבחי' ניסים בחי' השגחה בחי' מציץ מן החרכים בחי' עיני ה' ועיין תורה מ' תנינא. צ"ע נראה שזה דווקא לר"י ולא לר"א שאמר שהגשמים מאוקינוס (צ"ע בזה עיין רי"ף על עין יעקב שם (אות לא) שר"א מודה לר"י שגם ממים עליונים נשקף)

^פ ועיין תענית דף ז: וחי: גדול יום הגשמים כיום שנבראו בו שמים וארץ וכן עוד שש דרשות נאמרו בזה גדול מתחית המתים וכמתן תורה בקיבוץ גלויות וכו' דהיינו אע"פ שמקובל בעולם שיש הסבר מדעי לירידת גשמים מים מתאדים עולים ומתעבים ויורדים כגשם (נר שהם קוראים לזה מחזור הגשמים דהיינו סיבובים והכל להסתייר האמת שגם הם מודים שעם כל התאויות שלהם אין הם יודעים הכלל האמיתי כי כל הכללים נסתרים כי באותם תנאים ממש פעם יש גשם ופעם אין (ובמליצה אמר הריצ"ח הא ריאה דמי לעגלה יש לעומת זה רדיו שאומר יוד לא יוד) ובאמת אינו כן אלא נס ממש יותר מתחית המתים והוא מלאך של אמונה (ואולי הוא מקבל כוחו מאמונת ישראל) הוא הפועל בבחי' מים נוקבין להשגחה מיוחדת בבחי' יש מאין להוריד גשם ובאופן של נס גלוי שכל טיפה נפרדת, ויש בהם ברכת כח המצמיח בפרט וברכה בכל הגשמיית בכלל עד פרוטה שבכ"ס. וביאר הריצ"ח מט 30 דקות- גדול יום הגשמים שאפילו פרוטה שבכ"ס מתברכת היינו מתגלה הרצון עד שמסיר את הכיסוי שעל המלאך הזה שכלול מבי' תהומות דפריטא שפוחתה. ושמעתי מהריצ"ח אמונתך סביבותך שאומר דוד המלך להקב"ה עם אמונה אזי הכל טוב סביבך כי יודעים שהכל ממך.

גדול יום הגשמים שאפי' פרוטה שבכ"ס מתברכת – עיין ביאורי אגדות (אפיקים) לר' יצחק חבר - תענית דף ח - הענין כי שורש כל הברכות הוא הגשמים והם הבאים ממים עליונים, והוא מ"ש ביום שני (בראשית א' ו) יהי רקיע בתוך המים ויהי מבידיל בין מים למים וכו', והיינו שכמו שמים התחתונים הם שורש לכל גידול הצמחים אשר הם חיי כל בשר ונפש, כמו כן מים העליונים הם שורש כל קיום הנבראים התחתונים וכל צרכם ושפעם בא משם, רק שמים העליונים מהם הברכה ברוחניות של כל דבר, והוא ברכה הרוחנית וכל תוס' שפע וטובה בא משם, ומים התחתונים הברכה נראה בגלוי בגשמי. ולכן מים העלמו ג"כ מים מ"ם וי"ד מ"ם, והיינו שמים העליונים הם בעולם ורוחני אינו נרגש לגשמי למטה, ומים התחתונים הם הנראים לנו.

...ולפי מה שבירכנו הגשמים בעת ירידתם מתעורר שורש הברכה העליונה ממים העליונים, ולכן כל הנמצא בעולם התחתון נמצא בו ברכה ותוס' שפע. לכן אמרו שגם פרוטה שבכ"ס מתברך בו ר"ל שאפי' דבר שאין שייך בו ריבוי מחמת גשמים וגם הוא דבר המדוד ומנוי כמ"ש (ב"מ כא ע"ב) אדם עשוי למשמש בכיסו וכו' אף שאין בו ברכה כמ"ש לקמן, מ"מ ע"י ירידת גשמים שבו מתלבש ברכה עליונה ממים עליונים שאינו תחת מדה ומקום ומן שולח בו ברכה ג"כ. ולכן ברכה נק' כן מלשון בריכה עליונה מים עליונים... ועי"ש סוד הענין באריכות

^פ איה נס עיין רות רבה ג' ו' תנחומא בחר פ"ג מדרש וזאת רות פ"א ילקוט שמעוני רות פ"א רמז תרא.

^פ עי"ש ותהם כל העיר הזאת נעמי עפרש"י שמחלק שתהם לשון הומה דהיינו רועש כי נתקבצו כולם לקבורת אשת בועז ומה שכתוב הזאת נעמי פרש"י שהוא עוד עניין שמשמים נודמן באותו יום שתמהו כשבאה נעמי על שייצאה עשירה וחזרה עניה. אבל רבינו משמע שמפרש כפשוטו שותהם כל העיר זה שתמהו על נעמי כנ"ל וכן משמעות המדרשים. ומכאן ראייה שתהום לשון תמיה על דבר יוצא מהכלל.

צ"ע בפשט איה נס היה שם בחזרת נעמי וכלותיה לעיר ועיין במדרש שבאותו יום קבר בועז את אשתו וכולם ראו ההשגחה מה נעשה עם צרי עין דהיינו שפגמו באמונה ובארץ בירידתם מהארץ, וסופם שמתו שם, והנותרות נידונו בייסורי עניות, שמבואר במדרש שהם הקשים שבייסורים, וכן אח"כ נתברר למפרע שקבר את אשתו באותו יום כדי שיהיה פנוי לבת וזוג השנייה רות שמהם יצא משיח ועוד שכל זה אחרי שבני הראשונה מתו בחייו כמבואר כל זה במדרשים עיין תנחומא בהר פ"ג אמר ר' שמעון אלימלך ושלמון ופלוגי אלמוני ואבי נעמי כולם בני נחשון בן עמינדב ואלימלך ומחלון וכליון פרנסי הדור היו ומפני מה נעשו מפני שיצאו מארץ ישראל לחוצה לארץ שנאמר (שם) ותהום כל העיר עליהם וגו' ומה הזאת נעמי חזיתם שיצאת מא"י לח"ל מה עלתה לה

^פ דורש תהם לא מלשון הומיה כרש"י אלא מלשון תמה ומתפלא כהמדרשים הנ"ל וכן לקמן תורה ט' וסוף תורה מט.

^פ תהום לשון תימה בחי' נס שמתמיה והתימה היא על שזה הפך הטבע והוא לשון תהום כמו דבר שנשמט הקרקע תחתיו אין לו בסיס טבעי ושרשו בבחי' עומק בחי' עומק המושג ולכן גם מים עליונים נקראים תהום אע"פ שהם למעלה ואדרבה מצד עומק המושג הם אולי יותר תהום

^צ גם בדפ"ר – תהם אל תהם, בתולד תהום אל תהום, ומתוצו – תהום אל תהום (כלשון הפסוק)

^א בתהילים פרש"י צרה קוראת לחבירתה אבל בגמ' בתענית כה: דלקמן פרש"י מים עליונים ומים תחתונים עי"ש שר"א אמר שבשעת ניסוך המים בטוכות תהום קורא לחבירו ורבה אמר שראיה מלאך הממונה על הגשמים עומד בין שני התהומות האלו וקורא לתחתון אבע (ממעלה למטה) ולעליון חשור (לשון נשור ממעלה למטה)

^ב מתוצו - ניסים

^א צ"ע מה שייך נס עליון הרי כל מהות הנס הוא שמגבוה מאיר בנמוך דהיינו מעל הטבע בתוך הטבע ומה זה שייך למעלה אלא הכוונה ששניהם היא הארת הגבוה בארץ רק יש שהעליון מתגלה למטה בעצמו והוא נס גלוי ויש שמתלבש בנס תחתון ואזי הוא נס נסתר ויש שמתלבש בטבע והיא הסתרה גמורה. (החילוק הזה לג' בחי' צ"ע ואפשר שהם רק שתיים וכנ"ל בשם הריצ"ח)

^ד הריצ"ח (מט 30 דקה 75) ביאר כאן שהם בחי' נס גלוי ונס נסתר כי למעלה הוא גלוי ולמטה הוא מולבש בטבע שמסתיר את הרצון שמנדיג את הדבר ובוהר הקדוש הם נקראים בינה ומלכות ועיין תורה ד' תנינא שיש נחש שמסתיר הרצון ואמר נ-חש דהיינו שיש לו כח להגיע עד בינה ולהגשים גם שם כאילו יש שם חש דהיינו גשמיות הנתפסת בחוש

וביאר (שם דקה 90) שתהום בעצמו הוא נס שהרי הכוונה למים שתחת הארץ כמבואר ממעשה חפירת השיתין ע"י דוד שרצה התהום לשטוף את העולם (טובה נג). ומציאות התהום הוא נס שעליו אנו מברכים בכל יום רוקע הארץ על המים שהרי ארץ כבדה יותר ומצד הטבע עריכה לשקוע במים ועלפ"כ התהום מתחת כדי שלא ישטוף את העולם וכמ"ש גילה ארץ והכין תבל בחי' שעשה חלל פנוי ממים שאין להם סוף שרקע ארץ עליהם כדי לבנות עולמות.

^א צ"ע מדוע נקט מכל הניסים ולא משני ניסים כנ"ל, דמה מרבה בכל. ואולי לרבות כל הנסים ולא רק נס הגשמים כדמשמע בפשט הגמרא צ"ע מה פירוש שכלול משני התהומות הרי זה למטה וזה למעלה ועיין פרש"י שעומד בין רקיע לאוקינוס היכא דנשקי ארעא ורקיע משמע שהוא בחי' ממוצע ביניהם (ויתבאר לקמן שהוא יסוד הצדיק שבין שני יסודות דיבנה ומלכות)

ואולי הוא מלאך הכלול מ"מ ד' ומ"ן דהיינו שהוא בחי' היסוד ששם הם מתחברים ברוחניות ועי"י משתלשל הדבר בגשמיות שהאד עולה מהים לקבל ממים עליונים כח המטר להמטיר, כנ"ל וכדלקמן

הריצ"ח ביאר שהמלאך מגלה בתהום תתאה את התהום עלאה דהיינו מגלה את הרצון גם בנס הנסתר

העליון כדי לקבל ממנו שפע והוא ממונה על השפעת תהום עליון לתחתון שמכח העליון יש ברכה בתחתון ונעשים בו ניסי הטבע כגון להצמיח מתוך רקבון דייקא/צ"י וכן לרפא ע"י אכילת עשב, וכן כל הנסים הטבעיים, ומלאך הנ"ל דמיא לעגלא/צ"י (תענית כ"ה ע"ב/ק"ו) כי הוא מזל שור, ומבאר רבנו שעגלא לשון עגול רמו שהוא המלאך הנ"ל הוא בחי' עגולים, בחי' אמונה/ק"א, כמ"ש (תהלים פט) ואמונתך

דמיא לעגלא המפרשים פרשו שהוא מזל שור מזל של חודש אייר וצ"ע שזה שש חדשים אחר רביעה ראשונה שהיא בחשוון וז' חדשים אחר שקורא לתהומות דהיינו בסוכות בתשרי ועיין תורה רעו גם כל הפסוקים באין מן הארץ, ועל פה בעת שהארץ נותנת יכולה, שנותנת כח בכל האילנות והעמקים, דהיינו בזמן התנייה שהיא בתשרי אייר צ"ע יש כח יותר בכל הפסוקים כי אז נותנת הארץ בקום פה אכל בזמן אחר, אפילו אם יקחו אותן הפסוקים בעצמן, אין להם זה הכח ועל פה לוקחין פסוקים אחר שהיא (מא) ועקר הוא ארץ ישראל, כי כל הארצות מקבלין מן פסוקים ארץ-ישראל

¹² עיין לק"ה גילוח ד' אות טז מימי הגשמים נמשכין מהתהומות כי שרשם במימי הדעת שיתגלו לעתיד וע"כ הם בחי' אמונה כי משם עיקר גידול האמונה וכן בתורה ה' תנינא גידול האמונה ע"י בחי' מים בחי' מים עמוקים עצה בלב איש ע"ש

ר' ארי-ה החברותא שאל א"כ מצרים כיצד מצמיחה הרי נשקית רק מהנילוס ואיזה תהומות יש בו ונ"ל שבאמת גם הנילוס וכן כל מים מתוקים שדייקא הם המגדלים הם מגשמים שיורדים במקום אחר וזורמים למקום שאין בו גשם וזה בעצמו בחי' הנ"ל שח"ל ניוון מהתמצית ולא מהגשמים עצמם ולכן במצרים שהיא ממש הפך הניסים כנ"ל לכן אצלה זה ממש נראה בחוש שמקום הנס שבו יורד הגשם אינו נמצא אצלה ובכל המקומות האחרים אע"פ שיש גם גשם אבל אינו אלא מכח הניסים שא"י. (עיין ספר טהרות י"ט תשובה ו' בשם שו"ת רדב"ז ח"ת סימן קמא דוחה דעת המתיירם טבילת מצוה בנילוס ומוכיח שהוא מהגשמים ולא מי מעין ולכן לא מותרין בוהלין)

¹³ אע"פ שצמיחה מתוך רקבון הוא טבע העולם אבל אינו טבע תמידי כי להפך בדרך כלל הרקבון מביא להפסד וכילוי ממש ורק בצמיחה ולידה דהיינו רק אותם דברים שהם מכח שני התהומות אזי הרקבון דייקא גורם לצמיחה וחיודש.

יש לעיין בזה עיין טל אורות ח"א פ"ה אות ג שם מבאר שבאמת גם שם מה נכלה נכלה לגמרי אלא שאין שליטה לרע לכולת אלא את הרע ואילו ע"י דייקא הצורה גדלה ע"י שהרע המונע ממנה להתגלות נכלה ועיין תורה קע בהכנע החומר תגדל הצורה.

אבל באמת אדרבה משם ראייה, כי מנין יש טוב בטבע העכור, בין בורע ובין בארמה, שבכח המים להצמיח אותו, אלא מכח הרע והגשמיות שבה אמנם היא מרקבת את כל הגשמיות שבורע, ומצד הברכה שקבלו המים מתהום עלאה היא בונה מהורע עץ עושה פרי, עפ"י תכנית

הטמון בורע.

¹⁴ עיין בארות אפיקי ים לרבי יצחק חבר בבא דף בתרא עה. – האי רידיא דמיא לעיגלא (תענית כה) וקיימא בין תהומא עילאה לתהומא תתאה לתהומא עילאה אמר חשור מימין מ"ד ולתהומא תתאה אבע מימין מ"ן, והם ב' היסודות דבינה ומלכות וכמ"ש בדעתו תהומות נבקעו, ונק רידיא שהוא [חורש] החורש בשדה יוסף בכור שורו וכו', דתחי' מתעורר בשלהובין דרחימו משמאלא שהוא שור. והוא מ"ש (שם) ופרסא לשפתי וכו' שפותח פיו ובוילע מים שבים העליון, וכן בפיה שלמטה לתהומא תתאה, והוא מ"ש שנא' אחריו יאיר נתיב וכו' שהוא אור הגנוז המאיר מסוף העולם ועד סופו מבינה עד סוף יסוד שבו נכלל כל העולם, ואין תהום חוזר לאיתנו וכו' כמ"ש עכ"ל

נראה הכוונה שתהום היינו יסוד. ותהום עליון דהוא יסוד עליון הוא דבינה ותחתון הוא דמלכות, וביניהם יסוד דצדיק הוא המלאך, דדמיא לעגל וסליק עד אבא ואמא (תהום עליון יסוד דבינה) וממשיך מ"ד ומשפיע למלכות (תהום תחתון יסוד דמלכות) ועי"ז יורדים גשמים אבל לא רק גשמים אלא משמע שכל שפע יורד באופן הזה לעוה"ז. ומרבינו משמע שכל נס נקרא תהום, כי מתגלה ע"י היסוד, ומאיר את העליון התחתון. כי כל נס הכוונה שלמטה בעשיה והטבע מאיר שהיא מונהגת ע"י רצון עליון וההארה הזו מתגלה ע"י היסוד ולכן נקרא תהום שהוא הגורם לתמיהה הזו איך שבהעלם העוה"ז מתגלה הפך הטבע דהיינו רצון. וזה דווקא בא"י שער השמים ששם המקום דנשקי שמיא וארעא דהיינו נס, שמאיר ומתגלה מקור עליון מעל הטבע בעוה"ז עולם העשיה המגושם התחתון.

עגל גמט' אמונה ע"ה. שמעתי מהררצ"ח כיון שאין מהלך בעיגול לכן צריך אמונה.

¹⁵ אמר רבה לדידי חזי לי האי רידיא מלאך הממונה על הגשמים כך שמו, דמי לעיגלא (תלתא) ופירסא [ס"א ופריטא] שפוטתיה פירש מהרש"א שפתיו קצת פתוחות כאדם שוחק וקיימא בין תהומא תתאה לתהומא עילאה בין מים תחתונים למים עליונים דהיינו בין רקיע לאוקינוס היכן שנושקין לתהומא עילאה מים עליונים אמר ליה חשור מימין ברקיע לתהומא תתאה מים תחתונים אמר ליה אבע מימין בקרקע שנאמר הנצינים נראו בארץ וגו' עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצינו – הנצינים הם ניסוך המים עת הזמיר היינו שירת הלויים בשעת הניסוך וקול התור הינו קול השור האומר לתהומות חשור ועבא כנ"ל:

ועיין יומא דף כא. – שיש כמה דברים שהולך קולם מסוף העולם עד סופו... ויש אומרים אף רידיא – ופרש"י – מלאך הממונה על השקות הארץ ממטר השמים ממעל ומן התהום מתחת, וקורא להן, שנאמר תהום אל תהום קורא. כדאמרין במסכת תענית [כד, א וכו', ב]. ואמרין התם דמי לעגלא. ולכן נקרא רידיא לשון שור החורש, מתרגמינן לא תחרוש – לא תירדי (דברים פרק כב).

ועיין מהרש"א תענית שם שפירש שהוא מזל שור שהוא ממוצע בין מים עליונים לתחתונים ושולט באייר ואומר למים עליונים חשור מימין למטה לארץ ובניסן קודם אייר מזלו אומר למים התחתונים אבע מימין למעלה על הארץ ולכן נקרא פריטא שפוטתיה כמו שנאמר ברב כהנא שהכוונה שנראה כמשחק ה"נ משחק במזלו שהרי אומר חשור ואבע שלא בזמן הגשמים אלא בתחילת הקיץ

צ"ע הרי מפתח גשמים ביד הקב"ה וכאן משמע שביד המלאך ועיין בניהו בן יהוידע תענית דף י' על דברי הגמרא א"י שותה ע"י הקב"ה וחול' ע"י שליח שמקשה הרי מפתח גשמים ביד הקב"ה ותירץ שהענינים עולים לקבל מהתהום עליון ע"י הקב"ה אבל יורדים להמטיר ע"י שליח דהיינו העגלא שמבואר כאן אלא שלפ"ז צ"ע דמשמע שהעגלא הוא רק בחול' שהרי בא"י גם להמטיר יורדים ע"י הקב"ה. עיין בניהו שכל כח המלאך הוא רק להכריז אבל ההחלטה להוריד היא ביד הקב"ה

צ"ע הרי אומר אבע וחשור בשעת ניסוך המים דהיינו סוכות ואילו מזל שור שהוא העגלא משמש באייר בדיוק חצי שנה אחר חשוון שהוא זמן רביעה ראשונה משמע שאומר זאת בשעת הדין על המים ולא בשעת מעשה וגם לא בשעת שימוש ברקיע

¹⁶ אמונה בחי' מקיפין כי השכל של אמונה אינו בפנים שיכול להבין הדבר דא"כ אינה אמונה אלא דעת אבל שכל של אמונה כמו מקיף את השכל מסביב ומאיר לו כיוון במה להאמין שלא תיהיה אמונה בע"ז.

מבואר כאן שהאמונה היא בחי' מלאך בחי' מקיפין וצ"ע הביאור בזה שהרי מלאך הוא בריה ואילו אמונה היא מושג. אבל עיין לק"ה עירובי תחומין ה' שהאמונה היא אור היוצא מזיווג תמידי של חכמה ובינה עליונים לקיום העולם ומאיר בעולם ומכוחו יש אמונה באמת לכל העולם דהיינו מי שבטל אליו זוכה לאמונה ממש ואזי יכול לעורר על עצמו תוספת אמונה מיוחד פנימי כמבואר שם. ומי שבוחר לרדוף אחר הבלי עוה"ז אצלו האור הזה הוא גורם חרטה והיינו חרטות הרשעים. ומבואר שם שגם הריצה שלהם אחר התאוות היא מאור זה שגורם להם הרגשת חסרון אלא שבמקום לחפש מילוי אמיתי מהקב"ה הם רצים מכח זה למלא חסרונם בהבלי עוה"ז. נמצא שכח האמונה זהו הוא המכח הפועל בעולם בתחתון לכסוף למילוי ובעליון להשפיע אמונה.

סביבותיך דהיינו עגולים מקיפים וסובבים את השכל. **ופריטא שפוותיה** ק"ו דהיינו מה שמתואר המלאך שנראה כמחייך דהיינו שפיו פתוח קצת כמו מדבר, **שהוא בחי' תפלה/ק"ו**, **כמ"ש (תהלים נא) אדני שפתי תפתח/ק"ו** דהיינו שהתפלה היא בפתיחת השפתיים, **והוא המלאך הנ"ל הוא כללות הניסים/ק"ו** נמצא שהמתפלל גלוי האמונה באמונתו החזקה שבתפילתו פועל את שליחות המלאך הנ"ל הממונה על הניסים דהיינו שמכח תפלתו משפיעים תהום עליון לתהות תחתון ונעשה שנוי הטבע.

וזה פירוש, מאמר חו"ל הנ"ל אין בן דוד בא **עד שתכלה פרוטה מן הכיס**, דהיינו עד שתכלה הכיסוי מהפרוטה, שיכלו אותם אפיקורסים במכסים את הניסים סדרך הטבע **כי יש בני אדם המכסים כלליות הניסים, הכלולים במלאך דפריטא שפוותיה/ק"ו** הנ"ל, **מכסים בדרך הטבע. וכשתכלה זאת, ותתרבה אמונה בעולם, אז יבא משיח. כי עיקר הגאולה תלוי בזה, כמ"ש תבואי תשורי מראש אמנה :**

אות ב

עתה יבאר שאמונה תלויה בהארת האמת.

והביאור בזה הוא כי אמונה היא היכן שלא יודע את הדבר, אבל מאמין לחבירו שידוע. ואם יש לו שני חברים שכל אחד אומר בוודאות הפך חבירו אזי בכח האמונה עצמה יש גם את השכל לבחור למי להאמין. נמצא אע"פ שלא יודע את הדבר אבל יודע למי לאמין.

והעניין כי אמונה ראשיתה הוא כח התבטלות שטבעו בכל אדם שמכח זה אדם מאמין לחבירו ובלא כח זה אין קיום לעולם כלל, כי עוה"ז הוא תחת הזמן המקום וא"א לאדם להיות בכל מקום מילא יש דברים שנעלמים ממנו. ובאמת בעוה"ב שמאיר אור הגנוז ואין לא זמן ולא מקום ולא גשמיות חוצצת א"צ באמונה כי הכל גלוי וידוע.

וכח התבטלות הוזה הוא לטוב ולרע כי כל כח העבודה זרה הוא נובע ממנו שבוני אדם מאמינים לדברי שקר. כי צריך לדעת למי להתבטל, נמצא שאמונה מורכבת מכח ביטול לדברי פלוני ואם הוא שקר אזי זו ע"ז ואם הוא אמת אזי היא אמונה

ואמנם גם כשמבטל לאמת יש בזה מדרגות עד כמה סומך על דברי חכמים אם מאמין בלב שלם זו אמונה שלימה ואם מאמין כמסתפק זו מדרגת הצדק שהיא גבול הקדושה.

ובפתח אליהו מכונה צדק מלכותא קדישא כי היא בגבול הקדושה ומי שאמונתו בבחי' צדק בלבד מקיים את המצוות מצד ההכרח בלבד. ודומה למי שמאמין מצד הספק (ספק גמט' עמלק)

אבל אי אפשר לבא לאמונה, אלא ע"י אמת [ק"ח] דהיינו שידע למי לאמין. כמובא בזהור (בלק דף קצ"ח ע"ב)/ק"ט על הפסוק **והיה צדק אזור מתניו ואמונה וכו' (ישעיה יא) [ק"ו/ק"א]**, והקשו שם

ק"ב דפ"ד - שפתים

ק"ב בגמ' ב"ק ק"ו רב כהנא פריטא שפוותיה ושם הפירוש שפה שסועה ולכן נראה כמחייך אבל כאן אין הכרח לפרש כך אלא ששפתיו פתוחות קצת ונראה כמחייך ומדבר וכפי שיבא רלקמן שהוא בחי' אדני-י שפתי תפתח.

ק"ד דהיינו שהמלאך הנ"ל הכלול משני התהומות הוא בחי' אמונה ובחי' תפילה שמחברת שמים וארץ (כמבואר בתורה יד אות ט) ועל כן עמידתו בין שמיא לארעא עיין ב"ב במאמר רבב"ח שהוא בתורה יד פרש רשב"ם שהכוונה לארץ ישראל. וכן בדברים יא יא משה רבינו מספר בשבח הארץ ואומר לקטר השמים תשתה מים: (יב) ארץ אשר יהנה אלקהיך וירש אתה תמיד עיני יהנה אלקהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה: מהסמיכות אפשר ללמוד שהמטר הוא מעצם ההשגחה. (כידוע שבספר דברים לכ"ע לומדים מסמוכין)

ק"ה הפסוק ראייה שתפלה מתייחסת לשפתים ועוד שצריך פתיחה שפתיחת הפה כמו שפה שסועה וגם פריטא בחי' חיתוך מילים ופריטת הקול לאותיות הדיבור.

ק"ו דהיינו שהוא שרש ארץ ישראל שממנו יונקת חיותה וקדושתה דהיינו האמונה וניסים ומבואר בטוב הארץ דהיינו מאמר חו"ל אוירא דא"י מחכים והביאור נ"ל שכונתם לבחי' מקיף שהרי בודאי שלא כולם זוכים להיות חכמים בה בשווה אלא אויר של חכמה מאיר בארץ ומקיף את היושב בה והוא התהומות הנ"ל.

ק"ז דפ"ד שפוותיה וגם בתורה ט וכן העתיק מוהר"ן שם בתקפא

ק"ח לק"ה גילוח ד' ב' ופ"ח אות ב' שצ"ח לעיין בליקוטי עצות אמונה אות ד', ולק"ה פסח ז', והלכות רבית, ולקמן תורה רנה.

ק"ט וזהו חלק ג דף קצח: ר' חוקיה פתח והיה צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו. האי קרא בלא איהו חד מאי חדושא אתא לאשמועינן דהא צדק דהיינו אמונה ואמונה היינו צדק. אזור מתניו דהיינו אזור חלציו לא אשכחון קרא כהאי גוונא. אלא לאו צדק כאמונה ואע"ג דכלא חד וחד דרגא איהו אבל בומנא דקיימא בדינא קשיא ומקבלא מסטר שמאלא כדין אקרי צדק דינא ממש. והיינו כי כאשר משפטיך לארץ צדק למדו יושבי תבל. דהאי דרגא דמשפט רחמי איהו. וכד אתקריב משפט בצדק כדין אתבסס (כלא) ויכלין בני עלמא למסבל דינא דצדק. (ועל דא צדק לאו איהו כאמונה) אמונה נקלאת המלכות בשעתא דאתחבר בה (כדין איהו) אמת לחדרה דהיינו ז"ל הנקלאת אמת לשמחה דהיינו לימוד שאז מתגלה עליהם אזי הבינה שהיא מקור השמחה וכל אנפין נהירין וזו כל פני הספיות מאירות ממתת השמחה ונכחות מהאור הנשפע מהבינה כדין אקרי

בווהר היינו צדק היינו אמונה/ק"י, ואמרו שם תירוץ, אמונה אתקריאת, כד אתחבר בה אמת/ק"י/ק"י :

אות ג

עתה יבאר שאמת אפשר לקבל רק מהצדיקים כי הצדיק יסוד עולם הוא המחובר ביותר לאמת (כלשון הזוהר בראשית כא: יעקב ויוסף כחדא אזלי ע"ש) והוא הצינור להאיר את האמת של הקב"ה אל הרוצים להמליך אותו (דהיינו יחוד תפארת ומלכות שהוא יחוד אמת ואמונה שהוא יחוד קב"ה ושכינתיה שנעשה ע"י היסוד המחובר ביניהם)

אמונה. ואית ותרונתא לכלא ויט ותרונת ומחילת עוונות לשרלל ואין מקלקים על מעשיהם של התחוננים אלא משפיעים להם צין ראוים וצין לשאנים ראוים. ועוד יש זמן שהמלכות נקלחת אמנה להיטו ככל לילה וכל נשמתין סלקין מתחייבי בכמה חיובין דחייבין בישין וכיון דבפקדון סלקן (אקדים) אהדר לון ברחמי וחס עלייהו. וכדין אקרי אמונה ולית אמונה בלא אמת. השתא אזור מתניו ואזור חלציו. מהו תרין אזורין הכא ומתנים וחלצין אע"ג דחד אינון תרין דרגין אינון חד לעילא וחד לתתא... ע"ש כל הענין.

ק"י עיין ביאור הגר"א שם

ק"י פרש"י - (ה) והיה צדק אזור מתניו - ויהו צדיקא סחור סחור ליה דבקים בו כאזור: וזה נפלא עם דברי רבינו כאן שהאמת זוכה ע"י הצדיק ומכאור שהצדיק לגביו בבחי' מקיף. מצודות דוד - (ה) והיה צדק וכו' - הצדק והאמונה שיחזיק בהן יהיו לו לחזק כאדם התגור אזור במתניו שהוא מזור ומחזק: עוד עיין כאן ביאור הגר"א שמדייק הדמוי שהמותן חצוני כלפי החלצים וכן הצדק כלפי האמונה.

ק"י הכוונה כי שתייהן מדת הביטול להש"י כי גם צדק מלכותא קדישא (פתח אליהו) אלא שצדק היא מדת הדין דהיינו שמתבטל אליו ית' רק מצד הדין והחיוב, כי לא מאיר לו האמת כל כך אלא מעט ע"מ שיכוון את הביטול אליו ית' ולא לע"ז ולא יותר. ואילו המאמין ע"י שמאירה לו האמת הרבה עושה גם לפניו משורת הדין. אולי שנקראת צדק כי הוא צודק שהדין לא יכול לחייב אותו יותר מזה. עוד עיין לק"ה פקדון א' שבמדרגת צדק אוחזים בה החיצונים עוד עיין שם גילוח ד' יא.

והביאור בזה כי המאמין בטל וסומך על המשפיע לו דהיינו שיש לכל אדם כח התבטלות טבעי אלא שבלי שום אמת הוא ע"ז ממש ובכניסתו לתחום הקדושה דהיינו שמאיר לו המעט אמת ההכרחי כדי שלא להאמין בע"ז אוי נקרא צדק אבל ככל שמאיר לו יותר האמת אוי הביטול שלו לאמת יותר בחשק ורצון וחיות לעשות גם מה שלא בגבול הרע אלא בפנמיות הטוב. ועיין דוגמא בתורה כג שבמדרגת הצדק אוי אינו מקיים רק מה שמוכרח וע"כ אינו מוציא ממון כדי לקיים מצווה. אבל כשמאיר האמת אוי עובד את הש"י בכל לבבו נפשו ומאודו. ושלימות האמונה היא מדת הבטחון דהיינו שליבו שלם באמונתו עד שסמוך ובטוח בו ית' כתינוק אצל אביו בלא שום דאגה.

בעומק יותר הביאור הוא שאמונה בחי' מלכות דהיינו מדת ההמלכה את הש"י וכשהיא שלימה היא קומה שלימה ואוי נקראת אמונה דהיינו שבכל תנועה כוונתו רק לגלות מלכות שמים בעולם. אבל כשהיא חסרה אוי כשהיא במדרגת הרגלין כמ"ש צדק לפניו יהלך, אוי היא בגבול הקדושה כי כבר יצאו קצת הרגלין מבחי' רגליה יורדות מות דהיינו אחיות הס"א אבל עדיין היא בבחי' אחר באחור כלפי הקב"ה עד שתייהן בקומה שלימה ותינסר ממנו ותבא לפניו ואוי היא הארת פנים ושלימות היחוד. והכל תלוי במדת האמת עד כמה היא מאירה בכח ההמלכה שלו את הש"י.

ק"י בה היינו בצדק וצ"ע מדוע לא אמר כד אתחבר אמת למידת ההכנעה והביטול דהרי זהו עצם הכלי ואילו צדק כבר יש בה קצת אמת. ואולי בבחי' יהיב הכמה לחכימין דהיינו שלצדק יש כבר קצת אמת מעצמה וצ"ע.

ועיין לקוטי הלכות גילוח ד' אות ב' (וירד ח"א דף רלב) כשהש"י עור להאדם ומתנוצץ בדעתו ידיעת אמתו זה בחי' הארת פנים. ועל זה אנו מבקשין תמיד יאר פניו אתנו סלה. האירה פניך על עבדך וכו' פניך האר בעבדך. והכנהים נצטוו לברך את ישראל בברכה זאת. כמ"ש יאר ה' פניו אליך וכו' כי זה העיקר שזוכין להארת פני ה' דהיינו שיאר בדעתו אמתת אלקותו שזה עיקר אור הפנים כי אמת הוא הפנים כנ"ל: אות ב - אבל עיקר אור הפנים א"א לקבל כ"א ע"י אמונה. כי עצם הפנים שהוא האמת דהיינו ידיעת אמתת אלקותו ית' א"א לקבל מחמת ריבוי אור. כי אם ה' מתגלה לעין כל אמתתו באתגליא ה' העולם מתבטל במציאות. כי אפי' אור השמש אי אפשר לבני אדם להסתכל באורו מחמת ריבוי האור מכ"ש וכ"ש אור הגדול והנורא הוה. ע"כ השי"ת ברחמי שחפץ בקיום העולם, צמצם והסתיר אור האמת שהוא אור הפנים בבחי' אכן אתה אל מסתתר. ודייקא ע"י ריבוי הצמצומים יכולין לידע מאמתתו. כי צמצם את האמת בחכמה נפלאה בצמצומים רבים ושונים בדרכים נפלאים ונוראים עד שנתהוה מדת האמונה, שבחכמתו הנפלאה האיר בהאדם מדת האמונה הקדושה. שיש בנשמת האדם רשימה מאמתת אלקותו ית' שע"ז יש לו כח להאמין בהאמת אע"פ שאינו רואה האמת עדיין בדעתו. והאמונה היא עיקר הידיעה בבחינת וארשתך לי באמונה וידעת את ה'. שהאמונה היא עיקר הידיעה. עכ"ל.

וצ"ע דבריו ונראה שמכאור שהצמצום אינו באור כדי שיכנס בכלי אלא שהצמצום הוא הכלי אמונה בעצמו. וצ"ע עכ"פ אם באמת כך מוכן מה שאמר היינו צדק היינו אמונה. כי בצדק יש כבר שכל עצמי ולפ"ז מידת המלכות שנפלה לע"ז אינה מדת ההכנעה לבד שמרוקנת משכל אלא מדת הצדק שאחור בה החיצונים ומפתים אותה לפנות אליהם. וצ"ע

ואולי עפ"י הסוד שמלכות יש בה רק ספירה אחת יסודית (מלכות או כתר) והיא הצלע הנוכר בחומש (ובבחי' זו צ"ע אפשר שאפילו צדק היא לא, כי צדק לפניו יהלך, וזו לכאורה עדיין אין לה רגלין כלל) ואח"כ יובן את הצלע צריך לבנות את קומתה לעשר ספירות ולנסרה ולהביאה פכ"פ. ולפי שאת הכתר א"א לקחת ממנה וכתר הוא הרצון שאין דבר העומד בפני הרצון כי את הרצון א"א לקחת מהאדם נמצא שקודם שנבנית המלכות אוי בבחי' עבודה, זה מתבטל רק ברצון להמליך. נמצא לפ"ז שכבר מיסודה יש בה את השכל המועט לדעת למי להתבטל ואת מי להמליך.

ועיין היטב תורה ה' ח"ב אות ב' ג' שהאמונה גדלה במים עמוקים ומתגלה בעומק הלב של איש תבונת, ואינו מצטמצם לדיבור כלל רק ע"י צעקה בלא דיבור, כי הוא אור גבוה מאד בחי' פלא שהוא הכתר. ואיש תבונת זוכה לזה הוא שמצחצח נשמתו ע"י אכילה בקדושה שזוכה לאור הצחצחות. ועיין תורה כד שהצחצחות הוא למעלה מרוחין ונפשין למעלה מכל העולמות למעלה מכתר. משמע שכיוון שאמונה הוא ביטול השכל א"א לכיוון אותה לקו הישר אלא ע"י אור הכי גדול שיש. ומאידך גם להיפך זה אור כ"כ גדול שא"א לקבל אותו אלא בסילוק שכל, וזה פלא.

אמנם יש גם אמונת נשים שלפעמים היא עולה על אמונת האיש כדמצינו בחטא העגל שנשים לא הסכימו לתת לו, אבל עיין תורה רנה שיש בה חסרון שבקל אפשר ליפול ממנה כיון שחסר בה אמת וכנ"ל שאיש בחי' אמת ואשה בחי' אמונה. וזה בחי' נשים דעתן קלה להתפתות מצד התאוה היא לעינים אבל מאידך יש בהן מעלה שקשה יותר לפתות אותן במהלכי שכל. והאיש להפך.

ק"י צ"ע דמשמע שלצדק יכול לבוא בלי אמת והרי צדק מלכותא קדישא ואם תאמר שתלוי כמה אמת הרי גם אמונה שלימותה תלוי בכמה אמת יש בה ומה החילוק. החילוק פשוט שצדק יש בה אמת מועטת רק כדי להכניסה בגבול הקדושה. וכל תוספת אמונה בונה אותה להיות בבחי' אמונה עד שלימות האמונה שהיא הארת אמת גדולה מאד וזה בחי' חמה ולבנה שכפי נקיות הלבנה כן מאיר בה יותר אור החמה. עוד עיין מזה בסוף בהוספות לתורה הוספה לאות ב' מה גדול ממה איש או אשה.

וצריך לדעת שעל כן יש הרבה הסתרה על הצדיק האמת שבכוחו להאיר אמת במקורבים אליו כי יש שקר המתדמה לאמת וממנו בודאי צריך לברוח, אבל יש אמת אלא שהיא אמת נמוכה מעורבת טוב ורע ואפילו צדיקים גדולים שבכל דור יש בהם תערובת (תורה קצב) ואמנם טוב להתקרב אליהם מלסמוך על עצמו כמבואר בלק"ה שבת ד' יג, אבל העיקר כל חייו לחפש צדיק אמת שכולו זרע אמת לאמיתה בלא תערובת כמבואר בתורה ח' תנינא אות ח'.

וצריך לדעת שבדרכו זו יהיו לו מונעים רבים ואפילו צדיקים שיאמרו לו שהצדיק השלם אינו נמצא כלל וצריך לענות להם כמו השני למלך במעשה א' שבסיפורי מעשיות "שבהכרח הוא נמצא בוודאי". ועל זה הוזהר אותנו רבנו ממפורסמים של שקר ואפילו צדיקים כמבואר בתורה ח' הנ"ל ובתורה סא/קט"ו ועוד. נמצא שכמעט אין עם מי להתייעץ בזה אלא עם הש"י והחפץ באמת שולחים לו מלאך של אמת (לק"ה מנחה ו' ה' ובלק"ה מתנה ומתנת שכיב מרע ג' ה')

וכל זה מדובר במי שבאמת מוכן למסור כל כבודו כדי לזכות באמונה שלמה ויראת שמים. אבל החפץ בעוד דברים חוץ מזה ובפרט כבוד אפילו מעט, קשה מאד שיוכה. ועיין סהדרין צו. הנ"ל במהרש"א שם עה"פ וסר מרע משתולל – שהוא לשון משולל מן העולם וזה לא יתכן דודאי יהיו גם צדיקים באותו דור אלא שיהיה הצדיק מוחזק כשוטה ומשתולל בעיני הבריות: עכ"ל.

וגם כשוזוכים להתקרב לצדיק האמת צריך הרבה מאד אמונת חכמים בביטול גדול כדי לזכות לקבל האמת ממנו עיין לק"ה הכשר כלים ב' ב' קט"ו.

וא"א לבא לאמת ברורה שעל ידה אמונה כנ"ל, אלא ע"י התקרבות/ק"י לצדיקים/ק"י
אמיתיים/ק"י, שיקבל מהם עצות בעבודת ה' **וילך בדרך עצתם/ק"י** דהיינו שיקיים את העצות שזה המבחר לקבלתו מהם. **וע"י שמקבל מהם עצתם/ק"י**, **נחקק/ק"י** **בו אמת** דהיינו כשהקבלה מהם היא בלב

^{קט} עיין פרפראות לחכמה תורה סא אות יא שגם תורה סא היא צוואה של רבינו ובאמת רואים דמיון גדול בין תורה ח' תנינא שהיא התורה אחרונה שאמר והיא הצוואה האחרונה לתורה סא שהיא הצוואה הראשונה שאמר בשנת תקסח כשהתחילה מחלתו וסבר שיפטר בסמוך. כי בשתייהן מדבר על אמונת חכמים והחיוב להתקרב למנהיג אמיתי ומדגיג מאד להזהר ממפורסמים של שקר המונעים מזה. עיי"ש

^{קט} עיין לק"ה פקדון ה' לה שהאמונה נבחנת בצדקה שמפור ממונו ונותן בשופי לצדיק עיי"ש

^{ק"י} התקרבות לצדיק – כיון שהצדיק הוא אור גדול של אמת ואוצר של יראת שמים לכן אפילו ההתקרבות לכד כבר מועיל, עיין חיי מוהר"ן רצד (ד) שמעתי בשמו שאמר שאם היה רוצה לגלות ולהראות היראה שלו לא היו יכולים לעמד ארבע אמות סמוך לביתו, אך הוא מעלים היראה שלו בכונה. וגם אנכי שמעתי מפיו הקדוש שאמר אני אוצר של יראת שמים שכל מי שרוצה יכול לקבל ממני. ובאמת היה נראה בחוש שכל שנתקרב אליו נתמלא תבונה ויראה גדולה ועצומה, ונתלהב מאד לעבודת השם ותבונה אשר לא נראה כזאת. וגם עכשו עדין יראתו הגדולה גנוזה בספריו הקדושים, וכל מי שעוסק בהם באמת ובתמימות בא עליו יראה גדולה ומתעורר מאד להשם ותבונה כי כל דבריו כגדולי אש:

אבל צריך שלא יהיה הצדיק חשוך אצלו כמבואר בתורה יז כי לפעמים יש שנתחשף אצל אחר אור הצדיק, ואינו זוכה להבין ולראות אורו הגדול; ואף שהוא אצל הצדיק, אינו יכול לטעם ולהבין ולראות אורו הגדול של הצדיק, שעל ידו יוכל לבוא לתבליט הטוב. וכמו שמצינו גבי עפרון, שמקום מערת המכפלה, שהוא שער גן עדן, שדרך שם עולין כל הנשמות, ואורו גדול מאד, אף על פי כן אצלו היה מקום חשך ואפלה.

לכן עיקר ההתקרבות היא בליבו שיהיה פתוח לקבל מהצדיק וזה ע"י שישמע שבחיו כמבואר בתורה כט. ועיין תורה ח' נקט התקשרות דהינו התחברות וכן בתורה קלה וביאר שהתקשרות היא אהבה ובתורה ד' וכן בתורה קצב נקט הסתכלות, ונראה שהסתכלות היא בעיקר בשעתה אבל ההתקרבות והתקשרות באהבה ולב מוכן לקבל היא כלי והכנה שיחקה בו האמת של הצדיק.

^{ק"י} דהיינו שלא רק א"א לאמונה בלי אמת, אלא גם א"א לאמת בלי אמונת חכמים.

^{ק"י} נקט צדיקים כי יש כמה צדיקים בכל דור וכל צדיק אמת בדרכו שלו מאיר אמת וכמבואר בגמ' סנהדרין צו. עה"פ והאמת תיהיה נעדרת שנעשית עדרים עדרים אלא שזה בעצמו גורם מחלוקות והתרחקות מהצדיקים ובעיקר מרחיק מהצדיק האמת שעולה על כולם שממנו אפשר לקבל אמת לאמיתה.

עיין לק"ה עירובי תחומין ה' אות כא כב החילוק בין צדיקים שדבריהם התעוררות אבל אין להם עצות לעבודה"ש, אבל יש יחידי סגולה שיודעים להמשיך מגבוה יותר עצות בעבודה"ש.

ועיין תורה קצב דע שדבור אמת שיוצא מפי הצדיק האמת אפלו במלי דעלמא, הוא יקר מדברי תורה של צדיק אחר, כי בהדברי תורה של האחר יכול להיות שם תערובות הרבה, אצל זה הדבור היוצא מפי הצדיק האמת הוא רק אמת לבד, וכיון שהוא רק אמת ואין בו שום תערובות אין יקר ממנו, ומי ששומע דבור מפי הצדיק האמת שהוא דבור אמת, ובפרט שרוצה אותו אז. בבחינות (ישעיה ל): "יהיו עיניך רואות את מורי". הוא מקבל בחינות הפנים של הצדיק, ובחינות שכלו ונשמתו, כי זה הצדיק מניח שכלו בתוך זה הדבור שמחפש, והוא מקבל זה הדבור, נמצא שמקבל שכלו:

^{ק"י} משמע שא"א לקבל עצתם בשכל אלא ע"י הליכה בדרך העצה ורק קבלה כזו היא חוקקת את האמת. וצ"ע שדייקא אמת צריך לקבל בדרך של עשייה ולא בדרך של לימוד, והרי כשעושה זה כבר אמונה ולכאורה אמת הוא במוח ואותה צריך להאיר ללב ולמידות ולעשייה וכאן כביכול להפך צריך להתחיל מעשיה

^{ק"י} כור ענין העיצה ביאר הריצ"ח (בתורה ככו באמצע בערך) בענין למודי ה' שנותנים עצות להש"י ובתורה 122 מדקה 15 בענין אתחך גוצא גחין וכו'

עיין לק"ה פסח ז' ד' שאי אפשר לזכות לאמת כי אם על – ידו שמקבלין כל העצות מצדיקי הדור, כי עצות שלהם הם בחינות פלה ורע אמת, וצ"ע מה שכתב כל העצות ונ"ל שאין זה דיוק מכלה זרע אמת אלא שבמסתור היכן שלא מקבל עצתם אוי מקבל עיצה מקום אחר שאינו כולו אמת ועיי"ש בפגם האמת.

שלם אזי העיצה חוקקת/קב"ו בו אמת המלוכב בה. כי האמת היא אור גבוה מאד שא"א לבאר אותו במהלכי שכל אלא רק בעצה מעשית שבתוכה נעלמת האמת וע"י קיום העצה נקלט האמת שבה בכליות היועצות ללב ומעוררות אותו להתפעלות האמונה כמ"ש (תהלים נא) הן אמת חפצת, כשאתה חפץ אמת, בטוחות דהיינו בכליות ובסתום דהיינו בלב חכמה תודיעני [קב"ד/קב"ה]. והסיבה שהאמת מהצדיק נקלטת בכליות דווקא כי העצות שמקבל מהם, הוא בחי' נשואין וזווג/קב"ו דהיינו שהן יוצאות מבחי' כליות של הצדיק כי האמת היא טפת מוחין של הצדיק יורדת מהמח אל הכליות כידוע ושם מתלבשת בעצה, על כן העצה נקלטת גם אצלנו בכליות דייקא. נמצא שקבלת עיצה מהצדיק אמת היא זיווג דקדושה וכשמקבלין לעומת זה ח"ו עצות מרשעים, קב"הוי בחי' נשואין בקליפה [קב"ח/קב"ט]. וזה בחי' מה שאמרה חוה להקב"ה הסיבה שעברתי על מצוות ה' ואכלתי מעץ הדעת כי הנחש השיאני (בראשית ג)/ק"ל לשון נישואין [קלא/קלב], דהיינו שטענה להגנתה שעצות הנחש שקבלה, לא ידעה שהוא בחי' נשואין.

קב"ב לשון חקיקה מדגיש שצריך להיות מניה וביה במידות עצמן וזכור הדמים ועיין תורה צא שיש אמונה שהיא רק בלב וצריך שתתפשט בכל האיברים ע"ש.

קב"ב עיין ערובין עה"פ חרות על הלחות דרשו חז"ל חירות ממלאך המוות. וזה בחי' שע"י קיום העיצה של הצדיק נחלקת על לוח הלב האמת מעבר לעבר, ועי"ז נעשה בחי' חירות ממלאך המוות דהיינו מזהמת הספק. במציאותו והשגחתו וטובו ית'.

קב"ב טוחות פרש"י כליות ועיין ברכות סא. כליות יועצות

קב"ב בטוחות פרש"י לשון לטוח להחליק שהוא כינוי לכליות שהן חלקות וסתום פרש"י הוא הלב. ועיין ברכות סא. כליות יועצות ללב. לפ"ז מתפרש הפסוק כשאתה חפץ באמת תדע שצריך להודיע אותה בכליות דהיינו בדרך של עיצה מעשית ולא בדרך של החכמה בעצמה דהיינו לפנות אל העשייה ולא אל השכל. ואזי יקלט בסתום דהיינו יחקק בלב. מה פ"י שכליות יועצות יתבאר לקמן

קב"ב כי כנ"ל מל"ק"ה שאמת ואמונה הם בחי' איש ואשה, ואנו כלפי הצדיק כאשה לאיש, והזיווג הוא קבלת עיצה הצדיק דהיינו טפי מוח וכשאנו מקיימים דבריו אנו מולידים מעשים טובים שיגלו כבוד שמים, ועצם הצדיק היא כולו זרע אמת, כמבואר לקמן ומצמיח כבוד שמים אצל המקיים עצותיו.

קב"ב גם בדפ"ד – הוי, בתולד – הוא, ומתדצו – הוא

קב"ב עיין קיצור לק"מ כאן וגם עיין תורה מג

קב"ב רבינו מאד הוזהיר מנשואין כאלה לכן מאד הוזהיר ממפורסמים של שקר בכמה תורות ובפרט בשתים שהן הצוואה שלו תורה סא ותורה ח' תנינא.

בקיצור לק"מ על תורה ז' כתב צריך להתרחק מעצות ההמון עם – ונראה כי עיקר ההתרחקות מהאמת היא על ידי עיצות המון העם וחבירי, כי על פי רוב משנים מהאמת כשלא מצליחים לקיים כפשוטו, והעיקר לשמוע מתלמידי הצדיק המעיינים בתורתו ומקיימים עצותיו ומאמינים בו באמת.

בספר המידות כתב רבינו לא לקבל עיצה אלא ממי שיודע סוד והיינו לכל הפחות מי ששומר הברית כי היסוד נקרא סוד. וכל אדם לעצמו גם יוזהר לא לתת עיצות לאחרים, כי היצה"ר לתת עיצות הוא גם מהתאוה הידועה, כמבואר כאן שוהו זיווג. ועיין שיחות הר"ן אות פ' שבני"א יש בכוחם להסית מהאמת יותר מהיצה"ר כי האדם הוא כלליות כל העולמות ע"ש. ועוד עי"ש שיחה פא שהאדם אם היה לבדו על אף כל בלבולי היצה"ר היה מתגבר ומטה תמיד לדרך האמת וסוף כל דבר היה נשאר אצל האמת אבל כשיש בני"א המבלבלים זה הבלבול גרוע מכל. ובפרט בחכמה וליצנות עי"ש.

ק"ל בראשית ג (יג) ויאמר יק"ק אלהים לאשה מה זאת עשית ותאמר האשה הנהש השיאני ואכל: פרש"י (יג) השיאני – הטעני כמו (דה"ב ב' לב טו) אל ישיא אתכם חזקיהו: אבל עיין פרש"י ירמיהו כט ח ותהלים נה טו שפי' לשון הסתה. ועיין בראשית רבה יט יב הנחש השיאני ואוכל, גירני, חייבני, והטעני, גירני, היך מה דאת אמר (תהלים פט) לא ישיא אויב בו, חייבני, היך מה דאת אמר (דברים כד) כי תשה ברעך, הטעני. כמה דאת אמר (ד"ה = דברי הימים = לב) אל ישיא אתכם חזקיהו.

קלא עיין תורה שלימה כאן עו בשם מדרש אגדה ובהנהגה שם בשם פרש"י על שבת קמו ועל נזיר כג: לפי נוסחת ריב"ן ובשם רקנטי כאן בשם ספר הבהיר ובשם פרד"א

קל"ב עיין תורה שלימה כאן אות עו בשם מדרש אגדה שכתב כן ועי"ש בהגה שכתב שגם רש"י בשבת קמו. פירש כשנתן לה עצה לאכול מן העץ בא עליה דכתיב הנחש השיאני לשון נשואין וכן עיין פרש"י נזיר כג: לפי נוסחת ריב"ן שדייק שהשיאני הוא לשון נשואין מהפסוק כי עשית זאת והרי מה עשה אלא שבה על חוה

וכן עיין רקנטי – ספר הבהיר [אות קצט] נשמת הנקבה מן הנקבה, נשמת הזכר מן הזכר, והיינו דאזיל נחש בתרה, דהוא אמר הואיל ונשמתה מן הצפון אסיתנה במהרה, ומה הסתה הוה ביה משום דבא עליה. ענין הנשמות יתבאר לפנינו בגזירת האל. ויראה לי שאע"פ שהענינים כפולין כאשר רמזנו, אף על פי כן בעילה ממש עשה בה, כענין שאמרו רבותינו ז"ל [ע"י רש"י שבת קמו ע"א ד"ה כשבא] הנחש השיאני, עשה בה מעשה נישואין, ועוד היום יש סימנין מזה. ואמרו קצת החכמים כי הוזהמא שהטיל נחש בחוה נחלקה לארבע רוחות הטומאה, רוח שטות, רוח ונות, רוח חמדה רעה, רוח חטאת, כנגדן אב הטומאה וראשון ושני ושלישי, ובהתיחד סמאל עם הנחש מנפש ועד בשר יכלה, ואז הוא אבי אבות הטומאה והוא המת, ומשם נמשכות תאוות החטא שהאדם חוטא בזה העולם.

נראה לפי רבנו מה שמבואר בחו"ל שבה עליה הכוונה שנתן לה עיצה שוה בעצמו כמו ביאה, ובענין הביאה יש להוסיף דאיתא במדרש (ב"ר פ' יא) הנבעלת לערל קשה לפרוש וביאר האגרא דכלה סוף פרשת בא (דפ"י דף קעט סע"א) כי יטבע בנפשה טבע הערל דהיינו שע"י חיבורם מגיע עליה תכונה רעה בנפשה שגורם לה לעשות עוד עבירה אחרת חמורה ממנה. ובוה תירץ שם מדוע תבע פרעה את פועה ושפרה לדבר עבירה כי רצה שע"ז תשמענה לו בענין הריגת הילדים. ונ"ל לפ"ז מתבאר עוד יותר תוקף הוזהמה שיש בזיווג עם גוי בין בעצה דגם שם נתן להן עיצה כיצד להרוג וגם רצה לבוא עליהן ובשתייהן לא שמעו לו ועי"ז ניצלו מזהמתו. (ומסתמא מדה טובה מרובה ועי"ז זיווג לאיש שישאל צדיק מקבלת האשה טבע טוב ואולי גם לזה כיונו חז"ל סנהדרין כב: שאינה כורת ברית אלא למי שעשאה כלי כמ"ש בועליך עושיך)

וע"י נשואין, הטיל בה זוהמאן קלין/קלר והזוהמה גרמה לה לחטא ע"י שנכנס הספק (גמט' עמלק) בליבה ופגם באמת ובאמונה. וכיון שנתנה גם לאדם שבו היו כלולות כל נשמות בני האדם לכן פשטה הזוהמה שהיא הספק בלב כל בני האדם **ובמעמד הר סיני פסקה מהנשמות שהיו על הר סיני זוהמתן/קלה/קלין (שבת קמו.) (קליז)/קלח, כי שם קבלו תרי"ג עיטין [קלט] דקדושה/קמ' {זוהר יתרו פב:}, והיתה להם נשואין**

קלי ע"ז כב: ועיין כלבו על הגדה בפיוט אילו קרבנו להר סיני וכו', שבהר סיני בטל הספק מלבם. ועיין תורה ח' תנינא אות ח' זוהמת הנחש הוא קלקול המדמה שבו תלוי האמונה עי"ש. ובלק"ה גילוח ד' יא

קלי זוהמה היא ספק באמת שע"י ספק באמונה שע"י נעשה גלות מג"ע

צ"ע הלשון הטיל. עיין יאיר אור למלבי"ם הטלה היא רק בדבר שיטל מלמעלה למטה. וצ"ע בבכורות הטיל בו מוס

קלי ועיין ר' צדוק נראה שסובר שפסקה זוהמתם ע"י שפרחה נשמתם וחזרה בבחי' תחית המתים. עיין ספר רסיסי לילה אות [גנ] (תענית ה:) יעקב אע"ה לא מת אף דקברו קבריא. רק כל חיותו בעוה"ז כפי מדתו בהכרת אמיתותו ית' לא היתה חיות דעוה"ז כלל. וי"ש בתדבאר (פ"ה) דוכה לחיים שלא בצער ושלא ביצה"ר וזהו מעין עוה"ב וכמו שזכר לזה ג"כ ישראל בשעת מ"ת אחר שהוריד הקב"ה טל של תחי' להחיותם וזכו לאותו חיות שיהי' אחר תחיה"מ שהוא חירות מיצה"ר ומשעבוד גלויות עד שא' בע"ז ה' א' אלמלא אבותינו שחטאו אנו כמי שלא באנו לעולם דג"כ לא היו מתים כלל. כי חיות האמת הוא חיים נצחיים ולא עד ארגיעה בחיי עוה"ז. ויעקב אע"ה שהוא שורש מדת האמת ודאי זכה לכך...

מבואר שפסקה זוהמה זה בעצמו הארת אמת עצומה באספקלריא מאירה עד שנכלל בחיים נצחיים שהם ממדת האמת (עיין שופטים ובסוטה מו: עיר לוז שבשום חרבן לא נחרבה ובה אין רשות למלאך המות ועיין סנהדרין צו. המעשה באתרא דקושטא שמהי שלא מת בה אדם כיון שלא דברו בה שקר)

קלי עיין ספר הלקוטים להאריז"ל פרשת שמות פ"ב שכששמרו נעשה ונשמע זה תקן את הנעשה אדם שאמר הקב"ה לכל העולמות שע"ז נתנו לאדה"ר כל אחד חלק ובחטאו אבדם וע"י הנעשה ונשמע חזר להם ועי"ז פסקה זוהמתם והעדיים שקבלו היו חלק חיות הסט"א שקבלו עי"ז כי כאן אפילו הס"מ נתן חלקו ועי"ז היו חרות ממלאך המות אלא שכיון שלא היו ראויים לזה לכן החטיאם הס"מ שוב בעגל בבחי' חטא אדה"ר ואז נצטוו הורד עדיך מעליך כדי שיהיה להם תיקון ע"י המוות

עיין לקמן בשם הרושי הגאונים על סנהדרין כו תורה מתשת כוחו דכך דרכה של תורה מיד כשמקבל עליו עולה תש כוחו החומרי כדי שיתגבר כח חכמתו ונשמתו והראיה ממעשה דריש לקיש ורבי יוחנן שמיד שקיבל עליו לשוב לא יכול לחזור ולקפוץ את הנדר ועי"ש מהרש"א שנתנה תורה לישראל כדי להתיש עוונתם והזוהמה היא עונת כידוע ממעשה דר"ע במסכת כלה פ"ב אות ט' שאמר על העו פנים שהוא ממור ובן נידה והכא אולי אפ"ל נמי כיון שאמרו נעשה ונשמע מיד פסקה זוהמתם.

וצ"ל שהעונת דסט"א היא המטילה ספק באמיתותו ית' כי היא התגברות הגאות וישות הגוף.

קלי עיין בפרש"י שם

קלי הנחש הוא הרע הכולל הג' קליפות הטמאות ענן ואש ורוח סערה, הוא הרע להדיא שבעולם וזוהמתו רואים אצל הגויים כמ"ש בגמ' שבת קמה סוף ע"ב מפני מה עובדי מה עובדי כוכבים מוזהמין שלא עמדו על הר סיני, שבשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא. ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן, עובדי כוכבים שלא עמדו על הר סיני, לא פסקה זוהמתן. אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי גרים מאי אמר ליה אף על גב דאינהו לא הוו מוליהו הוו דכתיב את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני ה' אלהינו ואת אשר איננו פה וגו' ופליגא דרבי אבא בר כהנא דאמר רבי אבא בר כהנא עד שלשה דורות לא פסקה זוהמא מאבותינו אברהם הוליד את ישמעאל יצחק הוליד את עשו יעקב הוליד שנים עשר שבטים שלא היה בדתן שום דופי.

נראה כוונת רב"כ שפסקה זוהמתם כבר אצל יעקב אבינו היינו לענין להפקיע מהם שם בן נח לגמרי בלי מיצרים ולהיות בבחי' אע"פ שחטא ישראל הוא (ואע"פ"כ עדין שנוי במחלוקת אם דינן כישראל ממש כמבואר בפרשת דרכים ועוד). ובאמת זה בעצמו גם סיעע מסתמא שהסכימו ישראל לקרב להר סיני שלא כמו העכו"ם שסירבו בגלל הזוהמה ביהם.

צ"ע מדקאמר דפליגי נשמע לדברי רב"כ שיעקב חזר למדרגת אדה"ר קודם החטא ואמנם יעקב אבינו לא מת אבל בניו הרי כן מתו ואולי כוונתו שמבני יעקב המעט זהמה שבהם היתה מהעבירות של עצמם וצ"ע א"כ מדוע היו כל כך צרות יעקב ושיעבוד לבניו במצרים.

וצ"ע במה נחלקו הרי לכאורה ברור שהן שני מיני זוהמה ולמה נקטה הגמרא ופליגא דרב"כ ואפשר שבאמת היא אותה זוהמא אלא שביעקב נפסק רק לעצמו ולא לכל הדורות הבאים ואילו בסני נפסק לכל הדורות כמבואר שם שאפילו לגרים.

צ"ע כיון שפסיקת זוהמא היא ע"י עצות התורה איך פסקה מאברהם ורועו ועיין סדר הדורות שלמד בן נ' ח' שנים מנח ועוד משם ועבר מאידך עיין תורה קמב שלא היה לאברהם ממי ללמוד ובמדרש (ב"ר סא א) איתא שכליותיו למדוהו ולפ"ז נלפא שדייקא כליותיו דהיינו שקיבל עצות מהש"י דהיינו שהקב"ה לא מילא ליבו או מוחו חכמה אלא בדרך של עיצות מעשיות דייקא שרק כך נחלק בלב כמבואר כאן עוד יש לומר כי באמת זוהמת הגויים היא זוהמת הנחש בעצמו כמו שהטיל עיין תורה לח אות ו' שרבינו מדייק לשון חז"ל בתיקונים (מי שאין לו בשת פנים) מי שיש בו עונת בידוע שלא עמדו רגלי רגלי דייקא אבותיו על הר סיני. רגלי דייקא דהיינו שאין להם רגליים כי הם בחי' נחש שכתוב בו על גחונוך תלך. ועיין גמ' ע"ז : זוהמת הנחש שבעכו"ם היינו דעדיפא להם בהמת ישראל מנשותיהם של עצמם. דהיינו ניאוף באופן היותר בהמי והכי פחות עושה פרי ועוד שגורם לעצמו הפסד ממון כי מסתרטת עי"ז.

אבל אצל ישראל נמתק ע"י האבות כרבי אבא בר כהנא הנ"ל, וכשהגיעו להר סיני פסק לגמרי כשהאיר להם המקף של תריג עיטין מזהר סיני וקבלו עליהם עול תורה ואמרו נעשה ונשמע. (כמבואר כאן שהתריג עצות גרמו) ועיין תורה כב שהכתרים הם הנעשה ונשמע שאמרו (וצ"ל דלא קשה הסדר שזה בחי' "מי הקדימני") ועיין גמ' שבת פח. שזכו למדרגת מלאכים בחי' "עושי דברו לשמוע בקול דברו" שאמרו נעשה ונשמע. ועיין תורה לח אות ו' שהם בחי' אור התפילין בחי' הבושה שהיא היפך זוהמת העונת הנ"ל וכשהתנצלו את עדיים לקחם משה ומהם קרן אור פניו.

וכן אנו אומרים בהגדה דיינו אם רק קרבנו להר סיני ולא נתן התורה כי בקרבה להר לבד פסקה זוהמה כפירוש הכלבו שראו מראות אלוקים וניטל הספק מלבם. ונ"ל כנ"ל כי המקף מבינה כמובא שמשם נתנה התורה כבר האיר להם וכמובא הכלל עיין **כוונת הבו לה' בקבלת שבת דרוש א** נודע שאי אפשר לשום בחי' לעלות למעלה ממדרגתה עד שהורידו לה בתחי' האר' עליונה לשתוכל אח"כ להתגדל ולעלות למעלה. ושם דרושי חזרת העמידה דרוש ג' לפי שכל מדרגה תחתונה א"א לה לעלות למעלה עד שתקבל אור עליון נוסף על מה שהיה לה בתחלה ואז תוכל לעלות למעלה ממדרגתו הראשונה. ועי"ז פסקה זוהמתם לגמרי.

ואח"כ בחטא העגל חזרה זוהמה כי היה ממש בחי' חטא אדה"ר שכל הרע של הנחש היה אצל הגויים והערב רב היו בחי' המוחין שלו והטילו זוהמתו בהם ע"י חכמות וסברות שהיו להם לעשות אלקים אשר ילכו לפניהם, ואע"פ"כ מהגמ' הנ"ל משמע שלא חזרנו למדרגה שלפני הקרבה להר סיני, אלא עדיין נשאר בנו מפסיקת זוהמה ההיא ומה שחזר קלוש יותר וצ"ע.

וזוהמה זו מגיע עד שורש השרשים, כל ערכוב הדעת והרשת שטומנת קליפת נגה בחי' לבן שנרצף לבן בחי' צוציאת דנורא חיזורתא אבל באמת מלאך מויק הוא (תורה א) שכל מחשבותיו רק רע כל היום. דהיינו שכל כוונתו היא לרחק מהש"ת ולעשות קץ לכל בשר, (תורה לח)

בקדושה/קמ"א: דהיינו אע"פ שלא קיימו עדיין את העצות נחזק בהם האמת עד כדי ביטול כל הזהמה וזה כיון שבמעמד הר סיני קבלו את העצות בהתגלות נוראה עד שפרחה נשמתם והיה צריך לזלוף עליהם מטל תחית המתים להחיותם (שבת פח:קמ"ב) וכשחזרה להם נשמתם חזרה נקיה מהזהמה (ר' צדוק הכהן כנ"ל).

ולמה נקרא קבלת עצה בבחי' נשואין, כי מבואר בגמ' (ברכות סא.) הכליות יועצות [קמ"ג]/קמ"ד ללב, וכליות, הם כלי ההולדה, כלי הזרע כידוע שטפת הזרע ראשיתה במוחין ויורדת בחוט השדרה עד לכליות ושם נחלטת ומשם יוצאת ומתלבשת בזרע גשמי ויוצאת ביסוד, והכי נמי בבחי' עצה נעשה כל זה בקומת הראש ויוצא בדיבור. על כן נמצא כשמקבלין עצה מאדם, כאלו מקבלין ממנו זרע. והכל לפי אדם, אם רשע או צדיק, ובשביל זה לימוד תורה ואפילו קבלת עול/קמ"ה התורה מתיש כח,

אלא שבא בסברות וחכמות רעות ובלבולים להפיל ברשת הרשות ומשם לטומאה הגמורה. כי לוליא היצה"ר אוי עם יראת שמים כל ההיתר הוא מצווה כי כשנעשה לשם שמים הוא מצווה ורק ע"י הזהמה שהכניס עד שכמעט שא"א לכווין לשם שמים ע"י נעשה כל הרשות רשת לתפוס את האדם ולהפילו יותר לג' קליפות טמאות ביוש ועצבות על שאינו מצליח להתקרב כראוי להש"י.

ועיין תורה ח' ח"ב אות ח' כי מנהיג של שקר הוא בחינת נביא השקר, בחינת (מלכים-א כ"ב): "רוח שקר", ועל-ידי-זה אדרבא, נתקלקל המדמה, ובאים לאמונות כזביות כי עקר תקון האמונה היא על-ידי בחינת רוח-נבואה שיש להפנהיג האמת, שעל-ידי-זה נתברר המדמה, ועל-ידי-זה נתקן האמונה כנ"ל אבל בלא בחינת נבואה אין המדמה ברור ומתקן, ואזי המדמה מערב ומבלבל את האדם באמונות כזביות וזה בחינת זיהמת הנפש כי ערוב ובלבול המדמה, שמערב ומבלבל באמונות כזביות, זה בחינת זיהמת הנפש כי כל המנחשים והקוסמים כלם הם על-ידי כח המדמה, שאינו מבקר ומתקן, שמערב ומבלבל אותם באמונות כזביות של שטות ושקר שהם זיהמת הנפש.

וביאר הריצ"ח (יט"ו) שמדובר בשורש לפני דיעות ולפני תאוות ממש בשורש הרע שם הוא מטיל והמתו. מתכוונים כאן על המגמה על הבעצם לאן אתה מכוון, זה הכל במדמה, באמונות כזביות שמטה לשקר שהכל גם כשעושה ונראה כאדם כשר אבל סוף דבר כל כוונתו לעצמו שזה ניאוף. מדברים בהתחלה בכתר של הדברים באמונה למעלה יש בענין הזה והמה שמסבב אחרנית את כל הכוונה של האמונה גופא שהיא התמסרות, הוא פוגע בשורש, כמ"ש הרמ"ע מפאנו עה"פ "דרך נחש על צור" שהוא שואף אל הצור אל ההתחלה של הבחירה, שטוען שהוא הצור. כי ביושר א"א לטעות כי ניכר להדיא שהוא מתחיל מהמקור האמיתי אבל בעקמומיות אוי כל נקודת סטיה טוענת להיות התחלת היושר וזה הנחש הוא ראשית הסטיה מהיושר וטוען שהוא המקור ומכאן מתחיל היושר האמיתי. ואולי נקרא וזהמה דייקא מלשון זה "מה" שמראה עצמו כ"מה" גמט' אדם והאמת שהוא אדם בליעל וידוע שהוא בחי' אות ק דרגליה יורדות מוות והיא כקוף בפני אדם.

ועיין גמ' עבודה וזה דף כב: מבואר שם שהזהמה היא תאוה ניאוף - אמר מר עוקבא בר חמא מפני שהעובדי כוכבים מצויין אצל נשי חבריהן ופעמים שאינו מוצאה ומוצא את הבהמה רובעה ואיבעית אימא אפילו מוצאה נמי רובעה דאמר מר חביבה עליהן בהמתן של ישראל יותר מנשותיהן דאמר רבי יוחנן בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה וזהמה אי הכי ישראל נמי ישראל שעמדו על הר סיני פסקה וזהמתן עובדי כוכבים שלא עמדו על הר סיני לא פסקה וזהמתן. עוד עיין לק"ה גילוח ד' יא

קלט עין פרש"י משפטים כד יב ועיין חנוכה התורה משפטים בשם מדרש

קמ" צ"ע דבפועל קבלו אח"כ דאף שבמכילתא דייקו מואלה המשפטים מה אלו מסיני אף אלו אבל לא נתנם במעמד הר סיני אלא אח"כ אבל שאר פרשיות קבלו במשך כל הארבעים שנה כדי שיוכלו ללמוד וכן הרבה מצוות קבלו בספר דברים אחר ארבעים שנה ובעצם במעמד עצמו לא קבלו אלא העשר דברות.

עיין חנוכה התורה פ' משפטים בשם מדרש שעם כל דיבור נאמרו גם כל פרטיו כגון עם דיבור לא תגנוב נאמר איסור גניבת ממון וגניבת דעת וכיו"ב וכן עיין בפרש"י בסוף הפרשה [כד יב] את לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורתם - כל שש מאות ושלוש עשרה מצות בכלל עשרת הדברות הן, ורבינו סעדיה פירש באזהרות שיש לכל דיבור ודבור מצות התלויות בו:

וצ"ע הרי מבואר כאן שאת האמת שהיא המבטל את הזהמה מקבלים ע"י קיום העצות ולא רק קבלתם, ומתי הספיקו בני" לקיימן עד שיחזק בהם האמת. ונראה לתרץ דשאני מעמד הר סיני שהיה בהתפעלות כוונת עד שפרחה נשמתם והאיר להם התורה בשרשה את כל האמת. ועוד גם נשאר רושם בנשמות ישראל לעולם. וצ"ע בזה ממה ששמעתי מהרבי לוי יצחק סוף קלטת 48 בשם אנ"ש שהקונה עולמו בשעה אחת יושב בצידו של צדיק אבל לא מרגיש כלום (תורה קצא) כי אין לו כלים. ולפי המבואר כאן אדרבה מעט זוכים כוונת התפעלות מהאמת אפילו כל חיים בתורה ומצוות ואולי אדרבה אצלו יחזק האמת יותר מהם. (ואולי החילוק הוא רק מצד הימים שבא עמהם כמ"ש ואברהם בא בימים שהם עוד סוג של כלים. עיין זה חיי שרה שם.)

קמ"א וכן איתא בחז"ל שהלוחות הן הכתובה ולכן שברן אחר מעשה העגל כדי שלא יידונו ישראל כאשת איש שונתה ואולי ההר שכפה כגיגית הוא החופה ומשה ואהרן נקראים שושבינין

קמ"ב שבת דף פח: ואמר רבי יהושע בן לוי כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא יצתה נשמתן של ישראל שנאמר נפשי יצאה בדברו ומאחר שמדיבור ראשון יצתה נשמתן דיבור שני היאך קיבלו הוריד טל שעתיד להחיות בו מתים והחיה אותם שנאמר גשם נדבות תניף אלהים נחלתך ונלאה אתה כוננתה

קמ"ג כורי מאמר רביעי אות כה. מדרש תהלים יד. ועיין ב"ר צה ג'.

קמ"ד כליות יועצות ללב וכנ"ל הן אמת חפצת בטוחות ובסתום תודעני דהיינו שהאמת היא חכמה שיורד לבחי' כליות להחפץ לעיצה וחקיקתו בלב ע"י קיום העיצה.

עיין ספר המזרי - מאמר רביעי אות כה - שכליו יועצות הפי' שיש לכליות השפעה על טיב הדעה.

והביאור נ"ל (עפ"י הריצ"ח) כי כל דבר רוחני מתלבש בדבר גשמי דומה לו וכיון שכליות הן מסננות את הנוזלים בגוף שהטוב שבהן יכנס לדם, לכן מתלבש בהן הדומה להן סוד העיצה שהיא עצם האמת שבחכמה ושכל שאופן שמתלבש במעשה, כי אחרי שמסנן כל האפשרויות אוי מגיע לעיצה הנכונה, כי צריך צמצומים רבים כדי להפוך שכל והבנה לעיצה מעשית שבה כלול עצם השכל הזה באופן שהמקיים את העיצה יחזק בו האמת הפנימית שבאותה חכמה.

קמ"ה וכן מובא בחדושי הגאונים על עין יעקב סנהדרין כו: וכן בכמה ספרים שמביאים ראייה מריש לקיש בבא מציעא דף פד. יומא חד הוה קא סחי רבי יוחנן בירדנא חוייה ריש לקיש ושוור לירדנא אבתריה אמר ליה חילך לאורייתא אמר ליה שופרך לנשי אמר ליה אי הדרת בך היבנא לך אחותי דשפירא מינאי קביל עליה בעי למיהדר לאתווי מאניה ולא מצי הדר.

ונקראת התורה על שם זה **תושיה** כמבואר בסנהדרין כו: עה"פ הפליא עצה הגדל תושיה/קמו\ קמו\קמח\ וידוע שהשם מגלה על המהות של הדבר נמצא מהות התורה היא ישות חזקה שמחייבת, לכן בכוחה להתיש ישות ועוות הגוף ולהכנינו לקבל את האמת המלוכשת בה. **כי התורה הם תרי"ג** מצוות שהן תריג **עיטין כמ"ש (משלי ח/קמט) לי עצה ותושיה** פי' לי יש עצה שהיא התורה שמתשת את כח היצה"ר. **ועצות הם במקום נשואין, בחי' זיווג המתיש כח [קני/קניא]** כי קבלת עיצה היא התבטלות לנותן וכל התבטלות הוא בחי' התשת יישות לכן קבלת עצה קדושה מתיש ישות ועוות הגוף ולעומת זה קבלת עצת הנחש מתיש את כח המלכת הש"י על עצמי ואת הכח להתגבר על עוות ותאוות הגוף. ויש גם עצות של אנשים כשרים שהם לשם שמים אבל מעורב בהם טוב ורע **ועצת הצדיק האמת הוא כולו זרע אמת/קניב** בלא שום תערובת/קני כלל וכמבואר בריש תורה קצב/קני לכן צריך מאד להזהר ממפורסמים של שקר המחלישים מקיום עצות הצדיק האמת שעצותיו כולו זרע אמת :

וז"פ הפסוק (ירמיה ב/קני) ואנכי נטעתיך שורק [קני/קני] הפשט שהנביא אומר בשם ה' לישראל שהם מנטיעתם דהייינו בשרשם הם מזמורות/קני גפן טוב דהיינו האבות הקדושים (כי ישראל נמשלו לגפן כמ"ש גפן

מהרש"א – חילך לאורייתא. ר"ל חילך וכח זה של יצה"ר לאורייתא כשתעסק בה היא מתשת חילך וכדמסיק בדקביל עליה בעלמא התיש כחו ולא מצי הדר התורה נקראת עש"ז תושיה וק"ל. מאידך עיין מהרש"א סנהדרין כו: שע"י הרבה מצוותיה יתיש כחם של ישראל דהיינו את עוותם. וצ"ע אולי יש לחלק בין מי שעוד לא למד שצריך שהתורה מתשת ע"י הלימוד אבל ר"ל לפירוש ר"ת כבר היה ת"ח אלא שפרש אולי ע"כ בקבלת עולה לבד חזרה להתיש כוחו. אמנם לפרש"י שתחילה היה ע"ה משמע שתמיד בקבלת עולה כבר מתשת. ועיין בוהר חדש לך לך לב. במעשה שר"א בן רשב"י העביר את אליהו ועוד נער נהר שרוחבו חצי מיל ושאל אותו אליהו אם הוא עוסק בתורה מנין לו הכח הרי תורה מתשת וענה לו אדרבה כתיב רפאות הדי לשרך ושקוי לעצמותיך מבואר שלהפך התורה נותנת כח. וכן מצינו ביעקב אבינו אחרי יד שנים שלמד בבהמ"ד של שם ועבר העביר האבן מעל פי הכאר באצבעו. ועיין הערת המתוק מדבש שם וזר חדש שהביא את המהרש"א על ב"מ הנ"ל וביאר כוונתו שהתורה מתשת כח היצה"ר ע"י שמפנה את כוחו ללימוד התורה. וזוהו שא"ל ר"י חילך לאורייתא דהיינו כוחך זה שיש לך לעבור את הנהר בשביל יופי נשים תשתמש בו לתורה. אבל עיין שיר השירים רבה ה' כא שם מבואר שכל כוחו של רבי אלעזר בן רשב"י היה קודם שלמד תורה אבל אח"כ התורה התישה כוחו עד שאפילו הבגד לא היה בכוחו להסיר מעליו.

קמ"ו ישעיה כח (כט) גם זאת מעם ידך צבאות יצאה הפליא עצה הגדיל תושיה: ועי"ש מצודות ציון שרש המילה תושיה הוא יש. ולפ"ז אפשר לומר שזה כח התורה להתיש כח היצה"ר כי היצה"ר הוא הישות של האדם ולכן רק ע"י יישות של קדושה אפשר להכניעו.

קמ"ז * סנהדרין כו:

קמ"ח סנהדרין דף כו: הפליא עצה הגדיל תושיה אמר רב חנן למה נקרא שמה תושיה מפני שהיא מתשת כחו של אדם מהרש"א – הפליא עצה הגדיל כו' מפני שהיא מתשת כחו כו'. ר"ל הפליא הקב"ה עצתו במה שהרבה והגדיל תורה כמ"ש למען צדקו יגדיל תורה כדי שע"י הרבה מצוותיה יתיש כחם של ישראל וכמ"ש במסכת ביצה מפני מה ניתנה תורה לישראל מפני שעזין הן קמ"ט משלי פרק ח (יד) לי עצה ותושיה אני בינה לי בגבורה: (טו) בי מלכים ימלכו ורזנים יחלקו צדק: מצודות דוד – (יד) לי עצה – בי ימצא עצה להנצל מיד היצר הרע המסית. ותושיה – ר"ל על ידי יותש כח היצר הרע. אני בינה – אני הנותן בינה להלחם למולו. לי גבורה – על ידי יתגבר עליו וכפל הדבר פעמים הרבה כדרך המליצה ולחזוק הענין:

ק"ש ש"ע או"ח רמ יד

קכ"א לכאורה צ"ע דהתם מתיש כח הנותן וכאן מתיש כח המקבל, ואפשר שבאמת גם בויווג מתיש כח שניהם אלא שהש"ע מזהיר אותו כי בו תלוי. כדאיתא בילקוט שמעוני בראשית פ"ג רמז לא- והוא ימשל בך מלמד שהאשה תובעת בלב והוא תובע בפה עוד יש להעיר דלעיל העצות מבטלות את הזהמה ע"י שנחקק בלב ע"י הקיום שהולך בדרך עצתם וכאן הן מתישות כבר בקבלתן ונראה שההתשה היא הכנה לחקיקה וכן משמע במהרש"א שע"כ ניתנה לישראל תורה שמתישה להתיש כוחם כי הם עוים שבאומות. עוד נראה שהקבלת עיצה בחי' עיבור והקיום לידת מעשים טובים גלוי כבוד שמים. וכן בחז"ל פירוטיו של צדיק מצות ומעשים טובים (בר ל' ו).

קכ"ב ועיין חיי מוהר"ן – סימן שמשט שאמר ש"יכולין להיות נעשה בעל תשובה גמור על ידי לימוד הספר שלו.... ואמר שמי שישב ויעסק בספריו רק בלי קנטור ונצחון, ויסתכל בו באמת או בודאי יהיו נבקעין אצלו כל גידי קשיות לבבו. ועי"ש סימן רצד – אמר על עצמו שהוא ארצר של יראת שמים ואם לא היה מעלים יראתו לא היה אפשר לעמוד סמוך לביתו ד' אמות וגם עכשו עדין יראתו הגדולה גנוזה בספריו הקדושים, וכל מי שעוסק בהם באמת ובתמימות בא עליו יראת גדולה ומתעורר מאד להשם יתברך פי' כל דבריו כגדלי אש: ושמעתי מהריצ"ח שזוהו שבליקוטי מוהר"ן לא נמצא שום לשון ספק אלא רק לשון דע וכיו"ב דברים ברורים ומוחלטים. וזה מכח שבעצמו היה מבורר לגמרי וכמבואר בחיי מוהר"ן סימן רלד שאמר על עצמו שהוא כמו עור מעובר עד שכמה שתהפוך בו אין שום שום ריח רע כלל ומסופר בשיש"ק שמוהר"נ אמר שאפילו קש לא נדבק בסוליותו כשהלך בחוץ.

וזהו בחי' הא דאיתא בספרים שלשון חז"ל "הוא היה אומר" פירושו שאת עצמו היה אומר, דהיינו שתורה של צדיק אמיתי היא מדיכין אותו ממש ולא למעלה מהדיכין שאוחז וכן ראיתי מאמר (ליו"צ) מעשה באשתו של הבעל ראשית חכמה שאחר פטירתו הביאה לפני חכמים את ספרו שיסכימו להדפיסו ולא הסכימו כי היה נסתר ולא ידעו גדולתו וטענו שאינם מרדפיסם ספר שהוא גדול ממחברו. יצאה יד של אש והכתה בכרך ואמרה קיים זה מה שכתוב בו.

קכ"ג התורה של הצדיק ללא תערובת רע כלל צ"ל שהכוונה מצד הצדיק עצמו אבל משמים גורמים שיהיה בה קצת שמאל כמבואר בתורה יב אות ב' שמקשה שם א"כ מדוע התורה של הצדיק לא מחזירה את הרשע הלומד אותה מיד בתשובה. ומבאר שלצורך פרנסה לעולם מפילין את הצדיק לרגע מועט מאד של לימוד שלא לשמה ועי"ז נעשה כבר בחי' שמאל בתורה שלו, שע"י מתקיים פושעים יכשלו בה.

קכ"ד תורה קצב דע שדבור אמת שיוצא מפי הצדיק האמת אפלו במלי דעלמא, הוא יקר מדבריו תורה של צדיק אחר, פי' בהדבריו תורה של האחר יכול להיות שם תערובות הרבה, אבל זה הדבור היוצא מפי הצדיק האמת הוא רק אמת לבד, וכיון שהוא רק אמת ואין בו שום תערובות אין יקר ממנו.

קכ"ה ירמיה פרק ב (כא) ואנכי נטעתיך שורק בלא זרע אמת ואין נהפכת לי סורי הגפן נכריה:

ממצרים תסיע ועוד הרבה כנ"ל במדרש רבה וילקוט), ורבנו דורש שורק **בחיי הגאולה/קנט**, כי הגאולה לעתיד לבוא תיהיה ע"י שהקב"ה יקבץ/קס"א את כל נדחי ישראל לארץ ישראל ע"י שכביכול ישרוק להם **כמו"ש (זכריה י')/קס"א** **אשרקה להם ואקבצם** ומשמע מהפסוק הזה שיזכה לזה רק מי שיבין את הרמו והשריקה/קס"ב דהיינו מי שהוא מזרע הניטע שורק, טוב, בלא זוהמת הספק באמיתותו ית', דהיינו מי שעמדו רגליו על הר סיני (כמבואר בשבת קמו). **וע"י מזה** יזכו לגאולה אותם נדחי ישראל שיתקבצו אל המשיח ע"י השריקה, **ע"י שבשרשם הם כולו זרע אמת (שם בירמיה סיום הפסוק ואנכי נטעתוך הנ"ל)** ע"י התריג עצות שקבלו בסיני שעל ידם נעשו לעם וע"י ששרש נטיעתם הם האבות הקדושים והטהורים וע"י יש

ישעיה פרק ה (ב) ויעקרוהו ויסלקהו ויטעוהו שרק ויבן מגדל בתוכו וגם יקב חצב בו ויקו לעשות ענבים ויעש באשם: מלבי"ם לספר ירמיה - שורק - גפן בעל שריגים (ישעיה ה' ב') והוא מין גפן מובחן מתעף לענפים, וכתב הר"י בן גאות שהוא מין הטוב מן הגפנים שלא ימצא חרצן בענבים.

מלבי"ם לספר ישעיה - שורק - מתאחד עם שריג, ענפים הדקים הנסרגים ונטוים זע"ז, וכן גידי פחדיו ישרו (איוב מ'). עוד עיין קדושת התורה ודקדוקיה ח"א וינשטוק משה עמ' תו פרשת ויחי מט יא ושורקה בני אתונו - מאריך בביאור ענין שורקה עיין פרש"י כאן ששורקה היא זמורה ארוכה קוריירא בלעז ובראשית מ' י' ובגפן שלשה שריגים פרש"י ומורות ארוכות שקורין וידיץ שמכאן למד ר"ו"ה של דעת רש"י שורק ושורק לשון אחד בחילוף גיכ"ק. בירמיה ב' כא פרש"י שורק הוא זמורת גפן טוב ובישעיה ה' ב' שורק הם זמורות היפות לנטיעה משאר זמורות. עוד כתב בשם רבי יונה אבן גאנח שורק הוא הטוב שבמיני הגפן ויאמר לו בערבי שריק ויהיה בארץ ישראל. וכן כתב במחברות הערוך לר"ש פרוחן שורק - פי' מין גפן חשוב. צומח בארץ ישראל. וכן כתב הרד"ק שהוא המשובח ממיני הגפן וכתב הרב אבן גיאת שהוא מין הטוב מן הגפנים - שהענבים לא ימצא בהם חרצן. ותרגום יונתן במצב גפן בחיורא. והספורנו כתב שרקה - מבחר הגפן. ובק"א בשם ח"א ועוד מצאתי שם מין אחד אשר יקראו לו בלשונם "שורק" ומסגולתו שאין בו חרצן והמה יותר מתוקים וגדולים מכל יתר המינים ומראיהם שחור ותבניתו עגול והם יקרים מאד.

נמצא שורק או שהוא לשון שורג או שהוא לשון ערבי שריק וכבר מצינו שנקטה התורה לשון מצרי עיין ילקוט שמעוני שאנכי שבעשרת הדברות הוא לשון מצרי.

ק"ב וכעין זה בישעיהו ה' ב' ופרש"י שורק זמורת גפן טוב. [ולפי רבנו נטיעה של אמת ואמונה בלא זהמה מוכנה לשמיעת שריקת גאולה] דימין הגפן לישראל עין ילקוט שמעוני בראשית לט רמז קמו ויקרא רבה לו ב מדרש תהלים פ.

ק"ב עיין לקמן בהשמטות שורק לשון שורק שהוא ג' נקודות רמו לחב"ד שבמח שמשם הטיפה יורדת לכליות הכוונה כי ע"י שנוטעים זמורה היא משרישה בארץ ונעשית עץ גפן רמו שעם ישראל לא נורע ע"י חרצן ענבים אלא ע"י הברכת זמורת גפן טוב דהיינו מהאבות הקדושים. והחילוק הוא כי זרע מצמיח ע"י שגרבק תחילה אבל המבריק את הגפן מגדלת האם את בנה עד שגדל ונעשה עץ לבדו.

ק"ב דהיינו שעם ישראל הוא נטוע מעיקרו נטע המוכן לגאולה כי מתחילת נטיעתו כבר ניטע בלא זהמה דהיינו אצל יעקב שאצל יעקב ניתן שם ישראל באופן שאע"פ שחטא ישראל הוא ואם בא לשוב אינו צריך מעשה גרות וזה מצד הגוף ועוד מצד שם עם ישראל לכל דבר שקבלו במתן תורה אזי נפסקה זוהמא וניטל הספק מכל נשמות ישראל לעולם לכל הדורות אפילו גרים כמבואר בשבת קמו הנ"ל. (צ"ע) אותם שמתו בעטיו של נחש מדוע לא נקטו חז"ל בעטיו של עגל או של ערב רב אלא שזה אותו נחש בלבושים שונים תחילה הולך על שתים ורוכב על גמל ואח"כ ברעת דקליפה של ערב רב ובני בלעם)

ק"ב קבוץ נדחים ע"י שריקה דייקא שגם היא עניין של קיבוץ השפתיים כמבואר במצודות ציון לקמן קס"א זכריה פרק י (ח) אֲשֶׁרְקָה לָהֶם וְאֶקְבָּצֵם כִּי פְדִיתִים וְרַבּוּ כְמוֹ רֶבֶוּ: (ט) וְאֶרְעֵם בְּעַמִּים וּבְמַרְחָקִים יִזְכְּרוּנִי וְחִיו אֶת בְּנֵיהֶם וְשָׁבוּ: (י) וְהַשִּׁיבוֹתִים מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמֵאֲשׁוּרֵי אֶקְבָּצֵם וְאֶל אֶרֶץ גְּלָדָד וְלִגְבוֹן אָבִיָּא וְלֹא יִמְצָא לָהֶם:

רש"י - אשרקה להם - כדרך השורקים לסי' אות לבא אליו הטועה בדרך. ואקבצם - לעת הקץ לעתיד. כי פדיתים - כשאפדם. ורבו - בגולה כמו שרבו במצרים: מצודות ציון - (ח) אשרקה - ענין צפוף קול הבאה בקבוץ השפתיים וכן ושרק לו מקצה הארץ (ישעיה ה'): ועיין חולין סג. אמר רב יהודה קאת זו הקוק רחם זו שרקק א"ר יוחנן למה נקרא שמו רחם כיון שבא רחם באו רחמים לעולם אמר רב ביבי בר אבבי והוא דיתיב אמדיי ועביד שרקק וגמירי דאי יתיב אארעא ושריק אתא משיחא שנאמר (זכריה ח) אשרקה להם ואקבצם. ועי"ש בן יהוידע שרקק גמט' 900 גמט' פ' (כידוע שאותיות כמנפץ הסופיות הן בגמט' המשך אחרי ה' שהיא ארבע מאות) ואיתא בפרד"א מו שהגאולה תיהיה באות פ' לכן הרחם מבשר על הגאולה בשרקק. (ודווקא כשיושב על הארץ ולא על משהו כמבואר שם כיון שאין דרכו בכך. פרקי דרבי אליעזר - פרק מו ר' אליעזר אומי' חמשה אותיות שנכפלו בכל האותיות שבתורה כלם לסוד גאולות כ"ף כ"ף אברהם אבינו נגאל מאור כשדים שנ' לך מארצך מ"ם מ"ם נגאל בו יצחק אבינו מיד פלשתים שנ' לך מעמנו נר"ן נר"ן נגאל בו יעקב אבינו שנ' הצילני נא מיד אחי פ"א פ"א בו נגאלו אבותינו ממצרים שנ' פקוד פקדתי צד"י צד"י בו עתיד הב"ה לגאול את ישראל משעבוד ארבע מלכויות ולאמר להם צמח צמחתי לכם שנ' ואמרת אליו כה אמר ה' צבאות לאמר הנה איש צמח שמו ומתחתיו יצמח וכלם לא נמסרו אלא לאברהם אבינו ונראה מה שהגאולה בצ' רומז שהיא ע"י האמת שמקבלים מהצדיקים.

ק"ב ונראה ששריקה היא לא קול כי קול הוא מהגרון אבל שריקה היא רוח בעלמא שבשפתיים נעשית לקול צפוף דהיינו שאפילו מי שמוכן לשמוע קול אבל לשריקה צריך יותר הבחנה והקשבה כדי לזהות ממי היא ולהמשך אחריה שהרי קול יש לכ"א קול אחר כדאיתא בגמ' סומא כיצד מותר באשתי בטביעת עינא דקלא. אבל שריקה היא שווה אצל כולם ורק מי שכולו אוון לרועה שלו אזי מזהה את השריקה שלו שמתייחסת אליו.

ונ"ל לבאר עפ"י לק"ה ערובי תחומין ה' שזה בחי' מתן תורה דאיתא שהקב"ה טובב אצל כל האומות לשאול מי מוכן לקבל את התורה וכולם טרבו כל אומה בגלל איזה מידה רעה שהתורה סתרה אותה ורק ישראל קבלו ומבואר שם ש הפירוש שיש אור המתפשט בעולם מיחוד חיצון של חכמה ובינה העליונים לקיום העולמות ומלאכים מאיר להם בחווק עד שנשרפים מרוב התלהבות אבל עד שיוורד לחשכת עוה"ז הו אחלש מאד בבחי' מרחוק נראה לי ה' וממנו כל בני האדם יש להם איזה התנוצצות אמת בלב אלא שמי שקשור להבליל עוה"ז ומרגיש התנוצצות זה נעשה אמלו בלב הרגשת חסרון שמכוחה רץ לחפש מילוי וכיון שלא מוכן לעזוב הבליל עולם ומחפש למלא חסרונו בהם ורק מי שיש ל' נשמה יהודית שבטל ממנה זוהמה הוא עוזב הכל ורץ למלא חסרונו באור הש"י וזי מעלה מ"ן ונעשה יחוד פנימי המאיר אור האמת בחווק יותר. נמצא שהתחלת הארת האמת בעולם לעורר את כולם לאמונה הוא בחי' שריקה הנ"ל שרק מי שליבו וך שומע ורץ אחרי. ועיין הערה לקמן.

לעם ישראל נשמות זכות המסוגלות לשמוע את קריאת הש"י שהיא כשריקה בעלמא שצריך הבחנה גדולה להכיר בה את קולו/קס"ג. והיינו כנ"ל שע"י עצת הצדיקים תבוא לאמת כמו בגאולת מצרים שרק מי שקבל את עצת משה רבנו זכה להיגאל ומי שלא קיבל מת במכת החושך כך יהיה לעתיד לבוא שרק המקורבים למשיח יגאלו. כי הגאולה היא כנ"ל ע"י שמקבלים אמת מהצדיק אמת ועי"ז נקראת אמונה כד אתחבר בה אמת. ועי"ז תבוא הגאולה כנ"ל, כי רק המקורב לצדיק האמת זוכה לאמונה שלימה כי הוא מקבל טיפי השכל של הצדיק על ידי עצה שמקבל ממנו. וזה הן אמת חפצת דהיינו מי שחפץ באמת באמת, אזי בטוחות דהיינו בכליות. חכמה תודיעני שאזכה לקבל טיפי המוח, טיפי השכל, ע"י עצה שאקבל מהם. ואז אזכה לאמת, כי הטיפי השכל של הצדיק אמת נקרא כולה קס"ד זרע אמת שע"י זוכים לברור המדמה שבוה תלויה האמונה כמבואר בתורה ח' תנינא אות ז':

אות ד

ודע שע"י מצות ציצית שנצטוונו/קס"ה לקשור ד' ציציות על כנפות בגד שיש לו ד' כנפות, ועל ידי הציצית נעשה הבגד כולו טלית/קס"ו שמירה, שעל ידו האדם ניצול מעצת הנחש [קס"ז] וכמבואר בכוונות האריז"ל/קס"ח, דהיינו מנשואין של רשע/קס"ט שהוא בחי' הנחש נ"ל המטיל זהמה בשומע עצותיו, דהיינו מבחי' ניאוף שהיא עיקר הוזהמה, כי ניאוף היינו זנות לשון סטיה מהחיבור הנכון שבשרשו הוא סטיה מהחיבור עם הקב"ה, לכן נקרא פגם הברית דהיינו פגם הקשר והברת שלנו עימו ית', וניאוף הוא עיקר הסטיה והפירוד ממנו ית' לכן נקרא ניאוף על שם החרון אף שגורם. כי ציצית לשון מציץ מן החרכים אליו ית' קס"י

קס"י עיין לק"ה ערובי תחומין ה' אות ד' וזה בחינת משכני אחריו נרוצה, ופרש רש"י אני שמעתי משלוחיך שאמה רוצה למשכני ואני אחריו נרוצה וכו' הינו כנ"ל שישך אל קדושים תיכף בשמאיר עליהם הארה הנ"ל (מיחוד חו"ב החיצון לקיום העולמות) שמרפנות להם להמשיך אחריו יתברך, אזי תיכף הם רצים אחריו בהשתוקקות גדול ובמסירת נפש ואזי גורמים יחוד פנימי שעל ידי זה נמשך הארה גבוהה מאד שמגלה להם סתרי גניזותיו שהיו בחינת הביאני המלך חזרוי שהם בחינת גנוזא דמלכא הגנוזים בחזרי חזרים שנתגלגלן להצדיקים על ידי הבחינת הנ"ל כי מחמת שזאת ההארה (מיחוד החיצון) אינה יכולה להתלבש בזה העולם כי אם על ידי צמצומים רבים, על כן בתחלה אינו נמשך ממנו בלב האדם כי אם התנוצצות בעלמא לרמוז לאדם שימשך אחריו יתברך, כמו שפרמזין לאדם בידיו מרחוק ואזי יש להאדם בחירה, כי המשכיל המבין החפץ באמת לאמתו הוא מתעורר תיכף על ידי התנוצצות הזאת ומתחיל לרדף להשיג בשלמות האמונה הזאת,

קס"ד גם בדפורי ונולד - כולה, ומתולד - כולו

קס"ה לקמן מוכח מהתיקונים שציצית הצילה את שם ויפת מניאוף אע"פ שלא היו מצווים. משמע שגם בלא מצווה יש בה סגולה להיות על ידה מציץ מן הכרכים אליו ית' ולהיות ניצול מהסתכלות בהלי עוה"ז דהיינו ניאוף.

קס"ו ראיתי מפרשם טלית לשון וינטלני וינשאני לשון התרוממות שהציצית מעלה את הבגד לבג של מצוה השומר על האדם.

קס"ז שער הכוונות הרושי ערובי דרוש א. וזו רע"ם שלח קנה.

קס"ח שער הכוונות - דרושי תפילת ערבית דרוש א - דע כי לילה לאו זמן ציצית הוא כנו' בגמרא. אמנם אין זה אלא בטלית גדולה שמתעטפין בו בשע' התפלה והטעם הוא במה שנת' אצלנו בדרושי הציצית כי הטלית והציציות הוא בחי' אוה"מ הנמשך מצד אימא עלאה אל ז"א הנק' מדת יום אבל נוק' ד"א הנקרא מדת לילה כי אז זמן שליטתה אין לה בחינת אור מקיף משם אבל הטלית קטן כבר נתבאר כי בחינתו הוא מבחינת זמן הקטנות שאז הו"א הוא בבחינת העיבור דתלת כלילן ולכן נוהג אפילו בלילה לפי שבליילה הו"א ישן בסוד העיבור שחוזר להתעבר בתוך אימא עיל' בסוד ג' דקטנות ובחי' זו אינה מתבטל אפילו בלילה כי דוקא טלית דבחי' הגדלות הוא שנפסק ומתבטל בלילה. אבל ציצית דומן ג' כלילן בג' אינו מתבטל כלל לעולם אפילו בלילה. ולכן צריך לזוהר שלא להסיר מעליו ציצית קטן לא ביום ולא בלילה וישכב עמו בלילה ויועיל מאד לבטל כחו' החיצו' ואין זמן שצריך להסיר אותו מעליו אלא בכניסתו לבית המרחץ וראי' לדבר ממה שאמרו בגמרא מנחות שכשנכנס דוד למרחץ וראה עצמו ערום אמר אי לי שאני ערום מן המצות עד שנסתכל במיילה כו' ואם בדיחתו ישן היה מסיר ציצית קטן א"כ למה לא היה מצטער בכל לילה שהיה נשאר בלי שום מצוה אלא ודאי שאין זמן שיהיה פטור מן הציצית קטן אלא דוקא במרחץ.

קס"ט עיין כעין זה בתורה מג - דע כי הדבורים של הרשע שהוא בר דעת, מולידים נאוף בהשומע. כי וווגים נמשכים מהדעת, כמו שכתוב (בראשית ד'): "והאדם ידע את חוה אשתו", וכתוב (במדבר ל"א): "כל אשה ידעת איש". אף יש שני מיני וווגים, הינו ווג דקדשה, הוא התקשרות לצדיקים, ואל התורה, ואל השם יתברך, זה נמשך מדעת דקדשה. וווגים של עברה, נמשכים מדעת דקלפה. והדבור הוא התגלות הדעת, כי אין יודעים מה שבדעת, אלא על ידי הדבור, כמו שכתוב (תהלים י"ט): "ולילה ללילה יחנה דעת". יחנה מלשון דבור, שהדבור מדבר מה שבדעת. וכשרשע מדבר ומוציא מפיו הקבלים, מוליד איורים ארסיים של נאוף. והשומע ממנו הדבורים, ונושם נשימות, מוכניס בגופו אלו האיורים:

ק"ע וזה בחי' העיור שבינים א' שבספורי מעשיות ז' בעטלערס שזכר לאו כלום ע"י שלא היה לו הסתכלות על הבלי עוה"ז כי ידוע שניאוף הוא דמיון עד שאמר ר"ל בגמ' טוב מראה עינים מגופו של מעשה נמצא שמי שתמיד מציץ אליו ית' ניצל מדמיון הניאוף שכולו תלוי בעינים כמבואר לקמן

כדלקמן, בחי' איחוי הקרע ותיקון הברית לכן היא **שמירה לניאוף** (נראה שצ"ל מניאוף) /קע"א, **כמובא בתיקונים (תיקון יח)קע"ב/קע"ג** שם אמרו על הפסוק **ויקח שם ויפת את השמלהקע"ד על שכם שניהם (בראשית ט')**, ומזה ששמו על שכם ולא על אביהם למד הוזהר שהשמלה זה בחי' **ציצית**. ועי"ז **וערות אביהם לא ראו/קע"ה**, **כי ציצית מכסה על עריין/קע"ו**. **אבל חם דהוא יצה"ר, דמחמם גופיה דבר נש בעבירה, הוא ארור, כמו שכתוב (שם) ארור כנען** [קע"ז/קע"ח], לכן חם נתקלל בקללה שנתקלל בה הנחש הקדמוני שהחטיא את אדם וחווה והטיל בהם זהמה בעצתו לה, **כמו שכתוב (בראשית ג') ארור אתה מכל הבהמה. והשמלה ששמו שם ויפת על שכם היינו ציצית, הוא שמירה מעצת הנחש, מזוהמת הנחש שרצה להטיל בהם חם ע"י שסיפר להם מה שראה ועשה ניאוף לאביהם :**

וזה בחינות הכתוב בברכה שברך יעקב את יוסף הצדיק (שם מט) בן פורת עלי עין, דהיינו בשביל ציצית/קע"ט אולי הכוונה להכתונת פסים/קע"פ שהלביש יעקב ליוסף יותר משאר בניו או מצד מהות נשמתו

קע"א עיין מנחות מד. מעשה באדם אחד שבא לעשות עבירה וטפחו לו הצציות על פניו והצילוהו עי"ש. ועיין פי' אור יקר לרמ"ק על זהר סוף פ' שלח ד"ה ויהושע היה לבוש בגדים צואים מבאר שנפגמה מצוות ציצית אצלו בגלל שבניו פגמו בנשים נכריות

קע"ב דף לו. עיין פירוש באר לחי רואי שם בשם מקדש מלך על זהר נח טב:

קע"ג **תיקוני זהר - תקווא תמני טרי דף לו.** - ובעטיפת טלית של מצוה, **דאתמר בהון שנאמר בהם וישמרו על שכם שנייהם** שהם שתי הכתפים שמשמיים עליהם את הטלית, **כגוונא דשם ויפת** כמו שם ויפת, **דאתמר בהון שנאמר בהם ויקח שם ויפת את השמלה** וישמרו על שכם שניהם, ופרש"י שם, לכך זכו בניו של שם לטלית של ציצית, **וערות אביהם לא ראו** ולא כמו חם שנאמר בו (שם פסוק כב) "וירא חם אבי כנען את ערות אביו", **כי ערוה איהי מסטרא דחם** ערוה היא מצד חם, ומפרש **ודא איהו יצר הרע דמחמם גופיה לדבר ערוה** וחם רומז על היצר הרע שמחמם את גופו של אדם לדבר ערוה (ומבואר בזהר פ' תרומה דף קנ"ב, שעל ידי שהרשעים מתחממים לדבר עבירה, בזה מבעירים את אש הגיהנם). **וגלי עריין בעלמא** והוא גילה עריות בעולם, **דאיהו מסטרא דנחש הקדמוני** לפי שהוא מצד הנחש הקדמוני שהיא הלילית הנקראת אשת זנונים, **דאתמר ביה שנאמר בנחש ארור אתה מכל הבהמה, ובגין דהאי איהו מסטרוי** לפי שחם וכנען היו מצד הנחש, לכן **אמר הכתוב ארור כנען** עבד עבדים יהיה לאחיו. (בל"ר והגר"א)

קע"ד כן הגרסא גם בפירי (שחסר תיבת וישמרו), בתרלז תוקן וכן מתרזו תוקן - וישמרו על שכם (כלשון בפסוק)

קע"ה אבל חם או כנען כן ראו ועיין רש"י בראשית ט' (כב) וירא חם אבי כנען - (ב"ר) יש מרבותינו אומרים כנען ראה והגיד לאחיו לכך הוזכר על הדבר ונתקלל: וירא את ערות אביו - יש אומרים סרסו (סנהדרין ע) ויש אומרים רבעו (ב"ר): ועיין ספורנו שסרסו בכישוף. עיין מלכים - וירא חם. חז"ל פי' שרבעו או סרסו, מ"ד שרבעו מפרש כמו וראה את ערותה שהוא כנוי לבעילה, ובמדרש אמר שכנען סרסו, פירשו וירא פעל יוצא (כמו וירא אותם את בן המלך), שפי' שחם אבי כנען הראה לכנען, וכנען פעל הפעל המגונה, וחם הגיד לשני אחיו כמתפאר ברעתו:

קע"ו בפשט עי"ש פרש"י שלא ראו ערות אביהם ע"י שהלכו אחרנית ולפ"ז את השמלה שמו על אביהם. אבל נראה דיוק התיקונים ממה שכתבה התורה ששמו על שכם שאם רוצה לומר ששמו על אביהם למאי נפ"מ איך החזיקו בשמלה אלא קמ"ל שלבשו אותה כי היא ציצית).

צ"ע מה שהואיליה הציצית להם אע"פ שלא נתחייבו עדין במצוות ציצית ויפת גם לעתיד לא יתחייב בה אע"כ הואיליה להם להינצל מניאוף. וכן יש לדייק ממה שמובא בהאריז"ל (שער הכוונות תפלת ערבית דרוש א) לישון עם ציצית בלילה כי היא שמירה משמע אע"פ שבלילה אין חיוב מצוה בנגלה (עי"ש שעל פי הסוד יש מצווה תמיד). גם ידוע שציצית אינה חיוב גברא אלא חפצא של ד' כנפות שיהיה מצויץ אלא שנפסק שדווקא בגד שלובשים אותו ביום.

קע"ז עי"ש פסוק כב חם אבי כנען הוא כן ראה ערות אביו ונפרש"י שם מה הפי' ראה.

קע"ח צ"ע שמדבר מחם ומביא ראיה מכנען בנו ובאמת צ"ע מדוע נח קילל את כנען ולא את חם בעצמו ועי"ש פרש"י משמע שחם עשה את העבירה וכנען נענש בגללו אבל יש אומרים שכנען עשה חם רק ראה וסיפר. עוד יש לזר כדלעיל שעל חטאו של אברהם במה אדע ירדו בניו לגלות דהיינו שעונש הבנים הוא עונש לאביהם והכי נמי קללת כנען הוא קללת חם אביו.

קע"ט אפשר היה לפרש שכתונת פסים שעשה לו אביו היה בה ציצית ומצאתי פי' כזה בתו"ש עה"פ אבל צ"ע דא"כ לא הצילה אותו כי נלקח ממנו קודם שנתנסה בנסיון אשת פוטיפר, ואפשר שנשאר בו רישומה אבל צ"ע האם שאר האחים לא היה להם ציצית או שלכולם היה אלא שרק הוא נתנסה בנסיון קשה ומכח הציצית עמד בנסיון. או שאולי כוונת רבינו שנקרא עלי עין מצד נשמתו המיוחדת בזה שהיה בה סגולת הציצית לשמור אותו. וצ"ע.

ועיין תרגום על הפסוק ותשב באיתן קשתו (בראשית מט כד) שיוסף קיים תורה בותר וצ"ע לפ"ז משמע ששאר האחים לא קיימו. וא"כ אולי באמת רק ליוסף היתה ציצית. (ואולי גם על זה שנאו שסברו שהיא יוהרה מצדו)

ובעניין זה עיין **שפת אמת** (בראשית לחנוכה תרנד) שכתב שמילה היא כמו ציצית על כנף הגוף שהוא כבד לנשמה ומבאר שמצוות מילה לישראל יא בחי' כתונת הפסים שעשה יעקב ליוסף מחמת אהבתו היתירה אליו וכן מצינו בדוד המלך שהיה בבית המרחץ בלא ציצית ונחש דעתו רק כשנכר במילה כי הן שוות. עי"ש.

קע"פ וראיתי להרב אברהם ריינהולד על התורה פ' וישלח דרושי אבר"ח דף לא - הארת ציצית הוא בחי' יוסף כדאיתא בפע"ח שער ציצית פ"ה צריך לכוין לד' מוחין דאבא סוד ג' אותיות י-ה-ו ממולא וכו' גם מבואר בפע"ח שפסוק הנה בנך יוסף מרמו לאורות הציצית ואיתא במנחות מד. שציצית טפחו על פניו להצילו מחטא בחי' יוסף וימאן **וזה ועשה לו כתנת פסים טלית עם ציצית** ובוה מפרש בס' אור המאיר (לבי זאב וולף מויטומיר) סוף סוכות נואף אשה חסר לב (משלי ו) שחסר ל"ב ציצית שאם מקיים מצות ציצית כדת אין בא לידי מכשול. עכ"ל. עוד עי"ש באור מאיר הנ"ל מבאר טעם שכלה שולחת טלית דווקא לחתן בים החתונה. עוד עיין לקמן בשם הנועם מגדים. אולי אפ"ל עפ"י דרשת חז"ל פסים - פס ים. וכן תכלת של ציצית דומה לים כמבואר במנחות נמצא פסים רומז לציצית

שהיתה תיקון הברית/קפ"א בחי' ציצית בחי' שמציץ בדמות אביו הנראה לו תמיד, עי"ז זכה לבחי' עלי עין, כי ציצית לשון (ש"ה ב') מציץ מן החרכים/קפ"ב כפרש"י בפרשת ציצית (סוף פרשת שלח/קפ"ג) והיינו בחי' עין, שע"ז זכה לבן פורת. דהיינו שנשמר ע"י הציצית שעל ידה זכה לבחי' מציץ מן החרכים אליו ית' תמיד ועי"ז נשמר מנשואין של נחש, מזווג של הס"א/קפ"ד עם אשת פוטיפר/קפ"ה, וזכה לזווג דקדושה/קפ"ו להוליד בנים שנעשו שבטים כבני יעקב שמטתו שלימה. וזה פורת לשון זיווג, לשון פרו ורבו [קפ"ז/קפ"ח] בן שזכה שכל בחי' ההשפעה שלו היא רק לפרו ורבו להוליד כבוד שמים. וזה ע"י בחי' ציצית דהיינו תיקון ההסתכלות בעיני השכל דהיינו אמונה:

ועיקר הניאוף תלוי בעינים כמ"ש (סוטה ט' ע"ב) שמשון הלך אחר עיניו/קפ"ט/קצ"א, וכמ"ש [קצ"א/קצ"ב] (במדבר טו/קצ"ג) ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם כי גם ע"י הסתכלות נעשה יחוד,

קפ"א כמבואר בפרש"י שמיד כשנולד היה שטנו של עשו – עיין בראשית ל' כה ויהי פאָשֶׁר וְלָדָה רָחֵל אֶת יוֹסֵף – פרש"י – משנולד שטנו של עשו, שנאמר והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש (עובדיה א, יח.), אש בלא להבה אינו שולט למרחוק, משנולד יוסף, בטח יעקב בהקב"ה ורצה לשוב: קפ"ב דהיינו שציצית הוא לשון מציץ מן החרכים דהיינו שמצליח לראות אפילו במקום שיש העלמה ומוצא סדק להציץ דרכו אל הש"י ולזה מרמזת הציצית ולכן נקרא לשון מציץ.

ועל ידה זוכה לעצת הצדיקים כי צדיק הוא מאן דנטר ברית ורק ע"י שמירה מניאוף אפשר להתקרב לצדיק והאמת שמקבלים מהצדיק היא בחי' עינים ע"ש החכמה נאמר והיא כמו הצצה אל האמת דרך נקב דקיק שאין זו ראייה ממש רק נשאר בבחי' אמונה אבל ברורה כאילו רואה.

עיין תורה מט אות ז' "מִקְנֵף הָאֶרֶץ וְיָמַרְתָּ שְׂמֵעָנוּ" מִקְנֵף דִּיקָא, שְׂהוּא בְּחִינַת תְּכַלְתָּ, הריצ"ח מט"ו ביאר כאן ביאור נפלא עיין בפנים ליתר דיוק ובקיצור בחי' ציצית על הכנף בחי' כנפות הארץ כי הארץ בחי' בגד הבוגד ומעלים את האמת שלכבודי בראתי ע"כ תולין ציצית בחי' מציץ מן החרכים בחי' הציץ בו בעל הבירה שמגלה את הלכבודי בראתי בתוך ההעלמה.

קפ"ג דייקא בפרשת שלח ששם המרגלים הלכו לתור את קדושת הארץ ונפלו לתור את הארציות בחי' לא תתורו אחרי עינים שכתוב שם בפרשת ציצית וזהו ציצית גמט' תר. תיקון ללא תתורו אחרי עינים שנאמר על שמירת העינים שמניאוף דייקא שהוא עיקר בעינים.

קפ"ד כנראה הכוונה לאשת פוטיפר שרצתה להפילו בניאוף ועי"י ציצית ניצל ממנה ואולי אביו כבר ידע ולכן הלבישו כתונת פסים עם ד' כנפות וציצית לשמור אותו מזיה רעה (עיין תצוה כח ד' מורחי שם) דלשטות כתונת היא בגד תחתון אבל כתונת פסים אפשר שהיא מעיל עיין שפרש"י ויש לו ג' עפ"י שמואל ב' יח יג כתונת פסים דתמר דשם מפורש דהיינו מעיל. וצ"ע כוונתו האם כתונת כמעיל או מעיל ככתונת, עיין המזרחי הנ"ל שאפשר יש לו ד' כנפות. ועיין מנחת חינוך צט ד' הדעות כיצד היה המעיל ושלרמב"ם ורמב"ן אפשר שהיו לו ד' כנפות. וצ"ע אם הכתונת פסים דיוסף דינו ככתונת או כמעיל כי אם הוא בגד תחתון סתם למאי נפ"מ שהיה פסים, ולמה קנאו בו אדיו עליה מה מיוחד בה.

אולי אפ"ל שעל כן ותתפסוהו בבגדו כי ידעה שמכח הבגד ציצית שעליו אינה יכולה לפתוחו

קפ"ה עיין נועם מגדים רבי אליעזר הורוויץ פ' שלח (דף טו: במהדור תקסו) ד"ה ואמר הים ראה וינס מדייק הפסוק וינס ויצא החוצה ויצא מיותר לרמוז שנס בזכות חוסי הציצית שיוצאים החוצה עי"ש.

ואולי זה שכתוב ותתפסוהו בבגדו כי הבינה שבגדו (שמסתמא היה בו ציצית) שומר עליו לכן תפסה בו להסירו מעליו כדי שלא תיהיה לו שמירה ולכן וינס מיד כי הבין שכבר אין לו שמירה. עומק ענין הנסיון עיין בן יהוידע סוטה לו: שבכוונה הכניס עצמו לנסיון כמ"ש ויבא לעשות צרכיו שרצה לשבר את היצה"ר לגמרי וזה דווקא בתוקפו כחוט בשערה קודם החטא. מה שאין רשות למי שאינו צדיק גמור.

קפ"ו זיווג דקדושה היינו לפרו ורבו דהיינו להוליד כבוד שמים (דהיינו הפך המזנה ומתהפכת שלא רוצה להוליד אלא רק ניאוף דהיינו הנאת האף הנאה המביאה לידי חרון אף כי היא פגם הברית וניתוק מהש"י חו"י) ויוסף ע"י שמירת העינים עצם עיניו מראות הנגלה ועי"ז נעשו לו עינים פנמיות שרואות נסתר דהיינו מציץ מן החרכים להיות מכוונת תמיד להש"י כי הסתכלות רעה היא עינים פקוחות והסתכלות קדושה היא בעינים עצמות כמ"ש במיכה כי אשב בחושך ה' אור לי כמובא בספרים.

קפ"ז בראשית א כח

קפ"ח רש"י פרשת יחזי מט כב ד"ה עלי שור – ותרגום אונקלוס וכו' ברי דיסיג יוסף פורת לשון פריה ורביה.

קפ"ט זו לשון המשנה שם ובגמרא שם הלשון בעיניו מרד ומגנה אותו מאד, עי"ש שנתברך בורע שוטף כמים רבים והיה מתאוה לדבר טמא לכן נתלו חייו בלחי חמור טמא והיה טוחן בבית האסורים דבמה שהיה עסוק תמיד הגישו לו ומשמע שברצון היה בועל ארמיות הרבה ונראה כאילו היה שטוף בווימה ואחר הכל עוד חשב שניקור עיניו ויכהו בעוה"ב ולא שהיה מירוק עוון. והם דברים נוראים שנאמרו עליו. אבל מאידך איתא שם שנקרא ע"ש הקב"ה ושפט בצדק כמו הקב"ה ושכינה מקשקשת לפניו כווג והגין בזכויותיו על דורו כהקב"ה והיה מעין דוגמא של מעלה בכוחו והרי למעלה אין כח הגוף וכן במדרש שיעקב אבינו כשברך את השבטים לפני מותו סבר שהוא יהיה משיח. וצ"ל שהגמרא מדברת מבחי' הנגלה והחילול ה' שגרם כי לא נגלית כוונתו וכוחו האמיתי. ועוד דמאחר שטעה נקרא חטא על שם מה שמשתלשל אצל המגושמים מבחי' אותו מקום שטעה בו ד"א לומר שדברי חז"ל אינם מדויקים ואם אמרו שהלך אחר עיניו הרי כמה שיהיה לשם שמים אבל מוכרח שהיה כך באמת באיזה בחינה.

קצ"א שמשון הקדוש מבטן ענשו היה שכיון שטעותו היתה מעין בחי' ניאוף לכן נכתב בספר לדורות חטאו בלשון גסה של ניאוף ומשם מביא רבינו ראייה שניאוף תלוי בעינים. ועיין ר' צדוק לקוטי אמרים שבספר דברי סופרים מבאר באריכות מעלתו וכוחו וטעותו עי"ש שמבאר עפ"י סוד היושר והעיוגלים כוונתו להביא לתיקון העולם. עיין לק"ה מנחה ז' צה – בְּחִינַת פְּגָם שְׂמֵשׁוֹן שְׂהֻלָּף אַחַר עֵינָיו, כִּי סָבַר שְׂיִכּוֹל לַעֲמֹד בְּנִסְיוֹן אֶפְלוּ בְּזוּג שֶׁל אֲסוּר מִחֵמַת שְׂהִיָּה נִזִּיר אֶלְקִים וְכוּ, וְנִכְהָ לְמִצְאָה הַדְּבִשׁ בְּגוּיַת הָאָרֶז. אֲבָל לְסוּף טָעָה בְּזוּה הַרְבֵּה וְכוּ. כִּי אֶפְלוּ בְּקִדְשָׁה נֶאֱמַר דְּבִשׁ מִצְאָתָּ אֲכַל דִּיקָא, שְׂנֶאֱמַר אֶפְלוּ עַל הַתְּלַבּוּת הַלֵּב לֵה' יִתְבַּרְךָ שְׂצָרִיכִין לְצַמְצָמוּ כְּנֹזֵר לְעִיל, שְׂהוּוּ פָּגַם בְּן עֲזַאִי וְכֵן זִמְאָה כְּמוֹ שְׂאֵמָרוּ רְבוּתֵינוּ וְכָרוֹנָם לְבָרְכָה, שְׂעֵלִיָּהֶם נֶאֱמַר דְּבִשׁ מִצְאָתָּ וְכוּ, מִכָּל שֶׁכֵּן בְּזוּג הַגְּשָׁמִי וְכוּ, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהוּא בְּאֲסוּר חָס וְשֵׁלוֹם, שְׂבֻחָה פָּגַם אֶפְלוּ שְׁלֵמָה הִמְלִיךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם וְשְׂמֵשׁוֹן הַגְּבוּר.

שעל כן אסורה ההסתכלות בנשים יותר מבמאכל אסור, כי נעשה עי"ז זיווג רוחני של יצה"ר של המסתכל עם הקליפה המלבשת אותה/קצ"ו וע"כ יש תאוה גדולה להסתכל, כמבואר בגמ' יומא עד. אמר ריש לקיש טוב מראה עינים באשה יותר מגופו של מעשה שנאמר טוב מראה עינים מהלך נפש. **ושמירת ציצית שהוא בחי' עינים, הוא שמירה מעצת הנחש. ויכול לקבל העצות מצדיק נקצ"ו/קצ"ו, שהוא כלה זרע אמת** וזהו שפרש"י (במדבר טו לט) ציצית תר ועם ח' חוטים וד' קשרים הם תריג נמצא ציצית רומז לתריג עצות של צדיק של עולם וע"י ציצית ניצל מעצות הנחש ומקבל תריג עצות דקדושה :

קצ"ב מדרש רבה במדבר פרשה י פסקה ב - ד"א תנה בני לבך לי וגו' מה ראה הקב"ה לשאול מישראל הלב והעינים שיהיו אחריו לפי שהעבירה תלויה בהם הה"ד (במדבר טו) ולא תתורו אחרי לבבכם וגו' עינא וליבא תרי סרסורי דחטאה אינון כי שוחה עמוקה זונה כשם שאמר משה אשר אתם זונים אחריהם לומר שהזנות תלויה בהם העינים רואות את הזונה והלב מהרהר אחריה כן אמר רוח הקדש ע"י שלמה כי שוחה עמוקה זונה למה קראה שוחה על שם כי שחה אל מות ביתה עמוקה כמה דתימא (משלי ח) בעמקי שאול קרואיה זונה זו אשת איש ובאר צרה שהיא מורידה לנואף לגיהנם הה"ד (שם ה) שאול צעדיה יתמכו ושאל נקרא בור דכתיב (תהלים ל) ה' העלית משאול נפשי חיתני מירדי בור מהו שאמר צרה זה גיהנם שהיא רחבה מלמטה ופיה צר מלמעלה הה"ד (איוב לו) ואף הסיתך מפני צר רחב לא מוצק תחתיה נכריה שהיא נכריה לך שהיא אשת איש אף היא שמביאה את האף על האדם שכן כתיב לא תנאף לא תהנה האף ממך עין יעקב על ירושלמי מסכת ברכות אות (ד) (שמות כ) "לא תנאף". (במדבר טו) "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" וגו'. אמר רבי לוי, ליבא ועינא תרי סרסורי דחטאה נינהו, פתיב, (משלי כג) "תנה בני לבך לי ועיניך דרכי תצננה" אמר הקדוש ברוך הוא אי יתבתי לי לבך ועיניך אנא ידע דאת לי.

קצ"ג במדבר פרק טו סוף פרשת שלח (לח) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדרתם ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת: (לט) והיה לכם לציצית וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות יהוה ועשיתם אתם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם נזים אחריהם: (מ) למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדשים לאלהיכם: פרש"י - (לח) ועשו להם ציצת - על שם הפתילים התלויים בה כמו (יחזקאל ח) ויקחני בציצית ראשי. ד"א ציצית על שם וראיתם אותו כמו (שיר ב) מציץ מן החרכים: תכלת - (מנחות מב) צבע ירוק של חלזון:

(לט) וזכרתם את כל מצות ה' - שמנין גימטריא של ציצית שש מאות ושמונה חוטים וחמשה קשרים הרי תרי"ג: ולא תתורו אחרי לבבכם - כמו (במדבר יג) מתור הארץ. הלב והעינים הם מרגלים לגוף ומסרסרים לו את העבירות העין רואה והלב חומד והגוף עושה את העבירות:

קצ"ד שמעתי כ"פ מהרב ר"א ברלנד. שזהו זיווג אנדר-למוסיא

קצ"ה עין תורה לו אות ה'

קצ"ו תורה לו אות ה' דוה הוא כלל גדול, שאי אפשר לשום אדם להשיג ולתפס בדבורו של הצדיק, אם לא שתקן תחלה אות ברית קדש בראוי, ואזי יכול להבין ולתפס דבורו של הצדיק דאיתא בזהר: 'סלוקא דיסודא עד אבא ואמא' (עין זוהר משפטים ק"י ובזוהר הרקיע שם ועיין בבאור האדר"ו ק"ח) שהם בחינת חכמה ובינה, שהם י"ה, שהם מחזין נמצא בשתקן אות ברית קדש בראוי, אזי המחזין שלו בשלמות, ויכול להבין דבורו של הצדיק כפי התקון של כל אדם, כך הוא השגתו:

אות ה

כל המבואר בתורה זו רמז רבה בר בר חנה בגמ' בבא בתרא דף עד. בסיפור שתום הוא המעשה היג' שם. והרבה מפרשים ניסו כוחם לבאר דבריו, אולם רק רבינו מבאר הדברים בשם אמרם כפי שגילה לו רבב"ח בעצמו כמבואר בחיי מוהר"ן סימן ה'.

וז"פ אמר רבב"ח אמר לי ההוא טייעא תא אחוי לך טורא דסיני אזלי וחזאי דהדרן לה עקרבי וקיימין כי חמרי חיוורתא ושמעתי בת קול שאומרת אוי' שנשבעתי ועכשיו שנשבעתי מי מיפר לי /:

פי' רש"י שנשבעתי. מן הגלות, כדכתיב קראי טובה' בנביאים. /

תרגום – אמר רבב"ח אמר לי ההוא סוחר הישמעאלי בא אראה לך את הר סיני, הלכנו וראיתי שסובבים אותו עקרבים, ועומדים כמו חמורים לבנים. ושמעתי בת קול שאומרת אוי לי שנשבעתי מן הגלות (דהיינו שישראל יגלו מארצם) ועכשיו שנשבעתי מי מיפר לי, ועיין בגמ' שם שיש כאן המשך שרבינו השמיט.

רבנו מבאר את המאמר ומתחיל מדברי הטייעא ועיין בסוף התורה בהשמטות שם מבאר את תחילת דברי רבב"ח "אמר לי ההוא טייעא" ומשמעות דבריו שם שהוא האמונה שאותה רצה רבב"ח להשיג והיא אמרה לו כיצד לזכות בה ע"ש.

תא ואחוי לך טורא דסיני, שהוא בחי' עצות / של צדיקו של עולם, **כי שם קבלו תרי"ג עיטין** שהן עצות לזכות לעולם הבא וגם לעוה"ז. /

^א גם בדפ"ר ותירו ותוצו - אוי, בתרלד - אוי לי, ובתשכט - אוי לי (כגרסת הגמ')

^ב ע"ש המשך הגמרא כי אתאי לקמיה דרבנן אמרו לי כל אבא חמרא כל בר בר חנה סיכסא היה לך לומר מופר לך והוא סבר דלמא שבועתא דמבול הוא ורבנן א"כ אוי לי למה.

דהיינו כשחזר ובא לפני חכמים וסיפר להם מה שראה ושמע, הם ביזו אותו ואמרו לו כל אבא דהיינו רבה (עיין ערוך שרבה היינו רב אבא) הוא שוטה כחמור וכל בן בנה של חנא הוא שוטה (סיכסא היינו שוטה כדאיתא בסנהדרין ק עבדקן סיכסן) כי היה לך לומר להקב"ה מופר לך, ורבב"ח הטעם שלא הפר כיון שסבר ששבועה זו שמתחרט עליה הקב"ה היא השבועה על המבול שמתוך כעסו על ישראל מתחרט שנשבע שלא יביא מבול שבועתא דמבול דכתיב אשר נשבעתי מעבור מי נח וגו' (ישעיהו נד) אותה שבועה היה רוצה להפר ויחריב את העולם במבול ולפיכך לא רצה להפר: ורבנן אמרו לו שאם היה כך לא היה אומר אוי דהיינו לשון צער.

משמע שרבב"ח סבר שהחרטה היא לרעה דהיינו שסבר שהיה זמן כעס, ורבנן אמרו לו שלהפך החמרי רמז לציצית שמציל מהעקרבי וזכה לתורה מסיני וע"ז לאמונה והוא ראוי לגאולה ולכן התחרט הקב"ה שנשבע להגלות את ישראל. ואדרבא כיון שהוא זה ששמע חרטת הקב"ה סימן שהוא דייקא יכול להפר.

וגראה טעם שלא נקט לשון התרה כי התרה צריכה פתח וזה לא שייך אצל הקב"ה כמבואר באור החיים ואתחנן עה"פ אתה החילות וצ"ע מדוע נקט לשון הפרה דלא שייך אלא בעל לאשתו

ועיין בזה פירוש עץ יוסף על עין יעקב שהקב"ה כלפי הצדיק כאשה לבעלה כמ"ש משה איש האלקים וכתוב מי מושל בי צדיק וכתוב הוא ימשל בך ע"ש בשם תורת חיים.

ועי"ש באהבת איתן קושיות המשנה למלך על מאמר זה דהנודר מבני העיר לא יתיר לו חכם מבני העיר ועוד הרי צריך לפרט הנדר ובלי זה גם דיעבד לא מועיל וגם תירץ עפ"י תורת חיים הנ"ל ועי"ש שמצא לזה ראייה ממדרש שוחר טוב מזמור צ' עוד עי"ש שמביא קושיה מדוע לא ביקש הקב"ה מבית דין של מעלה שיתירו לו כמו שמצינו שהתירו לו כמה שבועות כגון דור המדבר וזרובבל עי"ש שמפלפל.

ועיין שמות רבה מג ד' שאחרי חטא העגל משה רבנו נתעטף בטלית וישב והקב"ה (נראה כ) עומד לפניו שיתיר לו נדרו שנשבע וזבח לאלקים יחרם

^ג בתשכט תיקן רשב"ם

^ד גם בדפ"ר טובה ובתרלד טובא, ומתורו תוקן טובי

^ה עיין תורה ח' שפרש"י שם טייעא סוחר ישמעאל וכאן לא פירש כיון שהמעשה כאן נדפס בגמ' ב"ב עד. מיד אחרי המעשה של תורה ח' וסמך על פירושו שם אבל עיין לקמן בהשמטות רבינו מביאו

^ו **סיני בחי' עצות** דייקא – עיין בגמ' הובא בתורה טו סיני ועוקר הרים משמע סיני הוא הבקיאות בחי' עצות דייקא ולא הפלפול שיותר עוסק בטעמי המצוות ואינו מכרח כי ע"י פלפול גם מוציא עצות עמוקות יותר שאינם בפשט וכן זוכה לביאורי אמת שמחיים את האמונה אלא שאינו בדרך של חקיקה כי הוא רק במוח ואילו חקיקה היא בלב.

טעם שהמצוה נקראת עיצה נ"ל כי כל חכמה שמתצמצמת לעיצה מעשית נקראת עיצה וכן כל המצוות הן עצות מעשיות מה לעשות ומה לא לעשות.

וכולן הן עצות הצדיק לא מבעי מצד שהקב"ה נקרא צדיקו של עולם אלא כיון שהן תורת משה דהיינו כפי שמשה רבינו צמצם אותן והוריד את התורה לנו לכן הן עצות של משה רבינו. ואמנם מצינו גם תורת יעקב אבינו כגון בפרשת וישלח (בראשית ל לח) ויצג את המקלות אשר פצל ברהטים ואיתא בזה שקים בזה מצוות תפלין.

^ז כמו שרואים בחוש שבלי העצות של התורה העוה"ז הוא הגהנם

חזאי דהדרן לה עקרבא, היינו שיש עצת נחש^א, שהם עצת רשעים שהם סובבים את המקום שממנו אפשר לקבל עצות אמת^ב, **שעל ידיהם אין יכולים לקבל עצת צדיקים^ג**, שהיא **זרע אמת** כי תמיד סביב נקודת האמת יש מניעות, מניעות המוח^ד ועצות החברים^ה ועצות רבנים ומפורסמים^ו. **בכולם אפשר שילבש עצת הנחש הקדמוני הסובב את הטוב האמיתי לשמור עליו ממי שאינו ראוי^ז:**

וקיימו כי חמרי חיוורתא בפשט הכוונה שהעקרבים שסבבו היו כמו חמורים לבנים, ורבינו דורש וקיימו היינו כנגד העקרבים עמד חמרי לשון חימר וטיט לבן, טיט לבן זה בחי' **ציצית, שהוא שמירה^ח** מעצת הנחש, דהיינו מניאוף נחש סמל לניאוף^ט. **כמו"ש חז"ל (מנחות מ"ג ע"ב) [י] הגמ' שם שואלת איזה עונשו גדול, של לבן או של תכלת, ואמרו שם משל לאחד, שצוה להביא לו חותם של זהב היינו תכלת. וחותם של טיט היינו לבן. וזה חמרי הנ"ל, לשון חומר וטיט^י**

^א רבינו לא מחלק בין עקרב לנחש וכן בתורה פד נחשים ועקרבים הם בחי' אחת ועיין שבת קכא: שניהם מסוכנים ומותר להרגם בשבת. ^ב עין תורה פד – דאיתא בזהר הקדוש (נשא קכ"ג) וזה לשונו. תא חזי, לשיית ימי בראשית לכל חד אית לה פרצופה דהוא דרגא דאנאוגי לה, ולא תשפח יום, דלית בה טוב וכו'. וכל יומא אית לה גדר מלבר, דלא יעול כל בר נש לההוא טוב, כגון חשך דכסיא לנהורא וכו'. ובגין דא, מאן דאיהו חיבא ויעול למנדע רזין דאורייתא, כמא נחשים ועקרבים מבלבלין מחשבתה דלא יעול לאתר דלאו דילה. אכל מאן דאיהו טוב, כל איילין נטירין, אנון למימרה, וקטגור נעשה סגור, ויעלון לה לטוב הגנוז, וימרון מרנא הא בר נש טוב וצדיק וירא שמים בעי לעילא קדמך וכו' ההוא טוב גנוז יימא לון, פתחו ליה בהאי תרעא דאתקרי אהבה, או בהאי תרעא דאיהו תשובה, כל צדיק יעול כפום דרגא דילה ואין טוב אלא תורה (עבודה זרה יט): וכשאדם רוצה להגות ולחשב בתורה, הינו ברזין דאורייתא אנון נטירין ונחשים ועקרבים מבלבלין מחשבתה ואלו הם הפחשבות שבאין לאדם וכשאדם רוצה וחושק עד מאד ופותחין לו, כנ"ל בזהר הקדוש אזי כל יום ויום אצלו גדול עד מאד פי רואה ומשיג הטוב הגנוז, הינו רזין דאורייתא, השכיך לאותו היום וזה ששאל התנא במה הארכת ימים הינו באיזה מידה מן המידות נכנסת להטוב הגנוז, והארכת הימים שלך להיות גדולים כנ"ל

^ג מהמשל של רבב"ח דהדרי משמע שבעלי העצות נחש כמו מקיפים ומונעים את הגישה אל הצדיקים ועיין תורה נה תניא שכן מפורש שם שיש קליפות הסובבים את הצדיק שהוא בחי' שבת נקודה אמצעית ומונעים מלהגיע אליו. ע"ש.

^ד עיין תורה מה תניא שכל המניעות לבוא לצדיק הם מניעות המת. ומבואר בתורה ה' קמא אות ד' וכנ"ל בתורה פד שהמניעה היא ע"י מחשבות זרות.

^ה עיין שיחות הר"ן אות פ – בני אדם יש להם כח למנע ולהסית את האדם לרחוק מעבודת הבורא ומצדיקי אמת יותר מן היצר הרע. כי היצר הרע אין לו יכלת רק כפי כחו כפי בחינת היצר הרע מאיזה העולם שהוא. אבל האדם הוא כלליות, שכלול מכל העולמות ועל כן מניעות של בני אדם הם יותר ממניעות היצר הרע: עוד עי"ש סימן פא שאם היה האדם לבדו היה מגיע לאמת על אף הבלבולים שהיו לו אבל כשמתחבר לבני אדם חכמים ופלוסופים וליצינים הם מרחקים ביותר. ע"ש

^ו עיין תורה י' אות ד' שיש מפורסמים שאומרים שהם צדיקים ומונעים בני אדם מליילך לצדיק האמת ובתורה כב אות ג' אות ד' שיש עזי פנים שמונעים מלבוא אל הרועים שעל ידם זוכים לאמונה. ובתורה ע' שיש בני אדם שעל ידי דיבורם ומעשיהם מכריחים בני אדם ומונעים מלבוא לצדיק

^ז כמבואר בתורה ה' אות ד' שהמניעה היא במחשבה שיש בהאדם פגום אזי שומע מחלוקות בין הצדיקים שמרחיקות אותו מהצדיק וכן מבואר בפל"ח אות יב על תורה ס' אות ח' ובלק"ה מנחה ו' יא ששבירת הלוחות היתה כדי לגרום שכחת התורה שע"ז יהיו מחלוקות בין הצדיקים שעל ידם יתרחקו תלמידים שאינם הגונים. וכן מבואר בסוף תורה עח תנינא. עוד עיין בספורי מעשיות מעשה מרב ובנו. כיצד הס"מ עמד בדרכם להגיע לצדיק האמת ובמעשה מבת מלך כיצד הממונים על החיות ועופות ורוחות אמרו בבטחון גמור לשני מלך שהבת מלך אינה נמצאת כלל. עוד עיין חיי מוהר"ן אות קא ואות שט שאפילו לאחר מיתה יש מניעות לבוא לצדיק האמת וזה תלוי באמונה שהיתה לו בחייו.

^ח כי ציצית כמבואר בפרש"י רמזו בה תרי"ג מצוות לרמוז שעל ידה מתגבר על המונעים להתקרב אל הצדיק אמת לקבל ממנו תרי"ג עצות הנ"ל. שזה בעצמו בחי' ציצית דהיינו כח להציץ אל האמת דהיינו הקב"ה אבל דרך כל ההסתרות והמניעות של הנחש.

ושמעתי ביאור בזה מהריצ"ח (תורה מט) שהבגד בוגד ומסתיר והציצית מכניס אור המצוה בהסתרה ועושה בגד לכנפי מצוה דהיינו מצוה לשון צוותה וחיבור להקב"ה בתוך הכנף שהוא בחי' הסתרה כמ"ש לא יכנף עוד מוריך. וזה עיקר שמירת הברית כשדייקא בחושך נשאר מחובר ומציץ מן החרכים שמחפש כל הזמן איזה חריץ אפילו הקטן ביותר להיות קשור דרכו להקב"ה עכ"פ בקשר עין. עינים פנמיות על שם המחשבה נאמר.

דהיינו שהציצית שתולין בבגד הוא רמז לכל הסובב אותנו שמסתיר את האמת את הקב"ה ולכל הלבושים וההסתרות האלה צריך לעשות בחי' ציצית בחי' כח הסתכלות אליו ית' מתוך החושך שזה בחי' הנקב שעושים בבגד ותולין בו יצית דהיינו מציץ מן החרכים האלה שנקב.

^ט אע"פ שהנחש הוא היצה"ר דהיינו כל התאות רעות וניאוף הכוללת את כולם כמבואר בתורה יט. אבל יש עוד יחוס מיוחד לנחש והניאוף עיין בכורות ה: שאינו כשאר חיות שאינן משמשות אחר שנתעברו אלא משמש תמיד. גם עיין תרגום יונתן על בראשית כה כו – יהי עשו איש ידע ציד – והוא עשו גבר נחשירכן למצוד עופן וחיוון: ועיין מאור ושמש שם שכתב וראיתי ביצינים על התרגום הזה, שהיה דמות נחש חקוק על ירכו. אבל מהריצ"ח שמעתי גם לפרש נחשירכן דהיינו נחש על ירכו. היינו הלעומת זה של יעקב איש תם שהיה בחי' איש חרבו על ירכו דהיינו חרב התפלה המבואר בתורה ב'.

ונ"ל מה שנחשירכן פירושו יודע ציד זה בעצמו בחי' חרב שהרי כתיב ביה על חרבך תחיה ונקרא יודע דייקא בחי' יודע דעת עליון של בלעם בחי' ניאוף המבואר בתורה מג. שכל זה הפך ממש שהדעת דקדושה שעל ידה התפלה היא חרב על ירך.

^י עיין אור החיים פ' שלח טו לט

^י מה שרמזו ציצית בטיט דייקא עיין תוס' על מנחות מג הנ"ל (שם בד"ה חותם) מה שמדמה חותם של טיט לציצית, שכן עושים לעבדים, והציצית מעיד על ישראל שהם עבדי הקדוש ברוך הוא כדאיתא במסכת שבת (נז): כבלא דעבדא תנן,

ועיין אור החיים סוף פרשת שלח (במדבר טו לט) שכתב על דברי התוס' הנ"ל – עד כאן ירצה במאמר והיה לכם לציצית, לצד שהם עבדים לה' והעבד עושה כבלא, יהיה לכם סימן זה לכבלא דעבדא: ואמר וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' – פירוש כשיביטו בסימן

דהיינו ציצית שעומד כנגד הנחש. ומה שאמר שהחמרי היה **חוורא**, היינו חוטי לבן. כי עכשיו/יט' זה עיקר/כ' הציצית/כא' [בב/כג:]

עבודתם יתנו לב שאינם בני חורין, לעשות כחפצם במאכלם במלבושם בדיבורם ובכל מעשיהם, כעבד שאימת רבו עליו, ולעמוד בשעה שהאדון מצוה לעמוד, ולעשות כל מלאכות אשר צוה ה' לעשות:

עוד בענין שציצית בחי' עבד – עיין עץ חיים – שער מד פרק ז' – מ"ת – והסוד הוא כי זה ענין ציצית דמטטרו"ן שר הפנים העולה אלף לכן אמרו"ל הזהיר במצות ציצית משמשין לו (לעת"ל ב') אלף ות"ת עבדים כי הלוּבש ציצית דמטטרו"ן הוא בסוד עבד לכן ישמשוהו עבדים.

ואפשר לומר שמה שכתב רבינו שחקיקת האמת היא ע"י וילך בעצתם היינו בחי' עבדות אבל העיקר זה האמונה שהיא בחי' בן שהרי עבד הוא בחי' צדק בלי חשק וחיות לכן עצם ההתקרבות לצדיק וקיום העצות כדי שלזכות לאמת זה עבד בחי' ציצית לכן שעל ידו סר מרע של ניאוף וזוכה לאמת אבל אחר שכבר זכה לאמת אזי הוא מתנהג כבן באמונה שלימה.

יט' עכשיו – רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל סיפר שאנ"ש פירשו שהכוונה לזמן אמירת התורה ועל כן כשנתגלה מאוחר יותר התכלת של הרבי מרודין אנ"ש לבשו ציצית עם תכלת. וצ"ע בזה כפי שיתבאר לקמן.

עכשיו – משמע שבזמן שהיה בית המקדש קיים אזי הלבן לא היה עיקר אלא התכלת ואולי רמזו כאן לאפוקי מהדעה שראיתי בהערות תמימים שדייק בפני יהושע שסובר שתמיד הלבן עיקר המצווה והתכלת רק להדגור מצווה והראיה מסדין (דהיינו בגד פשתן) שגורו בו על התכלת (משום כסות לילה) (סוף לא מדוייק)

עוד עיין שאגת ארי – ה סוף סימן לב שמקשה אמנם תכלת לא מעכב את הלבן אבל כיצד נותר איסור לבישת בגד בלא ציצית ע"י הלבן לבד ועיין חבצלת השרון פרשת נח תירץ שמעיקרא כך המצווה שרק הלבן מתיר ואילו התכלת מצווה בפני עצמה והיום אנו פטורים ממנה מחמת אונס.

כ' הלשון צ"ע כי עיקר משמע שיש טפל וצ"ע איזה טפל יש היום ואולי יש כאן רמז לתכלת של היום שכיון שהוא ספק ולאחר שנגנו הוא טפל ללבן וכפי שיתבאר לקמן.

כא' דהיינו שעל ידי הלבן לבד גם אפשר לזכות להיות מציץ מן החרכים. ועיין לעיל פרש"י ציצית גמט' תר ועם החוטים והקשרים הם תריג. (וא"כ בלי תכלת גם יש רמז לתריג מצוות).

ועיין **רמב"ן** שחולק שעיקר הזכרון הוא בחוט התכלת שהרי כתוב ציצת בלי יוד וכן הקשרים לאו דא"ו. (ולפ"ז דווקא התכלת שדומה לים ולכסא הכבוד דהיינו אמא עלאה בינה שבה מאיר החכמה לשם מציצים בכח הציצית. וכל זה חסר בלבן לבד) ובאמת גם רש"י הביא דרשה זו בתכלת דומה לים וכו' ואולי הביא שתי הדרשות לרמז לשני הזמנים כשהבית בנוי ואחר החורבן.

ונ"ל רמז נפלא שגם לבן לבד מועיל לשמירה מניאוף עיין לעיל וישימו שם ויפת השמלה על שכמם ששם זכה ללבן בזכות אותו מעשה אבל לתכלת זכה אברהם אח"כ ע"י שנשבע שלא יקח מרכוש סדום מחוט וכו' (דהיינו שונא בצע שהוא תיקון המלכות כמבואר בתורה ל) ומזה שרבינו מביא דווקא דרשה זו של וישימו שם ויפת על שכב וכו' וכן התיקונים המובא שם מבאר שע"י טלית של מצווה שלבש שם התגבר על קליפת הניאוף של חם משמע שהלבן לבד גם מועיל לזה.

ועיין **שער הכוונות** ציצית דרוש ד' שציצית שלא רק שהתכלת אינו מעכב את הלבן כמבואר במשנה מנחות אלא שציצית לבן עם תכלת וציצית לבן לבד הן שני מיני ציצית בשתי מדרגות ואחר החורבן אין לנו אפשרות להשיג את הבחי' של ציצית עם תכלת.

ראיתי בספר להצדיק קדש שהאדמו"ר מרוזין כשגילה את התכלת שלח את ספרו לאדמו"ר הרש"ב מחב"ד והאדמו"ר ענה לו באגרות קדש שלו ח"א אגרת קנה שעפ"י הלקוטי תורה של בעל התניא בביאור הפסוק והיה לכם לציצית דרוש ב' פ"ב פרשת שלח עפ"י הפרי עץ חיים להאריז"ל שזה לא שייך היום כי תכלת לגודל מעלתו שהוא מבחי' אבא אי אפשר לירד בזמן הגלות ומאריך שם לבאר ענין עפ"י הפע"ח דלאחר החורבן אין לנו תכלת כי אין אנו משיגין בחי' הציצית דמות (נ"ל שצ"ל דמוח) דחו"ב. ומביא שם בשם אחד מחשובי חסידי רוזין שהאדמו"ר מחב"ד הנ"ל כששאל אותו חתנו כיצד לנהוג למעשה בתכלת השיב לו שבבית ילבש תכלת שכן אדם גדול הוא האדמו"ר מרוזין.

אמנם מאידך הרי זו מצווה ככל המצוות שחייבים לקיים אף שאין מבינים. ואף שהיום יש רק ספק תכלת הוא ספק מצווה דא"ו. וצ"ע.

וראיתי בשו"ת ישועות מלכו א"ח א' ב' ג' שנשאל על התכלת בזמנו של הרודיניער וכתב שם שאע"פ שגם מאתים שנה אחרי החורבן עדין לבשו וצבעו והטילו תכלת בציצית כמבואר בגמ' טעמם כיון שלא נתברר עדיין אם תכלת מעכב את הלבן לכן אע"פ שיש סכנה בקיום מצוות תכלת (לא מצאתי מקור) קיימה כדי לקיים לדורותיכם שכתוב בלבן (נראה שזה חידוש שלו מלמד ממקום אחר וכגון לדורותיכם דתביב בגר בכריתות ט. משם למד רב אחא בר יעקב שקרבן לא מעכב בגר. גם עיין תוס' קדושין סב:) אבל משנקבע הלכה שאין מעכב לא נצרכו (לסכן עצמם וגנוזהו) וכך הורו לכל ישראל וגם דברי האריז"ל מסכים עמהם. ועוד דבקרא כתיב וזכרתם את כל המצוות וזה בזמן שכל המצוות נוהגות. וכבר בימי רבי יוסי התחיל הענין לגנוז אלא שמספק שמעכב תכלת את הלבן לא נתקבלה הלכה לגנוז. ואמנם אם התכלת שמצא היה וודאי היה ראוי לקיימו אבל זה שאינו אלא השערה בעלמא וכמה קושיות יש עליו אין לדחות הוודאי שכנגדו. אמנם אין איסור ללבשו אבל אין מספיק ראיות כדי להמליץ עליו. ע"ש.

ועיין תשובות והנהגות להרב שטרנבוך ח"ד ה' שהיום נמצא סוג אחר של חלזון שיש עליו הרבה פחות קושיות ויש יותר ראיות שהוא התכלת האמיתי ואע"פ למעשה כיון שכבר נמצא כמה דעות איזהו התכלת של תורה לכן דוחה גם אותו.

אבל עיין במבואר לביאור הליקוטים מהדורת תשמ"ט עמ' 24 מסופר שרבי אברהם בן נחמן ביקר אצל הרבי מראדזין ודיבר עמו הרבה מעניין התכלת בציצית והרבי הראה לו חיבוריו אודות התכלת וראב"ן עבר על חיבוריו ואמר: מיר האבין בעסערס פון דעם. (יש לנו ראיות והוכחות טובות מאלו). ואנ"ש פירשו כוונתו שידע לפי מגילת הסתרים שהיה בידו שעוד לפני ביאת המשיח יתפרסם ענין התכלת. עוד מובא שם שבזמן רבינו בשנת תק"ע יצאה שמועה בענין ביאת המשיח ורבינו אמר אז תרח"ם איז אויך א יאר (תרח"ם היא גם שנה) ורבי אברהם בן נחמן פירש שכוונת רבינו הייתה על גילוי התכלת שיתחיל אז.

ועיין בתפילה על תורה מט ... ואם היינו זוכים למצא תכלת לציצית היינו מפזרים הון רב כדי לקים המצווה בשלמות. אך בעוונותינו הרבים חרב בית מקדשנו, ונתעלם החלזון בעוונותינו. ומאז והלאה אין אנו זוכים לקים מצותך בשלמות... וזכנו שיחזור ויתגלה החלזון. ונזכה לקים מצות תכלת שבציצית.

משמע שכל החסרון מצד שלא נמצא ולא בגלל שלא שייך בדור הזה כדמשמע בכתבי האר"י.

אבל עיין שיה שרפי קדש ח"ד אות שפה סיפר ישראל קרדונר שזכה וראה את רבינו בחלום ושאל אותו ג' שאלות אחת מהן האם ללכת בתכלת שהתגלה אז וענה לו רבינו לאו דווקא.

כב' עיין פע"ח ציצית פ"ה ושער הכוונות דרושי ציצית דרוש ד'

כג' שער הכוונות - דרושי ציצית דרוש ד' ונבאר ענין הציצית כי הנה נת"ל כי שני מיני ציצית הם הא' מלבן ותכלת כמו שהיה בזמן שבהמ"ק קיים והב' כולו לבן כמו שאנו נוהגים עתה בזמן הזה והנה שני בחי' אלו של הציצית שניהם ממוחזן דאימא לבד לא מאבא אלא שהציציות

ושמעתי בת קול [בדן/בה] שאומרת אוי לי שנשבעתי, פירש"י^{כו} שהכוונה ששמע שהקב"ה מתחרט על הגלות/כ"ו שהגלה את ישראל. ומבאר רבנו שהחרטה על הגלות היא בחי' גאולה שזוכים ע"י אמת ואמונה היינו ע"י ציצית כנ"ל שעמדה כנגד עצת הנחש שסובב את הר סיני שהם עצות הצדיק, וע"י יכולין לבא לעצת צדיקים, לבחי' אמת. וע"י אמת, באים לאמונה כנ"ל. וע"י אמונה, בא הגאולה/כ"ח כנ"ל. וזה ששמע חרטת הש"י על הגלות, כי הציצית שהם חמרי חוורא גרם כל זה:

דהיינו שרבב"ח סיפר שהסוחר דהיינו האמונה אמרה לו בא אראה לך מהיכן כוחי והראה לו תריג עצות זרע אמת שקבלו בהר סיני וראה שמקיפין אותן הנחש אבל ע"י הציצית שעומדת כנגדו לבטלו אפשר לזכות לעצות הנ"ל, וע"י זוכים לגאולה, דהיינו שהקב"ה יתחרט על שהגלה את ישראל דהיינו על שהרחיקם ממנו/כ"ט.

עתה חוזר רבנו לבאר את הפסוק "ואלה המשפטים וכו'" שבו פתח את התורה ומבאר כיצד כל הנ"ל רמוז בו וז"ל **פ' ואלהל כי כל מקום שנאמר ואלה דהיינו ו' מוסיף/לא** כפרש"י שם "אלה" הוא לשון מיעוט, אבל "ואלה" פירושו שמוסיף על הראשונים. **זה בחי' יוסף/לב** שתמיד היה מחובר בתוספת אליו ית"ל/ג.

התכל' ולבן הוא יוצא ממנו חכמה דאימא אשר בתחלה היתה בינה דאבא כנ"ל ולכן היה נוהג בזמן שב"ה קיים אבל ציצית הלבן שאנו נוהגים בו היום הוא מד' מוחין הכלולים בבינה דאימא שהיא עצמה בינה דאימא בתחילה וזהו הטעם שאין לנו תכלת בזמן הזה והרי נתבאר לך ענין הד' ציציות שהם מוח א'. וגם אמרנו שהם ד' מוחין כנ"ל בדרוש שקדם לזה והכל א' כי הם ד' מוחין הכלולים במוח בינ' דמצד אימא כנו' האמנם משני מוחין דחו"ג אין ציציות בפני עצמן כי אינן סוד מוחין אלא בחינת מכריעין ולכן נטפלין להם כמשי"ת לקמן: ...ונבאר עתה הציציות שאנו נוהגים בזמן הזה שהם לבן בלתי תכלת כי אמת הוא שאף בזמן הזה אין אור חכמ' דאי' נפסק מלהאיר ולצאת בסוד הציציות הנז' עם התכלת אלא שאין לנו עתה כח שיעשה הדבר ההוא על ידינו אבל ודאי הוא שג"כ הוא יוצא בהתלבשותו בציצית היוצא ממנו בינה דאימא וא"כ כפי זה מוכרח הוא שיהיה הציצית דחכמה דאימ' רמוז בציצית דבינ' דאי' כמשי"ת למטה בע"ה. והנה כדוגמת מה שנתבאר בציציות היוצאים מחכמה דאימא כך הוא ממש בציציות היוצאים מד' מוחין הכלולין במוח בינה דאימא לפי שאין בנו כח עתה רק עד מוח בינ' דאימא ולא יותר והחילוק שביניהם הוא כי שם היה חסר חוט א' להשלימין לל"ב ולכן הניחו בו חוט של תכלת שהיא המלכות לחברה עמהם כנ"ל אבל בבינה דאימא יש ל"ב אותיות שלימות בד' שמות שבהם כנגד ל"ב חוטיין וכולו לבן כי אין צורך אל תכלת שהוא מלכות להשלימם ובוה תבין איך גם בזה"ז שאין לנו תכלת אין התכלת מעכב את הלבן כנו' במשנה והלבן לבדו הוא מצוה גמורה מה"ת והוא כי להיות שהם ב' מיני ציציות א' מחכמה דאימא וא' מבינה דאי' ולכן התכלת אינו מעכב את הלבן והלבן אינו מעכב את התכל' ואלו הכל היה בבחי' א' היה ראוי שהלבן היה מעכב את התכלת והתכלת את הלבן. עוד יש חי' אחר כי בטלית של תכלת היו החוטיין והכפולין מבחי' החסדים דאימא הנכפלות והנכללות עם חוט החכמ' דאימא כנ"ל אבל בטלית הלבן שלנו החוטיין השזורים והכפולים הם בחי' הגבורות דאימא הנכללות בחוטי בינה דאימא ע"ד הנ"ל ממש:

^{יד} מה היא בת קול עיין תוספות סנהדרין דף יא.

^{כה} תוספות סנהדרין דף יא/א – בת קול יש אומרים שלא היו שומעין קול היוצא מן השמים אלא מתוך אותו קול יוצא קול אחר כמו פעמים שאדם מכה בכח ושומע קול אחר היוצא ממנו למרחוק ואותו קול היו שומעין לכך קורין אותו בת קול:

^{כז} בתשכ"ט תיקן רשב"ם

^{כז} כנ"ל שחכמים אמרו לרבב"ח שהוא שוטה על שלא הפר את השבועה והוא סבר שהיא חרטה לרעה שמתחרט על שנשבע שלא יביא מבול וחכמים אמרו לו שכיון שאמר אוי לי מוכח שהיא שבועה על הגלות ולא על המבול.

^{כח} גאולה היינו גולה עם א' דהיינו כשיש אמונה באלופו של עולם נעשה מגולה גאולה.

^{כט} צ"ע שרבינו השמיט המשך הגמ' שם שרבנן שאלו את רבב"ח מדוע לא הפרת להש"י את הנדר וכו'. ועוד צ"ע א"כ מאחר שלא הפר הרי למעשה לא הואילה הציצית לבטל הגלות אלא רק לחרטה בלבד. ואולי טעם שהשמיט המשך כדי שלא נאמר כנ"ל שכיון שלא הפר הפסדנו ויהיה מקום ליאוש אלא אדרבה כיון שהקב"ה כבר התחרט מכאן יש אפשרות לכל אחד לעצמו לצאת מהגלות הפרטית שלו ע"י שיתקרב לצדיקים ויזכה לאמת ואמונה. אבל הגלות הכללית יש בה כמה תועלות כמבואר בחז"ל כגון לעשות גרים ולכפר לאותם שלא זוכים לקיים עיצה זו של התקרבות לצדיקים.

^ל בכל המהדור' נדפס באות רגילה בתשכ"ט – באות מודגשת, ובכל המנוקדים באות גדולה

^{לא} הו' של ואלה הוא מוסיף את אלה על מה שהיה כבר קודם.

^{לב} התוספת קשורה לברית כי כל הולדה היא תוספת על הקיים. ובעיקר נמצא ביוסף הצדיק שהוליד בנים שנוספו על בני יעקב להיות גם הם משבטי קה.

יוסף נקרא על שם "אסף אלקים את הרפתי" כמבואר בוישלה, וצ"ע כי יש חילוק בין אסף שהוא בחי' אוסף מה שמקבל מאחרים ואילו יוסף הוא שמוסיף בחי' משפיע לאחרים. ונראה ששני הפירושים לשון מוסיף ולשון מאסף שניהם בחי' שמירת הברית, אחד בדבר ואחד בבוק' ששניהם צריכים שמירת הברית, כי כל אחד יש בו בחי' מקבל עצות ובחי' משפיע שמלמד אותן לאחרים ורצין שמירת הברית לדעת ממי לקבל ולמי להשפיע.

^{לז} וזה בחי' הכתוב בזהר יעקב ויוסף כחדא אזלי ופירושו שיוסף מרכבה ליסוד שתמיד מחובר ומגלה את יעקב שהוא מרכבה לתפארת ולמידת האמת של הקב"ה

בחי' שמירת הברית/לד' דהיינו שמירה להיות מתחבר בברית רק לצדיקים ולא לבעלי עצות הנחש, דהיינו **בחי' יציאת השומר מעצת הנחש דהיינו בחי' ניאוף/לה'**.
המשפטים הם כל המצוות הכתובות בפרשת משפטים ועליהם אמר שם ואלה דהיינו שגם הם כמו העצות הקודמות שקבלו בהר סיני הן עצותיו ית', **זה בחי' כלה זרע אמת/לז'**, **כמ"ש (תהלים יט) משפטי ה' אמת כידוע/לז'** שמשפט עמודא דאמצעייתא הוא בחי' תפארת בחי' שם הויה בחי' אמת. דהיינו מי **שזוכה לעצת צדיקים**, זוכה **לבחי' אמת** כי הצדיק מגלה את האמת של הקב"ה בחי' יוסף ויעקב, שיוסף היה בחי' ממוצע בין יעקב לשאר אחיו, ולכן יוסף מכונה אברך דהיינו אב רך דהיינו שהוא קצת אב כלפי שאר הבנים ולכן בניו נעשו שבטים, כך הצדיק שבכל דור על ידו מאיר הקב"ה את האמת בעולם.
אשר תשים לפניהם הפשט שאת המשפטים הנ"ל צריך ללמד היטב וברור לגברים ולנשים וממה שהשוו אשה לאיש מצא רבנו רמז לאמונה שזוכים ע"י עצות אמת הנ"ל, **כי זה בחינות צדק כד אתחבר בה אמת נעשית אמונה. וזה בחי' הושוו אשה לאיש/לח'**, **כי זה איש ואשה, הם בחי' התחברות אמת ואמונה/לט'** וכשכל האמת מאיר באמונה אזי האמונה כמו לבנה במלואה שכל אור החמה מאיר בה ואזי הם בחי' שני המאורות הגדולים דהיינו נראים שווים/מז', **ובזה תלוי הגאולה כנ"ל. וזה בחי' מה שדרשו במכילתא יכול שיהיה/מא' התלמידים לומדים ואין מבינים אלא באמונה לבד/מבב', ת"ל ערוך/מג' לפניהם/מד'** **כשולחן ערוך** עד שיבינו היטב בבחי' משפטי אמת ולא יטעו בדברי הרב כמבואר באבות (א יא)/מ"ה חכמים יזהרו בדבריכם דהיינו שיהיו שלא לומר דיבור המשתמע לתרי אפי"מ/

^{לד'} שמירת הברית בחי' תוספת נ"ל לבד ממה שהולדה דקדושה תלויה בשמירת הברית עוד עצם הברית דהיינו חיבור וקשר בין שנים הוא בחי' תוספת מה שאדם יוצא מעצמו ומתחבר ומוסיף לעצמו עוד בן ברית.

^{לה'} כנ"ל שצייצית שומר מניאוף דהיינו מהנחש המסית לניאוף דהיינו גם הברית כי ניאוף היא סטיה מהיושר דהיינו מהסתכלות אל השי"ע של כן נואפת נקראת סוטה. והצייצית היא כח ההצצה אל השי"ע אפילו בהסתר והעלמה של עוה"ז כמציץ מן החרכים להתקשר אליו ית' בכל אופן. הדף הנחש שמעלים ומסית ללכת אחר הגלוי. כמבואר בתורה א.

^{לז'} דקאי אמשפטי התורה תריג מצוות שקבלו בסיני דהיינו תורת משה שהיא עצותיו ית' דהיינו תורת ה' בצינור של משה. וכן כל עצות הצדיקים הם תורת ה' שנעשית תורתו כמבואר בתורה כב אות י' עפ"י גמ' ע"ז ט. ע"ש. כי אמת חותמו של הקב"ה (והשם הוא המדות) נמצא שעצות הצדיק שהן כולו זרע אמת היינו אלוקות ממש שזכה הצדיק לצמצם ולהלביש לעצות מעשיות.

^{לז'} עיין פתח אליהו ופירוש אור צח שם

^{לח'} **הושוו אשה לאיש** – צ"ע מדוע השוו הוא לשון התחברות ואולי עפ"י תורה א' שע"י התחברות נכונה אזי אמונה אספקריא נקיה ומאיר ממנה כל אור החמה בבחי' והיה אור הלבנה כאור החמה בחי' שני המאורות הגדולים.

^{וצ"ע} א"כ מדוע לא הושוו לגמרי גם במצוות עשה שהזמן גרמא ואדרבה הפטור הוא בגלל קטנותה שאמר לה לכי מעטי עצמך לשרתו וא"כ לא הושוו ואולי כי בעוה"ז באמת קשה שתהיה אמונה שלימה ממש בבחי' הושוו

ועיין יביע אומר ח"א יו"ד ד' אות ו' שיש סוברים שהחילוק הוא כי עשה חובת גברא ול"ת איסור חפצא ומצד החפצא הושוו דאין לחלק אבל מצד הגברא יש חילוק ולפי"ז יותר קשה שמצד האמת ואמונה בעצמם לא הושוו אלא מצד החיובים שיש עליהם ואולי כי באמת אין הכוונה שלא הושוו כלל בעשה שהז"ג אלא באמת הושוו בכל אלא שהקילו להם בעשהו"ג ולכן יכולות לברך אשר קדשנו במצוותיו גם על עשהו"ג כר"ת כי שייכת בזה מעיקר הדין

^{לט'} עיין רמזים לזה בספר המדות – ערך אמונה חלק א' אות ת. מ' שְׁנָאֲבָד לוֹ אֵיזוֹהוּ דְבָרְךָ, בְּיָדוֹעַ שְׁנָפַל מֵאֲמוּנָתוֹ. כי כידוע (קדושין ב:) אשה נקראת אבידה. נמצא שכל אבידה היא בחי' אשה בחי' אמונה. ויותר נראה שהאבדה היא מהיטך הדעת (לק"ה) ודעת בחי' אמת וכיון שנאבד לו דבר היא ראייה שנפל מדעתו ולכן אמונתו חסירה אמת.

שם יד. בְּשִׁתְּתָפֵל בְּשָׁמַיִם בְּשָׁמַיִם וְבְהָיִים, תִּזְכֶּה לְאֲמוּנַת הַכְּמִיִּם. כי כידוע ששמים בחי' זעיר בחי' אמת ובחי' דעת שם כט. כְּשִׁנְפֵל מֵאֲמוּנָתוֹ בָּא לְיָדֵי קָרִי וְלְיָדֵי הַרְהוּרֵי אִשָּׁה וְלְיָדֵי הַרְהוּרֵי עֲבֹדָה-וְרָה. כי אמונה בחי' אשה ואמת בלי אמונה היינו איש בלי אשה זה מקרה.

^מ וזה שאמר מזהרנ"ת – אמונה ר"ת נפתחו השמים ואראה מראות אלקים. דהיינו שכשהאמונה בלימות אזי היא השגות אלוקות נבואה עיין תורה ח' תנינא אות ז' ותורה א' תנינא אות ח'.

^{מא} גם בדפ"ר שיהיה, ובתרגום שיהיו, ומתרגלו תוקן שיהיו.

^{מב} עיין פרפראות שמבאר שהוא אמינא שהכוונה דסל"ד שילמדו בבחי' אמונה לבד שהיא אסיפת ידיעות בלי טעמיהן וההסבר שעל ידו יכול גם לדעת הדין בציר שונה לכן אמרה התורה לפנייהם שיבינו היטב גם טעמי המצוות וע"ז שגם יבינו אזי תתחזק האמונה כי אמונה לבד יש בה סכנה שאפשר ליפול ממנה עיין תורה רנה וע"י אמונה חזקה תבוא הגאולה

^{מג} גם בדפ"ר ותרגל - ת"ל ערוך, ומתרגלו - ת"ל וכו' ערכם

^{מד} לא אמר חזור להם עד שיבינו אלא ערוך לפנייהם שילמדו לבד אלא שצריך לערוך לפנייהם באופן שיוכלו להבין אם ילמדו לבד דהיינו שלומדים מכאן את החיוב של הרב לדאוג שהתלמיד יבין את הדין ולא רק ישנן אותו

^{מה} משנה אבות פ"א (יא) אֲבָטְלִין אוֹמְרִי, הַקְּמִים, הַהֲרִי בְּדַבְרֵיכֶם, שְׁמָא תְּחֻבוּ חֻבַּת גְּלוּת וְתִגְלוּ לְמָקוֹם מֵיַם הַרְעִים, וְיִשְׁתּוּ הַתְּלַמִּידִים הַבָּאִים אַחֲרֵיכֶם וְיָמוּתוּ, וְנִמְצָא שֶׁשְׁמִים מִתְחַלְלִין:

תפארת ישראל [מא] חכמים הזהרו בדבריכם וכו' – ד"ת נמשלים ליי, כמ"ש ושתו ביין מסכתי [משלי ט' פ"ה], והדברים שבהם יסבירו העניינים העמוקים, הם כמים שימוגו בהם היין החזק שיהיה ראוי לשתייה, לכן הזהיר פה לרבותיהם של ישראל, **שיזהרו מלומר מלתא דמשמע לתרי אפי**, שמה תגלי למקום שאפיקורסות גוברת, שעם מימי ראש ולענה שלהן יארסו ייניכם, לפרש דבריכם בניטייה למינות, וישתו התלמידים הבאים אחריכם, שיטעו באפיקורסת, ותמות נשמתם, ובני העולם יתלו סרחון אלה הגמדים בכם, שיחשבו שמכם למדו כן, ונמצא ש"ש מתחלל:

צ"ע הכוונה למה תלה בגלות של הרב ולא בגלות של התלמיד שילמד לאחרים את דברי הרב כמו ששמע אותם במשמעות כפולה.

שמה יגיע לתלמיד שיש טינא בלבו וימצא בהם תירוץ להתפקר. אבל כשהרב עורך את דבריו כשלחן ערוך ובכל דיבור שלו מאיר האמת דהינו שכל עיצה ברור בה כיצד מתקרבים על ידה להש"י ומאיר בה שזה תכלית הכל זה בחי' הגאולה/מ² בחי' הארת האמת באמונה בשלימות, כמו שלעתיד יתגלו כל החכמות [מחן] כשולחן ערוך/מ¹, כמ"ש (ישעיה יא) ומלאה הארץ דעה /¹ כך גם היום מי שיזכה להתקרב לצדיקים ועי"ז לאמת ועי"ז לאמונה יזכה לחכמה (ספר המדות אמונה יט) דהיינו שיזכה לבחי' מלאה הארץ דיעה כמים לים מכסים דהיינו שבכל מקום יראה להדיא את האמת שאין עוד מלבדו והשגה זו תכסה את כל גשמיות עוה"ז כמי הים המכסים את הים :

(ע"כ לשון רבינו ז"ל) :

[השמטות השייך להתורה הזאת].

התפלה הוא בחי' אמונה, והוא בחי' הניסים, כי נס למעלה מטבע, ולזה צריך אמונה כנ"ל באות ב' ע"ש.

ובשביל זה התפלה מסוגל/נא¹ לזכרון/נב² דהיינו לזכור אותו ית' בכל רגע וממילא גם מופקע מכל מיני שכחה, כי תפלה הוא בחי' אמונה שמאיר בה האמת כנ"ל, ושכחה הוא ענין שהיה לפנינו דבר מה ונשכח ועבר מאתנו/נב² דהיינו בחי' תחת הזמן שההווה נפרד ונתרחק מהעבר. נד³(והיא דרך

עיין תויו"ט שמקשה על הרע"ב שהדוגמא שהביא היא שטעו התלמידים ולא תלמידי התלמידים כדמשמע בלשון הבאים אחריכם ועי"ש שמביא גרסת אבות דרבי נתן גם הגרסא שצדוק וביטוס שנו לתלמידיהם את דברי אנטיגנוס וטעו התלמידים וכו'.

^מ ועיין תורה נט אות ה (ד"ה וכל זה נעשה ע"י) דהיינו שצריך לכלכל דבריו במשפט

^מ דהיינו שכיון שרוצה לרמוז את כל מהלך התורה שלנו בפסוק הזה מחפש היכן רמוז הגאולה ומצא שנרמז בזה שנצטוו לערוך לפניהם היטב וזה רמז לעוה"ב שגם בו יהיו החכמות ערוכות באופן שכל אחד יכול להבין.

^מ עיין ספר המדות אמונה ח"א יט

^מ עיין לעיל אות ג' שכדי שיחקק צריך לא רק ללמוד עצת הצדיק אלא דייקא ילך בדרך עצתם. ואולי זה גם רמז לבחי' עוה"ב שנאמר בו אשת חיל עטרת בעלה ומבואר בפתחי שערים שהכוונה שלעתיד יתגלה שא"א להשיג בעוה"ב אלא כפי הכלים המעשיים שעשינו בעוה"ז (רעשיה היא בנזק) דהיינו דייקא ע"י צמצומי העוה"ז נשיג יותר בעוה"ב ממה שע"י חכמות שהשגנו רק כמחין ולא ירדו לעשיה. דהיינו שגם לעתיד יתבאר שאת האמת זוכים רק ע"י חקיקה דהיינו עשייה דייקא.

ונל"ל שזו גדולת רבינו שלימד נתן לנו תורות איך להוריד למעשה דברי תורה הגבוהים ביותר עיין סוף תורה פו תנינא שלעשות עובדא למעשה עפ"י תורתו היא תיקון גדול לאותו מידה שמדבר ממנה שם ובחיי מוהר"ן שדבריו הם פירוש לעץ חיים דהיינו שאפילו איש פשוט יכול עי"ז לקיים עץ חיים ולעתיד לבוא המעשים האלו יהיו הכלים ושולחן ערוך לכל החכמות. כנ"ל שעצות הצדיק שחוקק בעצמו ע"י עשיה באמונה על ידם יזכה ויזכה לגאולה שלימה בעוה"ז בבחינות ובעוה"ב ממש

דהיינו שהשולחן ערוך שבעוה"ז חוקק בנו זרע אמת שמחיה את האמונה שעל ידה נזכה לשלחן ערוך בעוה"ב

ונראה כוונת רבינו שנלמד להיום מהעתיד כשם שאז ע"י רבוי האמונה יזכו להבין את התורה כשלחן ערוך כן היום מי שזוכה לאמונה שלימה זוכה לזה

² ורבינו רוצה לומר בזה שהעתיד מגלה על היום (כעין זה למד בפרפראות לחכמה סוף תורה כד איתו אשלי ומושחו) שגם היום מי שיתחזק באמונה עי"ז יזכה לגאולה פרטית ויתגלו לו כל החכמות כש"ע וכן משמע בקיצור לקוטי מוהר"ן עי"ש.

ספר המידות אמונה חלק א' אות יט. על-ידי אמונה נתחכם. אות כ. מתחלה צריך להאמין בהשם יתברך, ואתר-קר יזכה להבין אותו בשכל.

וכן י"ל שע"י אמונה בעוה"ז נתחכם לעוה"ב.

מלאה הארץ דעה כמים לים מכסים - שמעתי מהריצ"ח ביאור המשל כי בעוה"ז הגשמיות גלוי והאלוקות נסתר בחי' שהארציות מכסה על מימי הדעת, וצריך להאמין שיש אלוקות בעולם. אבל לעתיד לבוא יהיה להפך שמימי הדעת יכסו את הארציות כמים לים מכסים דהיינו שבכל מקום ייראו להדיא את האלוקות ואילו את הגשמיות יצטרכו לחפש ולהאמין שהיא קיימת.

³ אולי אפ"ל שלשון מסוגל רוצה לומר שא"צ דווקא לשלימות האמונה אלא כפי האמונה כך הזכרון

² כפי שיבאר ששכחה היא תחת הזמן ואמונה תפילה קושרת ללמעלה מהזמן כי על ידה נקשר להש"י שהוא למעלה מהזמן ונעשה כעומד לפניו בבחי' גאולה, וע"י שהוא שרש כל הדברים נעשה ע"י אמונה עומד במקומם של כל הדברים ממילא אין שכחה. ועפ"י עץ חיים לקמן יתבאר שהזכרון הוא מהארת החכמה ולפ"ז הביאור שכיון שע"י אמונה מעורר בחי' נס דהיינו הארת החכמה לכן זוכה לזכרון.

ועיין תורה נד זכרון דקדושה בחי' טוב עין ושכחה בחי' רע עין עי"ש. ועיין תורה לו אות ב' שכחה וזכרון

ועוד י"ל שלכאורה אין לזה קשר לזכרון הגשמי שאותו אפשר לרכוש גם ע"י תרופות כידוע מאמר חז"ל (ספר הפליאה ד"ה ראה הבן משה וששים) חזור חזור יפה מבלוור. גם עיין ענף יוסף על עין יעקב ערובין נג א"ל שמואל לר"י שיננא פתח פומך וכו' ועי"ש פירוש ענף יוסף בשם גאולת עולם ששמואל אמר זאת לרב יהודה דייקא בגלל שהיה שנון וחרף כי הזיכרון והחריפות הם שני הפכים זה מלחות המח וזה מיבשות המח.

גם צ"ל כל הזהרות חז"ל על דברים הקשים לשכחה כגון ללבוש שני בגדים יחד וכבוי"ב האם כוונתם לזיכרון רוחני או גשמי וכן הסגולות לזיכרון.

² צ"ע לכאורה צ"ל להפך עבר ועי"ז נשכח. ועי"ז הזכרון הוא כאילו חוזר להיות לפנינו. ונראה כוונת רבינו שכל זמן שלא נשכח אזי אע"פ שעבר הוא כמו לפנינו.

אבל באמת אינו לפנינו אלא רק בבחי' זכרון וזה בחי' אמונה שכאילו רואה הדבר אע"פ שאינו לפנינו. ועיקר הכוונה היא לזכרון הש"י שע"י הוא כמו נמצא לפניו דהיינו גאולה. ועיין כעין זה בתורה קצב שע"י שמצייר בדעתו דמות החכם זוכה לזכרון - נמצא זה שמקבל דבור מפי הצדיק מקבל פניו ושכלו ונשמותו, ונחקק ונצטיר בדעתו דמות דייקנו של הצדיק שהוא הפנים והשכל והנשמה אף שצריך לשמר משכחה, כי שכחה משכחת הכל ממנו, הינו כל מה שנצטיר בדעתו מהדבור כנ"ל, על-ידי השכחה נשכח ועובר ממנו כל הנ"ל, ואפילו אם יכתב הדבר בספר לזכרון כשכחה מתנגרת, נופל בחינת השכחה גם על הספר הנכתב, הינו כשחס ושלום, נפטר החכם שחדש

ההנהגה ע"פ מערכת המזלות שעל ידם מנהיג הקב"ה את העולם, **שמתנהג כסדר יום אחר יום** דהיינו בדרך של חק וזמן וסיבה ומסובב דהיינו בגלגל המזלות שנדמה שכל מאורע הוא מצד הגלגל דהיינו בגלגל איזה סיבה גשמית /^{נ"ה} **והוא היפוך האמונה** שהקב"ה הוא הסיבה לכל דבר. **משא"כ אם מאמין שיש מחדש הכל ברצונו בכל יום תמיד** /^{נ"ו} **והוא מחי' ומקיים הכל תמיד** /^{נ"ז} **והוא למעלה מהזמן**, אזי גם המאמין הוא בבחי' למעלה מהזמן ואזי **אין כאן שכחה** /^{נ"ח} **ודוקיט**.)

ומעתה תראה סנפלא בדברי רז"ל שאמרו בגמ' (שבת קד.), **מ"ם וסמ"ך שבלוחות** /^{ס"א} **בנס היו עומדין** /^{ס"ב} הפשט הוא שכיון שהן אותיות סגורות והכתב בלוחות היה חקוק מצד לצד מוכרח שאמצע האות היה תלוי ועומד בנס, רבינו מצא בזה רמז להנ"ל **כי מ"ס הוא בחי' השכחה** /^{ס"ג} לשון דבר שנמס ומתמוסס /^{ס"ד} ומ"ס הם אותיות ס"מ שהוא הגורם לשכחה, ומס הוא שמו של שר השכחה /^{ס"ה}, **וע"ז** דהיינו על

הדבור, ואז מתגבר בחינות שכחה בבחינות (תהלים ל"א): **נְשַׁכְחֵתִי כִּמְלַב, וְאֵז שׁוֹרֵה שְׁכָחָה אֶפְלוּ עַל סֵפֶר הַנְּכָתֵב וְיֵשׁ עֵצָה לְזֶה לְצִיר לְפָנָיו דְּמוֹת דְּיוֹקָנוּ שֶׁל הַחֶכֶם בְּשַׁעַת הַלְמוּד כְּשֶׁלּוֹמְדִין דְּבָרָיו כְּמוֹבָא בִּירוּשָׁלַיִם (שְׁקָלִים פ"ב): שְׁצָרִיךְ לְצִיר בְּשַׁעַת הַלְמוּד כְּאֵלוֹ הַתְּנָא עוֹמֵד לְפָנָיו,**

נ"ל שיש כאן חידוש שאין הכוונה שמצייר לפניו את הדברים שרוצה לזכור וכאילו עכשיו שומעם אלא מצייר את החכם שאמרם דהיינו שנקשר למקור הדברים.

^{נ"ה} הערה זו נמצאת כבר בדפוס נפתח בסוגרים כאן אבל נסגר אחרי יום אחר יום והוא) וההמשך שם בלא סוגרים

^{נ"ו} רוצה לומר ששכחה שייך רק תחת הזמן דהיינו בחי' יום אחר יום אבל כשאוחז מעל הזמן אזי תמיד אוחז ביום הראשון וכן בכל דבר אוחז בעת בריאתו וזה בחי' תשובה שמחזיר עצמו להיות קשור להשי' למקום ממנו גלה והתרחק שמכח זה נמחקות כל העבירות שהיו בינתים כי החרטה מבטלת אותן כאילו היתה לפני שנעשו.

מערכת המזלות נקרא גלגלים לשון גלגל החזור דהיינו שדבר מביא ומכריח דבר אחר שבגלגל זה נעשה זה עד שנדמה כאילו הטבע מכריח את הדברים אבל באמת אינו אלא "חוק נתן ולא יעבור"

^{נ"ז} לשון תפלת יוצר דשחרית ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית

^{נ"ח} והוא מחיה ומקיים הכל תמיד – בדפוס נפתח בסוגרים זה כתוב ומה שהיה הוא שיהיה

^{נ"ח} דהיינו ע"י שמאמין שהבריאה היא בכל רגע ולא דבר שהיה הרי עכשיו הוא קשור לקודם הבריאה ממש כמו ברגע שנברא שהיו קשורים הבריאה ואחר הבריאה יחד וצ"ע הרי ביטול כזה אפשר רק ברצוא ושוב וכששב הרי הוא תחת הזמן. אבל באמת אמונה היא לא השגה ע"י ביטול אלא היא הרשימו של הביטול דהיינו שבכח אמונה חזקה יכול להיות כאילו הוא מעל הזמן ומכח זה כבר מתבטל אצלו השכחה שנגרמת ע"י הזמן.

ועיין תורה קי לא ימוש שפר התורה הנה מפיך (יהושע א): כי התורה היא רוחנית ואשר נך ישר פעלו ושכלו רוחני יכול לתפס כל התורה כלה ולא ישפח דבר כי דבר רוחני אינו תופס מקום ויכולה התורה להתפשט ולשכן בשכלו אף מי שהיא מגשם דברי התורה ועושה ממנה ממשותף אזי יש לה שיעור וקצבה כפמה הוא יכול לתפס בשכלו ולא יותר וכו'

וצ"ע אם לשכל רוחני זוכה רק מי שהוא מעל הזמן או שהן שתי סיבות לשכחה. ואולי זך פעלו הכוונה למעל הזמן.

^{נ"ט} גם בדפוס ותולד ותולד – ודוק ומתדבק ודוק (נמצא בל"מ ז"פ - בהקדמה ובסוף תורה קנב וקי ותורה ו' (דף ז: סוף טור א) בתורה מז (דף נו: ריש טור א) שם במשך ונצח ודוק והקדן החזיר לדוק ובתורה רעז הובא לשון הגמ' שבת קנב. דוק בככי והוא לשון צווי טחן ובסוף עניין פי' דקדק ואם יש דוק שהוא ר"ת לא נמצא כן בלשון רבינו ומהר"ת

^ס גם בדפוס ותולד ותולד תרצו - נפלא, ובתשכ"ט תיקן נפלא' (דהיינו נפלאות)

^{ס"א} עשרת הדברות ראשונות יש כב פעמים מם סופית וכח פעמים מ' פתוחה סה"כ חמישים ובשניות כ פעמים סופית ולד פעמים פתוחה סה"כ חמישים וארבע וסמך יש ב"פ בכל אחד

^{ס"ב} שבת דף קג/ב אמר רבי יהודה מצינו שם קטן משם גדול: מי דמי מ"ם דשם סתום מ"ם דשמעון פתוח אמר רב חסדא זאת אומרת סתום ועשאו פתוח כשר מיתביי וכתבתם שתהא כתיבה תמה שלא יכתוב אלפיך עייניך אלפיך ביתין כפיך כפיך ביתין גמין צדין צדין גמין דלתין רישין רישין דלתין היהין חיתין חיתין היהין ווין יודין יודין ווין זיינין נונין נונין זיינין טיתין טיתין כפופין פשוטין פשוטין כפופין מיימין סמכין סמכין מיימין פתוחין פתוחין סתומין פרשה פתוחה לא יעשנה סתומה סתומה לא יעשנה פתוחה כתבה כשירה או שכתב את השירה כיוצא בה או שכתב שלא בדיו או שכתב את האוכרות בזהב הרי אלו יגזו הוא דאמר כי האי תנא דתניא רבי יהודה בן בתירה אומר נאמר בשני ונסכיהם בששי ונסכיה בשביעי כמשפטם הרי מ"ם יו"ד מ"ם מים מכאן רמז לניסוך מים מן התורה ומדפתוח ועשאו סתום כשר סתום נמי עשאו פתוח כשר מי דמי פת עולוי קא מעלי ליה דאמר רב חסדא מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין אלא סתום ועשאו פתוח גרועי קא מגרע ליה דאמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חיאי בר אבא מנצפך צופים אמרום ותיסברא והכתיב אלה המצות שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה אלא מה' הואי מידע לא הוה ידעין הי באמצע תיבה הי בסוף תיבה ואתו צופים תקנינהו ואכתי אלה המצות שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה אלא שכחום וחזרו ויסדום גופא אמר רב חסדא מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין ואמר רב חסדא כתב שבלוחות נקרא מבפנים ונקרא מבחוץ כגון נבוב בובן (רהב בהר) ובהר רהב) סרו ורס:

צ"ע כיון שבלוחות הם' בסוף תיבה ומ' באמצעה כיצד שכחו ושמעתי שאין הכוונה לכתבי קדש אלא שבכתיבה רגילה הפסיקו להשתמש באותיות סופיות וכן נמצא בכתבים עתיקים, לכן העם שכח אותן.

^{ס"ג} מס הוא בחי' שכחה – מס לשון נמס וכן איתא במדרש שע"י שבירת הלוחות נגרם שכחת התורה דהיינו שכחת הקב"ה כי אורייתא וקב"ה חר, ולעומת זה חקיקה שהיא בחי' חיתוך בלוחות שדייקא בו נרמזו החירות מהיצי"ר ופסיקת הוזהמה שממנה השכחה. כמו שדרשו חז"ל בערובין עה"פ חרות על הלחות חרות לשון חירות ממלאך המוות. נמצא חקיקה שבלוחות שהיא התורה עצמה ממשיכה בחי' דעת בחי' זכרון ושיבור הלוחות שהיא שיבור הכלי שבו נאחות התורה שע"י אותיות פורחות ממשך שבירת וחרפת הלב שבו צריכה להחקק התורה, וזה שכחה.

^{ס"ד} וצ"ע מדוע שר של שכחה שולט דווקא עד מאה. ונראה כי מאה גמט' מס בחי' דבר הנמס ומתמוסס שאין לו קיום. שכידוע מילים שבשרשן נ' יש הטיות שבהם היא נופלת כמו נטא ליטוע נסע ליטוע. [עיין באה"ל] שהנ' בחי' נס הסומך נופלים בחי' אמונה עולה לבחי' שלמעלה מהזמן והגלגלים והסיבות ונקשר לקודם הבריאה, דהיינו לרגע של הבריאה עצמה כשהיו קשורים עדין אחר הבריאה לקודם הבריאה שבאותו רגע אין שכחה. עוד אולי אפ"ל עפ"י תורה ב' תנינא בסופה שיש קליפת גם שמונעת לידה דקדושה. ועפ"י אולי אפ"ל כי "גם" גמט' מאה לכן עד מאה שולטת קליפת "גם" למנוע התגלות דהיינו לידת גילוי אלוקות בכל מקום.

^{ס"ה} כפי שיתבאר לקמן בשם האריז"ל בשער מאמרי רשב"י. אבל בלק"ה (שוכר ג' יא) כתב ששמו פורה עיין קלמן.

מס שהוא גמט' מאה בחי' שכחה אמרו"ל (חגיגה ט' ע"ב/טו) אין דומה השונה פרקו מאה פעמים למאה פעמים ואחד דהיינו שההבדל הוא לא רק בעוד פעם אחת אלא כיון שעבר את המאה יצא מאחיות השכחה. כי מס בגימ' מאה ועד מאה שולט השר של שכחה/טו [סח/טו]. וזה שהמתיקו

בעצם הפשט מדוע מועיל האחד נוסף לזכירה נאמרו בזה הרבה ביאורים ונחלקו בזה, י"א שגם מאה מועיל אבל הא' הנוסף מראה אהבה וחיבת התורה ולומד לישמה ולכן מכונה עובד אלקים עיין ענף יוסף ור"ף ומרומי שדה על עין יעקב. לעומתם י"א שדווקא מאה ואחד מועיל לזכרון וכרבינו כאן עיין חת"ס אור"ח סימן כ' ובן יהוידע ואהבת איתן על עין יעקב וכן האריז"ל. עוד צ"ע דמצינו ה' פעמים בש"ס תנא מנייה ארבעין זמנין ודמי ליה כמנח בכיסיה הרי שגם מ"פ מועיל לזכרון. אמנם צ"ע שם מדוע נקט "ודמי" משמע שרק נדמה לו.

ועיין אוהב ישראל שמדבר מצד מעלת האחד הנוסף שהוא בחי' אין בחי' א"ס - בספרו באר מים חיים פרשת כי תשא - פרק ל - מאה ואחד הוא מספר מאין כי שם אין שכחה לפני כסא כבודך והוא סוד מאה ואחד פסוקים שבפרשת תצוה לפיוס משה רבינו שלא נזכר שם שמו הכל בנודע. (ואפשר שמספר הזה רומז אל התיחדות השלם עשר ספירות הנכללים מעשר שהוא מאה והצטרפותם לאור אין סוף ברוך הוא הנעלם ושופע בהם)

עוד עיין ביאור הפתחי שערים לר' יצחק חבר שמדבר מצד גריעותא דמס ו - עי"ש נתיב אבי"ע - פתח לג - ו"ס מ"ש אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחד, כי ס' ומ' הם בבי' ע"מין יצירה ועשייה ששם יש טוב ורע, ושם עמלק בסוד השכחה שהוא מאחוריים דע"ב קס"א בסוד תשכ"ח. שבכסא הוא סוד חו"ב כמש"ל, ושם באחוריים הס"א קיימא, ולכן כתיב והיה בהניח וגו' תמחה וגו' לא תשכ"ח, שהוא עומד אחורי הכסא כמ"ש, וכ"ז ששמו של עמלק קיים אין הכסא שלם שהם הא' שהיא בבריאה ששם הוא ביחודא והוא סוד א' הנ"ל, ולכן השונה פרקו מאה פעמים ואחד הוא בסוד הזכירה בכסא בסוד עץ החיים ששם מעיין החכמה:

ועיין אוהב ישראל שמדבר מצד מעלת האחד הנוסף שהוא בחי' אין בחי' א"ס - בספרו באר מים חיים פרשת כי תשא - פרק ל - מאה ואחד הוא מספר מאין כי שם אין שכחה לפני כסא כבודך והוא סוד מאה ואחד פסוקים שבפרשת תצוה לפיוס משה רבינו שלא נזכר שם שמו הכל בנודע. (ואפשר שמספר הזה רומז אל התיחדות השלם עשר ספירות הנכללים מעשר שהוא מאה והצטרפותם לאור אין סוף ברוך הוא הנעלם ושופע בהם)

טו חגיגה ט: - אמר ליה בר הי הי להלל מאי דכתיב ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לא עבדו היינו צדיק היינו עובד אלהים היינו רשע היינו אשר לא עבדו אמר ליה עבדו ולא עבדו תרויהו צדיקי גמורי ניגהו ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד אמר ליה ומשום חד זימנא קרי ליה לא עבדו אמר ליה אין צא ולמד משוק של חמרין עשרה פרסי בוזא חד עשר פרסי בתרי זוזי

פרש"י - היינו צדיק היינו עובד אלהים - מי הוא צדיק ומי הוא עובד אלהים, הלא אחד הוא אינו דומה שונה פרקו בו' אף על פי ששניהן צדיקים לא עבדוהו בשוה, שזה עבדו יותר:

וצ"ע המשל שמדמה לשוק של חמרין כי שם הוסיף רק עשירית וכאן מאית ועוד שם הוא שכר על תוספת מאמץ ודייקא אחר שכבר הלך עשר ואילו כאן גם אם יוסיף מחר מצטרף למאה ואחד ולא בגלל תוספת מאמץ אלא שעלה למעלה ממאה אמנם צ"ע באמת גם שם מדוע נקט עשר דייקא ואולי כי חמר אינו רוכב על החמור אלא הולך אחרי וידוע מהלך אדם ביום הוא עשר פרסאות ולכן כל תוספת כבר יוצא מגדרו כי צריך למהר בכל העשר הקודמות ונהפך למהות אחר

עיין תורה קצב שע"י שחזור קא פעמים נעשה בחי' עובד אלקים בחי' עבד שזוכר את פני רבו ועי"ז אינו שוכח, פי נַחֲקֵק וְנִצְטִיר הַיֵּטֵב פְּדֵעְתוֹ פְּנִים וְדַמְתוּ רְבוֹ פְּדִיּוֹ כַּתְּנֻבָה עַל הַגֵּיךְ

עיי' משנה ברורה קיד ס"ק מא בדין שצריך לומר צ' פעמים מוריד הטל או תן טל ומטר כדי שיסמוך שאם שכח מסתמא אמר כראוי ומביא שם דעת החת"ס בשו"ת אור"ח סימן כ' שמחדש שבעינין קא פעמים ועיין בטור שם שהרי"מ מרוטנבורג דימה דין זה לשור המועד ולמד שם שכמו שעתה אם רחוק נגיהותיו ק"ו קירב ה"ג כאן יכול לומר ביום אחד צ' פעמים עד משיב הרוח ומוריד הגשם. אבל רבינו פרץ חולק ואומר שאינו דומה דין מועד לדין הרגל הלשון. וה"נ היה קשה לי על החת"ס שמדמה דין הרגל הלשון לזכרון התורה בק"א פעמים, שהרי לפעמים אדם שוכח היכן הוא ודייקא הרגל הלשון מוכיח לו היכן הוא, וכן בפסחים שכחו דין סכין בערב פסח שחל בשבת והעם בהרגלו דייקא הזכיר הדין, עכ"פ מוכח מכאן שהחת"ס סובר שהקא פעמים גורם לענין של הרגל ולא לזכרון המוח, דהיינו שהדבר נעשה שגור על לשונו, ומשמע לפ"ז אפילו חוזר ללא כוונה מועיל, אבל אחרים פרשו שע"י החזרה הוא מבין יותר לעומק משמע שצריך לחזור בהבנה. ונ"ל שגם הר"מ מרוטנבורג שדימה למועד סבר כחת"ס, כי בהמה אע"פ שיש לה גם זכרון שאם קרה לה מקרה רע באיזה מקום תזדהר שם לעתיד, אבל להזיק בקום ועשה בדבר החזור ג' פעמים נ"ל שזה ע"י שנעשה לה הרגל רע וצ"ע כי אולי מעורר לה זכרון רע וזה הגורם והג"פ זה רק להוכיח שיש לה זכרון כזה וצ"ע בזה יותר.

טו צ"ע לפי המבואר לעיל ששכחה היא דבר שמחויב תחת הזמן למה צריך שר ממונה על זה. יותר מסתבר שיהיה שר ממונה על הזכרון כי שכחה היא ממילא. ואולי הכוונה שכל דבר שתחת הזמן נעשה ע"י בחי' שר לאפוקי זכרון שנעשה ע"י הקב"ה. וצ"ע. עוד אולי כי אדרבה מצד הנשמה שהיא חלק אלוך ממעל אזי הזכרון הוא ממילא וצריך שר של שכחה להעלים ממנה את הזכרון.

ועיין לק"ה חו"מ ח"ב שו"ב ג' יא בחי' שכחה שהיא מיתת הלב כנ"ל כ"ש (שהלים פב) אני אמרתי אלקים אתם וכו' אכן כאדם תמותו וכו' כשרו"ל בשבשת מתן תורה פסקה זוהמתן וכו' לחירות ממלאך המות כמובא (כמו שדרשו (עירובין נ"ד) על פסוק חרות על הלוהות א"ת חרות אלא חירות וכו'). וע"כ צוותה התורה להביא פרה אדומה להמתיק פגם השכחה כי אין הדין נמתק אלא בשרשו ופרה הוא בחי' שכחה כי עיקר השכחה הוא מבחי' כח המדמה שהוא כח הבהמיות כי מלך שבבהמות שור וכל הבהמות כלולים בו ועיקר אחיות השכחה בבחי' בהמיות כנ"ל. והשכחה היא מסטרא דנוקבא כידוע כי דכורא נקרא ע"ש זה זכר ע"ש שמשם בחי' זכרון וע"כ גם בהמיות נאחו השכחה ביותר בבי' הנוקבא של השור שהוא הראש והמלך שבבהמות שהיא הפרה וע"כ נקרא השר של שכחה פורה ע"ש פרה כמובא. וזה כשמוכיח את ישראל על ששכחו את הש"י וסרו ממנו כתיב כי כפרה סוררה סורר ישראל. וע"כ פרעה שהוא בחי' כח המדמה כח בטל כמבואר בהתורה הנ"ל ורצה להתגבר על ישראל להמשיכם לגלות ועבודת תחת ידו שהוא בחי' שכחה להשכיחם ח"ו את זכרון עוה"ב שהיו רגילים לדבק מחשבתם שם כפי מה שקבלו מאבותיהם אברהם יצחק ויעקב שהם

סח האריז"ל ע"ח שער טו סוף פ"ו, שער מאמרי רז"ל - מסכת חגיגה הנ"ל. ושער המצוות ואתחנן הקד' ב'. ולק"ה ערבית ד לח ועיין מ"ב סימן קיד ס"ק מא בשם חת"ס ובן יהוידע ואהבת איתן כאן. ולעומתם עי"ש ענף יוסף ור"ף גם עיין מגילה ז ופסחים עב תנא מיניה מ' זמנין ודמי כמנח בכיסיה. וראיתי מהר"ם שיף כתובות נ: דמנח בכיסיה ולא בקופסא דכיס עשוי למשמש בו בכל עת. ואולי לפ"ז ק"פ הוי כמנח בקופסא עוד עיין לק"ה שו"ב ג' יא ואהבת איתן חגיגה ט הנ"ל. עיין לק"ה מלמדים הלכה ב' שכחה הסתלקות הדעת (בענין מחלוקת אחרונים האם שכחה אונס או פשיעה עיין עשרות מ"מ בספר שלום יעקב להרב יעקב חיים סופר סימן כא דף רנב.)

טט עץ חיים - שער טו סוף פרק ו -והנה כשנצרף ב' שמות האלו יהיו גימטריא תשכ"ח כי הנה אלו הם אחוריים העליונים כנ"ל ומהם נעשה פנים למטה מהם ונמצא שיש בהם בחי' בינה הנקרא ס' ובחי' תבונה הנקרא מ' שתומה והקל"י שנגד בינה ותבונה נקרא מ"ס וזהו הטעם ששר של שכחה נקרא מ"ס כי אלו השמות שהם גיטריא תשכ"ח הם בבינה ותבונה הנקרא מ"ס ומשם לפי שהם אחוריים

דהיינו במקום שיש בלוחות דבר שהוא תלוי באויר בלא בסיס דהיינו בדמיון שם אחיות הס"מ נותן ממשות לכל גשמיות והבלי עוה"ז ועי"ז מחטיא את האדם וכדי להעמידו ולקיימו, אבל באופן שהוא אחוז ואסור שלא יתגבר יותר מהמוכרח העמיד אותו בעצמו, הקב"ה, בהיפוכו, דהיינו בנס שהיא השגחה שלמעלה מהטבע.

ודע כנ"ל ע"כ כי ציצית שמירה לניאוף כו'. וזהו ששם יפת שמו את השמלה על שכם שניהם זה בחי' ציצית וכו' ע"א.

וזה שאמר יעקב ליוסף (בראשית ל"ז יג) הלא אחיך רועים בשכם, היינו בחי' ציצית כנ"ל, שהיא שמירה לניאוף (דהיינו מניאוף וכנ"ל) והוא ע"ה בחי' שמירת הברית, שהיא בחי' יוסף ע"ה. ע"כ אמר יעקב ליוסף, הלא אחיך רועים בשכם, שהוא בחי' שלך שאתה בחי' ציצית ששמים על השכם כדי להשמר מניאוף, לכה ואשלחך אליהם ע"ה היינו שתתקנם מאחר שתיקון הברית הוא העניין שלך תוכל להאיר זאת בהם ע"ה :

ואולי יתבאר עפ"י הנ"ל שציצית היא מציץ מן החרכים דהיינו שבאמת מצד המקום הוא מועד לפורענות אבל מי שזוכה לציצית אזי זוכה לגלות אור החושך וכמו שבלוחות דייקא במ' וס' שהוא מקום השכחה נחתם הנס וכן הציצית נתלית דייקא בבגד הבוגד ומסתיר, הכי נמי דייקא בשכם מכח יוסף הצדיק אפשר לזכות לגלות את האמת בחושך דייקא. דהיינו שכיון ששכם היא הבחינה שלך לכן יש אפשרות שדייקא בשכם אחיך יגלו את האמת שאתה הצדיק האמת. כי שכם הוא המקום שבו שמים את הציצית וכשתבוא לשם אתה תיהיה הציצית על הבגד הבוגד של שכם ומכח זה יוכלו האחים להציץ ולראות את האמת ע"ה.

וזה פי' ואנכי נטעתיו שורק כו' שהקב"ה אומר לישראל שכבר בנטיעת עם ישראל הוא ניטע משרש טוב מאבות הקדושים שהם שרש התגלות האמת בעולם ובמתן תורה נעשה לעם ע"י קבלת תריג עצות שכולו זרע אמת מצדיקו של עולם ועי"ז נטוע בו מדת האמת שע"ז הוא מוכן לגאולה שתייהיה בבחי' שריקה ורמז שרק הכוסף לאמת יבין אותה ויזכה לגאולה כנ"ל, כי עם ישראל הוא מקבל טיפי השכל של הצדיק, ע"י עצה שמקבל ממנו.

וזה שורק, הוא בחי' שורק^א ובלשונינו נקרא קובוץ/א^ב שהוא תלת טיפין זו למעלה מזו. כמו"ש בזוהר ובתיקונים תיקון נו /א^ב, והוא השורק בחי' תלת מוחין. כי הוא ענין אחד דהיינו ג'

^ע גם בדפ"ר ותרגל - כנ"ל, ומתרגל - כו'

^ד על שכם זה בחי' ציצית - משמע שרוצה לומר שהציצית בחי' שכם. וצ"ע דלעיל משמע שהשמלה היא הציצית והשכם הוא מקום שלובשים אותה. ואולי כיון שגם העיר שכם היא מקום לכן נקט דייקא מקום הנחת הציצית ולא השמלה עצמה. ורוצה לומר שמקום הנחת הציצית יש בו מבחי' הציצית.

^ה והוא שמירת הברית צ"ע למה כתב תיבת והוא.

^ו שכם בחי' ציצית בחי' יוסף - נראה לומר מהעובדא שיוסף נקבר שם אע"פ שחז"ל נתנו טעם שהוחזר למקום שממנו נגנב אבל נראה שכל צדיק נקבר במקום שהוא הבחינה שלו. וצ"ע כי יוסף הצדיק מרכבה ליסוד בחי' תיקון הברית שהוא קשר ושולם ואילו שכם ידוע כמקום שנחלקה בו המלכות (וכן שמעתי מהריצ"ח כי בקומת הגוף השכם הוא תחילת ההתחלקות בגוף דהיינו בז' מדות ולכן דייקא שם שהוא בחי' תחילת ההתחלקות שבקומת המקום נעשו מחלוקות רבות) ושם עינו את דינה דהיינו פגם הברית. (גם עיין מכות י. בשכם שכחי רוצחים ובסנהדרין קב. שכם מקום מוזמן לפורענות ואיתה בספר תנופה לחיים לגר"ח פאלגי על דה"י ב' אות יג ס"ק י' שהב"י וגדולי דורו עשו חרם שלא לדור קבע בשכם) וצ"ע א"כ איך זה מתיישב עם המדה של יוסף שהיא ברית וקשר ושולם בדיק ההפך ממחלוקת. ואולי אדרבה זה בעצמו טוד הציצית להיות קשור דייקא במקום הבגד וההסתרה ועוד להיות מונח על מקום המחלוקת והפך השלום כדי לתקן דייקא שם לעשות ברית שלום. ובאמת יוסף לקח אשה משכם דהיינו את אסנת בת דינה ושכם בן חמור הגוי ומבואר באור החיים כי תצא (כא יא) שהיתה טמונה בו נשמת חנינא בן תרדיון וע"י דינה נפדית נשמה זו ממנו. ואולי אפ"ל שזה האחים כיון שלא זכו לתיקון הברית כיוסף לכן לא זכו לראות זאת (ולכן הרגו אותם דלא מצאו שום טוב במעשה הזה אלא רק פגה"ב) אבל יוסף מאחר שהסכים לשאת אותה מסתמא דייקא מכח שהיה בחי' ציצית שידע להציץ מן החרכים לראות אור בתוך החושך להיות נקשר אליו ית' בכל מצב והעלמה דהיינו תיקון הברית. לכן לקח אותה דייקא לאשה בעבור הנשמה הקדושה שהיתה טמונה בה אע"פ שיצאה ממקום שכם ומאדם גוי ששמו שכם.

^ז נראה שרוצה לומר שבאמת בדרך כלל לא היה שולח אותו אליהם כיון שידע ששנאו אותו ולכן כאן נצרך להסביר ליוסף למה כן שולח אותו אליהם ומבאר כיון שהיום הם רועים בשכם שהיא הבחינה שלך דהיינו שמירת הברית לכן אין חשש שיתנכלו לו. וצ"ע במה טעה שהרי לבסוף כן התנכלו לו האם כיון שבאמת היו בדותן ולא בשכם או שטעה בפירוש השם שכם. ועי"ש פרש"י שכם מקום מועד לפורענות וכן במדרש שקברו את יוסף בשכם כיון ששם גנבוהו ועיין תרגום יונתן משמע שדותן מקום אחר אבל כבר ביארו המפרשים שצ"ל שהוא סמוך מאד דלא לסתור המדרשים. עכ"פ אפשר שבעצם זה שכבר נקרא המקום דותן ואפילו אם רק לדרשה כמבואר בפרש"י נכלי דתות, זה בעצמו כבר הספיק דלא נתקיים דברי יעקב שהם נמצאים בבחי' שלך. אבל מאידך צ"ע מה ההוא אמינה של יעקב האם לא ידע ששכם הוא מקום מועד לפורענות.

^ח כך פירש רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל (מגיד שיחות)

^ט עוד אולי אפ"ל שיעקב סבר שהם רועים את האמונה כמ"ש ורעה אמונה אבל באמת הם רעו את עצמם כמבואר בפרש"י שם ועיין תורה סג תנינא כשהרועה בלא ניגון הוא נופל לבהמיות ונעשה רועה את עצמו כבהמה, וזה בעצמו פגם ברור המדמה כמבואר בתורה נד וע"כ לא נתברר אצלם מי הצדיק ולא הואיל שיוסף בחי' ציצית היה בשכם דהיינו מקום הטלת הציצית. אלא אע"כ נחשך מהם האמת.

טיפין וג' מוחין הם עניין אחד כי נטיעה היינו הולדה ראשיתה בג' טיפין חב"ד שבמח, כי הטיפה באה מהמוח [ג'] דרך חוט השדרה ומגיעה להכליות, שהן כלי ההולדה שמבשלין הזרע. כן השכל, נולד ג"כ במוח, ומגיע עד הכליות היועצות דהיינו שבכליות הוא מתבשל דהיינו מתברר מחכמה לעיצה מעשית/ט.¹⁷

ותלת מוחין, כשהם מאירים בלב אזי על ידם זוכים לתשובה דהיינו לחזור לאמונת חכמים כי ג' מוחין הוא בחי' הכתוב (ישעיה ו') השמן לב וכו', ואזניו וכו', ועיניו וכו', פן יראה בעיניו (זה בחי' חכמה) ובאזניו ישמע (זה בחי' בינה) ולבבו יבין זה בחי' דעת/ט.¹⁸ ושב וכו' כי ע"י חב"ד שמאירים בלב מתעוררים לתשובה/ט.¹⁹ ופרש"י שם שכוונת הנביא להוכיח אותם על שלא שומעים לצדיקים כדי לא רוצים להתעורר על ידם לתשובה כלומר שאינו רוצה לדבק עצמו לצדיקים פן יראה וכו'/ט.²⁰ אבל כשמדבק עצמו לצדיקים, ומקבל מהם עצה, אזי הוא בחי' כליות יועצות, שהם כלי ההולדה, שמקבל הטיפה מוח המתחלקת לתלת טיפין, תלת מוחין כנ"ל. ואז יראה בעיניו, ובאזניו ישמע, ולבבו יבין וכו', שהן בחי' הג' מוחין, ושב ורפא לו. וזהו ואנכי נטעתין שורק כלה זרע אמת דהיינו שאני נטעתין עם טבע טוב המוכן לקבל עצות הצדיקים שעצתם כולו זרע אמת והבן :

וזהו פ' אמר רבה בר בר חנה וכו'. וזה רמז גם כן בפתח דבריו שסיפר שההוא טייעא הראה לו את הר סיני שמוקף נחשים ונגדו עומד החמרי דהיינו שהראה לו את עצות הצדיקים שכולו אמת שהן מוקפות בעצות רשעים שהם בחי' ניאוף וכנגדם עומדת הציצית שעל ידה מתגבר על הניאוף ומתקרב לצדיק האמת,

¹⁷ בשני מקומות בתיקוני זוהר כתוב שנטעתין שורק היינו ניקוד שורוק בדרך לט: ובדף קכט: אבל שם מבאר המתוק מדבש שהכוונה לו דהיינו ואו עם נקודה שהוא ניקוד הויה דספירת יסוד אבל שורוק הנקרא אצלינו קובץ שהוא ג' נקודות הוא ניקוד הויה של ספירת הוד.

¹⁸ דף פט: וצ"ע כוונת הטריגור רב בציון זה, ונ"ל יותר נכון לציין לתיקוני זהר חדש דף קיח. (בדפי המתוק מדבש)

כמו שהתפארת הוא למעלה מב' נקודות של החו"ג בסוד סגולתא, כמו כן התפארת למעלה מב' נקודות חו"ג בסוד שלשלת, וכמו כן התפארת הוא למעלה מב' נקודות יסוד ומלכות בסוד שור"ק, וזה שאמר (ה"ג) קְנוּתָא דָא ¼ כטעם שלשלת שהנקודה עליונה של התפארת היא למעלה מב' נקודות חו"ג שתחתיה, וְדָא תָא דְשׁוּר"ק לְעֵלָא והשלשלת הוא סוד שור"ק למעלה, כי שור"ק היא בת ג' נקודות, שהם תפארת נקודה העליונה, מלכות נקודה תחתונה, יסוד נקודה אמצעית המחברם ומייחדם, וזהו בסוד הנקודות שבחכמה שהם למטה מן האותיות, וכשעולה למעלה הוא בסוד שלשלת שהוא מן הטעמים שמצד הכתר למעלה מן האותיות, אִיהוּ קָלִיל קְלִיל נְקוּדִין בְּקִשּׁוּא תָא דְעִמּוּדָא דְאֶמְצִיעָא הוא כלול ג' נקודות חג"ת, שמצד התפארת שבעמוד האמצעי הם בקשר אחד, וְעֵלָא אֶמְרָא שעל התפארת נאמר וְאֶנְכִי נְטַעְתִּין שׁוּרָק ולא שורק ממש, כי אינו נפרד בנקודות כמו השור"ק שהיא שלש נקודות נפרדות, רק פְּלוּ זַרְע אֶמְתָּ שִׁיהִי כֹל הַשְּׁלֵשׁ בְּחִינוֹת מֵתְאֲחִדוֹת וְנִקְשְׁרוֹת בְּסוּד הַתְּפָאֲרַת הַנִּקְרָא אֲמַת, וְמֵה שְׁכָתוֹב "זרע אמת", כי התפארת נקרא "אמת" מדרגת יעקב שנאמר בו (מיכה ז כ) תתן אמת ליעקב, וישראל שהם בני יעקב הם זרע אמת נטע שורק, כי נשמתם היא מתפארת דאצילות

¹⁹ ע"ח שער לט תחילת דרוש א'

²⁰ סדר ההשתלשלות של כל מעשה מתחיל מחשבה ע"י טיפת חכמה שיש לו שקיבל שהם כללי העניין של תכלית רצונו ובאיזה כלים יש להשתמש אבל כיצד לעשות למעשה זה יש הרבה אפשרויות וזה מתברר בבחי' בינה שבה מבין כיצד לעשות את העניין בכמה מהלכים ואח"כ צריך לכווין העניין למעשה במדות ולבסוף מגיע לנצח והוד שהם מעמידים את הדבר מחליטים באיזה אפשרות מעשית לבחור למעשה ואז הם בבחי' כח ההליכה שבהם מוציאים העניין לפועל דהיינו להביא אותו אל היסוד שמשפיע אותו למקום ששם הוא מתגלה בפועל. נמצא הכליות יועצות הם בחי' נצח והוד שם מתבשל העיצה למעשה. עצה לשון עשה כי צ' וש הם אותיות זרע שמתחלפות

¹⁸ צ"ע שהירשאו והסיפא של הפסוק בסדר הפוך ואולי כי האטימות מתחיל מהלב אבל התשובה מתחיל מהראיה עד השבה אל הלב

¹⁹ דהיינו שהתלת מוחין הם בחי' עינים אזנים ולב דהיינו ראייה ושמיעה והבנת הלב והם כנגד חב"ד כי עינים על שם החכמה נאמר וכן בראיה אחת רואה הכל בחי' טיפה שכלול בה הכל ושמיעה היא קיבוץ הברות ובונה מהם תיבות הדיבור ומתוכם מבין את הדבר זה בחי' בינה שמבין דבר מתוך דבר והבנת הלב היא דעת שמאיר את המוחין למידות. ונקט דייקא פסוק המדבר בתשובה לומר שעיקר החב"ד הם כדי לשוב על ידם בתשובה דהיינו שהחכמה שהיא האמת תתברר בבינה ותאיר בלב עד שיבין לשוב לאמונה השלימה.

²⁰ צ"ע דנראה הפך הפשט בפסוק שנראה שהקב"ה אומר לנביא שיגרום לעם לא לחזור בתשובה אבל עי"ש פרש"י שהפירוש הפוך שהקב"ה בא בטענה נתנו לבם שלא ישמעו דברי נביאים שהם יראים שמא יוטבו בעיניהם דבריו ויבינו בלבם וישונו אלי והיא רפואתם: ישעיהו ו (ט) וְאֶמְרָתְךָ לָךְ וְאֶמְרָתְךָ לָעַם הַזֶּה שְׁמָעוּ שְׁמָעוּ וְאֶל תְּבִינּוּ וְרָאוּ וְרָאוּ וְאֶל תִּדְעוּ: (י) הַשְּׁמָן לֵב הַקֶּסֶם הַזֶּה וְאֶזְנֵי הַכֶּבֶד וְעֵינָיו הַשֶּׁעַר פֶּן יִרְאֶה בְּעֵינָיו וּבְאֶזְנָיו יִשְׁמָע וּלְבָבוֹ יִבִּין וְשֵׁב וּרְפָא לוֹ:

(ט) שמעו שמעו – אני אומר לכם שמעו שמעו ואתם אין אתם נותנים לב להבין וראו ניסים שעשיתי לכם ואינכם נותנים לב לדעת אותי:

(י) השמן לב העם הזה – כמו הכבד את לבו (שמות ח) לשון הלוך (לשון) פעול לבם הלוך והשמן (אנגריישנט בלעז) ואזניו הולכים הלוך והכבד משמוע:

ועיניו השע – טחים כענין שנאמר (לקמן /ישעיהו/ מו) כי טח מראות עיניהם, הטוח מתרגמינן דאיתשע:

פן יראה בעיניו – נתנו לבם שלא ישמעו דברי נביאים שהם יראים שמא יוטבו בעיניהם דבריו ויבינו בלבם וישונו אלי והיא רפואתם:

וצ"ע באמת מדוע נקט הנביא לשון כוז כאילו הקב"ה גרם להם לא לשוב. ועי"ש בתחילת הפרק שהנביא רואה מראות אלקים נפלאות ומיד אומר אזי לי שאיני ראוי ובתוך עם שאינו ראוי אני נמצא ומיד נענש על דיבר רע על ישראל שהונח גדול מהמזבח על פיו ואולי לכן כאן כשבא להוכיח את ישראל כבר נזחר מאד לדבר בשבחים ואפילו העבירות שלהם אמר בלשון כאילו אחר גרם להם.

ועל כן כשהתחיל רבב"ל לספר כל זה אמר **אמר לי ההוא טייעא, ופי' רש"יפ"ח בכל מקום** [פ"ט] **סוחר ישמעאל, כי ישמעאל הוא בחי' התפלה, כמ"ש (בראשית יו) כי שמע ה' אל עניך ותרגומו ארי קביל ה' ית צלותיך. והוא בחי' אמונה/צ"ל כנ"ל באות א' שתפלה בחי' אמונה. וזהו סוחר מל' סוחר סחור, צ"א(בחי' מקיפים), שהוא בחי' אמונה כנ"ל, כמ"ש ואמונתך סביבותיך (תהלים פט) כי אמונה היא במה שלא מבין נמצא אמונה היא שכל שמקיף את המוח ולא נכנס פנימה: דהיינו שעל כן רבב"ח פתח דבריו באמר לי הסוחר לרמוז שכל כוונתו היתה לזכות לאמונה וכביכול היא אמרה לו כיצד זוכים בה.**

וזהו שאמרה רות לבועז בגורן בלילה, שהייתה שם במצות נעמי לבקש מבועז שייבם אותה (רות ג')/צ"ב ופרשת כנפיך על אמתך [צ"ג] ופרש"י לכסותי בטליתך והוא לשון נישואין/צ"ד, כי ציצית דקדושה שהם כנפי מצוה כי הציצית קושרים בכנף הבגד ונעשה עי"ז בגד של מצוה, ועי"ז כל הבגד הוא שמירת הברית [צ"ה], והוא בחי' זוג דקדושה/צ"ו כנ"ל שע"י שמירת הברית אפשר להתקרב לצדיק שע"י מקבל ממנו עצה שכולה זרע אמת וזוכה לאמונה ובוועז היה צדיק הדור ונעמי שלחה את רות לבקש ממנו עיצה כמ"ש שם (ג' ד') והוא יגיד לך את אשר תעשין, וכנ"ל שקבלת עיצה בחי' נישואין. וכן בפשט היה שרות בקשה מבועז שייבם אותה בקדושה וכיון שהוכרחה לבוא באופן כזה בלילה במקום סתר/צ"ז לכן רמזה לו גם שע"י ציצית ישמור עצמו מהתאוה/צ"ח כמבואר בגמ' ומדרשים שהיה לו אז נסיון גדול מאד בזה/צ"ט. וזהו ופרשת כנפיך על אמתך דהיינו ציצית על הברית כמבואר בריש תורה סג ברית נקראת אמה בתרגום.

וזהו ששאל חגי הנביא את הכהנים אחרי גלות בבל לבחנם אם זוכרים עדיין הלכות טומאה וטהרה (חגי ב')/ק"ו הן ישא איש בשר קודש בכנף בגדו ונגע בכנפו אל הלחם [ק"א] פשט שאלתו של חגי היה

^{פ"ח} בתשכ"ט - רשב"ם

^{פ"ט} שם המאמר הקודם שיובא לקמן בתורה ח' ע"ש.

^צ דהיינו שענייך מתורגם תפילה דהיינו אמונה כנ"ל. והמלאך צויה את הגר לקרא שם בנה ישמעאל כי ה' שמע את תפילתה ושם מורה על מהות הדבר הרי שישמעאל הוא בחי' תפילה מקובלת.

^{צ"א} נמצא כבר בדפ"ר

^{צ"ב} **רות ג' [ח]** ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש וילפת והנה אשה שכבת מרגלתיו: **[ט]** ויאמר מי את ותאמר אנכי רות אמתך ופרשת כנפיך על אמתך כי גאל אתה:

רש"י - ויחרד האיש. כסבור שד הוא ובקש לזעוק והיא אחזתו ולפתו בורעותיה: **וילפת.** ואחז כמו (שופטים טז) וילפת שמשון: **והנה אשה.** נתן ידו על ראשה והכיר שהיא אשה: **ופרשת כנפיך.** כנף בגדך לכסותי בטליתך והוא לשון נישואין: **כי גואל אתה.** לגאול נחלת אישי כמו שנאמר (ויקרא כה) בא גואלו הקרוב אליו וגאל וגומר חמותי ואני צריכות למכור נחלתנו ועתה עליך לקנות קנה גם אותי עמה שיוכר שם המת על נחלתו כשאבא על השדה יאמרו זאת אשת מחלון:

^{צ"ג} כנפיך היא טלית עיין פרש"י שם. אמתך הוא ברית עיין לקמן ריש תורה סג.

^{צ"ד} בגמ' מצינו כנפיך רומז ליבום עיין תורה תמימה שם הערה טו* - יש להעיר ממ"ש ביבמות מ"ט א' עה"פ ולא יגלה כנף אביו (פ' תצא) בשומרת יבם של אביו הכתוב מדבר יע"ש, הרי דשם כנף מורה על יבום, וכאן הלא היה ענין יבום כמבואר בסמוך להקים שם המת, וא"כ למה לא דרשו שכינה רות בלשון זה ענין יבום:

^{צ"ה} עיין פל"ח אות ט'

^{צ"ו} ע"ש בפסוק שרות באה בחצות לילה לגורן ושכבה למרגלותיו של בועז וכשאל מי היא אמרה לו אנכי רות אמתך ופרשת כנפיך על אמתך כי גואל אתה. ולפ"ז אמתך הכוונה לרות וא"כ צ"ע מאי ופרשת וכו' דמשמע שישים בחי' ציצית על רות, והרי הוא צריך שמירת הברית ולא היא. לכן נראה דלצדדים קתני, ואמתך ראשון היא רות ואמתך השני הוא בועז (כמבואר בתחילת תורה סג ברית נקרא בלשון תרגום אמה) ודייקא כיון שבאה בשעה כזו ובמקום יחוד בקשה ממנו מיד שישמור הברית בכח הציצית וימתין למחר לקדש במאמר וליבם אותה כד"ן כי הוא הגואל. (עוד עיין תורה יא אות ד' ברית נקרא בועז).

^{צ"ז} ובאמת צ"ע מדוע נעמי יעצה לה לבוא באופן כזה מכשיל ומחשיד. ואיך היה מותר דלא הוי יחוד עיין אלשיך על רות ג' ב' שמאריך בזה ותורף דבריו שרות היא בת לט הבכורה שהמשיכה כאן את אשר החלה שם להמשיך נשמת משיח לעולם ונעמי הבינה שאם לא בדרך הזו לא היה מסכים בועז לשאת גירות ע"ש.

^{צ"ח} וכן פירש המלבים שם - וז"ל - וגם רמזה שאין זה ביאה שלא כמצות התורה שכנפי הבגד שיש בהם ציצית מצילים מביאה זו כמעשה המוזכר בספרי סוף שלח בזונה שהייתה בכרכי הים שהייתה נוטלת ד' מאות זוזי בשכרה, כי בהפך בביאה זו תפרוש עלי כנפי בגדיך כי היא ביאת מצוה כי גואל אתה:

^{צ"ט} עיין ילקוט שמעוני רות רמז תרו - חי' שכיב עד הבקר, ר' יודן אמר כל הלילה היה יצר הרע מקנטרו ומצערו ומפתהו בדברים היא פנויה ואתה פנוי, אתה מבקש אשה והיא מבקשת איש עמוד ובוועלה ותקנה אותה בביאה, ונשבע חי' ה' ליצרו, ולאשה אמר שכיב עד הבקר (ברמז קל"ז): ותשכב מרגלותיו עד הבקר ותקם בטרם יכיר, בטרם כתיב, מלמד ששהתה שש שעות שוכבת מרגלותיו, ובסנהדרין דף יט: אמר רבי יוחנן: תוקפו של יוסף - ענוותנותו של בועז, תוקפו של בועז - ענוותנותו של פלטי בן ליש. תוקפו של יוסף ענוותנותו של בועז - דכתיב +רות ג' ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש וילפת. מאי וילפת? אמר רב שנעשה בשרו כראשי לפתות.

^ק חגי פרק ב פסוק יב - (יא) פה אָמר קָוֶק צְבָאוֹת שָׁאֵל נָא אֶת הַכֹּהֲנִים תּוֹרָה לְאִמְרוּ: (יב) הֲנָן יִשָּׂא אִישׁ בְּשֵׁר קֹדֶשׁ בְּכַנֵּף בְּגָדוֹ וְיִגַּע בְּכַנְפוֹ אֶל הַלֶּחֶם וְאֵל הַנֶּזֶד וְאֵל הַיֵּין וְאֵל שִׁמְן וְאֵל כֶּל מֵאֲבָל הַיִּקְדֵּשׁ וְיִעֲנֶנּוּ הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר: (יג) וַיֹּאמְרוּ חֲגִי אִם יִגַּע טְמֵא נִפְשׁ בְּכָל אֶלֶה הֵיטְמָא וְיִעֲנֶנּוּ הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמְרוּ: יְטֵמָא:

ועיין פסחים טז: יז. ביאור העניין ומחלוקת רב ושמואל אם טעו הכהנים כי מדובר ברביעי בקדש או שצדקו כי מדובר בחמישי בקדש

אם יחזיק איש טומאה כגון שרץ בבגדו ונגע (לרב השרץ) (ולשמואל הבגד) בלחם והלחם בתבשיל והתבשיל ביין והיין בשמן האם יטמא השמן שהוא רביעי בקדש לרב וחמישי בקדש לשמואל, ורבינו מצא כאן רמז להנ"ל שציצית שומר מפגם הברית **כי פגם הברית** [ק"ב] הוא **העדר הלחם** [ק"ג/ק"ד], **כמ"ש (משלי ו')/ק"ה** **בעד אשה זונה עד ככר לחם והבן** /ק"ו דהינו שפגם הברית מביא עניות כמבואר במפרשים שם ולפי רבנו חגי הנביא שאל את הכהנים מי שלובש ציצית על כנף בגדו האם יטמא הבשר קודש שלו והאם יגיע ע"ז עד פת לחם דהיינו עניות שיחסר לו נזיד ויין ושמן וכל מאכל בגלל פגה"ב ועל זה ענו הכהנים לא כי ע"י ציצית ניצל מפגה"ב.

בחיי מוהר"ן אות ג/ק"ו מבואר שסמוך לאמירת תורה ז' ראה רבנו במראה שהבעש"ט בא ואומר לו כשפוגמים בארץ ישראל נופלים בגלות וסימן לזה הוא הפסוק משם רועה אבן ישראל. ורבנו לא הבין כוונתו ואח"כ כשהראה מוהרנ"ת לרבנו את תורה ק"ב שכתב ממנה הבין כוונת הבעש"ט ואח"כ אמר רבנו את תורה ז' ובה נזכר דברי הבעש"ט וע"כ שאל אותו מוהרנ"ת האם זה שייך למראה הנ"ל וענה לו רבנו שאת המראה הנ"ל כבר השיג בשלימות מקודם, דהיינו כשאמר תורה ט' ובאמת ע"ש בסוף התורה שביאר העניין היטב. וצ"ע הרי לכאורה דברי הבעש"ט הנ"ל מבוארים היטב גם בתורה ז' כי מפורש באות ב' שע"י שפגם אברהם אבינו במה אדע פגם בא"י ועי"ז ירדו יעקב ובניו דייקא לגלות מצרים ומה כוונת רבינו. ונראה ממה שלא הביא רבנו את הפסוק הזה באות ב' ועוד כשהביא אותו בהשמטה ציטט גם את הרישא ותשב באיתן קשתו בצירוף תשובתו למוהרנ"ת הנ"ל שאת המראה כבר השיג מקודם, ועוד ממה שבתורה ט' מבאר את כל המראה באר היטב דהיינו שמתבאר שם שמה שרמז לו הבעש"ט בפסוק משם רועה אבן ישראל היא רמז לפסוק תהומות יכסיומו ירדו כאבן במצולות כי בפסוק זה מבואר נפלא ענין פגם האמונה שע"ז נופלים בגלות והבעש"ט רמז לו שדווקא אב ובניו יורדים לגלות אפילו אם הפגם יהיה ע"י מי שאין לו בנים עדיין. כגון אברהם בשאלת במה אדע. ומכל הנ"ל נראה ברור שבתורה ז' לא התכוין בהשמטה זו לבאר את המראה ומה שדבר מזה באות ב' היה אגב העניין המבואר בתורה זו שהגאולה תלויה באמת התלוי בהתקרבות לצדיקים שתלוי בשמירת הברית ע"י בחי' ציצית. והשמטה שכאן אינה מדברת מהגלות אלא באידך גיסא בצד התיקון דייקא כיצד ע"י שמירת הברית זוכים לחבר אמת ואמונה אב ובניו.

ועיין רש"י פסחים דף ט"ז (בשיטת רב) ונגע בכנפו – באותו כנף שהשרץ בו, כלומר השרץ עצמו, ועל כרחך הכי הוא, דאי משום כנף שהוא ראשון כוליה בגד נמי ראשון הוי, ומאי איריא דנקיט כנף, אלא משום שרץ, שהשרץ עצמו נגע אל הלחם, והלחם אל הנזיד, והנזיד אל היין, והיין אל השמן או אל כל מאכל היקדש כלום נטמא האחרון הזה שהוא רביעי בקודש, דלחם ראשון, ונזיד שני, ויין שלישי, ושמן רביעי, נזיד תבשיל, כמו ונזיד ערשים (בראשית כה), יין ושמן של נסכים: עכ"ל. ועי"ש שיטת שמואל שהשרץ נגע בכנף והכנף בבגד וה"ל חמישי בקדש

א"י עיין מדרש משנת רבי אליעזר פרק יד (ד"ה בזכות הציצית) שנקט בכנף בגדו להזכיר ציצית.

ב"רית נקרא בשם קדש וזהו ח"א צח. (רקנטי עה"ת פ' תצוה)

א"י עיין פדרי"א פרק לח בעון מכירת יוסף בא רעב לארץ. דהיינו כנ"ל ע"י פגם הציצית בא רעב.

ד"י צ"ע כיצד משמע בפסוק פגה"ב הרי הציצית היה על בשר הקודש לשמרו מפגה"ב. ונראה שהכוונת רבינו שבשר קדש הינו הברית קדש וכן מבואר בתורה לו אות ו' בקרוב עלי מרעים לאכול את בשרי. ע"ש ושאל אותם חגי הנביא הלוש ציצית על כנף בגדו האם יטמא הבשר קודש שלו והאם יגיע ע"ז עד פת לחם דהיינו עניות שיחסר לו נזיד ויין ושמן וכל מאכל בגלל פגה"ב ועל זה ענו הכהנים לא כי ע"י ציצית ניצל מפגה"ב

א"י **משלי ו' (כג) כי יר מצודה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר: [כד] לשמך מאשת רע מחלקת לשון נכריה: [כה] אל תחמד פיה בלכרך ואל תתקח בעפעפיה: [כו] כי בעד אשה זונה עד כפר לחם ואשת איש נפש יקרה תצוד: [כז] היחמה איש אש בחיקו ובגדיו לא תשרפה: [כח] אם יהלך איש על הגחלים ורגליו לא תפנינה:**

פירוש מצודות דוד – [כז] **כי בעד אשה זונה**, בעבור חמדת אשה זונה בא האדם לרב העוני עד כי ישאל ככר לחם:

ד"י עיין תורה יא עפ"י הזהר מאן דזריק פרוזי מוחא כמאן דזריק פרוזי לחם ששר של עניות רדיף אבתריה וכן הוא בתורה כט אות ה' וכן בתורה נו ניואף פגם הדעת ובלי דעת הוא בחי' ושטו לקטו בשטותא שאין לו בסמוך וצריך לרדוף אחר הפרנסה

א"י חיי מוהר"ן – אות ג קדם שאמר התורה משפטים אמונה בסימן ז', שמעתי ממנו זכרוננו לברכה, התורה צהר תעשה לתבה בסימן ק"ב, וכתבתי מה ששמעתי פפי מה שגדפס בסימן ה"ל. אף אחר כך אמר התורה תהמת יכסימו בסימן ט', ושם נכלל התורה צהר ה"ל, והתורה תהמת יכסימו אגמרה בשבת שירה תקס"ג בדרך, ואחר כך התחיל לומר התורה משפטים ה"ל, ואמרה פסקא פסקא:

ובאותה העת ספר שהיה אצלו הבעל שם טוב זכרוננו לברכה ואמר לו כשפוגמין בארץ ישראל נופלין בגלות, וסימן, משם רועה אבן ישראל. ושאל אותנו לומר לו פרוש על אותו הפירוש ולא ידענו להשיבו דבר. אחר כך הראיתי לו התורה צהר תעשה לתבה שכתבתי כנ"ל, וראו והסתכל בה אחר כך ענה ואמר ומתלמידי יותר מכלם, (פלומר שעתה הבין על ידי פרוש על הפירוש הנ"ל של הבעל שם טוב זכרוננו לברכה). פי עכשו אני יודע היטב הענין:

ואחר כך גמר התורה משפטים. ושם מדבר באמונה וארץ ישראל, שכשפוגמין בארץ ישראל באמונה, יורדין לגלות מצרים. ושאלתי אותו אם זה שייך למראה הנ"ל, השיב שענין הפירוש כבר גמר מקדם להשיג הענין בשלמות. ואחר כך קבלתי ממנו התורה תהמת יכסימו, וגם שם נכלל התורה צהר ה"ל, ושם בסופו מבאר גם פן כשפוגמין בארץ ישראל יורדין לגלות ושם מבאר בסופו הפסוק משם רועה אבן ישראל על באור הפסוק ירדו במצולות כמו אבן. ועתה יכולים להבין מעט פרוש הפירוש הנזכר לעיל.

וצ"ע לכאורה כאן מבוארים הדברים היטב כנ"ל. ואולי כוונתו שכאן הביא את הפסוק הזה לענין קצת שונה דהיינו ללמד על צד התיקון ולא על צד הפגם שגרם לגלות. שזה נתבאר בתורה ט' במה שאבן ישראל הוא כפירוש לצללו באבן במצולות. ע"ש.

(בראשית מט/ק"ח) ותשב באיתן קשתו וכו' / ק"י [ק"י] מידי אביר יעקב משם רועה אבן ישראל יעקב אבינו מתאר בברכתו ליוסף כיצד עמד יוסף בנסיון עם אשת פוטיפר (מכח שראה דמות אביו דהיינו שהיה מקושר לצדיק/ק"א וע"ז נעשה רועה אמונה לישראל שעל ידו נתחברו אב ובניו כי ע"י שעמד בנסיון תיקן מדת היסוד ונעשה ממוצע בין האב לבנים בחי' יסוד המחבר ביניהם ומאיר לשבטים את אור האמת של יעקב דהיינו אמת למלכות שתושלם למדרגת אמונה, וזהו שמכח ותשב באיתן קשתו דהיינו שמירת הברית של יוסף הצדיק חיבר **אבהן ובניו** [ק"י] להיות אבן ישראל, דהיינו אמת המאיר באמונה **בחי' התפלה בחי' יעקב ובניו** בחי' שיעקב מאיר לבניו: ועי"ש בשני הפסוקים שקדמו לפסוק זה והם (כב) בן פרת יוסף בן פרת עלי עין בנות צעדה עלי שור: (כג) וימררהו ורבו וישטמהו בעלי חצים: (כד) ותשב באיתן קשתו ויפזו זרעי ידיו מידי אביר יעקב משם רועה אבן ישראל: וכבר נתבאר הפסוק הראשון שיוסף זכה לכינוי פן פורת בזכות עלי עין דהיינו לזיווג דקדושה ע"י ציצית שהיא בחי' עין בחי' מציץ מן החרכים ונראה להוסיף שהזיווג דקדושה שזכה היינו המשך הפסוק בנות צעדה עלי שור פרש"י שאסנת עמדה על החומה לראותו וזרקה לו הטס שיעקב תלה בה שעי"ז הכיר בה שהיא מבנות ישראל, ועל ידה זכה להוליד בנים שנעשו חלק משבטי קה. וכיון שזכה יוסף להיות צדיק שומר הברית אזי בפסוק כג וימררהו וישטמהו רמוז שנאת האחים ליוסף שזה בחי' המחלוקת שיש על הצדיק שהיא בחי' העקרבים הסובבים אותו דהיינו את הזרע אמת/ק"י שבעצותיו. ושנאה זו גרמה למכירתו עד שהורד למצרים דהיינו שפגמו באמת ועי"ז באמונה שעי"ז ירדו האב ובניו לגלות מצרים ושוב בפסוק כד ותשב באיתן קשתו חוזר לבאר כיצד יוסף השלים מדרגתו להיות צדיק גמור המחבר אב ובניו שמאיר ה"אמת ליעקב" בבנים שהם (בחי' יב בקר) בחי' המלכות אמונה.

ענין יפוזו זרועות ידו פרש"י יפוזו לשון פז ורומז לטבעת המלך שזכה למלכות, אבל בב"ר פז ח' ושם צח כ' מבואר שרמוז בזה שנתפזר זרעו דרך צרפני ידיו ובע"ח ח' ג' מבואר שפגם זה גרם לי' הרוגי מלכות, וצ"ע אולי פגם זה גרם גם לגלות מצרים.

ההשמטות נראה הן דברים שמוהרנ"ת שמע בשעת אמירת התורה וכשרבינו כתב או הכתיב את התורה השמיט אותן (וכידוע שהיה חילוק בין התורה בכתב של רבנו שבה דקדק בכל אות לתורה שבע"פ שדקדק פחות). השמטה זו האחרונה נוספה מאוחר יותר במהדורת תקפא ואילו הקודמות כבר היו בדפוס ראשון, ואולי לכן הקדמה זו קשה יותר להבין את הקשר שלה לתורה.

ואולי כוונת רבינו שיעקב מדתו אמת כמ"ש תתן אמת ליעקב נמצא מש"כ אביך חולה היינו שמדת האמת נחלשה (גם אביך רמז לחכמה כמ"ש אב בחכמה וחולי הוא חסרון החכמה כמבואר בכהאריז"ל) ויוסף הוא בחי' ציצית וזה רמז בפסוק הנה בןך יוסף בא אליך וכו' שעי"י ציצית מתגברים על הקליפה שמסתירה את האמת ועי"ז ויתחזק ישראל. דהיינו שעלה עוד יותר מיעקב כידוע שישראל היא גדלות מוחין כלפי יעקב שהוא בחי' קטנות. וממה שמבואר שיעקב נתרפא ע"י שבא אליו יוסף שהוא בחי' ציצית, מבואר שהסתכלות על הציצית סגולה לרפואת חולה.

^{ק"ח} **בראשית פרק מט** (כב) בן פרת יוסף בן פרת עלי עין בנות צעדה עלי שור: (כג) וימררהו ורבו וישטמהו בעלי חצים: (כד) ותשב באיתן קשתו ויפוזו זרעי ידיו מידי אביר יעקב משם רועה אבן ישראל:

פרש"י - (כד) ותשב באיתן קשתו - נתישבה בחזק. קשתו, חזקו: **ויפוזו זרעי ידיו** - זו היא נתינת טבעת על ידו, לשון (מלכים א' י יח) זהב מופז, זאת היתה לו מידי הקדוש ברוך הוא שהוא אביר יעקב, ומשם עלה להיות רועה אבן ישראל, עקרון של ישראל לשון (זכריה ד ז) האבן הראשה לשון מלכות. ואונקלוס אף הוא כך תרגמו. ותשב בהון נביאותיה, החלומות אשר חלם להם, על דקיים אורייתא בסתרא, תוספת הוא ולא מלשון עברי שבמקרא, ושוי בתוקפא רוחצניה, תרגום של באיתן קשתו, וכך לשון התרגום על העברי ותשב נבואתו, בשביל שאיתנו של הקדוש ברוך הוא היתה לו לקשת ולמבטח. בכך יתרמא דהב על דרעהו, לכך ויפוזו זרעי ידיו, לשון פז: **אבן ישראל** - לשון נוטריקון אב ובן, אבהן ובניו, יעקב ובניו. ורבותינו דרשו ותשב באיתן קשתו על כבישת יצרו באשת אדוניו, וקוראו קשת על שם שהזרע יורה כחץ. ויפוזו זרעי ידיו, כמו ויפוצו. שיצא הזרע מבין אצבעות ידיו: **מידי אביר יעקב** - שנראתה לו דמות דיוקנו של אביו וכו' כדאיתא בסוטה (דף לו):

^{ק"ט} מה שכתב וכו' נ"ל שרמז לתיבות מידי אביר יעקב שרומז להתקרבות לצדיק כפי שיתבאר ולא לתיבות שקדמו לזה ויפוזו זרועות ידיו שרומז לפגם שהיה שם שאותו נ"ל שלא רצה רבנו להזכיר כאן כי בהשמטה זו הדגש על צד התיקון דייקא כך נ"ל.

^{ק"י} עיין לקוטי תורה להאריז"ל ויחי ובגמ' סוטה דף לו:

^{ק"א} שראה דמות אביו ביארו המפרשים שרמוז במילים מידי אביר יעקב שאתם דילג רבינו וצ"ע האם בכוונה דילג או שכתב וכו' כדי לרמוז גם אליהם. (בתורה ק"י יתבאר עומק ענין הניסיון הזה)

עוד צ"ע במה שדילג תיבות ויפוזו זרועות ידיו האם גם לזה כיון רבינו שכתב וכו' או שבכוונה כאן רצה להדגיש את העמידה של יוסף בניסיון ולא את הקצת פגם שהיה שם כידוע שמוה נמשך עשרה הרוגי מלכות.

^{ק"ב} תרגום אונקלוס שם

^{ק"ג} עד כמה הדבר הזה תמוה ומבהיל שמדובר בבני יעקב שכולם היו צדיקים נוראים ודייקא הם נתיישבו בדעתם להרוג את יוסף שבאמת היה גדול מהם לאין שיעור כמבואר בתורה קצב ההבדל בין צדיק האמת לשאר צדיקים וגם אחרי שמכרוהו נשאר צדיקים. (בבחי' צדיק שטעה נשאר צדיק) ומכאן יש ללמוד לכל הדורות שתמיד נקודת האמת לאמתיה מסובבת בעקרבים ונחשים שמעקמים את המח אפילו של צדיקים גדולים עד כדי שנדמה להם שמצווה להרוג.

סגולה לחולה להסתכל על הציצית כי החולי הוא מחסרון הארת החכמה כמבואר בכתבי האריז"ל/קיד\ וע"י הציצית זוכה לאור החכמה/קטו\ ומתרפא. **והסוד** של הציצית רמוז **בפסוק** [קטז/קיד\] **הנה בנך יוסף בא אליך** כמבואר בתחילת פרשת ויחי שאחרי שיוסף נשבע לאביו שיקברנו במערת המכפלה הודיעו לו שאביו חולה וכשבא הודיעו ליעקב הנה בנך בא אליך, **כי כל אלו התיבות מרמזין על הציצית/קיד\ דהיינו מנין החוטין והחוליות והקשרים כמבואר בפרי ע"ח בשער הציצית פ"ד בהג"ה ע"ש (קט"ט/ק"ב) שחוטם ארכן יב גודלין ועוד ג' קשרי אגודל שעל הכנף הם טו וסה"כ בד' ציציות הם ס' גמט' "הנה". חוליה היא ג' כריכות סה"כ יג כריכות ובר' ציצית הם בן כריכות ועם ה' קשרים הם גמט' "בנך". ד"פ טל כריכות גמט' יוסף. לב חוטין שזורים דהיינו כפולים הם סד גמט' "בא אליך", **וזוהו הנה בנך יוסף בא אליך, דהיינו בחי' ציצית** שעל ידה מתגברים על הקליפות המסתירות את האמת **כנ"ל, עי"ז ויתחזק ישראל** [קכ"א] דהיינו שע"י שיוסף הצדיק בחי' ציצית בא אל יעקב אבינו התבטלה הקליפה המסתירה את האמת וחזרה ליעקב מדתו ועוד יותר שזכה למוחין גדלות הנקרא ישראל. /קכ"ב, עי"ש בפסוק הסמוך בראשית מח (ב) **ויגד ליעקב ויאמר הנה בנך יוסף בא אליך ויתחזק ישראל וישב על המטה:** (ג) **ויאמר יעקב אל יוסף אל שדי נראה אלי בלזו פאָרץ פֿנען ויברך אתי:** ואולי אפשר לבאר עפ"י תורה זו מה אמר יעקב ליוסף אחרי שהתחזק וישב על המטה דהיינו שזכה לישוב הדעת אפילו על המטה שהיא מקום שכיבה ואז אמר לו שהקב"ה נראה אליו בלזו ולזו רומז לעצם הלזו שקיימת לעד כי לזו היא העיר קושטא שאין בה דיבור של שקר ועי"ז אין**

קיד בכתבי האריז"ל מבואר שהחולי הוא מחסרון אור החכמה עיין שער הפסוקים – ספר תהילים פרק מא – ה' יסעדנו על ערש דוי כל משכבו הפכת בחליו: – הנה ענין החולה, הוא לסבת שאור החכמה הנקרא חיים, כמש"ה והחכמה תחיה בעליה, נסתלקה ממנו. והנה החכמה היא יו"ד שבשם כנודע, וכשהוא מסתלק מן האדם, נעשת לו דו"י, שהוא הפוך יו"ד, כי נהפכה מרחמים לדין, וע"כ נפל בחוליו. גם יו"ד במספרה עשר, וגם היא נהפכה ונעשת ערש, להורות על המטה ששוכב עליה בחליו. ולכן כדי שיתרפא, צריך שהקב"ה יסעדנו על ערש דו"י שלו, שבא לו מחמת חסרון שפע החכמה. וכאשר יסעדנו, וימשיך לו מזון מן החכמה, כנוצר בזוהר בפרשת בשלח, כי מזון החולה נמשך מן החכמה, ואז כל משכבו שהם הערש והדוי הנזכר, נהפכים לו בחליו לטוב, ונעשית עשר ויו"ד, ועל ידי כך מתרפא:

קטו רבינו לא מבאר איך הציצית מועיל לזה רק מביא ראייה מהאריז"ל שזה מועיל.

ונראה הטעם כנ"ל כי ציצית בחי' מציץ מן החרקים ועי"ז חוזר להאיר לו אור החכמה שחסר לו. כי בסוד הציצית יש ענין התכלת שדומה לים ולכסא הכבוד שהוא בחי' בינה ששם מאיר החכמה. ואע"פ שהיום אין לנו תכלת גם בלבן יש הבחי' הזו רק נעלמת.

עיין שער הכוונות – דרושי כוונות קריאת שמע דרוש ח – והנה התכלת שביציצית ה"ס החשך שאין בו בחינת העינים והארה המכלה את הכל והוא בחי' הדין ולכן צריך לכונן כשמתכלל בציצית כאלו יש שם תכלת שביציצית ותסתכל כשתאמר וראיתם אותו ותכוין להמשיך שם בחי' העינים העליונים והראי' שבהם ותכוין בשני פעמים ק"ל שה"ס ב' עינין עלאין להמשיך משם בחי' הארת ראייה עליונה אל התכלת החשך הזה שה"ס עולמימתא שפירתא דלית לה עינין כנ"ל.

קטו * בראשית מח ב'.

קיד בראשית פרק מח (א) **ויהי אחרי הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חלה ויבקח את שני בניו עמו את מנשה ואת אפרים:** (ב) **ויגד ליעקב ויאמר הנה בנך יוסף בא אליך ויתחזק ישראל וישב על המטה:** (ג) **ויאמר יעקב אל יוסף אל שדי נראה אלי בלזו פאָרץ פֿנען ויברך אתי:**

קיד נראה הכוונה בזה שכיון שבפסוק רמוז ענין הציצית א"כ בהתקיים הפסוק בפועל מתקיים בחי' הסתכלות בציצית. וצ"ע איך למד רבינו שהכוונה להסתכלות דווקא ואולי כיון שכתוב וראיתם אותו וזכרתם דמשמע שהסתכלות גורמת ולא רק הליבישה לבד וע"כ בלילה אין חיוב מאידך כבר נתבאר לעיל עה"פ וישומו את השמלה שגם בלילה יש בה את הסגולה עי"ש.

קטו **ל הפלח ט"ל כריכות הם קצו כמנין יוסף וסמך גודלין יש בכל הכנפות עם הציצית כמנין הנה וכמנין בן חוליות וקשרים והחוטין הם ל"ב והם שזורין הרי ט"ד כמנין בא אליך ע"כ**

קכ פרי עץ חיים – שער הציצית – סוף פרק ד (הגה ד) הנה הציצית, צריך שיהא בה – חוליות, קשרים, כריכות. וסימנם, חק"ך, עם חי חוליות, עם הקשרים, וד' כנפות, גימטריא כנף. כי כל כנף י"ג חוליות, וחמשה קשרים הרי ח"י, וז"ס כנף, ר"ל כמנין כנף יש בין הכל, וזהו דרך כלל. אבל דרך פרט, בכל כנף ט"ל כריכות, ד"פ ט"ל כריכות, הם קנ"ו, כמספר יוסף. וס' גודלים יש בכל הכנפות, כי ג' קשר אגודל בכל כנף, וי"ב גודלים בכל ציצית, שלישי גדיל, וב' שלישי ענף, הרי ט"ו בכל כנף, וד"פ ט"ו הם ס'. וז"ס הנה בנך יוסף בא אליך, כמנין הנה גודלים, וכמנין בנך חוליות וקשרים, ויוסף חשבון כל (במצת שמורים כתב וז"ל הרי ב"ן חוליות וכ' קשרים בכל הכנפות, הרי כמנין בנך עב"ל) הכריכות יחד, ט"ל בכל כנף, והחוטין הם ל"ב והם שזורין, הרי ס"ד, כמנין בא אליך, והכל רמוז ליעקב:

קכ"א דהיינו המשך הפסוק הנ"ל

קכ"ב וצ"ע כי מבואר במפרשים עיין שפתי כהן וקול אליהו (להגר"א) שיוסף היה בן גילו לכן לקח אחד משישים מהמחלה כמבואר בגמ'. נדרים לט: אמר רבי אחא בר חנינא: כל המבקר חולה – נוטל אחד משישים בצער. אמרי ליה: אם כן, ליעלון שיתין ולוקמוהו! אמר ליה: כעישורייא דבי רבי, ובבן גילו;

וצ"ל שזה כפשוטו אבל עפ"י הסוד אזי ליוסף עצמו היה עוד סגולה מיוחדת כיון שהוא בחי' שמירת הברית שזה בחי' ציצית ששומר מניאוף ועי"ז זוכים לאמת ואמונה. וצ"ע כי יעקב בעצמו הוא מדת האמת כמ"ש תתן אמת ליעקב. ואולי כיון שנעשה חולה נחלשה מדתו ולכן היה צריך חיזוק בבחי' יוסף שעל ידו זוכים לחיזוק הארת האמת ועי"ז נתרפא.

ר' ארי-ה הקשה צ"ע כי מבואר בגמ' ב"מ פו. שנעשה חולה כיון שביקש להיות חולה לפני מותו ולפניו לא היה חולה מעולם, וא"כ האם גם אצלו היה החולי חסרון החכמה דאי לאו איך למד ממנו רבינו לכל אדם. ותירץ אולי עד שביקש לא התבטא החסרון חכמה הנגרם מהעוון בחולי. וצ"ע אולי יש לחלק בין שכיב מרע לבין חולה רגיל כי שכיב מרע אולי החסרון חכמה אינו מעוון אלא הוא תחילת הסתלקות ואע"פ הואילא בחי' ציצית שיתחזק לשעה קלה, ומכאן למד רבינו כ"ש לכל חולה. וצ"ע אמנם טעם הבקשה של יעקב שיהיה האדם חולה לפני מותו מבואר בפרש"י וכן במדרש לקח טוב כדי שיצוה לפני מותו משמע שהכוונה בהיותו שכיב מרע אבל עיין פי' זקנים בעלי התוס' ויתחזק ישראל וכו' כדי שלא יהיו דבריו כדברי שכיב מרע אלא בישוב הדעת. ואולי אפ"ל שלכן היה צריך התחזקות כי באמת היה שכיב מרע אלא שהצליח להתחזק ולדבר בישוב הדעת. אבל כבר היה בחי' הסתלקות ולא חולי סתם שהוא הסתלקות החכמה. מאיך הרי גם כל הסתלקות היא מחמת עוון ואפילו צדיק גמור נפטר בעטיו של נחשו. אמנם צ"ע כיון דאיתא בתענית ה: יעקב אבינו לא מת.

למלאך המות רשות כניסה לשם/קב"ג. וזהו דאיתא בתענית ה': יעקב אבינו לא מת כי מדרתו אמת כמ"ש תתן אמת ליעקב. וזהו שאמר יעקב ליוסף "בלוז בארץ כנען" דהיינו בארץ האמונה כי כנען לשון סוחר בחי' ואמונתך סביבותיך דהיינו שזכיתי לחבר אמת לאמונה שע"ז היא שלימות האמונה ועי"ז זכיתי להקרא ישראל/קב"ג ולברכת ה'/קב"ג :

קב"ג (על עצם הלוח עיין זהר נח דף טט. וח"ב דף כח: וח"ג דף רכב. ובספר הלקוטים תחילת שופטים א' כד. ועיין ב"ר כח ג'. וספר הברית ח"א מאמר יא תבנית הדצח"ם פ"י. ספר הציוני על התורה – פרשת תולדות (ד"ה מצאתי לחכם אחד) ועיין זוהר ח"א מדרש נעלם שם דף קלו. – שעצם הזה נקרא רמאה. גם יעקב אמר אחיו אני ברמאות אע"פ שמדרתו אמת ואחז"ל שלא מת. ואיתא בספרים שהעצם הנ"ל נקרא לוז ע"ש שאינו מת כהעיר לוז הנזכרת בספר שופטים א' כד ובסוטה מו: שבשום חרבן לא נחרבה ובה אין רשות למלאך המות ועיין סנהדרין צו. המעשה באתרא דקושטא שמייה, שלא מת בה אדם כיון שלא דברו בה שקר.)

קב"ג עיין מאור ושמש עה"פ ויקרבו ימי ישראל למות שכתב יעקב בחי' נפש ורוח לא מת אלא ישראל שרומז על הנשמה וכיון שכל ישראל בחי' נפש הרי שנשאר חי ורק הנשמה נסתלקה עד שבא משה רבינו עי"ש.

קב"ג בראשית להוטו ויקרא אלהים אל יעקב עוד פבאו מפדן ארם ויברך אתו: וי' ויאמר לו אלהים שמך יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו ישראל: ויא' ויאמר לו אלהים אני אל שדי פרה ורבה גוי וקהל גוים יהיה ממך ומלכים מן הצד יצאו: פרש"י שכוונה לבנימין.

הוספה א' בעניין הושוו אשה לאיש

קשה לעולם מי יותר חשוב איש או אשה אבל באמת הרי מעלת האיש נפלאה שיכול להוריד טיפת שמים לארץ אבל בלי אשה אין פגם גדול מזה ונעשה שדין וליין ורוחין לעומת זאת דייקא האשה שלא יכולה לעלות שמימה אבל יכולה לעשות משמים שקבלה מבחר הברואים מה שאין איש יכול לעשות ומה שהיא נראית פחות חשובה זה רק מסוד לכי מעטי עצמך שא"א לשני מלכים בכתר אחד בעוה"ז ואולי גם עונש והוא ימשל כך אבל זה רק בעוה"ז שא"א לשני מלכים כי המקבל כל כח קיבולו הוא כח הביטול שלו והוא סביל ומקבל צורה אבל למעלה להפך כמובא בגמ' פסחים נ שראה למעלה דמאן דאיהו זעיר איהו רב תחתונים למעלה ועליונים למטה והיינו מה שכתוב שהיא תיהיה עטרת בעלה כמבואר כאן כי חקיקת האמת היא דייקא ע"י המעשה הגשמי ולעתידי שנרצה להשיג חכמה עלאה אזי האשה היא זו שתהיה העטרה לראשנו להיות כלי להשגות אבל באמת היינו דשאל שם מה אנו בעוה"ב דהיינו מה אנו שכל השתוקקותינו להקב"ה גם כאן וגם כאן אנו מבינים שהוא ימשל כך הכוונה שיקח אותך כמשל איך להתבטל להקב"ה ובאופן זה אין חילוק בין כאן לשם כי גם כאן היא העטרת ראשנו שממנה אנו מקבלים דרך ולימוד לעשות כלים לשכל עליין

עיין פתחי שערים נתיב אורות דנקודים – פתח י שבח"י אשה עטרת בעלה זה בחי' המחלוקת אם תלמוד גדול או המעשה וז"ס הציצית, וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'. והוא ג"כ בבחינת הארת המצות, רק שזה בסוד צי"ן, וזה בסוד ציצית, זכר ונוקבא שהאות ת' הוא סימן נקבה. והוא סוד תפילין וציצית, או"פ ואו"מ, בסוד נקבה תסובב גבר, שהב"ן אחר התיקון עולה למעלה ממדרגת מ"ה, בסוד שם ס"ג, והיא עטרת בעלה, קרן ביובלא אתעטר. וכן הוא בסוד תורה ומצות, שתפילין הם בסוד מ"ה, תורה שמאיר למצוה, בסוד כי נר מצוה ותורה אור ואעפ"כ, העיקר הוא המעשה כמ"ש, תלמוד גדול, או מעשה גדול, שבאמת עכשיו מ"ה הוא למעלה ממדרגת ב"ן, אבל לע"ל אחר התיקון, שם ב"ן יעלה יותר

וז"ס מחלוקת החכמים אם תלמוד גדול, או מעשה גדול, שבאמת עכשיו מ"ה הוא למעלה ממדרגת ב"ן, אבל לע"ל אחר התיקון, שם ב"ן יעלה יותר למעלה ממדרגת מ"ה, בסוד שם ס"ג. ולכן, שכר מצוה בהאי עלמא ליכא כלל. מה שא"כ, שכר תורה מנין גם בעוה"ז, והוא סוד שם מ"ה שבא לתקן את שם ב"ן בשביל תכלית שלמותו, והתכלית אינו פועל עתה, רק לע"ל. ואז יהיה התכלית מתגלה שענין הכלים שהיו בסוד הקלקול, זה היה עיקר מעלתו מה שמקלקול בא התיקון, לאפכא מרירו למתיקו, וחושך לאור:

והוא ענין סילוק הנשמה בכל יום מן האדם, מה שכבר נתקן בירורי ב"ן שבו ע"י העבודה שעבד ביום שעבר, ונשאר למעלה בסוד או"מ, בסוד הציצית וטלית חלוקא דרבנן לנשמתא, ונכנס בתוכו למחר פנימיות אחר בסוד התפילין שהם מוחין חדשים מסוד מ"ה, לתקן ולברר בירורים חדשים מב"ן שבו, כמו שית' במקומו בס"ד. והוא סוד סילוק אור דנקודים למעלה, ויוצאים מן העינים בסוד ציצית שהם ארבע מלכין דנפקין לקדמות, ארבע כמ"ש בספד"צ פ"ה, ועיין שם בביאורי הגר"א זללה"ה. והם הגורמים סיוע לכלים של האדם לעשות עוד מצות, בסוד מצוה גוררת מצוה, ואין להאריך עוד בסודות העמוקים האלו:

הוספה ב' בעניין תפילת בפריסת ידים

שו"ת באר שבע סימן עא – מנעורי תמהתי למה אין אנו נוהגים להתפלל בזקיפת ידים למעלה כמו שנהגו אבותינו מעולם כמו שנאמר הרמותי יד ידיו/אל ה' עליון וגו' ות"א ארימית ידי בצלו קדם ה' וכו' ובבראשית רבה בפרשת חיי שרה בפסוק ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק איתא אמר רב הונא צפת שידו שטוח בתפלה אמרה ודאי אדם גדול הוא לכך שאלה עליו עכ"ל. וכמו שנאמר כצאתי את העיר אפרוש את כפי אל ה' וגו' וכמו שנאמר והיה כאשר ירים משה ידו וגו' ויהי ידיו אמונה עד בא השמש ות"א והואה ידוהי פרישן בצלו עד דעאל שמשא וכמו שנאמר ויהי ככלות שלמה להתפלל אל ה' וגו' וכפיו פרושות השמים וגו' וכאלה רבים ותניא בפרקי רבי אליעזר בפ' מ"ד שצריך להעמיד אחד לימין ש"ץ ואחד לשמאלו כדכתיב ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד וכו' והביאו הטור א"ח בהלכות תענית בסימן תקס"ו ובהלכות יום הכפורים בסימן תר"ט וכן המרדכי ביומא והגהות מיימוני ושאר פוסקים ולכן כשם שאנו למדין מתפלת משה שצריך להעמיד אחד לימין ש"ץ ואחד לשמאלו למה אין אנו למדין ג"כ מתפלת משה שצריך להתפלל בזקיפת ידים למעלה. ואי אפשר לומר שלא היו נוהגין להתפלל כך בזקיפת ידים למעלה אלא דוקא אנשים רשומים חשובים וגדולים כגון האבות ונביאים ומלכים ולכן אין אנו נוהגין עכשיו להתפלל כך בזקיפת ידים למעלה משום דמחזי כיוהרא. דהא ליתא שהרי בפרקי רבי אליעזר בפרק הנ"ל אחר דקאמר מכאן אתה למד שש"ץ אסור להתפלל אם אין שם שנים עומדים וכו' אמר וז"ל וכל ישראל עומדים חוץ לאהליהם ורואים למשה פורש כפיו אל השמים והם פורשים כפיהם אל השמים וכו' עכ"ל. ובגמרא אמרו חז"ל אסור לאדם לעמוד שלש שעות כפיו פרושות השמים ובוזוהר נמי מצינו בהרבה מקומות רבי פלוני זקף ידיה ומצלי ובפרשת נשא בפסוק כה תברכו בתוספתא האיר עינינו בסוד זקיפת ידים למעלה חז"ל פקודא דא לברכא כהנא ית עמא בכל יומא בזקיפו דאצבען וכו' עד עשר אצבען מתערי שכניתא לשריא עלייהו מתערי עשר דרגין אחרנין לעילא לאנהרא וכלא בשעתא חזיא ועל דא אסיר ליה לבר נש לזקפא אצבען למגנא אלא בצלותא ובברכאן ובשמא דקב"ה והא אוקימנא דאינון אתערדו דשמא קדישא ורזא דמהימנותא זקיפו דאצבען ממנן בההוא זקיפו דלהון עשרה שליטין וכו' עכ"ל. ולזה נתכוון נמי הרמב"ן ז"ל ברמיזותיו דוק ותשכח ולא נעלם מעיני הא דאמרין בפ"ק דשבת רבא פכר ידיה ומצלי אמר כעבדא קמי מריה וכו' ולכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות תפלה וז"ל מניח ידיו על לבו כפותין הימנית על השמאלית ועומד כעבד לפני רבו באימה ובריאה וכו' עכ"ל. אמנם כבר תמהני טובא על רבא גופיה וכל הנגזרים אחריו למה לא התפלל ג"כ בזקיפת ידים למעלה כמו אבות העולם וכי הם לא התפללו ג"כ כעבדא קמי מריה כמו רבא. ולולא דברי הרמב"ם הנ"ל הייתי מפרש דרבא התפלל על כל פנים בזקיפת ידים למעלה אלא שעם זקיפת ידיה פכר ידי ומצלי וקל להבין. ושמא י"ל מאחר שנמצאו נוהגים אומות העולם עכו"ם להתפלל כך בזקיפת ידים למעלה כמפורסם לכן אין אנו נוהגים עכשיו להתפלל כך וכה"ג אמרו רז"ל בפסוק לא תקים לך מצבה אשר שגא ה' אלהיך אף על פי שהיתה אהובה לפני הקדוש ברוך הוא בימי האבות עכשיו שגאה מאחר שעשאוה אלו כנעניים חק לע"א כן נ"ל:

ובספרו צידה לדרך שופטים כתב שהקשו על תרוצו מהמבואר סנהדרין נב: שהרג בסיף אע"פ שהוא חוקות הגויים מותר כיון שכתוב בתורה וא"כ הכי נמי תפלה בפריסת ידים וענה לו עפ"י תוס' שם שמחלק בין היכא דהיא חוקות הגויים או סתם מנהג והכא פריסת ידים היא חוק לכן לא מהני מה שכתוב בתורה. עוד ראיתי יש מתרצים טעם שבטל המנהג פריסת ידים עפ"י ב"ר הנ"ל שרבקה הכירה מתפילתו של יצחק בפריסת ידים שאדם גדול הוא א"כ דווקא לאדם גדול הותר. ומה שדחה הבאר שבע מהמבואר בפרדרי"א שכל ישראל נהגו כך אחרי משה רבנו. יש לדחות שמדובר בדר המדבר שהיו כולם דור דעה גדולים. עוד ראיתי מרתצים דלא הותר פריסת ידים בתפילה אלא למי שיודע הכוונות עפ"י הסוד בזה דאל"ה נענש כמבואר בוזהר על המרים ידיו בחינם עוד יש מתרצים שרק מי שידיו נקית מגול מותר להתפלל כך

הוספה ג' בענין שער השמים

רבינו בחיי כאן בבראשית כח יב כתב ששער השמים זה ביהמ"ק ומאידך גם כתב שזה באר שבע שבו היו רגלי הסולם אבל בפרק כב ב' עה"פ ותמת שם שרה כתב שחברון היא שער השמים

רבינו בחיי על בראשית פרק כח פסוק יז – ובמדרש וזה שער השמים, מכאן אתה למד שהמתפלל בירושלים כאלו מתפלל לפני כסא הכבוד, ששער השמים הוא פתוח לשמוע תפלתן של ישראל שנאמר וזה שער השמים. והכונה כי הוא שער השמים לעלות משם התפלות והקרבנות:

בעל הטורים על בראשית פרק כח פסוק יז – (יז) וזה שער השמים – וישכם. לומר שבעלות השחר פותחין שער השמים והוא זמן טוב לתפילה

משך חכמה בראשית כא יד – ותלך ותתע במדבר באר שבע – פירוש כי סולם מוצב בבאר שבע ושם שער השמים (בראשית רבה סט-ז) והיה עומד שם אברהם להתפלל.

רד"ק על שמואל א פ"י פס' ג – עולים אל האלהים בית אל – הוא לוז שקראו יעקב בית אל ושם היה המזבח שבנה יעקב והיה מקום נבואה כמו שאמר וזה שער השמים פ"י שער לידע ממנו מה שגורין בתחוננים מן השמים ואמר הושע בית אל ימצאנו ושם ידבר עמנו ותרגם יונתן עולים אל האלהים דסלקין למיטגד קדם ה' לבית אל:

נמצא שיש ד' שמקומות שנקראים שער השמים בא"י באר שבע ירושלים חברון בית א-ל היא לוז

ואולי כי באר שבע בחי' מלכות וירושלים היינו ביהמ"ק בחי' צוואר כמגדל השן בחי' יסוד המחבר שמים וארץ ראש וגוף ובית אל ולוז בחי' אמת היינו זעיר ולכן ראש הסולם כנגד לוז ורגליו במלכות והוא בעצמו היסוד שהוא מעבר ודרך ביניהם וכולם הם שער לשמים שער לפנים משער כל אחד שער לבחי' הגבוהה ממנו

אבל חברון מבואר בתורה יז עפ"י הוזהר שהיא שער ג"ע דהיינו לא שער התפילות אלא שער עלית הנשמות לג"ע תחתון

מלבי"ם על מלכים א פרק ח פסוק יב – ה' אמר לשכון בערפל – ... וידע שהוא המקום המיוחד לה' וזה שער השמים, וכיון שה' שכן בו בערפל ר"ל בעוד היה מקום תהו ובהו חשך וערפל, והיה הר בימי אברהם ושדה בימי יצחק ובית בימי יעקב וגורן בימי דוד קודם שפדא מהיבוס, ממילא אחר שבניתי שם בית זבל לך – ידעתי שיהיה מוכן לשבתך עולמים

מבואר שעד דוד המלך שתיקן המלכות בשלימות לא נתגלה לגמרי לרבים שער השמים ושכינה שלא זזה משם לעולם הייתה בו עד אז בבחי' ערפל ומקום חשך

עיין קהלת יעקב בשם זהר ויצא קנ: שמים היינו זעיר ושער השמים יסוד שהוא המשפיע מת"ת למלכות וכן בזהר אמור דף קב בסו ניסן וטו תשרי יתיב מלכא בתרעא ויש מפרשים ששער היינו מלכות שהיא השער לת"ת וכן פירש המתוק מדבש את הוזהר באמור קב: תרעא גמט' אדנ"י במילוי (וצ"ע כי שער הוא מעבר בלבד ולא כלי) עיין שערי אורה ספירה תשיעית ד"ה ולפעמים נקראת הר, החילוק בין הר ציון להר המוריה שהם יסוד ומלכות ונראה שכלפי התחוננים אזי המלכות היא שער השמים אבל כלפי המלכות אזי היסוד הוא שער השמים

חסד לאברהם – מעין א – נהר כה

הנה עתה בזה נדע סוד זה בית אלהים וזה שער השמים, כי פתח היכל לבנת הספיר יש בו מדרגות רבים כעין גלדי בצלים, והנקודה האמצעית היא בית קדשי הקדשים, ואח"כ סובבים אותו עזרות ולשכות, ואח"כ סובב הר הבית, ואח"כ סובב ירושלים, ואח"כ סובב א"י, ואח"כ סובב ח"ל משכן השרים. ובא"י תתפשט ותשתרבב השכינה דרך ת' פרסה אלו ותשכון קדושתה בא"י מדרגה קדושה, ובירושלים מדרגה קדושה יותר, ובהר הבית קדושה יותר, שכן שם עשר קדושות כנודע בדברי רז"ל בסוד בחינת א"י, וז"ש שהשכינה שוכנת בתחוננים ואינה מתלבשת בחיצוניים כלל:

שם – מעין ג – נהר ג – שא"י נתונה תחת שער השמים:

דע מה שאמרנו שא"י נתונה תחת שער השמים, ר"ל תחת חלון שבאמצעות כיפת השמים, וחלון זה הוא מרובע והוא צר מלמעלה ורחב מלמטה, ושיעורו מלמעלה ת"ק אמה על ת"ק אמה כשיעור כמות בית המקדש כי בית המקדש כולו ניתן תחת החלון, ובאמצעות עוביו של חלון הכיפה כשיעור עיר הקודש ירושלים, ושיעור כמות החלון מלמטה ד' מאות פרסה על ד' מאות פרסה כשיעור ארץ ישראל וכל ארץ ישראל תחתיו, ושהיה יורד השפע מלמעלה דרך צינור מלכות ה' ספירות מעולם האופנים, היה יורד דרך ישרה עד חלון הכיפה הנוכח, ויורד על בית המקדש ומבית המקדש מתפשט על כל ארץ ישראל, וכשרבו הפריצים בבית המקדש ראשון מהבל מדברי לשון הרע ורכילות וניבלות הפה גרם העון ונתגשם אותו הבל ונתעבה ונעשה דמות ענן עבה, והתחיל להסגיר מעט מעט סביבות שפתי החלון עד שביום ט' באב נסגר כולו ונפסק השפע ונחרב הבית. ותכף ומיד לאחר שנחרב הבית הקב"ה פתח את החלון והוריד את עולם האופנים וצמצם מלכות עולם האופנים בתוך החלון כדי שלא יסגר עוד, ולעולם פתח זה לא יסתם אלא דוקא בעת החרבן שניתן רשות אל החיצונים ליכנס לארץ להחריב בית המקדש כנוכח, ומיד נתגרשו משם, ויש כיסוי ומסך פרוכת סביב לארץ ישראל שהיא שומרת הגבולים האלו שלא תתפשט הקליפה ומגרש כל זר מתוכה, ואפילו שארץ ישראל חרבה ושוממה מפעולת החיצונים הזאת שהיא בעל החרבן, עם כל זה אינה שולטת בארץ ישראל אלא החריבה ונתגרשה ועמדה ארץ ישראל אפילו בעת חורבנה נקיה וברה מאין זר בתוכה:

ודע ששיעור ארץ ישראל מהלך ד' מאות פרסה על ד' מאות פרסה, ועכשיו לא נשארה אלא מאה על מאה שהוא חצי חלק שמיני, וכל מקום דשן ושמן נקמט ונתכווץ, וזה לרצות שבתותיה כנגד ע' שמיטות שבטלו ולא נשאר ממנו אלא הטרשין שבה, ואף על פי שזרעין בטרשין שבה כמאן דליתא:

עוד עיי"ש – מעין ג – נהר ט – לבאר מה בין השגחת השכינה על עמו ישראל בהיותם בארץ ישראל או בהיותם בחו"ל:

עוד עיי"ש מעין ג – נהר י – לבאר סוד ארץ ישראל וישיבתה:

בענין ארץ ישראל הם ו' חלוקות, הא' מי שלא נכנס בה כלל ועיקר, הב' מי שראה אותה ברחוק ראייה לבד, הג' מי שנכנס בה ויצא ומת חוצה לה, הד' מי שנכנס בה וישב בה ועמד עד יום מותו ומת שם, הה' מי שנולד בה וכל ימיו חייו בה לעולם, הו' מי שנכנסו עצמותיו אחר מותו שם. וחלוקת אלו הם זו על זו במעלה,

ולחם רמז בדברים העליונים, ואין ספק כי כל העולם השפל הוא כנגד המלכות, וכללו ג' בחינות, הא' ים, הב' יבשה ארץ, הג' ארץ ישראל, וכל אחד מוקפת מחבירתה, כי הים מקיף את כל היבשה, ובחינה הנקראת ים הוא כנגד לובן שבעין והוא כנגד החסד, ושאר הארצות הנק' חוצה לארץ הוא כנגד שחרות שבעין והוא כנגד הגבורה, ומשם נמשך היתוך הזהב וסגיו, לפיכך אויר הארץ העמים מטמא כי הוא הנחלק לע' שרים (מצד) [שהם] האומות החיצונים בסוד הקליפות, וארץ ישראל נגד קו ירוק המקיף את בת עין, והוא מצד הת"ת הנקרא ישראל, ובאמצעות א"י ירושלים, שהיא כנגד בת עין, שהיא עצם השכינה, וג' גוונין הקודמים הם סובבים ומקיפין אותה והם סוד שבת שפ"י ש' ב"ת, דהיינו ש"ג' אבות וממש אלא ג' מציאותיות שהם ג' קישוטי המלכות, וב"ת היינו בת עין שהוא עצם המלכות הנקראת בת שהיא בת ומדה אחת מעשר מדות, והיא נחלקת לעשר דהיינו סוד י' קדושות:

והנה מי שאינו בא"י פירשו רבותינו ז"ל שדומה כמי שאין לו אלוה, להיות שנשמתו אצולה ממקום הקדוש, ולפי האמת אין כח בקליפה באמיתות לשלוט בו, מפני כי חלק י"י עמו ואינו חלק השרים, ונמצא שאין ההשר הוא שולט בו כל עיקר, וגם שכינה אינה שורה עליו מפני שהוא בתוך מצולות ים הקליפה המתלבש באויר ארץ העמים הטמא, שמצדס הוא טמא ומטמא, ונמצא לפי זה שאין לו אלוה, ואין ספק כי נשמתו ורוחו ונפשו וגופו הם מתלבשים בתוך הקליפות והטומאה, בזולת עוד שאין מעשיו ולא תורתו טהורים מפני שהם מתלבשים באויר ארץ העמים הטמא, בזולת כי בעת הפטירה אין הנשמה עולה בטהרה מפני שהיא מתלבשת בקליפה הזאת, בזולת שהיא צריכה להתגלגל ממקום למקום עד בואה אל ארץ ישראל כי שם שער השמים לכניסת הנשמה בגן עדן כדפי' רבותינו ז"ל כי דרך מערת המכפלה כניסת הנשמה לגן עדן של מטה ומשם לגן עדן של מעלה: ועיי"ש בהמשך ביאור כל ה' חלוקות הנ"ל

הוספות לתורה ז'

שם – מעין ג – נהר כה – בביאור מעלת הצדיק בהיותו בארץ ישראל בין בחייו בין במותו: ועיין מגלה עמוקות כמעט כולו מבאר מדוע נתאווה משה לבוא לא"י פתחי שערים נתיב גדלות דו"א – פתח עד

והוא נגד נקודה אמצעית של הישוב שהוא ירושלים, כמ"ש שישב העולם הוא נגד מחצית התחתון של ז"א שהוא הנהגת עוה"ז, ונקודת המרכז של הנהגה זאת הוא בירושלים ששם בהמ"ק ושער השמים, ושם יורד השפע לעולם התחתון ומשם הולך לכל הארצות כמ"ש בכ"מ, וכמ"ש, ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה וגו'. ולכן הוא נקרא נקודת היסוד שהוא מקום מרכז ירידת השפע מכלל כל הפרצוף והוא ג"כ מקום אבן שתייה יסוד העולם, וכמ"ש, מציון מכלל יופי וגו', סוד יוס"ף יפה תואר וגו', והוא סוד מ"ש עשרה קבין יופי ירדו לעולם תשעה נטלה ירושלים כו': וכמו שהיסוד כולל כל האברים כמו כן ירושלים כוללת כל הארצות, וכמ"ש, ולציון יאמר איש ואיש יולד בה וגו', וכמ"ש רז"ל ששלמה היה יודע הצנור שהולך מירושלים לכוש ונטע שם פלפלין וכן כל דבר. וכמו שסוד שם כללות תרי"ג איכות שברוח שבוה מתקשרים תרי"ג איכות שבנפש. כמו כן בירושלים מקום העבודה והתקשרות כלל כנס"י עם הקב"ה כמ"ש, שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך וגו'. ומשם היו שואבים נבואה ורוח הקודש שעי"י יסוד נפתחים כל המאורות על הנפש ושם מיוזג גבורות דנוקא ע"י חסדים דכורא. והוא סוד היופי לובן ואודם כמ"ש דודי צח ואדום וגו'. והוא חיבור הוי"ה אלהים, וז"ש מכלל יופי אלהים הופיע, שהוא גמטריא יסוד' וב' שמות הנ"ל והוא מדרגת יהושע בן נון משבט אפרים, כמ"ש, כי הפרני וגו':

קטעים מספר – שערי צדק – השער הראשון

ונאמר, דע כי מאחר שנתחלקו שבעים אמות לשבעים חתרים כל אומה וארצה שלה לשר ידוע ולא מצא השם יתברך חלק בכלום לפי שהוא טהור וכלם טמאים, וכתוב טהור עינים מראות ברע, ועל זה נאמר ויהי בנסעם מקדם, בודאי נסעו ונתפרדו מקדמונו של עולם, ולא היה לשם חלק בכל הגוים ובכל הארצות לפי שכולם היו טמאים עד שבא יעקב שהוא מכוון בין אברהם ויצחק, הוא חלק לידו"ד יתברך כי ידו"ד יתברך שוכן בהיכל פנימי והשרים מקיפים כסאו, כדמיון הפרי והקליפות וסוד הגדול הכולל את הכל טוב לחסות בידו"ד מבטוח באדם,

... ואחר שידעת זה דע כי כמו שבחר י' ביעקב משאר האומות, כך בחר בציון מן הארצות לשכון בירושלים מן המקומות וכמו שנפל לכל שר ושר חלק בדור הפלגה מן הגוים והארצות, כך עלה חלק י"י יתברך מן הגוים יעקב, ומן הארצות ארץ ישראל, ומן המקומות ירושלים, על זה נאמר כי שמך נקרא על עירך ועל עמך, וכמו שיעקב באמצע האבות כך ירושלים באמצע הישוב, ועל זה נאמר זאת ירושלים בתוך כל הגוים שמתיה וסביבותיה ארצות נמצא סוד ארץ וחוצות מבואר, ועל זה נאמר את ידו"ד האמרת היום וידו"ד האמירך, נמצאת למד סוד ויוצא אותו החוצה, שאין לאברהם שורש ומקום אחיזה נראה אלא בחיצוניות ובקליפות הנקראות ערלה, לפיכך תחלת מילה לאברהם סוד מילה וכשנעקר אברהם ממקום נטיעתו חזר הקדוש ברוך הוא ושתלו במקום פנימית, וסימן ואקס את אביכם מעבר הנהר וגו', ושמור העיקר הגדול הזה כי הוא סוד פנימי מחדרי תורה:

ואחר שידעת זה, דע כי ידו"ד יתברך שמו ידו"ד הגדול יתברך נקרא ביעקב ומאחר שירש יעקב ירושת ידו"ד יתברך הגדול הודיע ידו"ד ליעקב באיזה שער יכנס בו כשיצטרך ליכנס בחדריו מה שאין כן בכל אומה ולשון, ועל זה נאמר מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן וגו', ומנין שהשם יתברך הודיע ליעקב לבא לשער שבו יכנס להיכלותיו כתיב ויפגע במקום וילך שם ויחלום והנה סולם מוצב ארצה, היה יודע מלכות ידו"ד יתברך ולא היה יודע באיזה שער יכנס לה הראהו השם יתברך דרך הכניסה מניין דכתיב ויחלום והנה סולם מוצב ארצה, וגו' והנה ידו"ד נצב עליו ויאמר הנה ראה השער שיכנס בו לסולם שכתוב בו והנה ידו"ד נצב עליו ומה כתיב אחריו וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ידו"ד במקום הזה וגו' וזה שער השמים, והנה זכה יעקב להשיג השער שבו יכנסו לחצרות ידו"ד ככתוב זה השער לידו"ד צדיקים יבאו בו, ומאחר שהשיג זה השער זכה ליכנס לשנים עשר גבולי אלכסון שהם סוד עולם עליון ותחתון והכל מתאחו בסוד שלשה עשר מדות שהתורה נדרשת בהן וסוד שנים עשר שבטים שהם שלשה עשר, וסוד שנים עשר חרשים שהם שלשה עשר בסוד העיבור:

ודע כשבא יעקב והשיג מקום השער עלה עד רום הסולם מה שלא זכו ולא השיגו אברהם ויצחק כי אברהם ויצחק הגיעו עד מקום הכתפים וזהו סוד מתחת זרועות עולם, ולא עלו יותר ואלמלא זה לא היה לזרעו של יעקב קיימא בין האומות בין ישמעאל ועשו, ואותם הכתפים נקראין במתי ארץ,

... ואחרי שהודענוך אלו כללים דע כי סוד השער הזה שזכה יעקב והשיגו, הוא הסוד הספירה העשירית הנקראת – שכינה, וסימן וישכון ישראל בטח בוד עין יעקב, וכשהשיג יעקב זה השער שהוא יסוד השכינה הנקראת צד"ק, אז הכתוב מכריז ואומר פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה י"ה וגומר, כי יעקב בחר לו י"ה, ועד איזה מקום אבא, עד המקום שנקרא שוואר, אבא בם אודה י"ה, כי יעקב בחר לו י"ה, וזהו סוד ואני בצדק אחזה פניך כלומר מאחר שזכיתי למצא השער אזי אכנס לראות פני המלך:

... ואחר שידעת זה דע כי השער הנקרא צד"ק אף על פי שירש אברהם הספירה לא ירש את השער עד שבא יעקב, ועל השער הזה נאמר באברהם מי העיר ממזרח צדק יקראוהו לרגליו, וזהו סוד שערי צדק:

קטעים מספר – שערי אורה – השער השני – הספירה התשיעית

ובהיכיל זה הנקראת מידת אל ח"י יש מקום אחד שיש בו שיערים הנקראים שערי דמעה, וי"י יתברך הוא בעצמו פותח אותם השערים שלוש פעמים בכל יום, והם שרי האומות ואין דרך לעלול תשובה כשהם חוזרים ומתנחמים על מעשיהם הרעים. וכשאותו בעל תשובה מתפלל ובוכה ומוריד דמעות בתפילתו, נכנסת תפילתו ובכיותיו לפניו בשערי דמעה. וזהו שאמרו רז"ל: אף על פי ששערי תפילה ננעלו בשערי דמעה לא ננעלו, שנאמר שימה דמעותי בנאדך הלא בספרתך (תהלים נ, ט)....

... ועתה דע והתבונן כי שתי היכלות אלו, שהאחד נקרא אדני"י והשני נקרא אל ח"י, בהם עולות ונבדקות כל תפילות שישראל מתפללים. וסוד תפילת ציבור הוא סוד אדני"י, שהוא סוד כנסת ישראל, ולפיכך אינה נדחת:

וכל אלו הדברים שאמרנו בתפילת יחיד ותפילת ציבור, בהיות ישראל על אדמתם, וכל שכן בירושלים, וכל שכן בבית המקדש. אבל כשישראל בחוצה לארץ, כמה מערערים וכמה מקטריגים עומדים אצל תפילות הציבור, כל שכן אצל תפילות היחידים, שהרי כשישראל הם בחוץ לארץ הרי הם ברושת שרי האומות ואין דרך לעלות תפילתם, שאין שערי שמים אלא בארץ ישראל. וכן הוא אומר ביעקב: מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים (בראשית כה, יז). ואם כן בחוצה לארץ הכול סתום אצל השמים. ועוד, שאותן שרי האומות אין מסייעים לישראל כלום, וכן הוא אומר: ואין אחד מתחזק עמי על אלה כי אם מיכאל שרכם (דניאל י, כא). וכל שכן כי סמאל שר אדום עומד ומקטרג תמיד על ישראל ומערער עליהם לאבד זכותיהם. וכל המקטריגים על ישראל בארץ האומות, כולם עומדים בין הארץ ובין השמים, כדמיון כותל ומחיצה להפסיק בין ישראל לאביהם שבשמים, והם הנקראים ענן המפסיק, ועל זה נאמר: סכותה בענן לך מעבור תפלה (איכה ג, מד). וכן הוא אומר במראות יחזקאל בגולה: וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון ענן גדול ואש מתלקחת וגו' ומתוכה בעין החשמל (יחזקאל א, ד). המבין פסוק זה יבין כמה מחיצות מעכבות בגלות. ואפילו בארץ ישראל כתיב: כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם (ישעיהו נט, ב). וכל זה בארץ, כל שכן בחוצה לארץ. ואם כן מה יהיה על תפילות של ישראל בחוצה לארץ? דע שהתפילות שהן חוצה לארץ אין להם דרך לעלות לפני י"י יתברך, זולתי כשישראל משלחים אותם מחוצה לארץ נגד ירושלים. וכשמגיעות לירושלים, משם הם מסתלקות ועולות למעלה, וזהו שאמר דניאל כשהתפלל בגולה: וכיין פתיחן לה בעליתה נגד ירושלם וזמנין תלתה ביומא הוא ברך על ברכוהי ומצלא ומודא קדם אלהה (דניאל ו, יא). וכל זה אמר שלמה בפירוש כשבנה בית המקדש והיה מתפלל על ישראל, ואמר: כי יחטאו לך כי אין אדם אשר לא יחטא ואנפת בם ונתתם לפני אויב

ושבם שוביהם אל ארץ האויב רחוקה או קרובה. והשיבו אל לבם בארץ אשר נשבו שם ושבנו והתחננו אליך וגו' והתפללו אליך דרך ארצם אשר נתת לאבותם העיר אשר בחרת והבית אשר בנית לשמך. ושמעת השמים מכון שבתך את תפלתם ואת תחנונם ועשית משפטם וגו' (מלכים, מ, מו מט). ועתה דע וראה איך גילה שלמה המלך עליו השלום שאין תפילת חוצה לארץ עולה למעלה באותו המקום שמתפללים, עד שהיא עולה לארץ ישראל ומשם לירושלים, ומשם לבית המקדש, ואז היא עולה למעלה. ולפיכך כל ישראל שהם בגלות הם בסביבות ירושלים בארבע כנפות הארץ, וירושלים עומדת באמצע. לפיכך כל אותם שהם בגלות לצד מזרח יתפללו לנגד מערב, נגד ירושלים. וכן אותם שהם בצפון, יהפכו פניהם לדרום. נמצאו כל ישראל, שהם מתפללים בארץ גלותם, משלחים תפילותיהם לירושלים ולבית המקדש, ומשם התפילות עולות לפני יי' יתברך. ועתה יש לנו להודיעך מה בין תפילת חוצה לארץ לתפילת ארץ ישראל. דע כי תפילת ארץ ישראל דומה למי שהוא צריך לדבר עם המלך וביתו קרוב למלך, ואין שטן ואין פגע רע ולא משחית בדרך. ותפילת חוצה לארץ דומה למי שצריך לדבר עם המלך וביתו רחוק מאוד מן המלך, ויש בדרך כמה ליסטים וכמה פגעים רעים וכמה חיות רעות; עתה ראה כמה אדם צריך לזהר כדי שימלט מנוק הדרך. ואחר הטורח והשמירה, יתכוון שתהא תפילתו ראויה להתקבל, כמו שאמרנו. ועל דרך זה, דע כי כמה מעבכין ומקטריגין יש לתפילות ישראל, כשהן הולכות לירושלים, על ידי הכוחות הטמאות של עובדי כוכבים. ולפיכך יש לך להתבונן כמה אנו חייבים לטהר עצמנו ולהתכוון בתפילותינו בהיותנו מתפללים בחוצה לארץ, כדי שנהיה ראויים להתקבל לפני יי' יתברך:

הוספה ד' בעניין שאלת אברהם אבינו "במה אדע"

הדוגמא שמביא רבינו לזה היא אברהם אבינו ששאל "במה אדע כי אירשנה" (בראשית טו) וסמך ליה ברית בין הבתרים שנתנבא על גלות מצרים ארבע מאות שנה ולבאר ענין הפגם נ"ל כי במהלכי שכל אי אפשר להבין זאת ואברהם היה שכלתן וחקרן גדול כמ"ש צא מהצטגנות שלך שדייקא מכח זה נעשה אברהם ויצא מהכלל דאו, כי הסתכל בשכל שבכל דבר להבין השורש ובמה שהבטיחו הש"י היה צריך לסלק השכל ולהאמין. והש"י נסוהו עשר נסיונות בעניין זה של אמונה בדבר שקשה להבין ושהוא נגד השכל, והקים ובנה את כל קומת האמונה דהיינו קומת השכינה לפרצוף שלם על ידי הנסיונות שעמד בהם. ואולי זה הכוונה "בהבראם" בזכות אברהם נעשו תולדות שמים וארץ היינו כי עשרה מאמרות היו אור ולא נחשב לבריאה שלימה עד שנתקבל בכלי שלם של אמונה ואברהם ע"י העשרה נסיונות בנה בשלימות את קומת האמונה. (ואולי לכן כשאמר רבינו שבכל דור נקראת השכינה כשם צדקת הדור התחיל משרה)

עיינן תנא דבי אליהו זוטא כב ר' נהורי אומר מפני מה נתנה קורת רוח לישראל עשרת ימים מר"ה עד יוה"כ כנגד עשרה נסיונות שנתנסה אברהם אבינו ונמצא שלם בכלם וכנגד עשרת הדברות שקבלו ישראל בסיני. ומובא בכתבי האר"י שעשרה ימים אלו נבנית השכינה אחרי שננסרה בר"ה.

וצ"ע דבמה אדע לא נמנה מעשרה נסיונות והרי אם נכשל סימן שהיה כאן נסיון. ועיינן סוף חומש א' בלום שמביא ז' שיטות בזה, רובם מביאים את ברית בין הבתרים כנסיון. ואולי לכן לא נמנה גם הבטחת ירושת הארץ דהיינו במה אדע כי כאן לא עמד בנסיון וא"כ הוא לא מהעשרה תיקוני השכינה כנ"ל.

(וצ"ע מדוע נפטרה שרה מיד אחרי הנסיון האחרון הרי היא בחי' שכינה בחי' אמונה ואז נתקנה ואולי בבחי' אין מלכות נוגעת בחבירתה שהרי אז נולדה רבקה)

עוד נראה לומר שהברית בין הבתרים היה חלק מהתיקון לבמה אדע והמשך התיקון היה כל מה שנתנבא אז על כל הגלויות שיהיו, שכנראה כולם הם תיקונים לבחי' במה אדע שיש בשורש האומה הישראלית, שקשה להם לסלק השכל ולהאמין באופן מוחלט כראוי לעם ישראל, ועד סוף כל הגלויות זה הדבר שצריך להתתקן, דהיינו תיקון האמונה של עם ישראל, (וכן שמעתי ששואלים דלכל האומות היה מניעה לקבל התורה מצד איזה תאוה א"כ איזה מניעה היה לישראל ותיצרו דנעשה ונשמע הוא היפך הטבע של ישראל שרוצים תמיד קודם כל לשמוע ולהבין ולדון)

ונראה שהגלות ופגם אמונה הם דבר אחד ממש כי אמונה היא כד אתחבר בה אמת וגלות היא כשהאמת והאמונה נפרדות אזי הצדק היא בגלות. ואמונה ותפילה וארץ ישראל הן בחי' אחת היינו שא"י היא גם בחי' מלכות והיא מחוברת להש"י בבחי' "תמיד עיני ה' א' בה" רק כשישראל נמצאים בה עיני תורה מ' ח"ב שעניני ה' הנ"ל הם נעשים ע"י ההתפארות שלו בישראל ולכן כשהיה פגם ברוחניות אצל אברהם בין האמת והצדק דהיינו פגם אמונה בחי' גלות הצדק אזי גם קדושת א"י נפגמה אצלו וברוחניות נעשה גלות מא"י ונשתלשל מזה אצל הבנים גלות בפועל.

וצ"ע מדוע לא חזר בתשובה מיד או מדוע לא נתקן הפגם כשעמד בניסיון של ברית בין הבתרים אלא שכנ"ל זה בשורש האמונה שצריכה להתתקן בכל הדורות, וכל הניסיונות הכל הם על זה בעצמו לתקן האמונה בשלימות. ומסתמא זו זוהמת הנחש ואפשר שנתקן בהר סיני כמ"ש "עם נבל ולא חכם" עיין תורה קכג, וחזר ע"י הער"ר בחטא העגל.

ולעצם השאלה "במה אדע" עיין שערי הלשם ח"א יא בטחון חיבור ארוך לבאר שאחרי הבטחת הש"י, זה פגם כשחוששין שמא יגרום החטא ולא ייתקם.

ועיין גמ' מגילה לא: מבואר ששאלת אברהם הייתה שמא אתה עושה להם כדור המדבר או הפלגה וכו' ותירץ לו הקב"ה במעשה הקרבנות ומכאן נתקנו המעמדות ע"י"ש.

ובמדרש רבה מבואר שהשאלה הייתה באיזה זכות ירשו את הארץ.

ומבאר המהר"ל גבורות ה" פ"ח שעפ"י הגמ' השיג אברהם את הקשר בין ישראל לא"י והבין שאפילו אם יגלו תשאר שלהם אבל חשש שהעוון יגרום ויכרת עם ישראל ואז תבטל הירושה לגמרי. ועפ"י המדרש הפי' ששאלת אברהם הייתה על עצם הנתינה באיזה זכות. ומה שרמז לו והקב"ה בקרבנות היינו לשיטת הגמ' ביאר לו שהעוון בישראל אינו בעצם ולכן שייך כפרה (לשון קינוח) ולכן לעולם לא תידיה סיבה להעבירם מן העולם לגמרי.

ולשיטת המדרש ביאר לו שכמו שארץ ישראל נבדלת מכל הארצות כך גם ישראל נבדלים משאר האומות והקורבנות יוכיחו שהעוון אינו בעצמם של ישראל והם נבדלים מהפחיתות ולכן שייך בהם כפרה (לשון קינוח) ובזכות זה יזכו ישראל בא"י כי לפי ענין האדם יש לו מקום וכן לכל אומה נתן מקום הראוי לה.

עוד עיין גמ' נדרים לב. מפני מה נענש אברהם שנשתעבדו בניו למצרים, שמואל אמר מפני שהפריז על מדותיו של הקב"ה שנאמר במה אדע. ופרש"י הפריז הרבה להרהר על מדותיו של הקב"ה, הפריז – ויתר והפקיר.

הוספות לתורה ז'

ה

ועוד עיין בר' צדוק מחשבות חרוץ פי"ט ד"ה ואברהם. כנ"ל שאברהם היה תחילת האומה והאמונה עדיין לא הייתה בשלימות ונתבררה ע"י ישראל במצרים. ועיין שם אור זרוע לצדיק א' ד"ה וההכנה. שקושיית אברהם הייתה שכיוון שיצא מטמא איך יזכו בניו להיות בחי' קדושים מבטן עד כדי שיהיו בבחי' ישראל אעפ"י שחטא ישראל הוא, ועל זה אמר לו הקב"ה ע"י גלות מצרים.

ועיין לק"ה חו"מ גזילה ה' אות ח וע"כ אפילו הצדיקים הגדולים מאד מאד זי"ע שגו בזה כ"א איזה שיגאה רקה. ואם נדקדק בזה נמצא שכל הפגמים שחשבו רז"ל על גדולי הצדיקים אבות העולם כולם היו בבחי' זאת שלפי בחי' קדושתם דחקו את השעה כמו ענין אברהם אבינו שאמר במה אדע כי אירשנה שעיקר הפגם והשגיאה שהיה דוחק את השעה. כי תיכף כשהבטיחו הש"י או על ירושת א"י היה רוצה שיוגמר הדבר מיד ולידע מיד באיזה דרך ואופן יירשו אותה. כי זה כלל גדול שכל אבות העולם הסתכלו על הקץ האחרון שיתאחר מאד ורצו להשיגו מיד. וע"כ שאל אברהם במה אדע כי אירשנה כי ראה מרחוק ברוח קדשו שאע"פ שישראל יכבשו א"י אבל אח"כ יגלו משם וא"י לא יהיה בידם ותארך הגלות מאד. ע"כ רצה לדחוק את השעה שהש"י יודיע לו תיכף הקץ האחרון איך יירשנה לנצח. וע"כ פגם בזה כי אסור לדחוק את השעה כנ"ל ובפרט בעניין הקץ האחרון שהוא קץ הפלאות:

עיין תיקוני זהר סט דף קב. שכל נסיונות אברהם היו במחשבה בלבד ובגין דא יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים, דא אדם והבל, דדא חב במחשבה ובעובדא, ודא חב במחשבה ובעובדא, במחשבה איהי י', עליה אתמר וינסו אותי זה עשר פעמים, ובגין דא כד אתא אדם בגלגול באברהם, אתנסי ביה בעשר נסיונין, ובגין דחאב במעשה כד אתגלגל ביצחק נתנסה במעשה, באברהם נתנסה במחשבה, וביצחק במעשה, יעקב כליל תרוייהו, מסטרא דייצחק קרא ליה יעקב, מסטרא דאברהם דתמן מחשבה קרא ליה ישראל, דאבא אתגלגל באברהם דאיהו לימינא, ואמא ביצחק דאיהו לשמאלא, יעקב בגין דאיהו כליל תרוייהו אבא ואימא, אתמר ביה ישראל עלה במחשבה בכתר עליון דאיהו מחשבה סתימא, וכד אתא אדם אצטרף באברהם, ואתפשטו שרשוי בארעא, ורזא דמלה (משלי י"ז) מצרף לכסף וכור לזהב, מצרף לכסף דא אברהם, וכור לזהב: ודף קב/ב דא יצחק, ובוהן לבות ה' דא יעקב, לית ספירה דלא אתגלגל אדם עלאה, דאיהו יו"ד ק"א וא"ו ק"א, כ"ח מ"ה חכמה ודאי, בגין לצרפא וללבנא לאדם דברא בדיוקניה לתתא, ואציל ביה אצילותיה, וכל טרחא דלעילא לא הוה באדם אלא בגין אצילות דאדם דלעילא, דדא בדא תליא: